

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Nataša Štrancar

Predsedniški diskurz Baracka Obame

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Nataša Štrancar

Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila

Somentor: izr. prof. dr. Marko Milosavljević

Predsedniški diskurz Baracka Obame

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

Hvala mentorju in somentorju za strokovno pomoč in usmeritve.

Hvala, Tadej,

*ker si v času nastajanja naloge tolikokrat prevzel skrb za otroke.
Tvoja spodbuda, podpora in optimizem so mi pomagali doseči cilj.*

*Pia Lara, Mark, Anika Lana,
hvala za nasmeh in objeme.*

Izjemni ste!

Delo poklanjam vam.

Predsedniški diskurz Baracka Obame

Od ameriškega predsednika se v sodobnem času zahteva, da se dnevno odziva na dogodke in je stalno prisoten v javnosti. Pri tem ključno vlogo igra njegov jezik, moč njegovih besed, s katerimi nagovarja ameriško ljudstvo, njegove predstavnike v kongresu oziroma zakonodajno vejo oblasti ter tudi svetovno javnost. Retorika je zato v predsedovanju izjemno pomembna, saj je orodje za uresničevanje zakonodajnih ciljev, združevanje naroda ter pridobivanje podpore javnosti.

Magistrska naloga se osredotoča na predsedniški diskurz Baracka Obame. Natančneje razišče tri vrste njegove predsedniške retorike, in sicer inavguralne govore, govore ob tragičnih dogodkih nacionalnega pomena ter govore o stanju v državi. Inavguralni govori so del obreda inavguracije, kjer novoizvoljeni predsednik ob uradnem prevzemu oblasti nagovori večmilijonsko domače občinstvo, pa tudi mednarodno javnost. Ritualno vlogo v predsedovanju imajo tudi govori o stanju v državi, ki jih določa ustava in jih predsednik poda vsako leto v januarju ali februarju pred skupno sejo kongresa. Govori ob tragičnih dogodkih so novejša zvrst predsedniškega diskurza, ki se je pojavila kot odgovor na dramatično prikazovanje nesreč v medijih. Dogodki posledično dobijo nacionalno razsežnost, zato predsednik v teh primerih poleg prizadetih nagovarja in pomirja ves narod.

Naloga najprej raziskuje elemente, ki Obamove govore uvrščajo v posamezni žanr predsedniške retorike. V predsedniškem vodenju je potrebna retorična prepričljivost, zato naloga v govorih prepozna tudi elemente prepričljivosti znotraj retorične strategije identifikacije. Nazadnje naloga preučuje, katere semantične skupine besed prevladujejo v izbranih govorih ameriškega predsednika Baracka Obame. Analiza govorov na osnovi računalniškega programa DICTION je pokazala, da v Obamovih govorih prevladujejo semantične skupine, ki izražajo optimizem, realizem in enotnost.

Ključne besede: retorika, predsedniška retorika, žanri, identifikacija, semantične skupine.

Barack Obama's presidential discourse

In modern times the American president is required to respond to events on a daily basis and be constantly present in public. In achieving that, the key role is played by his language, the power of his words, which he uses to address the American people, its representatives in Congress, i.e. the legislative branch, as well as the world public. Consequently, rhetoric constitutes a vital part of presidency since it represents a tool for achieving legislative goals, tool for uniting the nation and gaining public support.

This master's thesis focuses on Barack Obama's presidential discourse. Three types of his presidential rhetoric are studied in detail, namely inaugural addresses, national eulogies and State of the Union addresses. The inaugural address is part of the inauguration ceremony, when the president-elect officially takes office and addresses millions of Americans as well as international audience. State of the Union address is mandated by the Constitution and is part of tradition and ceremony of the American presidency. It is customarily delivered by the U.S. president, either in January or February every year, before the joint session of Congress. National eulogy is a contemporary form of presidential discourse, which has emerged as a response to dramatic media coverage of catastrophic events. Consequently, the event gets the scope of national tragedy. Accordingly, the president needs to address and reassure the whole nation.

Firstly, the thesis examines the elements that classify Obama's speeches as distinct presidential genres. Presidential leadership requires rhetorical persuasion, hence the thesis also determines the elements of persuasion based on the rhetorical strategy of identification. Finally, the research identifies prevailing semantic groups in selected speeches. The textual analysis achieved through DICTION computer program has shown that semantic groups of Optimism, Realism and Commonality prevail in selected speeches of the U.S. president Barack Obama.

Key words: rhetoric, presidential rhetoric, genres, identification, semantic groups.

KAZALO

1	UVOD	8
2	METODOLOŠKI OKVIR	10
2.1	OPREDELITEV TEME RAZISKOVANJA	10
2.2	RAZISKOVALNE HIPOTEZE	14
2.3	RAZISKOVALNE METODE	15
3	KLASIČNA RETORIKA	18
3.1	GRŠKA RETORIKA	18
3.2	RIMSKA RETORIKA	25
3.2.1	RETORIČNI KANONI	27
4	SODOBNA RETORIKA	31
4.1	SODOBNI AVTORJI	31
4.2	RETORIKA, KOT JO VIDI KENNETH BURKE	36
5	POLITIČNO KOMUNICIRANJE IN RETORIKA	39
6	PREDSEDNIŠKA RETORIKA	44
6.1	RAZVOJ PREDSEDNIŠKE RETORIKE KOT ZNANSTVENE DISCIPLINE	44
6.2	VLOGA RETORIKE V PREDSEDNIŠKEM VODENJU SKOZI ČAS	46
6.3	POMEN IN NALOGA PREDSEDNIŠKE RETORIKE	48
7	BARACK HUSSEIN OBAMA	51
7.1	OBAMOV POLITIČNI VZPON	51
7.2	OBAMOVA NOTRANJA POLITIKA	52
7.3	OBAMOVA ZUNANJA POLITIKA	58
8	RETORIČNA KRITIKA	62
8.1	INAVGURALNI GOVORI KOT ŽANR	63
8.2	GOVORI OB TRAGIČNIH DOGODKIH KOT ŽANR	65
8.3	GOVORI O STANJU V DRŽAVI KOT ŽANR	68
8.4	IDENTIFIKACIJA PO BURKU	73
9	ŠTUDIJA PRIMEROV	75
9.1	ŽANRSKA ANALIZA OBAMOVIH GOVOROV	75
9.1.1	ŽANRSKA ANALIZA INAVGURALNIH GOVOROV 2009 in 2013 ..	75
9.1.2	ŽANRSKA ANALIZA GOVOROV OB TRAGIČNIH DOGODKIH	85
9.1.3	ŽANRSKA ANALIZA GOVOROV O STANJU V DRŽAVI	91
9.2	ANALIZA RETORIČNE STRATEGIJE IDENTIFIKACIJE PO BURKU ..	144
9.2.1	IDENTIFIKACIJA V INAVGURALNIH GOVORIH	144
9.2.2	IDENTIFIKACIJA V GOVORIH OB TRAGIČNIH DOGODKIH	150
9.2.3	IDENTIFIKACIJA V GOVORIH O STANJU V DRŽAVI	155
9.3	BESEDILNA ANALIZA GOVOROV NA OSNOVI RAČUNALNIŠKEGA PROGRAMA DICTION	167
9.3.1	ANALIZA EPIDEIKTIČNIH GOVOROV BARACKA OBAME	171
9.3.2	ANALIZA OBAMOVIH GOVOROV O STANJU V DRŽAVI	178
10	ZAKLJUČEK	187
11	LITERATURA	193
	PRILOGA: SEZNAM ANALIZIRANIH GOVOROV BARACKA OBAME	206

KAZALO TABEL IN GRAFOV

TABELA 9.1: DELEŽ »PRIVZETEGA MI« V INAVGURALNIH GOVORIH.	150
TABELA 9.2: DELEŽ »PRIVZETEGA MI« V GOVORIH OB TRAGIČNIH DOGODKIH	154
TABELA 9.3: DELEŽ »PRIVZETEGA MI« V GOVORIH O STANJU V DRŽAVI.....	165
 GRAF 9.1: VREDNOST OSNOVNIH SEMANTIČNIH SKUPIN V OBAMOVIH EPIDEIKTIČNIH GOVORIH.	172
GRAF 9.2: GIBANJE PREVLAJUJOČIH SEMANTIČNIH SKUPIN V EPIDEIKTIČNIH GOVORIH V ČASOVNEM ZAPOREDJU.	173
GRAF 9.3: VREDNOST OSNOVNIH SEMANTIČNIH SKUPIN V INAVGURALNEM GOVORU 2009 – PRIMERJAVA S POVPREČNIMI VREDNOSTMI.....	175
GRAF 9.4: VREDNOST OSNOVNIH SEMANTIČNIH SKUPIN V INAVGURALNEM GOVORU 2013 – PRIMERJAVA S POVPREČNIMI VREDNOSTMI.....	175
GRAF 9.5: VREDNOST OSNOVNIH SEMANTIČNIH SKUPIN V GOVORU PO BOMBNEM NAPADU V BOSTONU 2013 – PRIMERJAVA S POVPREČNIMI VREDNOSTMI.....	176
GRAF 9.6: EPIDEIKTIČNI GOVORI.....	177
GRAF 9.7: VREDNOST OSNOVNIH SEMANTIČNIH SKUPIN V GOVORIH O STANJU V DRŽAVI.....	178
GRAF 9.8: GOVOR 2016. VREDNOST OSNOVNIH SEMANTIČNIH PODROČIJ V PRIMERJAVI S POVPREČNIMI VREDNOSTMI.	180
GRAF 9.9: VREDNOST SEMANTIČNIH SKUPIN OPTIMIZMA, REALIZMA IN ENOTNOSTI V GOVORIH O STANJU V DRŽAVI.	181
GRAF 9.10: HVALA, ZADOVOLJSTVO IN INSPIRACIJA V GOVORIH O STANJU V DRŽAVI ...	181
GRAF 9.11: FAMILIARNOST, ZANIMANJE ZA LJUDI, SEDANJA SKRB, KONKRETNOST V GOVORIH O STANJU V DRŽAVI	182
GRAF 9.12: GOVORI O STANJU V DRŽAVI.....	183
GRAF 9.13: FAMILIARNOST V GOVORIH O STANJU V DRŽAVI V PRIMERJAVI S POVPREČNIMI VREDNOSTMI.	184
GRAF 9.14: ZANIMANJE ZA LJUDI V GOVORIH O STANJU V DRŽAVI V PRIMERJAVI S POVPREČNIMI VREDNOSTMI.	184
GRAF 9.15: GIBANJE PREVLAJUJOČIH SEMANTIČNIH SKUPIN V VSEH OBAMOVIH GOVORIH V ČASOVNEM ZAPOREDJU.	185

1 UVOD

Govorništvo ameriškega predsednika je deležno izjemne pozornosti, pa naj bo to pomemben govor, kot je inavguralni, ali zgolj izjave na tiskovni konferenci. Ameriški predsednik je ključna oseba ameriške kot mednarodne politike, zato njegove besede, izjave in govori odmevajo v domači in mednarodni javnosti ter predstavljajo osrednji element predsedovanja. Magistrska naloga se osredotoča na tri vrste predsedniškega diskurza, na inavguralne govore, govore o stanju v državi ter govore ob tragičnih dogodkih, ki se dotaknejo celotnega naroda. Obravnava torej javno komunikacijo, namenjeno državljanom oziroma njenim predstavnikom.

Za boljše razumevanje umetnosti govora, v našem primeru predsedniškega, v nalogi najprej predstavim pregled antične retorike, zibelke umetnosti govora. Nato predstavim sodobne poglede na retoriko in se usmerim na oris političnega komuniciranja ter politične retorike.

V zadnjih treh desetletjih se je v ZDA znotraj retoričnih študij močno razvila disciplina predsedniške retorike, kamor sodijo prej omenjeni govori predsednika, zato prikažem tudi to področje. Ameriška predsedniška retorika se je iz nekoliko zadržane oblike 18. in 19. stoletja prelevila in v 20. stoletju postala osnovno sredstvo predsedovanja oziroma predsednikove moči. V nalogi preučujem predsedniško retoriko aktualnega ameriškega predsednika Baracka Obame, zato predstavim tudi njegovo ozadje oziroma politični vzpon ter širši kontekst njegovih notranje in zunanjepolitičnih aktivnosti.

Tekom ameriške zgodovine predsedovanja so se znotraj predsedniškega diskurza pojavili žanri, ki sta jih opredelili Karlyn Kohrs Campbell in Kathleen Hall Jamieson (2008). To vidim kot zanimiv pojav v evoluciji predsedniškega govorništva, zato sem se odločila to področje natančneje raziskati. Izbrala sem enajst Obamovih govorov, in sicer oba inavguralna govora, dva govora ob tragičnih dogodkih nacionalnega pomena ter sedem govorov o stanju v državi. Govore sem najprej analizirala z vidika žanra, z namenom raziskati prisotnost žanrskih elementov.

V antiki je retorika veljala za umetnost javnega govorjenja. Bila je sredstvo za javno razpravljanje o pomenljivih zadevah, za reševanje sporov in sprejemanje pomembnih odločitev na osnovi razumne argumentacije. Njen osnovni namen je bil prepričevanje. Kenneth Burke je to razumevanje dopolnil s procesom identifikacije, katerega naravna

posledica je prepričevanje. Predsednik države, sploh svetovne velesile, mora biti prepričljiv, zato naloga v empiričnem delu preučuje tudi prepričevalno moč Obamove retorike v izbranih enajstih govorih, in sicer na osnovi Burkove teorije identifikacije.

Pri komunikaciji pomembno vlogo igra izbor besed, saj z njimi ustvarjamo našo realnost (Foss 2009, 6), politiki pa s svojimi besedami kreirajo politično oziroma družbeno realnost (Zarefsky 2004). Izhajajoč iz te definicije tretji del analize izbranih govorov preučuje, kaj občinstvu sporoča Obamov izbor besed. Ker sem želela priti do objektivnejših ugotovitev, sem za ta namen uporabila računalniški program DICTION, ki v govorih išče besede, ki jim večina politikov in piscev govorov ne namenja veliko pozornosti (Hart 1984, 17).

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 OPREDELITEV TEME RAZISKOVANJA

Ameriški predsednik zaseda najvišji položaj v etru svetovne politike. Njegova vloga neprestano privlači ameriške kot tudi svetovne medije, ki ustvarjajo in spremljajo njegovo javno podobo od samega začetka volilne kampanje do prevzema vodilnega položaja ter nato tekom celotnega mandata. Kako je predsednik tretiran v medijskem prostoru, kako ga dojemajo državljani ter državne institucije, je v veliki meri odvisno od njegovega javnega nastopa oziroma besed, ki jih nameni javnosti.

Ameriški predsednik je predstavnik in »glas ljudstva«, po mnenju nekaterih še v večji meri kot kongres (Ellis 1998, 1). V 19. stoletju je bila vloga ameriških predsednikov nekoliko drugačna, štela je njihova prisotnost in ne toliko javni nagovori, zato je bila tudi njihova komunikacija večinoma pisna in je potekala med predstavniki treh vej oblasti. V primerjavi z današnjim predsedovanjem je bila le redko ustna, namenjena ljudstvu. Na ljudi so se predsedniki obračali ob slovesnih priložnostih s patriotskimi govori, včasih so se dotaknili ustavnih tem ali poteka vojne, domače politične teme pa skoraj niso bile omenjene, saj so se takratni voditelji izogibali podajanju specifičnih političnih predlogov, kar je slonelo na takratnem razumevanju delovanja političnega telesa ter vodenja (Tulis 1987, 4–6). Po Tulisu (v Ellis 1998, 2) je bil Wilson tisti, ki je s preoblikovanjem retoričnih temeljev predsedovanja spremenil značaj ameriškega političnega sistema in razumevanje predsedniške moči. Bistvo modernega predsedovanja je v retoričnem vodenju, saj občinstvo oziroma volilno telo od predsednika pričakuje, da je ljudski vodja, ki daje in zagovarja politične pobude na državnem nivoju ter navdihuje ljudi (Tulis 1987, 4). Številni strokovnjaki s področja ameriškega političnega razvoja oziroma predsedovanja so prišli do podobnih zaključkov, da sodobni ameriški predsedniki razumejo vladanje kot vodenje preko neposrednega retoričnega prepričevanja, le poimenovanja tega fenomena so drugačna – Samuel Kernell to strategijo imenuje »going public«¹, Roderick Hart »glas vodenja« (the sound of leadership), George Edwards »ljudsko predsedovanje« (the public presidency) in Bruce Miroff »vodenje kot spektakel« (the spectacle of leadership) (Tulis 1998, 211). David Zarefsky trdi, da odkar je politični konflikt življenjsko dejstvo, predsedniki potrebujejo več moči in sredstev, kot jim jih omogoča ustava. In v retoriki so našli sredstvo, s katerim lahko zmanjšajo ali celo izničijo ta

¹ Strategija, s katero ameriški predsednik neposredno poziva ameriško javnost k podpori svojih politik.

razkorak (Zarefsky 2002, 24). Retorična moč ni samo komunikacija, je del izvršilne moči, saj je sredstvo, s katerim predsednik upraviči rabo sile ali drugih izvršilnih moči (Tulis 1987, 203). Predsedniki naslavljajo različne publike. Vešči voditelji se svojim poslušalcem prilagodijo in svoje govore oblikujejo tako, da ljudem dajo določeno identiteto. Z drugimi besedami publiko, ki jih posluša, transformirajo v publiko, ki si je sami želijo (Campbell in Jamieson 2008, 7–8).

Ameriška ustava nikjer izrecno ne omenja pojma »predsedovanje«, ki je kot veja raziskovanja v ZDA postala precej priljubljena v drugi polovici 20. stoletja. Campbellova in Jamiesonova (2008, 1–2) razložita, da je ta pojem nastal kot posledica dejanj vseh predsednikov tekom ameriške zgodovine oziroma procesa, v katerem ima retorična praksa poseben pomen. Danes je to mešanica vlog in praks, ki so jo oblikovala dejanja predsednikov. Avtorici vidita privlačnost te discipline v vplivu, ki ga ima na domačo in zunanjo politiko. Eden izmed virov izvršne moči je predsedniška retorika, ki je v sodobnem času okrepljena z možnostjo uporabe elektronskih medijev, preko katerih predsednik lahko kadarkoli, kjerkoli in o čemerkoli nagovori ljudi (Campbell in Jamieson 2008, 6).

Sodobni čas, v katerem prevladujejo različne vrste medijev, je prinesel tudi spremembe na področju komuniciranja med oblastjo in državljani. Televizija, radio, predvsem pa masovni elektronski mediji omogočajo hiter pretok informacij in vsakodnevno komuniciranje. Posledično se je enormno povečalo število sporočil, s katerimi predsednik nagovarja svoje ljudi oziroma se odziva na njihove potrebe. To pomeni, da je skoraj nemogoče natančno obravnavati in analizirati vse retorične produkte ameriškega predsednika in se je treba omejiti na določen segment celotnega diskurza. Izhajajoč iz tega dejstva v magistrski nalogi natančno preučim skupino govorov, ki se pojavljajo že od začetkov ameriške države, natančneje od leta 1790, in imajo v predsedovanju že ritualno vlogo, saj jih ameriški predsednik poda vsako leto v januarju ali začetku februarja, pred skupno sejo kongresa. To so »State of the Union Addresses« ali govori o stanju v državi. Določa jih ameriška ustava, ki v 3. odstavku 2. člena pravi, da mora predsednik »od časa do časa obvestiti kongres o stanju v državi in mu podati v razmislek ukrepe, za katere meni, da so potrebni in smotni« (Campbell in Jamieson 2008, 137). Sedmim govorom o stanju v državi dodajam še analizo obeh inavguralnih govorov ter dveh govorov ob tragičnih dogodkih.

Izbor govorov o stanju v državi temelji na dejstvu, da je letni govor ameriškega predsednika eden izmed pomembnejših političnih dogodkov v ZDA, saj so ob tej priložnosti pred predsednikom zbrani predstavniki vseh treh vej oblasti – člani obeh domov kongresa kot zakonodajna, predsednik in njegov kabinet kot izvršilna ter predsednik s sodniki vrhovnega sodišča kot sodna veja. Prisotni so tudi visoki vojaški predstavniki, tuje vlade pa zastopa dekan diplomatskega zbora. V najbolj gledanem terminu dogodek preko televizijskih in radijskih sprejemnikov neposredno spremlja ogromno število domačega in tujega občinstva. Inavguracija je posebna priložnost, kjer predsednik, izvoljen od ljudstva, na svobodnih in demokratičnih volitvah, pred ljudstvom, ki ga je izbralo, poda zaprisego ob nastopu svojega mandata. Poleg večmilijonskega domačega občinstva nagovori tudi tujo publiko. Odločitev za žalna govora temelji na tem, da je ta epideiktični diskurz posebna priložnost, ko predsednik ZDA, ob sicer tragičnem dogodku, nagovori ves narod, ga z besedami združi, ob tem pa lahko pokaže vse svoje retorične spretnosti, saj, kot pravita Campbellova in Jamiesonova (2008, 81), ta govor ni rezultat tedenskih ali celo mesečnih priprav na govor, ker se je v tragičnih okoliščinah treba hitro odzvati.

Ljudje smo komunikacijska bitja in se med seboj sporazumevamo na različne načine. Najpomembnejši del naše komunikacije je jezik oziroma njegova najmanjša pomenska enota – beseda. Uporabljamo jih, da se izrazimo, da na druge naredimo vtis ali da svoje poslušalce oziroma sogovornike prepričamo. Z določenim izborom besed izzovemo bodisi pozitivna ali negativna čustva v ljudeh in ker je to recipročen proces, smo tudi mi dovzetni za vpliv besed drugih. To načelo deluje tudi na področju politike, kjer krute, destruktivne ali pa tolažilne in navdihujoče besede pustijo svoj pečat. Jezik in nabor besed, ki ga uporabljamo, nosi sporočilo o nas ter v poslušalcih ustvari določen odziv oziroma določeno mnenje o nas samih (Hart in drugi 2013, 3).

Predsednik Obama vsekakor velja za velikega govornika, ki ga nekateri postavljajo ob bok samemu Ciceronu. Ob zaključku predsedovanja G. W. Busha so bili Američani željni spremembe. Obama je s svojimi navdihujočimi govori, ki so izražali upanje, spremembo in elan, prepričal Američane, da bodo z njim prišli drugačni, boljši časi in da si zasluži najvišji politični položaj v Beli hiši. Zmagovitemu evforičnemu zaključku prve predsedniške kampanje so sledila visoka pričakovanja glede izvajanja politik kot tudi retoričnega vodenja. Zaradi sposobnosti, uspeha, obljub o prenovi ter vzbujenega upanja je javnost pričakovala, da bo njegovo (retorično) vodenje ne le na nivoju največjih ameriških predsednikov, ampak da

bo npr. Franklina D. Roosevelta, Ronalda Reagana ali Johna F. Kennedyja celo prekašal. V tem pogledu je bil marsikdo razočaran, saj ni bilo novega New Deala ne prepoznavnega reka, ki bi se »prijel«. Kljub temu je bila druga predsedniška kampanja ponoven dokaz obvladovanja govornih veščin, ki jih uporablja tudi tekom drugega mandata.

Predmet preučevanja magistrske naloge je jezik oziroma retorika ameriškega predsednika Baracka Obame. Cilj naloge je prepoznati elemente, ki enajst Obamovih govorov uvrščajo v posamezne žanre predsedniške retorike; raziskati retorične strategije, s katerimi se Obama poveže z občinstvom in doseže prepričevanje ter preučiti, kaj sporočajo besede, ki jih ameriški predsednik uporablja v svojih govorih.

Z raziskovalno nalogo bomo dobili vpogled v retoriko kot disciplino, v glavne elemente antične in sodobne retorike ter predvsem v področje predsedniške retorike, discipline, ki je širši razvoj v ZDA doživela v drugi polovici prejšnjega stoletja, natančneje po letu 1980. S pridobljenimi spoznanji bo naloga prispevala k širšemu poznavanju treh žanrov, ki so se razvili znotraj ameriške predsedniške retorike, k poglobljenemu razumevanju prepričevanja preko strategije identifikacije ter k boljšemu poznavanju tona Obamovega jezika, ki ga izražajo njegove besede.

Campbellova in Jamiesonova (2008) v knjigi *Presidents creating Presidency* delita predsedniško retoriko na več pod žanrov: inavguralne govore, letne govore o stanju v državi, veto sporočila, veto na specifične določbe, predsedniško vojno retoriko, poslovilne govore, govore ob tragedijah nacionalnega pomena², retoriko pomilostitve, predsedniško retoriko osebnega zagovora, impičment govore. V nalogi bom po kriterijih, ki sta jih opredelili avtorici, analizirala oba inavguralna govora, vseh sedem letih govorov o stanju v državi ter dva primera govorov ob tragedijah nacionalnega pomena, s čimer bomo dobili jasnejše razumevanje teh podzvrsti predsedniškega diskurza.

Raziskovanje retorike kot orodja za prenos sporočil, s katerimi lahko vplivamo na druge, v našem primeru raziskovanje prepričljivosti Baracka Obame, na osnovi njegove povezave z občinstvom ter raziskovanje predsedniškega diskurza na osnovi besed bo doprinos k boljšemu

² Angleški izraz »eulogy« označuje hvalo oz. hvalni govor v čast preminulim. Ker slovenski izraz »žalni govor« ne vsebuje pozitivne konotacije, ki je prisotna v angleščini, za tîrmin »national eulogy« v nalogi uporabljam opisni prevod »govori ob tragičnih dogodkih nacionalnega pomena«. Ker se izraz v nalogi večkrat ponovi, ga uporabljam tudi v krajši obliki »govori ob tragičnih dogodkih«.

razumevanju in dojemaju komunikacije med ljudmi. Po Burku smo ljudje posamezniki, ločeni med seboj tako biološko kot tudi družbeno in razredno, ter med seboj komuniciramo, uporabljamo retoriko, da bi premostili to ločenost oziroma razlike (Foss in drugi 2002, 192–194). V nalogi želim prikazati retoriko kot sredstvo, katerega glavni namen ni manipulacija ali razdor, temveč med ljudmi spodbujati povezovanje in sodelovanje.

2.2 RAZISKOVALNE HIPOTEZE

Strokovnjakinji s področja ameriške predsedniške retorike Karlyn Kohrs Campbell in Kathleen Hall Jamieson (2008) sta različne predsedniške govore opredelili kot žanre. Inavguralni govori, letni govori o stanju v državi ter govori ob tragedijah nacionalnega pomena so tekom zgodovine ameriškega predsedovanja postali zvrst predsedniške retorike, zato se bom v nalogi osredotočila tudi na elemente, ki določajo žanre predsedniškega diskurza. Ko govornik uporabi žanrsko obliko, se v občinstvu, ki sprejema in nato vrednoti retoriko, ustvarijo pričakovanja glede žanrske klasifikacije. Občinstvo od določene vrste retorike pričakuje določen stil in določeno vsebino. Če retorika teh pričakovanj ne izpolni, je velika verjetnost, da se občinstvo zmede in se negativno odzove (Foss 2009, 144). To potrjujeta tudi Hart in Daughtonova (2005, 104), ki pravita, da žanri obstajajo, ker so retoriki imitativni, saj si izposojajo od včeraj, medtem ko se odločajo, kaj bodo rekli danes. Žanr definirata kot kategorijo sporočil, ki si delijo pomembne strukturne in vsebinske značilnosti, in dodajata, da žanr kot kategorija v občinstvu ustvari posebna pričakovanja.

Iz tega izhaja prva hipoteza, ki jo preverjam v poglavju Žanrska analiza Obamovih govorov:

H1: Obamova retorika je z upoštevanjem žanrskih kriterijev izpolnila pričakovanja občinstva.

Politika je področje, kjer se krešajo interesi različnih strani, ki poskušajo uveljaviti svojo moč, svoj prav oziroma želijo dokazati, zakaj so določene politike dobre za izboljšanje družbenega, gospodarskega, socialnega stanja v državi in jih je zato vredno sprejeti in realizirati; zakaj je določen politični akter vreden zaupanja ljudi, da ga podprejo na volitvah in ga podpirajo tekom njegovega mandata. V tem procesu dokazovanja, pridobivanja in ohranjanja zaupanja pomembno vlogo igra jezik – način artikuliranja posameznikovih misli, idej, vizij, ideologije. Ameriški predsednik ima izjemen obseg formalne moči, vendar kljub vsej moči, kot pravi

Richard Neustadt (1964, 23), rezultatov ne doseže (zgolj) z dajanjem ukazov. Njegova moč je »v moči, da prepriča«. V nalogi obravnavam predsedniško retoriko in iščem načine Obamove prepričevalne moči, predvsem preko identifikacije, kot jo razlaga sodobni pristop k retoriki. Perelman in Lucie Olbrechts - Tyteca namreč pravita, da je prepričljivejši tisti govornik, ki se uspe z občinstvom identificirati, z njim vzpostaviti skupne povezave (Foss in drugi 2002, 96). Burke (1969, 55) pa dodaja: »Nekoga lahko prepričaš, samo če govoriš njegov jezik v govoru, gestah, tonaliteti, redu, podobi, odnosu, ideji, tako da identificiraš svoje načine z njegovimi.« Iz tega sledi druga hipoteza, ki jo preverjam v poglavju Analiza retorične strategije identifikacije po Burku:

H2: Prepričljivost ameriškega predsednika Baracka Obame v veliki meri sloni na retorični spretnosti povezovanja z občinstvom.

Jezik je orodje retorike. Sestavljajo ga besede, ki nosijo pomen. Besede so pomembne tudi zato, ker odsevajo ljudi in situacije, v katerih se ti znajdejo (Hart 2002, 35). V nalogi želim ugotoviti, katere besede oziroma semantične skupine so v izbranih govorih Baracka Obame najmočnejše in s tem določiti ton njegovih govorov. Iz tega izhaja tretja hipoteza, ki jo preverjam v poglavju Besedilna analiza govorov na osnovi računalniškega programa DICTION:

H3: Retorika Baracka Obame je optimistična, poudarja vrednote in skrb za ljudi.

2.3 RAZISKOVALNE METODE

Raziskovalna naloga izhaja iz predpostavke, da je govorno dejanje osrednji element učinkovitega predsedovanja, saj je po Tulisu (1987) bistvo modernega predsedovanja v retoričnem vodenju. Zgoraj navedene hipoteze preverjam na podlagi študije sekundarne literature ter analize in interpretacije primarnih virov – transkripcij enajstih govorov Baracka Obame. Izbrala sem oba inavguralna govora (iz leta 2009 in 2013), vseh sedem govorov o stanju v državi (od 2010 do 2016) ter dva odmevna govora ob tragedijah nacionalnega pomena (govor po tragičnem streljanju na šoli Sandy Hook Elementary, 16. decembra 2012, in govor v spomin žrtvam terorističnega napada na bostonskem maratonu, 18. aprila 2013).

Z metodo retorične kritike izbrane govore analiziram najprej na osnovi žanra. Po kriterijih, ki sta jih za zvrst inavguralnega govora, letnega govora o stanju v državi ter govora ob tragedijah nacionalnega pomena predpisali Campbellova in Jamiesonova (2008), analiziram prej naštete govore. V inavguralnih govorih, ki so zvrst epideiktčnega ali hvalnega govora, analiziram naslednje elemente: 1) tvorjenje oziroma povezava ljudstva, 2) potrditev nacionalnih vrednot, 3) filozofija administracije in 4) uradni prevzem predsedniške vloge. Govori ob tragedijah so tako kot inavguralni vrsta epideiktčnega diskurza, vendar v tem primeru 1) predsednik prevzame drugačno vlogo, vlogo nacionalnega duhovnika in osmisli tragični dogodek, 2) transformira smrt v simbol nacionalne trdoživosti ter 3) poda razlago predsednikovih in vladnih ukrepov, ki bodo preprečili ponovitev katastrofe.

Govore o stanju v državi kljub njihovi veliki raznolikosti karakterizirajo naslednje značilnosti: 1) javno razmišljanje o vrednotah, 2) ovrednotenje informacij in pomembnih tem, 3) predlogi strategij.

Ker z upoštevanjem kriterijev žanra govornik zadovolji pričakovanja ljudi (Hart in Daughton 2005; Foss 2009), bodo izsledki žanrske analize pokazatelj uspešnosti Obamove retorike pri izpolnjevanju pričakovanj občinstva.

V drugem delu z metodo retorične kritike identificiram govorne strategije, s katerimi se govornik poveže z občinstvom, ki naj bi nato njegovo sporočilo tudi sprejelo. Z natančno analizo besedil raziščem načine identifikacije, ki jih Barack Obama uporablja v inavguralnih govorih, govorih ob tragičnih dogodkih ter letnih govorih o stanju v državi. Tu sledim teoriji Kennetha Burka, ki v knjigi *A Rhetoric of Motives* (1969, 55) identifikacijo prikazuje kot sestavni del retorike in pravi: »Nekoga lahko prepričaš, samo če govoriš njegov jezik v govoru, gestah, tonaliteti, redu, podobi, odnosu, ideji, tako da identificiraš svoje načine z njegovimi.« Znotraj vseh razlik in drugačnosti med ljudmi se identifikacija pojavlja kot odgovor, ki vključuje komunikacijo in sodelovanje. Posledično se posameznik odziva na te ločitve v družbi, tako da se identificira z določenimi ciljnim skupinami, kot so osebe, družine, skupine ali da se identificira z določenimi vrednotami, cilji, znanjem, aktivnostmi, razloži Burkovo razumevanje identifikacije Cheney (1983, 145). V nalogi na osnovi Burkove teorije iščem tri načine identifikacije: 1) identifikacija kot metoda skupnih točk, 2) identifikacija preko antiteze in 3) identifikacija, ki poteka na nezavednem nivoju.

Namen retorike po Burkovi teoriji (1969, 41) je oblikovati stališča ali spodbuditi dejanja med občinstvom. Ker se v nalogi osredotočam na analizo transkripcij govorov, končnega

retoričnega vpliva na občinstvo ne bom preučevala, ampak bom na osnovi Burkove teorije identifikacije iskala potrditev hipoteze o Obamovi retorični prepričljivosti. Identifikacijo Burke enači s prepričevanjem oziroma jo vidi kot edino sredstvo za dosego prepričevanja, zato bodo izsledki retorične analize pokazatelj uspeha Obamove predsedniške retorike in bodo osnova za odgovor na vprašanje, ali so Obamovi govori, upoštevajoč Burkovo teorijo identifikacije, retorično uspešni oziroma prepričljivi.

Identifikacijo, ki poteka na nezavednem nivoju, razširim s tretjim, kvantitativnim delom analize, pri čemer izhajam iz Burkove trditve, da smo ljudje simbolna bitja, ki se po naravi odzivamo na simbole. Po njegovi teoriji retorika izhaja iz ključne funkcije jezika, kjer jezik kot simbolno sredstvo sproži sodelovanje med bitji, ki se po naravi odzivajo na simbole. Tu glavno vlogo igrajo besede oziroma simboli, katerih namen je ustvariti stališča ali sprožiti dejanja v drugih ljudeh (1969, 41–43). Jezik je orodje retorike. Sestavljajo ga besede, ki nosijo pomen in zato igrajo pomembno vlogo pri prenosu sporočila. Pomen besed je lahko ekspliciten ali impliciten in ljudje pogosto sprejemamo besede, simbole na nezavedni ravni. V tretjem delu analize se zato osredotočam na rabo besed v enajstih govorih ameriškega predsednika Baracka Obame in s kvantitativno analizo preverjam pogostost rabe besed po pomenskih družinah. Raziskujem, katere semantične skupine besed prevladujejo in kaj le-te sporočajo. Na osnovi pridobljenih podatkov lahko sklepam o tonu Obamovega jezika in ugotovitve uporabim za potrditev tretje hipoteze.

Za ta namen uporabljam statistične podatke, pridobljene z računalniškim programom DICTION za besedilno analizo. DICTION je program, ki ga je razvil Roderick P. Hart in uporablja vrsto besednih seznamov za iskanje naslednjih semantičnih lastnosti: aktivnost (*Activity*), optimizem (*Optimism*), gotovost (*Certainty*), realizem (*Realism*) in enotnost (*Commonality*). Analiza s pridobljenimi rezultati prispeva k večji objektivnosti in pomaga dodatno interpretirati izbrane govore.

3 KLASIČNA RETORIKA

3.1 GRŠKA RETORIKA

Retorika kot sredstvo ali tehnika prepričevanja se pojavlja v vseh človeških družbah, saj je vsako sporazumevanje retorično – govorec ali pisec ima namen, retorika pa določa načine, kako ga doseči oz. kako vplivati na prepričanje, dejanja ali čustva sprejemnika. Grki in Rimljani so ta namen označili kot prepričevanje (Kennedy 2001, 19–20). Kennedy razlikuje med prvotno in drugotno retoriko. Pri prvotni retoriki, kot so jo pojmovali Grki, gre v osnovi za umetnost prepričevanja, za izrekanje ob določeni priložnosti; je dejanje in ne besedilo. Cilj te retorike je bil postati prepričljiv javni govornik v vsakršnem položaju. V drugotni retoriki osrednjo vlogo namesto govornega dejanja prevzame besedilo oz. ubeseditve misli preko rabe stalnih fraz, retoričnih figur in tropov, s katerimi pisec jasneje izrazi svoje zamisli in označi poudarke. Tudi ta retorika odraža piščevo izobraženost in besedno spretnost in pomaga govorniku ali piscu doseči namen, vendar posredno (Kennedy 2001, 19–21). Beseda retorika izhaja iz grške besede *rhetoriké* in označuje umetnost oz. veščino retorja ali javnega govornika. Izraz »retorika« je prvi omenil Platon v svojem dialogu *Gorgias* (okoli 385 pr. n. št.), kjer jo Gorgias v pogovoru s Sokratom označi kot »umetnost prepričevanja«. V času atenske demokracije so v Grčiji razvijali retoriko kot veščino javnega govorjenja. Ljudje so se srečevali na javnih mestih v mestu in razpravljali o aktualnih zadevah ter sklepali dogovore. K razvoju retorike kot posebne znanosti in spretnosti so prispevali govorniki, filozofi in njeni učitelji ter iz nje ustvarili to, kar pojmujemo kot »klasično retoriko« (Grabnar 1997, 16; Kennedy 2001, 19).

Klasična retorika je v določeni meri prisotna tudi v kasnejših zgodovinskih obdobjih, kjer se je prilagajala novim potrebam, vendar je vedno izhajala in se nadgrajevala na osnovi največjih klasikov, kot so Ciceron, Platon, Aristotel, Kvintilijan in drugi. Predstavlja temelje vsem kasnejšim retoričnim teorijam (Kennedy 2001, 19). Stari Grki so že od Homerja dalje pri govorništvu poudarjali tako vsebino kot tudi način podajanja govora. Heziod je trdil, da je umetnost govorništva božji dar, najvišja umetnost pa je bila pomirjati spore. Prvi misleci, ki so se poglobljali v retoriko in dialektiko (v govore in pogovore), so človeka, družbo in posledično tudi govorjenje smatrali kot del narave (Grabnar 1991, 41). V 6., 5. in 4. stoletju pr. n. št., v obdobju, ko so grški misleci postavili intelektualni in umetnostni temelj zahodne civilizacije, je prišlo do spremembe. Misleci so namreč poskušali vzroke stvari utemeljiti na nemitološki način. Med področij, ki so jih Grki raziskovali in poskušali opisati, je bi bila tudi

retorika. Tako so se razvile tri struje retorike, ki so prisotne skozi vso zahodnoevropsko zgodovino: tehnična, sofistična in filozofska (Kennedy 2001, 31).

Tehnična retorika

Prvo strujo predstavlja tehnična retorika, ki je retorična teorija iz *tékhne* ali retoričnega priročnika. Razvila se je iz potreb demokracije v Sirakuzah in Atenah, njen poudarek pa je bil vedno na javnem nagovoru. V govorni situaciji, v kateri je Aristotel opredelil tri dejavnike, in sicer govorca, govor in poslušalca, tehnična retorika v ospredje postavi govor. Je pragmatična, kaže, kako uspešno in učinkovito predstaviti predmet, in retoriko razume predvsem kot »umetnost prepričevanja«. Ker se je osredotočala na javno življenje, zlasti na sodišče, je bila zanimiva za Rimljane, ki so jo nadgradili z latinskimi retoričnimi priročniki in jo posredovali naprej kasnejšim dobam zahodne zgodovine (Kennedy 2001, 31–32).

Prve smernice za neizkušenega govorca glede priprave govora in nastopa na sodišču so bile podane v Sirakuzah na Siciliji. Grški viri kot izumitelj retorike navajajo dva Sicilijanca, Koraksa in Tezija, vendar se predvideva, da gre za eno in isto osebo³. Tezijas je svojo umetnost sprva poučeval ustno, kasneje pa so jo podali še v pisni obliki. Njeni prepisi so prišli do Aten, kjer so jih prepoznali kot zelo uporabne in tudi tam so različni avtorji pričeli pisati *tékhne lógon*, o umetnosti govorjenja. Tako je bilo ob koncu 5. stoletja na voljo že precej priročniške ali tehnične literature, namenjene vsakomur, ki se je želel poučiti o osnovah javnega nastopanja. Nastanek retoričnih priročnikov je izvirno povezan s svobodo govora v grških mestnih državah in z nastopanjem amaterjev na sodiščih ter kasneje na demokratičnih političnih zborih. Prvotni retorični priročniki so zaradi preglednosti oz. boljše organizacije govora, govor razčlenili na štiri ali več delov in podali primere, ki jih je govornik lahko uporabil v posameznem delu. Izbor besed in sloga pa verjetno niso obravnavali. Avtorji priročnikov zagotavljajo uspeh, če sledimo pravilom, pri čemer je verjetnost postavljena pred resnico. Primeri so se osredotočali zlasti na sodno retoriko. V srednjem veku in renesansi pa so se preusmerili na pisanje pisem, verzov ter pridiganje. Poleg posameznih Aristotelovih del je edini ohranjeni grški priročnik retorike iz klasičnega obdobja *Retorika za Aleksandra*, ki je nastala pred Aristotelovo *Retoriko* in je pomembna, ker avtor podaja navodila za tri vrste retorike – poleg sodne obravnava še slavnostno in svetovalno, vendar jo tako kot Aristotel

³ Koraks pomeni vran, kar je za Grka nenavadno ime. Zato je to verjetno vzdevek, tako da bi moral biti izumitelj retoričnega sistema poznan kot »Tezias Vran«, glede na to da je retorični pouk, ki ga je Platon pripisoval Teziju, očitno enak tistemu, ki ga je Aristotel pripisoval Koraksu.

deli na sedem vrst: nagovarjanje in svetovanje, hvalo in grajo, obtožbo in zagovor ter preiskavo. V 19. stoletju je retorika kot veda izgubila svojo pomembno vlogo v izobraževanju, saj je prevladalo nasprotovanje do potankosti opredeljene retorike ter natančno izdelanim pravilom za argumentacijo, razporeditev snovi in slog. Dvajseto stoletje pa je prineslo ponoven razcvet retorike. Ponoven ugled je pridobila Aristotelova *Retorika*. Namesto klasičnih priročnikov so se pojavila uvajalna besedila o javnem govorništvu in pisnem sestavljanju, ki so pogosto prirejala izrazoslovje, organizacijo in navodila iz klasičnih virov. V nasprotju z zgodnejšimi priročniki uvajalna besedila niso preferirala sodnega govorništva, ki je postalo izključno področje odvetnikov (Kennedy 2001, 38–44).

Sofistična retorika

Prav tako se je v 5. stoletju pr. n. št. razvila druga struja, tj. sofistična retorika. Beseda »sofist« izhaja iz pridevnika *sophós*, ki pomeni »moder« ali »vešč«. V 5. stoletju je izraz opisoval vsakogar, ki je za denar poučeval gramatiko, retoriko, politiko, etiko ali drug predmet. Bili so mojstri za vse, s širokimi zanimanji in včasih so si lastili znanje o vsem. Sofisti so bili profesorji umetnosti, kako doseči uspeh v javnem življenju grških držav. Med najbolj poznanimi so bili Protagora, Gorgias, Prodik in Hippias. V sofističnem gibanju, ki ni priznavalo nadnaravnih božanskih sil, se pozornost od narave preusmeri k človeku, ki postane merilo vseh stvari. Pri poučevanju so sofisti uporabljali metodo dialoga, ki je spominjala na Platonovo dialektiko, oz. metodo kreiranja argumentov za in proti o vsaki trditvi. Z argumenti so radi eksperimentirali in izpodbijali tradicionalno razmišljanje. Verjeli so, da izmenjava argumentov pro et contra o določeni stvari razjasni pogled na resnico. Sofisti v grškem izobraževanju pomenijo revolucijo, saj so učence spodbujali k razmišljanju, k sestavljanju izvirnih besedil, k argumentaciji ter h kritičnemu razmišljanju o tradicionalnih vrednotah. To je pomenilo korak naprej od učenja epske in lirske poezije na pamet in recitiranja, čeprav misleci 5. stoletja tega niso odobraval, saj je bila večina »izvirnih« stvaritev sofističnih učencev praznih, plehkkih ali neumnih. Sofistična retorika ljubi paradoks ter igranje z besedami in zamislami. Poigravanje je včasih tudi odsev razočaranja nad navidezno pravičnim verskim ali političnim sistemom, ki ne dvomi o tradicionalnih vrednotah in navadah (Grabnar 1997, 32–36; Kennedy 2001, 47–48; Herrick 2005, 35–38).

Sofistična retorika je včasih svetovalna, povezana s politiko, še pogosteje pa je slavnostna ali ceremonialna. Ljubi razširitev snovi in izumetničeno izražanje, zato je bila pogosto tarča

kritikov (Kennedy 2001, 32). Sofisti so si že v svojem času prislužili neodobravanje, in sicer iz več razlogov. Za svoje storitve so zahtevali visoka plačila, ki so marsikateremu sofistu prinesla bogastvo. Veliko sofistov, razen nekaj vodilnih, je bilo tujcev, priseljenih v helenistični svet ali pa so bili popotniki, zato so med domačini želi precejšnje nezaupanje. Četrty razlog pa leži v njihovem videnju resnice, ki ne izhaja iz božanskega, nadnaravnega, ampak iz nasprotujočih si argumentov. Verjeli so, da z ustrezno rabo besed in argumentov lahko kreirajo resnico. Sporni so bili tudi zaradi svoje razlage pravičnosti in prava, ki ne izhaja iz absolutne avtoritete boga ali kralja, temveč naj bi bila stvar družbenega dogovora ter lokalne prakse. Kljub vsej kontroverznosti je tu treba dodati komentar Jamesa Herricka (2005, 38), da je argumentativni model sofistov vplival na zahodno razmišljanje v politiki in izobraževanju bolj kot Platonovo filozofsko iskanje resnice.

Med starejšimi grškimi sofisti je najbolj prepoznaven Gorgias, za katerega je značilen dramatičen nastop in izreden govorniški slog, poln figur, nenavaden, zvaneč. Njegovi stavki so približno enako dolgi, vsebujejo paralelizme, metafore, alegorije, nagovore, antiteze, na koncu zaporednih fraz najdemo rimo. Verjel je, da besede pokažejo svojo moč, ko v poslušalcih vzbudijo čustva. Stremel je k uporabi formalnega, vzvišenega govora namesto pogovornega. Njegovi govori prikazujejo razporeditev snovi ter logično argumentiranje. Pomembno vlogo pri njem igra zavedanje govornikove moči, da doseže, kar hoče, da iz velikih stvari lahko naredi majhne in obratno ali da krivično stvar prikaže kot pravično (Grabnar 1997, 27; Kennedy 2001, 52–55; Herrick 2005, 41–42).

Slab glas retorike, tudi po zaslugi Gorgiasa, je nekoliko popravil Izokrat, ki je pripomogel k temu, da je retorika postala osrednji predmet v izobraževalnem sistemu stare Grčije, antičnega Rima in to ostala še stoletja kasneje. Izokratska šola je izšla iz sofističnih šol, vendar Izokrat za razliko od starejših sofistov ni potoval okrog, ampak so učenci prihajali k njemu. Izhaja iz stališča, da mora posameznik pričeti iz svoje prirojene sposobnosti, ki jo izobraževanje lahko razvije in izboljša, ne more pa je ustvariti. Poudarjal je tri osnovne elemente uspešnega govorništva: naravo oz. nadarjenost, izobraževanje in prakso oz. vajo. Kot pomemben dejavnik omenja tudi moralni značaj govornika, preko katerega tudi retorika dobi svojo moč, a le, če zagovarja vzvišene cilje, ki so v skupno dobro vsem. Njegova šola je govornika spodbujala k moralnosti in krepčnosti, saj je verjel, da so besede govornika dobrega slovesa bolj prepričljive. S svojimi govori ni javno nastopal, ampak jih je objavljaj v pisni obliki, s čimer je govor prešel v književnost. Pisal je zlasti slavnostne govore, kamor sodijo tudi

njegovi glavni govori *Panegirik*, *Antidosis*, *Panathenaikós*, toda ker želijo vplivati na javno politiko, jih njihov namen uvršča med svetovalne. Sestavil je tudi nekaj sodnih govorov. V nasprotju z izumetničenim Gorgijevim slogom je Izokrat uporabljal gladko tekočo prozo, čisto dikcijo, izogibal se je nenavadnim ali poetičnim besedam. Ker so njegovi govori podani v pisni obliki, je lahko uporabljal dolge stavčne periode (skupina zapleteno sestavljenih stavkov z dvema pomenskima deloma, veliki stavek). Misli podaja izredno jasno, in sicer s pomočjo antitez, vzročnih in posledičnih odvisnikov, poleg tega pa poda trditve, katere nasprotje tudi zanika. Jasnost ohranja tudi s tem, da stavkov ne pušča nedorečenih, ne uporablja nenadnih miselnih preskokov. Od takrat naprej so bile značilnosti njegovega sloga vseskozi prisotne v grški prozi (Grabnar 1997, 29–31; Kennedy 2001, 57–61).

Sodobni poznavalci klasične retorike razlikujejo med izokratsko in aristotelsko tradicijo oz. to ločevanje izhaja iz Ciceronovega spisa *O določitvi snovi*. Izokratska tradicija v ospredje postavlja pisno izražanje in slavnostni govor ter bolj poudarja slog kot argument in manj pozornosti nameni teoriji (Kennedy 2001, 62).

Filozofska retorika

Začetek tretje struje retorike predstavljajo Sokratovi ugovori v Platonovih dialogih proti tehnični in sofistični retoriki. Osrednje mesto prevzame kredibilnost sporočila, učinek na poslušalce ter iskanje največje koristi zanje. Kennedy (2001, 32–33) pravi, da je v veliki meri povezana z dialektiko ali logiko, z etiko in politično teorijo, včasih celo s psihologijo ter da se v svojih razpravah filozofska struja povezuje tudi s tehnično in sofistično. Npr. Aristotelova *Retorika* je klasično delo filozofske retorike, vendar vsebuje tudi veliko elementov tehnične tradicije; Ciceronov dialog *O govorniku* pa poskuša združiti vse tri tradicije.

Filozofska retorika pravzaprav označuje Sokratov, Platonov in Aristotelov pogled na to vedo. Sokrat (469–399 pr. n. št.) je v nasprotju z večino sofistov svoje poglede podajal v razpravi preko vprašanj in odgovorov namesto preko predavanj ali govorov. Od učencev ni zahteval plačila ter je zavračal retorično in dogmatično vlogo sofistov. Dvomil je o dobrobiti razprav v atenski demokraciji ter o tem, da je retorika na sodišču sledila pravici (Kennedy 2001, 71–72).

Sokratov najpomembnejši privrženec, ki je prevzel njegov stil debate, veliko njegovih nazorov in jih razvil v dialogih, v katerih nastopa sam Sokrat, je bil Platon⁴, največji grški prozaist in mojster retorike. V vseh svojih dialogih se dotakne retorike, o naravi retorike pa razpravlja v *Gorgiju* in *Fajdru*. Platon preko Sokratovih argumentov pokaže, da sta modrost oz. posvečanje filozofiji ter resnica višje od besedne umetnosti, ki je zaradi sofistične teorije postala moralno sporna, saj govornik lahko svoje spretnosti tudi zlorabi in z retoričnimi orodji dokazuje tako resnico kot neresnico. Platon je verjel, da se resnica skriva v božanski in nesmrtni človeški duši, pot do nje pa predstavlja dialektična metoda z vprašanji in odgovori. V *Gorgiju* je Platon retoriko pravzaprav napadel in jo ožigosal kot prilizljivo in prevarljivo. V tem istem dialogu pa je podal tudi osnovno utemeljitev filozofske retorike, ki zagovarja, da je retor pošten, si prizadeva za dobro, zasleduje vrline in pravičnost ter poskuša odpraviti krivico. Da mora govornik biti moralno dober človek, je zagovarjal že Izokrat ter nekateri odgovorni sofisti, čeprav so bile njihove norme bolj prilagodljive kakor Platonove. Filozofiji, vedi o modrosti, je dajal veliko težo in to moralno držo je izrazil tudi v *Državi*, kjer za voditelja države postavi filozofa (Grabnar 1997, 37–42; Kennedy 2001, 76–83).

Platonov učenec Aristotel⁵, eden največjih filozofov, je postavil temelje celi vrsti znanosti in kot prvi natančno opredelil logiko. Bil je praktik, ki so ga zanimala dejstva, medtem ko se je njegov učitelj⁶ osredotočal na idealne modele, na idealno retoriko (kakršna naj bi bila). Po Platonu je naloga retorike iskanje resnice preko dialogov med retorji in filozofi, medtem ko Aristotelova definicija pravi, da je retorika zmožnost odkrivanja tistega, kar je v vsaki stvari prepričljivega (Grabnar 1991, 28). Aristotelovo znanstveno delo *Retorika*, »*Tékhne rhetoriké*«, je izčrpna razprava o veščini retorike, ki je kot najpomembnejše delo o retoriki ostala aktualna do današnjih dni. Sestavljena je iz treh delov. Prva knjiga obravnava logično stran govorništva, spoznavni proces ter sredstva ali načine prepričevanja. Slednje deli na dva dela: *átekhnnoi* – neumetnostna, zunanja sredstva ter *éntekhnnoi* – umetnostna, notranja sredstva prepričevanja, ki so treh vrst, in sicer etos, patos in logos (Kennedy 2001, 99). Temelj

⁴ Od tod »sokratsko vprašanje«, ki se zastavlja, ko skušamo določiti, v kolikšni meri dialogi v resnici predstavljajo Sokratove nazore in koliko predstavljajo Platonova lastna filozofska razmišljanja (Kennedy 2001, 72).

⁵ Aristotel se je rodil 384 pr. n. št. Njegov oče je bil zdravnik makedonskih vladarjev in tudi Aristotel je z dvorom obdržal prijateljske stike ter postal celo učitelj prestolonaslednika Aleksandra. Leta 367 je šel v Atene, da bi študiral pri Platonu, kjer je kot član Akademije ostal dvajset let. Leta 335 je tam ustanovil svojo šolo, znano kot Likejon ali Licej. Umrli je leta 322 (Kennedy 2001, 91–92).

⁶ Aristotel je na začetku gledal na vprašanja enako kot Platon, vendar je bil veliko bolj pragmatičen, realističen in empirično usmerjen. Pisal je tudi dialoge v Platonovem slogu, vendar se noben ni ohranil (Kennedy 2001, 91–92).

dobrega govornika je, da je sam dober, moralen človek, saj ima po Aristotelu največjo prepričevalno moč govornikova osebnost, njegov ugled oz. etos (Grabnar 1997, 49).

Druga knjiga govori o čustvenem elementu, ki deluje vzporedno z logičnim, razumskim procesom. Razpravlja o etosu, značaju govornika in čustvih občinstva kot umetnostnih sredstvih prepričevanja, o patosu oz. o tem, kako pri poslušalcih vzbuditi govorniku naklonjena čustva. Prvi dve knjigi sta pravzaprav namenjeni *héuresis* ali *inventio*, prvemu od petih kanonov retorike. Tretja knjiga obravnava slog, formo in strukturo govora oz. razporeditev snovi. Najprej poda nekaj predlogov glede samega podajanja snovi – kako z jakostjo, intonacijo in ritmom glasu izraziti različna čustva. Zatem razpravlja o slogu. Za dosego namena mora biti slog jasen, ne preveč preprost in ne preveč vzvišen, a obenem nekoliko neobičajen, kar doseže s pravilno rabo metafore. Pove tudi, da se v govorih zahteva slovnično pravilna raba grščine. Kasneje je razprava privedla do štirih standardnih slogovnih odlik: jezikovna pravilnost, jasnost, okras in primernost (Kennedy 2001, 105–107). V *Retoriko* je torej vključil štiri od petih kanonov, pri čemer ni omenjal pomnjenja govora (Foss in drugi 2002, 7). Aristotel je poudarjal vlogo argumentacije in pozival politike, naj retorike ne razumejo kot orodje za osebno poveličevanje v sofističnem smislu, ampak kot orodje za odgovorno in razumno državništvo (Ceaser in drugi 1981, 168).

Aristotel je prišel do sklepa, da absolutne resnice ni in ne more biti. Vse, kar ljudje govorijo, je samo bolj ali manj verjetno. Tisto, kar je res, pa ima že po naravi večjo prepričevalno moč. Iz tega Grabnar (1997, 58–59) zaključí, da Aristotelov sistem retorike omogoča, da se v vsaki stvari iščejo zgolj argumenti prepričljivosti (resnica se vedno išče, a nikoli ne najde) in da je ta sistem zasnovan na svobodi govora. Posledično je zato predhodnik teorije sodobne demokratične argumentacije, usmerjene k širokemu občinstvu.

Aristotel deli retoriko na tri vrste, in sicer na podlagi treh vrst poslušalcev, ki jih govornik naslavlja: sodna, svetovalna in slavnostna ali epideiktična. Nadalje Aristotel razlaga, da sodna retorika zasleduje pravico, svetovalna tisto, kar je koristno, in slavnostna tisto, kar je častno (Kennedy 2001, 94–95). Sodno govorništvo se nanaša na preteklost. Govornik obtožuje ali zagovarja, zato da bi dosegel pravično razsodbo s strani občinstva, ki je razsodnik preteklega dejanja (Kennedy 2001, 102–103). Svetovalno ali deliberativno govorništvo je usmerjeno v prihodnost. V ospredju je prepričevanje, govornik svetuje ali odsvetuje, podaja dokaze v prid ali proti določeni politiki oz. dejanju in v zaključku priporoči, kar vidi kot najkoristnejše.

Občinstvo je razsodnik prihodnjega dejanja in mora presoditi, kaj naj bi se v prihodnosti naredilo. Vodilno načelo deliberativnega govorništva je bilo *eudaimonia*, kar pomeni blaginja, sreča, izpolnitev. Cilj je bil spodbuditi politiko in dejanja, ki bi podpirala dobrobit atenskih državljanov. Deliberativni govornik mora vedeti, kako si občinstvo predstavlja svetlo prihodnost, kaj je v njihovem interesu (Herrick 2005, 80). Hvalna ali epideiktčna zvrst deli priznanje, hvalo ali grajo in ima nalogo utrditi strinjanje skupnosti glede določenih vrednot, ki se smatrajo za pomembne pri ohranjanju blaginje. Slavnostni govor se osredotoča na sedanjost, a obenem občinstvo spomni na preteklost in dogodke navezuje na prihodnost. Povzdiguje krepostne osebnosti in jih daje za zgled. V antiki so te govore izrekli ob pogrebnih ali spominskih slovesnostih v čast vojnim junakom. Včasih želi epideiktčni govor v občinstvu ustvariti pripravljenost na akcijo in njegove značilnosti se delno prekrivajo s svetovalnim govorom, razlikujeta pa se predvsem v slogu. (Kennedy 2001, 103–104; Herrick 2005, 81). Perelman (1993, 31) dodaja, da je osrednja vloga epideiktčne zvrsti v utrjevanju občutka združenosti na osnovi vrednot, »brez katerih bi govori, ki skušajo ljudi pripraviti k dejanjem, ne imeli s čim ganiti ali spodbuditi poslušalstva«.

3.2 RIMSKA RETORIKA

Koncu klasične dobe grške zgodovine je sledilo obdobje helenizma, ki se je začelo okrog 338 pr. n. št. in je trajalo tri stoletja. V tem obdobju so se grški jezik, kultura in umetnost razširili po vsem Vzhodu – v Malo Azijo, na Bližnji vzhod, v severno Afriko, kjer so ustanavljali grške šole gramatike, retorike in filozofije. V tem času se je grška retorika srečala z judovstvom in nato krščanstvom. V retorični teoriji pa so se razvile strukture in vsebine, ki jo spremljajo še danes. Sem sodi razvoj teorije, opredelitev figur (miselne in besedne) in tropov ter standardna delitev retorike na pet delov oz. kanonov: določitev snovi, razporeditev snovi, slog, memoriranje in podajanje (Kennedy 2001, 116). Val grškega vpliva je dosegel tudi Rim. Čeprav je bila rimska republika večino časa oligarhija, so bili zanjo značilni javni nagovori in razprave v senatu, na zakonodajnih zborih in sodiščih.

Demokracija grških polisov je padla z makedonsko okupacijo, s čimer je bila ukinjena tudi svoboda govorništva. Umetnost govora se je ohranjala znotraj retorskih šol ter se razvijala v slavnostnem govorništvu, ki je bilo takrat v razcvetu. Pred nedemokratičnimi vladavinami so v Rim prebežali tudi številni grški filozofi, govorniki in učitelji retorike in tam začeli

ustanavljati svoje retorične šole, ki so pritegnile rimsko mladino. Dokler so se učili le grškega govorništva, jih je oblast še nekako tolerirala. Ko pa so pričeli s svojimi retorično izpiljenimi govori v latinskem jeziku nastopati pred širšo neizobraženo množico, je oblast to zaznala kot potencialno nevarnost, vendar razvoja te vede ni mogla več zaustaviti. Posledično se je že okrog leta 85 pr. n. št. pojavil prvi latinski učbenik retorike z naslovom *Ad Herennium*, ki podaja jasen pregled retorične teorije. Avtor sicer ni znan, izraža pa močan vpliv Aristotela. Uporabljali so ga študentje retorike skozi srednji vek in renesanso. Čeprav že Aristotel govori o petih delih oz. kanonih govornega dejanja, jih neznani avtor podrobno predstavi na nov, sistematski način. *Inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria* in *actio* oz. *pronuntiatio* so še danes sestavni deli modernih učbenikov retorike (Grabnar 1997, 60–63).

Tudi Marcus Tullius Cicero (106–43 pr. n. št.), filozof, retorični teoretik, učinkovit govornik in politik, je podal jasnejšo teorijo o retoričnem slogu, njegovi spisi pa zasedajo pomembno mesto v kulturni zgodovini Evrope. V njegovi teoriji je opazen vpliv raznih njegovih predhodnikov. Zelo dobro je poznal Platona in Aristotela in tako kot slednji je tudi Cicero trdil, da govornik lahko ustvarja le neko verjetnost in prepričanje, ne pa odkriva resnice. Prepričan je bil, da je pogoj za dobrega govornika biti dober človek (Grabnar 1997, 65–67). Idealen politik pa je bil dober človek, ki dobro govori (Gronbeck 2004, 139). V spisu *De Inventione* predstavi antični retorični sistem in nadgradi pet govorniških kanonov (Herrick 2005, 97). Njegovo najpomembnejše retorično delo je dialog *De Oratore* (*O govorniku*), v katerem je skušal povzeti tri retorične tradicije – filozofsko, sofistično in tehnično – ter predstaviti vizijo idealnega govornika, ki vodi in ščiti pravično in urejeno družbo. V dialogu razpravlja o znanju, ki ga retorik mora imeti, o določitvi snovi, njeni razporeditvi, memoriranju in slogu, poda pa tudi svojo različico treh Aristotelovih sredstev prepričevanja (Kennedy 2001, 130–131).

Približno sto let kasneje je v drugačnih družbenih razmerah živel Kvintilijan (ok. 39–96 pr. n. št.). Cesar Vespazijan je prepovedal politično govorništvo, ravno tako ni bil naklonjen filozofiji oz. filozofom. Govorništvo se je tako pod prisilo oddaljilo od modrosti in aktualnih političnih vprašanj ter posledično izgubilo stik z realnim življenjem. Zato pa se je retorika razvila na drugih, zlasti na slavnostnem področju, a je bila njena vsebina prazna (Grabnar 1997, 70–71). To puhlo izumetničenost in pretiravanje je pogosto kritiziral Kvintilijan, avtor spisa *Institutio oratoria* (*Govorniška izobrazba*), najobsežnejše ohranjene razprave o retoriki iz antike. V tem obsežnem priročniku predvsem razpravlja o tehnični retoriki. Retoriko

definira kot »znanost dobrega govorjenja«, idealni govornik pa mora biti dober in pošten človek, ki je vešč govorjenja, sposoben mora biti voditi, vplivati in obvladovati položaj. Tako kot pri Ciceronu retorika predstavlja poglobitni del v vzgoji in izobraževanju voditeljev in odgovornih državljanov, zato se prve lekcije govorjenja nanašajo na novorojenčke in jim nato sledi prek šolanja pri gramatiku, nato retoriku, vse dokler ni govornik v zadnji knjigi že odrasel človek. Za Kvintilijana je cilj izobraževanja velik, imeniten govornik in temu idealu je bil zelo blizu Cicero (Kennedy 2001, 132–135).

3.2.1 RETORIČNI KANONI

Beseda kanon izhaja iz grške besede *kanón*, ki pomeni ravnilo in tako tudi standardno mero, normo ali vzor. Standardna mera za dovršen govor je postalo pet govorniških faz ali kanonov, ki so bili sistematično obdelani v učbeniku *Ad Herenium*, čeprav jih je omenjal že Aristotel: *inventio* (priprava gradiva), *dispositio* (urejanje), *elocutio* (jezikovni izraz, slog podajanja vsebine), *memoria* (pomnjenje) in *actio* oz. *pronuntiatio* (izvajanje). Grabnar (1997, 64) pravi, da je vsaka od teh petih nalog posebna veščina ali umetnost, »ars«, in potemtakem umetnost govorništva sestoji iz petih posebnih umetnosti.

Inventio, določitev snovi oz. priprava gradiva je prvi od petih kanonov, ki mu je že Aristotel posvetil največ pozornosti. V tem delu priprave govornik išče, izbira in obdeluje gradivo, išče dejstva o predmetu govora, potem pa določi ključno vprašanje ali problem. Barthes (1990, 59) pravi, da govornik v tem delu odkriva ustrezne argumente oz. prepričevalna sredstva. Aristotel je izpostavil dve vrsti argumentov oz. sredstev prepričevanja: neumetnostna, netehnična oz. zunanja sredstva (*átekhnói*) ter umetnostna, tehnična oz. notranja sredstva prepričevanja (*éntekhnói*). K prvim sodijo materialni dokazi, pričevanja prič, pisne pogodbe, sporazumi, zakoni, statistični podatki itn. Kennedy (2001, 99) razloži, da so tehnični dokazi zunaj govornikove umetnosti in jih govornik ne iznajde, ne odkrije, temveč zgolj uporabi. Da pa govor postane dejansko učinkovit, je treba upoštevati še tehnična ali umetnostna sredstva oz. dokaze, ki so odvisni od retoričnih veščin govorca. Aristotel v *Tekhne rhetorike*, v prvi knjigi, retoriko označi kot »zmožnost, da pri vsakem primeru ugotovimo razpoložljivo sredstvo prepričevanja« (Kennedy 2001, 95). Po Aristotelu govornikova prepričljivost sloni na temeljnih prepričevalnih sredstvih, in sicer *etosu*, *patosu* in *logosu*, ki izvirajo iz treh sestavnih delov govornega dejanja, tj. govorca, občinstva in govora (Kennedy 2001, 99). Temeljna sredstva prepričevanja Perelman (1993, 98) imenuje komponente učinkovitosti pri

pregovarjanju. Etos označuje naravo vira, dejstvo, da govornik s tem, kar pove, gradi svojo podobo; patos so retorični postopki, ki poskušajo vzbuditi strasti oz. emocije pri občinstvu; logos pa je sklicevanje na razum s pomočjo argumentiranja.

Aristotel je kot najmočnejše prepričevalno sredstvo prepoznal etos, ki predstavlja govornikov osebni značaj in njegov ugled, ki si ga govornik pridobi s svojim govorom, njegovo vsebino in načinom nastopa. Pomembne lastnosti so pravičnost, dostojnost, načelnost, znanja, odgovornost, poštenost, saj poslušalci sledijo moralno vzorni osebnosti. Žagar (2006) dodaja, da ni nujno, da govornik poslušalcem kaže svoj pravi jaz. Lahko kaže samo podobo, ki mu bo po njegovem mnenju pomagala, da mu bo občinstvo sledilo oz. sprejelo njegove argumente. Nujen pogoj za govornika, ki želi prepričati publiko, je njegova lastna prepričanost glede predmeta govora ter notranji žar in vnema. Aristotel navaja tri dele etosa, ki gradijo govornikovo prepričevalno avtoriteto: preudarnost, odkritost in zaupljivost (Barthes 1990, 82–83).

Patos označuje vse prepričevalne načine in dejavnosti, po katerih govornik poseže, da bi vplival na čustva poslušalcev, z namenom, da so bolj odprti in sprejemljivi za njegovo sporočilo (Žagar in Domanjko 2006, 14). V poslušalcih lahko izzove občutke, kot so sočutje, usmiljenje, ponos, jeza. Izraža se preko jezika, izbranih besed, prave mere humorja, čustvenih zgodb, stopnjevanja napetosti, preko telesa in glasu. Dober govornik bo skušal svoje misli ponazoriti, uporabil bo jasne in natančne besede. Abstraktne zamisli bo občinstvu približal preko slikovitih izrazov, posegel bo po nenavadnih, nasprotujočih si trditvah in sledil svojemu govorniškemu ritmu.

Kot najpomembnejše prepričevalno sredstvo je logos odločilen za vrh govora (Zidar 1996, 21). Medtem ko je govornik pri patosu vzbujal čustveni odziv poslušalcev, pa se pri logosu osredotoča na njihov razum. Logos je pravzaprav razumsko dokazovanje, kjer govornik s svojim znanjem argumentira svoja stališča oz. jih dokazuje, pravilno obvešča občinstvo, odpravlja zmote ali celo preusmeri mnenja. Z racionalnim dokazovanjem, ki temelji na spoštovanju poslušalcev, govornik vpliva na razumsko sklepanje. Poznamo dve vrsti logičnega sklepanja oz. dokazovanja: induktivno (od konkretnega k splošnemu, generalizacija) ter deduktivno (od splošne ugotovitve k nekemu konkretnemu sklepu). Po Aristotelu je argumentacija induktivna, osnovana na rabi »primerov«, ali pa deduktivna, v

obliki entimema⁷. Aristotel svetuje, da govornik uporabi entimem, kjer je le mogoče, potem pa doda še primer kot neke vrste pričo, ki dodatno utemelji njegove besede. Pri induktivnem sklepanju v retoriki gre za rabo primerov, za potrjevanje veljavnosti splošnih trditev na osnovi empiričnih dokazov. Aristotel loči dve vrsti primerov, in sicer zgodovinske, ki navajajo dovršena dela iz preteklosti, ter izmišljene, ki jih mora govornik poiskati sam. Slednje nadalje deli na parabolo ali prispodobo ter basen (Kennedy, 2001, 100).

Dispositio pomeni razporeditev govorne snovi oz. govora na dele ter razvrščanje teh delov v jasno in učinkovito časovno zaporedje (Crowley 1994, 171). Dejstvo je, da se v govoru ne da vsega naenkrat povedati, zato je neko logično časovno zaporedje nujno. Ciceron (2002, 201) pravi: »Da nekaj povemo za uvod, da nato primer razložimo, da ga potem dokažemo s podkrepitvijo lastnih oporišč in z zavrnitvijo nasprotnikovih, da ga nazadnje zaključimo in tako končamo, to predpisuje sama narava govorništva. Da pa določimo, kako bomo zložili skupaj to, kar moramo povedati pri dokazovanju in pojasnjevanju – to je v najvišji meri naloga govornikove modrosti.« Po Ciceronu velja pet delov razporeditve: uvod ali *exordium*, ki občinstvo pripravi, ga uvede v tematiko ter pridobi njegovo pozornost in naklonjenost; prikaz ali *narratio*, ki predstavi primer ali vzrok spora (kratek, jasen in verjeten); potrditev ali *confirmatio*, kjer se dodajo argumenti, zato da primer pridobi na verodostojnosti; zavrnitev ali *refutatio* ter sklep ali *conclusio/peroratio*, ki sestoji iz povzetka ali naštevanja, ustvarjanja ogorčenja nad nasprotnikom ali ustvarjanja usmiljenja do govorca (Kennedy 2001, 122–123). Klub veljavi klasične razporeditve Vatovec (1984, 171) poudarja, da sodobna demokracija daje govorniku pri razporeditvi snovi prosto pot do uspešnega govora, pa naj bo to v skladu s standardnimi klasičnimi ali bolj ohlapnimi sodobnimi smernicami, ki vidijo strukturo govora v uvodu, jedru in zaključku.

Elocutio pomeni oblikovanje misli, ubeseditvev argumentov ter okrasitev jezika z retoričnimi figurami, kot so paralelizem, trikolon, različne oblike iteracije (anafora, epifora, geminacija, anadiploza), metafora, epiteton, aliteracija, personifikacija, metonimija, sinekdoha, inverzija, gradacija, antiteza, retorično vprašanje. Z uspešno rabo jezika govornik predstavi svoje argumente preko osupljivih in seveda prepričljivih fraz (Herrick 2005, 98).

⁷ Prvotni pomen grške besede *entimem* je misel, nato pa tudi načrt, nasvet. V logiki pomeni skrajšan sklep oz. skrajšani silogizem, ki je izpeljan iz ene same premise, medtem ko druga, splošno znana, ni bila izrečena. Npr.: »Umrli boš, ker si človek.« Druga premisa »vsi ljudje so smrtni« ni izrečena, ker je to samo po sebi razumljivo. Silogizem je miselni postopek, ki sodi na področje logike kot znanosti o naravi človeškega mišljenja. Pri silogizmu gre za soočanje dveh premis, iz katerih se določi tretja oz. neki sklep, ki naj bi tako postal znanstveno dokazan (Grabnar 1997, 44).

Memoria ali pomnjenje predstavlja tisti del dejavnosti, s katerimi si govornik zapomni celoten govor. Herrick (2005, 98) meni, da ta retorični kanon ne sodi ravno najbolj k modernemu pojmovanju retorike. V antiki, ko je bilo ustno podajanje dolgih govorov iz spomina osnovni del uspešnega govora, pa so si morali govorniki dobro uriti spomin.

Če govornik želi uspešen govor, je način, kako ga poda, zelo pomemben. **Actio** pomeni ustrezno kontrolo glasu in telesa, tako da se govor poda dostojanstveno, primerno situaciji in temi. V rimskem senatu ali sodišču je bil govor prava predstava, ki je od govornika terjala prave igralske sposobnosti, zato so rimski govorniki urili svoje gibe, kretnje, držo, obrazno mimiko, ton in jakost glasu (Herrick 2005, 98). Danes govorniški oder ni igralski spektakel, a naštetosti spretnosti kljub temu igrajo pomembno vlogo pri izvedbi uspešnega govora.

4 SODOBNA RETORIKA

Retorika kot sredstvo ali tehnika prepričevanja se pojavlja v vseh človeških družbah, saj je vsako sporazumevanje retorično – govorec ali pisec ima namen, retorika pa določa načine, kako ga doseči oz. kako vplivati na prepričanje, dejanja ali čustva sprejemnika. Grki in Rimljani so ta namen označili kot prepričevanje (Kennedy 2001, 19–20). Aristotelova definicija pravi, da je retorika zmožnost odkrivanja tistega, kar je v vsaki stvari prepričljivega (Grabnar 1991, 28). Sodobni strokovnjaki s področja retorike v osnovi izhajajo iz klasične tradicije, a imajo nekoliko drugačen pogled. V tem poglavju se dotaknem nekaterih vidnejših predstavnikov sodobne retorike, ki predstavljajo nove pristope k disciplini in s sodobne perspektive interpretirajo klasične retorične pojme. Največ prostora posvetim retoričnemu kritiku Kennethu Burku. V tej nalogi namreč Burkova teorija retorike predstavlja metodo za preučevanje Obamovih govorov z vidika identifikacije.

Zahodni svet je v začetku 20. stoletja kazal zelo malo zanimanja za retoriko kot akademsko vedo. Prevladovala je znanstvena misel, ki pa ni prinesla sprejemljivih rešitev za takratne družbene in moralne probleme človeštva (svetovni vojni, fašizem, stalinizem, gospodarska kriza). Pojavila se je potreba po novem pristopu, ki bi pomagal omiliti trajno prisotne težave glede človeških vrednot in moralnih obvez. Nekateri misleci so tu prepoznali pomembnost procesov vsakdanjega razpravljanja in se usmerili na preučevanje struktur oz. logike vsakdanjega argumentiranja. Nekateri so nov način, novo retoriko človeških vrednot iskali v klasični tradiciji. Oboji pa so se osredotočili na dva osnovna retorična elementa – na argumentacijo in občinstvo (Herrick 2005, 198–199). Herrick (prav tam) opaza, da se eni vidnejših dosežkov retoričnih študij v 20. stoletju dotikajo logične strukture vsakdanje argumentacije, kjer sta pomemben prispevek pustila Stephen Toulmin in Chaïm Perelman. Vodilo njunih raziskav je bilo dvigniti nivo diskurza v takratni družbi in posledično prispevati k boljši kakovosti človekovega družbenega življenja. Pokazala sta vlogo vrednot v takšnih argumentih in opredelila pogoje, ki omogočajo čimbolj nepristransko podajo in razvoj argumentov.

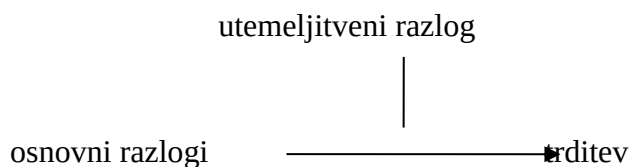
4.1 SODOBNI AVTORJI

Belgijski filozof in pravni teoretik Chaïm Perelman ter Lucie Olbrechts - Tyteca izhajata iz domneve, da nobena trditev ali zaključek nista samoumevno resnična. Potreben je vztrajen proces javne argumentacije, ki predpostavko vrednote ali načela potrdi kot dovolj razumno ali

pa ga zaradi pomanjkanja racionalnosti zavrne (Herrick 2005, 200). Avtorja sta v delu *Nova retorika* (1958) še najbolj zvesta Aristotelovemu pristopu, vendar vseeno podajata nove, širše poglede na področju retorike. Osredotočita se na teorijo argumentacije, ki jo razlikujeta od demonstracije ali formalnega dokaza. Demonstracija izhaja iz aksiomov, ki se jih sprejema kot resnične ne glede na to, ali se občinstvo z njimi strinja ali ne. Argumentacija je osebna, osredotočena na človeka, saj izhaja iz premis, ki jih občinstvo sprejema; uporablja dvoumen človeški jezik, njen zaključek je verjeten, bolj ali manj prepričljiv, ne pa gotov ali očiten, kot je pri formalnem dokazu, ki ne izhaja iz občinstva. Njen namen je doseči premik v strinjanju občinstva – od sprejemanja premis k sprejemanju zaključka (Foss in drugi 2002, 86–87). Perelman in Lucie Olbrechts - Tyteca delita izhodiščne točke, ki so osnova za vzpostavitev konstruktivne argumentacije in doseganje nadaljnjih soglasij, na dve skupini. Prva vključuje dejstva, uveljavljene in sprejete resnice ter predpostavke (npr. domnevna nedolžnost vsakega, ki je priveden pred sodišče in mu sodišče ne dokaže nasprotnega). Druga skupina izhodiščnih točk, s katerimi se strinjata tako govornik kot občinstvo, so splošno sprejete vrednote, hierarhično razporejene vrednote ter preference. Tisto, kar loči argumentacijo od formalnega dokaza, je občinstvo, ki je temelj, na katerem mora biti zasnovana vsa argumentacija. Občinstvo definirata kot mentalni koncept govornika, kot skupino vseh tistih, na katere želi govornik s svojo argumentacijo vplivati in ni omejeno na fizično prisotnost poslušalcev (Foss in drugi 2002, 88–94; Herrick 2005, 201). Da je izhodiščna točka argumenta strinjanje, potrjujeta s tezo, da je bolj prepričljiv tisti govornik, ki se uspe z občinstvom identificirati, z njim vzpostaviti skupne povezave (Foss in drugi 2002, 96–97). »Ker pa cilj argumentacije ni izpeljevati posledice iz danih premis, ampak spodbuditi ali povečati strinjanje poslušalcev s tezami, ki jim jih govornik ponudi v privolitev, argumentiranje nikoli ne poteka v praznini. Predpostavlja namreč duhovni stik med govornikom in njegovim poslušalstvom,« pravi Perelman (1993, 23), kjer nakaže pomen občinstva v procesu argumentacije, kar je izpostavil že Aristotel, na katerega se Perelman nasloni tudi pri razvoju argumentov, saj izhaja iz njegovega dialektičnega sklepanja. Perelman in Lucie Olbrechts - Tyteca občinstvo razvrstita v tri skupine. Prva je univerzalno občinstvo, koncept, ki si ga predstavljata kot vedno dosegljivo poslušalstvo razumnih ljudi, brez omejitev posebnega občinstva. Pri univerzalnem občinstvu govornik uporablja premise in argumente, ki so praviloma sprejemljivi za celotno, univerzalno poslušalstvo. Naslednjo skupino predstavlja občinstvo enega, kjer govornik preko dialoga izmenjuje argumente z drugim posameznikom. Ta s svojim kritičnim nasprotovanjem ali z zahtevami po jasnejših dokazih spodbuja razvoj govornikovih argumentov oz. procesa sklepanja in predstavlja nekakšen predtest za nastop pred univerzalnim občinstvom. Tretjo

vrsto občinstva avtorja vidita v govorniku kot posamezniku – jaz kot občinstvo. Posameznik, ki se posvetuje sam s sabo je pravzaprav predstavnik univerzalnega občinstva. Lasten razum in iskrenost ga usmerjata v argumentih, namenjenih sebi, kar je ključno za ustvarjanje utemeljenih dokazov in razumnih odločitev (Herrick 2005, 202–204).

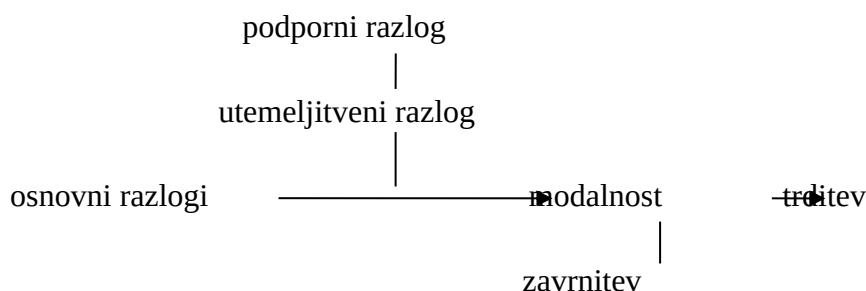
Prispevek k sodobnemu razumevanju retorike je dodal britanski filozof in znanstvenik Stephen Toulmin predvsem s svojo teorijo argumenta. Argumenti, pravi, se med seboj razlikujejo od področja do področja na številne načine – npr. po stopnji formalnosti, stopnji natančnosti, načinu končne razrešitve oz. odločitve. Kar pa je skupno vsem argumentom, je njihova razporeditev, zajeta v njegovem modelu. Toulminov model argumentacije vsebuje šest med seboj odvisnih elementov. Najosnovnejši so prvi trije in jih lahko opazimo v preprostih, analitičnih argumentih, ki temeljijo na univerzalnih načelih: trditev (*claim*), osnovni razlogi (*grounds*) in utemeljitveni razlog (*warrant*).

Razporeditev, ki se pogosto prikazuje grafično, pravi: »Argument je premik od sprejetih informacij, preko utemeljitvenega razloga do trditve« (Foss in drugi 2002, 131). Trditev predstavlja zaključek argumenta, ki ga nekdo skuša dokazati. Osnovni razlogi so dejstva ali drugi podatki, na katerih je argument zasnovan oz. so dokaz, ki podpira trditev. Utemeljiten razlog ali posplošitev poveže podatke s trditvijo.

Ko univerzalna načela zaradi specifičnega konteksta ne vzdržijo, osnovno shemo argumentacije dopolnijo še trije elementi: podporni razlog (*backing*), izrazi stopnje gotovosti (*modal qualifiers*) ter zavrnitev (*rebuttal*). Podporni razlog dodatno podpre utemeljitveni razlog. Izrazi stopnje gotovosti (verjetno, gotovo, torej itn.) izražajo, kako močan je prehod od podatkov, osnovnih razlogov k utemeljitvenemu razlogu. Zadnji element zavrnitve pravzaprav poudarja odvisnost praktičnega argumenta od specifične situacije. Zavrnitev se uporablja v posebnih okoliščinah, ko trditev ni dovolj podprta z utemeljitvenim razlogom. Trditev je v tem primeru predstavljena z določeno mero previdnosti. Šest elementov predstavlja soodvisno celoto in izhaja iz pravnega argumenta, vendar je postal priljubljen tudi na polju retorike. Retoričnim strokovnjakom je omogočil opredelitev komponent vsakdanjih

argumentov in jim bil v pomoč pri vrednotenju njihove razumnosti (Foss in drugi 2002, 130–133; Herrick 2005, 207).

Avtor z novim pristopom k retoriki je tudi I. A. Richards. Retoriko vidi kot »umetnost, s katero je diskurz prilagojen svojemu namenu« oz. kot »preučevanje napačnega razumevanja in načinov, kako ga odpraviti« (Foss in drugi 2002, 23). Takšna retorika bi pojasnila, v čem se dobra komunikacija razlikuje od slabe ter v kolikšni meri zastarele predpostavke o besedah in običajna stališča glede besed vplivajo na izkrivljanje komunikacije. Da bi nova retorika ponudila takšne odgovore, je treba ovrednotiti predpostavke retorike in oceniti njihovo tehtnost. Preučevanju retorike je treba začeti z analizo najmanjših pomenskih enot – besed. Če razumemo, kako besede delujejo, kakšen pomen nosijo, lahko sestavimo ustrezno sporočilo za katerikoli namen, pa naj bo to prepričevanja, razlaga, pisanje poezije, ustvarjanje odnosa z občinstvom. Tradicionalni poznavalci retorike so velik del pozornosti namenjali argumentom (razpravam), govorom ter temu, kako skupine besed delujejo. Richards pa prepričevanje razume zgolj kot enega izmed mnogih ciljev retorike. Nazadnje bi retorika morala zavzeti osrednje mesto med znanstvenimi disciplinami oz. v izobraževalnem kurikulumu.

Richards opredeli tudi funkcije diskurza. Z govornikovega stališča jezik izraža štiri funkcije: razum – besede usmerjajo misli občinstva in jih silijo, da razmišlja o določenih zadevah ali dogodkih; čustvo – besede sporočajo občutke in odnose do predmeta govora; ton – besede odsevajo govornikov odnos do občinstva; namen – zavedno ali nezavedno, besede izražajo tudi govornikov ali pisateljev želeni cilj (Foss in drugi 2002, 23–30). V delu *The Philosophy of Rhetoric* Richards govori o napačnem jezikovnem razumevanju, predvsem če je to posledica metafore. Zanj metafora ni le stilistična figura. Vidi jo kot glavno metodo, ki omogoča boljše razumevanje. Na tem mestu oporeka Aristotelu, ki pravi, da je metafora nekaj nenavadnega v jeziku, pomeni odstopanje od normalnega načina delovanja jezika, ter da se rabe metafore ne da naučiti, da je to prirojeni dar. Richards meni, da metafora pomaga razviti

pomen ter sporočevalcu omogoča, da z njeno rabo v poslušalcih vzbudi podobne reference za določen simbol. Njegova novost je opis delovanja metafore, kjer je uvedel izraza tenor (tenor) ter sredstvo (vehicle). Tenor je del metafore, ki predstavlja tisto, kar je mišljeno s primerjavo. Sredstvo pa je dobesedni pomen uporabljenih besed (Kennedy 2001, 324; Foss in drugi 2002, 33).

Richard M. Weaver definira retoriko kot »resnica plus njena spretna predstavitev« (Foss in drugi 2002, 164). Meni, da retorika lahko spodbudi k dejanjem, saj ne ostaja zgolj pri znanstvenem prikazu, ampak se veže na svet. Usmerjena je na določeno občinstvo v določeni situaciji. Izraža trajne vrednote določene kulture in posledično deluje kot njen »skupni imenovalc resnice«. Retorika bi morala usmerjati ljudi k idealu, vendar tudi Weaver ugotavlja, da je retorika lahko nevtralna, v občinstvu ne spodbudi nobenega premika lahko pa služi izkrivljenim in slabim namenom. Odvisno od govornikovega videnja resnice sporočilo govora spodbuja h krepostnim ali pa slabim dejanjem. Dialektika sama, po mnenju Weaverja, je abstraktno razmišljanje, ki išče razumevanje in resnico, vendar se ne dotika tem iz dejanskega, empiričnega sveta. Zato razumna retorika predpostavlja povezavo z dialektiko, združuje razumevanje in dejanja. Weaver nadalje razlaga, da je poleg raznih virov argumentov tudi gramatična izbira tista, ki odraža filozofsko stališče govornika. V kolikor ima retor znanje, kaj razne gramatične kategorije sporočajo glede pogleda na svet, potem lahko doseže skladnost med gramatično obliko in vsebino sporočila. Obenem govornikovo naravo odseva tudi njegov izbor besed oz. besednih vrst. Govor z veliko glagoli npr. izraža močan, odločen stil (Foss in drugi 2002, 163–173).

Besede, ki jih poimenuje »najvišji izrazi« (ultimate terms), so v določeni kulturi visoko cenjene in široko sprejete, zato tudi retorično nesporne. Predstavljajo ideal in so zato osnovno retorično sredstvo za spodbujanje posameznikov k dosegu tega ideala. Najvišje izraze Weaver deli na tri skupine: pozitivne besede (god terms), negativne besede (devil terms) ter karizmatične (charismatic terms). Pozitivnim izrazom so vsi ostali podrejeni, nosijo nekakšen blagoslov v kulturi in imajo moč, da zahtevajo žrtvovanje. Npr. *napredek* ali *tehnologija* sta takšni besedi. Negativne besede izzovejo odpor in se jih dojema kot sovražnika, zlo v kulturi. V sodobni ameriški družbi so takšni izrazi npr. *komunizem*, *revščina*, *inflacija*, *Al Kaida*, primera karizmatičnih besed pa sta *svoboda* in *demokracija* (Foss in drugi 2002, 172–173; Hart in drugi 2005).

4.2 RETORIKA, KOT JO VIDI KENNETH BURKE

Perelman in Toulmin sta se osredotočila na argumentacijo kot glavno lastnost retorike. Burke pa je v njej videl sredstvo za razumevanje in uspešno življenje v svetu simbolov. Bil je najvplivnejši ameriški retorični teoretik, ki se je poleg retorike ukvarjal še s filozofijo, dramo, religijo, politično vedo in literaturo (Herrick 2005, 222–223). Burke je izčrpno obravnaval področje retorike, ki jo vidi kot temelj človeške narave in osnovni motiv človekovih dejanj. V osrčju retorike, kot jo vidi Kenneth Burke, je prepričevanje, kar se ujema s klasično definicijo, ki jo razširi s konceptom identifikacije. »Nekoga lahko prepričaš, samo če govoriš njegov jezik v govoru, gestah, tonaliteti, redu, podobi, odnosu, ideji, tako da identificiraš svoje načine z njegovimi,« pravi Burke (1969, 55), s čimer enači prepričevanje z identifikacijo, saj je v njegovi teoriji prepričevanje posledica identifikacije. Ta ideja se je Lloyd Bitzerju zdela tako ključna, da identifikacijo označi kot »ključni pojem Burkove teorije retorike« (Herrick 2005, 223). Burkova teorija identifikacije izhaja iz njegove predstave o substanci, kar sam ponazori s primerom: »A ni identičen s svojim kolegom B. Toda, v kolikor so njuni interesi združeni, se A identificira z B. Ali, lahko bi se identificiral z B, tudi če njuni interesi niso združeni in če domneva, da so, ali če so ga prepričali, da tako verjame« (Burke 1969, 20). Burke to dvoumnost substance nadalje razlaga: ko se A identificira z B, je A »substancialno eno« z drugo osebo, a istočasno ostaja edinstven. Dve osebi se lahko identificirata na osnovi nekega načela, ki je obema skupno, kar vidi kot »identifikacijo«, ki ne zanika dejstva, da se njuni substanci razlikujeta. Z drugimi besedami istočasno sta oba združena in ločena, oba različni substanci, a hkrati istega bistva oz. konsubstancialna. Doktrino konsubstancialnosti predstavi kot nujen del življenja, saj se je v stari filozofiji substanca smatrala kot dejanje, in življenje ni drugega kot skupno dejanje (acting-together), kjer imamo ljudje skupne občutke, koncepte, predstave, ideje in odnose, kar nas dela konsubstancialne oz. združene preko iste esence (Burke 1969, 21).

Ljudje smo avtonomni posamezniki, ločeni med seboj, tako biološko kot tudi družbeno in razredno ter med seboj komuniciramo – uporabljamo retoriko, da bi premostili to ločenost oz. razlike. Potreba po identifikaciji potemtakem izhaja ravno iz te delitve. Burke namreč pravi, da retorika obravnava »stanje Babilona po padcu«, se pravi načine, preko katerih se posamezniki razlikujejo med seboj oz. načine identifikacije s skupinami, s katerimi se bolj ali manj razlikujejo. »Če ljudje ne bi bili ločeni med seboj, retorik ne bi imel potrebe po izražanju njihove enotnosti.« V popolni identifikaciji ali popolni ločenosti razdor ne bi bil

prisoten, posledično tudi potrebe po identifikaciji oz. prepričevanju ne bi bilo. Če pa identifikacijo in ločenost damo skupaj, tako da ne razločimo, kje se ena začne in druga konča, potem je tu retorika, da odigra svojo vlogo. V tem Burke vidi razlog, zakaj je že Aristotel trdil, da retorika »potrjuje nasprotja« (Burke 1969, 22–25). Znotraj vseh razlik in drugačnosti se identifikacija pojavlja kot odgovor, ki vključuje komunikacijo in sodelovanje. Cilj retorike je torej povezati posameznike, ki jih ločita odtujitev in tekmovalnost. Stanje odtujitve Burke včasih imenuje tudi »vojskovanje« (warfare) ter boj in ločitev vidi kot sestavni del človeške narave. Svoja prizadevanja usmeri proti »odpravi vojskovanja«, a z zavestjo, da popolna retorična rešitev tega problema ne obstaja. Ker ljudje vedno iščemo boljše možnosti, boljše rešitve, Burke pravi, da smo »pokvarjeni s popolnostjo«, ki jo s simbolično interakcijo skušamo doseči. V človekovi naravi je, da uporablja simbole, kar po Burkovem mnenju odraža tako najboljše kot tudi najslabše človekove lastnosti. Človeka posledično imenuje »žival, ki uporablja ali zlorablja simbole«, ter mu pripiše, da je »iznajditelj negativnega« (v Herrick 2005, 224–225).

Burke vidi retoriko v zelo širokem pomenu, saj raznim oblikam ustnega in pisnega diskurza dodaja literarna in likovna dela. Burke pravi, da je tudi nebesedna komunikacija retorična, saj nosi določen, simboličen pomen – kjerkoli je prepričevanje, tam je retorika in kjerkoli je pomen, tam je prepričevanje (Foss in drugi 2002, 192–194). Osnovno funkcijo retorike pa še vedno vidi v rabi besed, z namenom ustvariti stališča ali sprožiti dejanja v drugih ljudeh oz. kot zakoreninjeno v ključni funkciji jezika samega, kjer jezik kot simbolno sredstvo sproži sodelovanje med bitji, ki se po naravi odzivajo na simbole (Burke 1969, 41–43). Retorično dejanje torej preko identifikacije povzroči spremembo v stališču ali dejanju.

V delu *The Philosophy of Literary Form* Burke razlaga funkcijo retorike predvsem z vidika, kako retorika poimenuje ali definira situacije za posameznike. Retorika situacije ne samo poimenuje, ampak tudi predstavi ustvarjalne strategije, kako se z njo soočiti ali kako se uspešno spopasti s problemi, ki jih ta prinaša. V tem smislu retorika predstavlja »opremo za preživetje«, saj posameznikom pomaga pri sprejemanju odločitev glede različnih ukrepov, jih usmerja pri reševanju situacije ali spodbuja, ko se situacije ne da spremeniti in jo je kot tako treba sprejeti. Burke opomni, da pri navajanju situacije obstajajo razlike v stilu in strategiji, saj lahko podamo isti odgovor oz. strategijo v drugačnem stilu. Kot primer navaja razliko, ko nekdo reče »ja« s tonom, ki nakazuje pomen »hvala bogu« ali »žal/na žalost« (Foss in drugi 2002, 194–195).

Burke je s svojo teorijo retorike in človekove rabe simbolov, s katero ljudje težijo k spremembi samih sebe ter svojih skupnosti, izrazil upanje, da bi se retorika oz. strateška raba jezika uporabila za spodbujanje sodelovanja med ljudmi, s končnim ciljem doseči mir (Herrick 2005, 224).

5 POLITIČNO KOMUNICIRANJE IN RETORIKA

Predsedniška retorika je del političnega komuniciranja, zato bom na kratko orisala tudi to polje.

Strokovnjaki, ki se ukvarjajo s področjem političnega komuniciranja, ugotavljajo, da je to znanstveno polje zelo težko definirati. Že ime samo vsebuje dva široka pojma, študije tega znanstvenega polja pa so interdisciplinarne, saj se dotikajo različnih področij, od komunikacije in političnih ved do novinarstva, retorike, sociologije, psihologije, medijev itn. McNair v knjigi *Introduction to Political Communication* (2011, 3) najprej podaja razlago Dentona in Woodwarda, ki politično komuniciranje opredelita kot »čisto razpravo o alokaciji javnih virov (prihodkov), uradni avtoriteti (komu je dana moč, da sprejema pravne, zakonodajne in izvršne odločitve) in uradnih sankcijah (kaj država nagradi in kaj kaznuje)«. Nato preide na širšo definicijo Doris Graber, ki poleg pisne in ustne politične retorike vključi tudi simbolna, neverbalna dejanja, kot so npr. govorica telesa, politični bojkot ali protest, obleka, logotip. Ta vidik vključi v svojo opredelitev, ki izhaja iz Dentonove in Woodwardove trditve, da sta vsebina in namen tista, ki komuniciranje naredita politično. McNair torej poudarja »namernost« političnega komuniciranja in ga poimenuje »namensko komuniciranje o politiki«. Njegova definicija vključuje celoten politični diskurz, od politikov in drugih političnih akterjev do volivcev in časopisnih kolumnistov ter vseh vrst medijskega diskurza o politiki in njenih akterjih. (McNair 2011, 4) V procesu političnega komuniciranja se osredotoči na tri nosilce političnega dejanja: politične organizacije, državljane in medije. Med politične organizacije šteje vse politične akterje, ki želijo vplivati na proces odločanja – politične stranke, javne organizacije, skupine pritiska, vlade in celo teroristične organizacije. Slednje vključi v to skupino, ker lahko njihova (globalna) dejanja nasilja tako kot njihova javljanja v medijih štejemo za način političnega komuniciranja, s katerim želijo vplivati na določeno volilno telo. Politične organizacije komunicirajo z mediji preko pozivov, programov, političnega marketinga in službe za odnose z javnostjo. Osnovni namen tega komuniciranja je prepričevanje ciljne skupine – občinstva oz. državljanov. Brez njih bi bila politična sporočila brezpredmetna. Občinstvo je torej težišče odnosa med govornikom in občinstvom, kar je poudarjal že Aristotel (Vreg 2000, 66). Tretji element v procesu političnega komuniciranja predstavljajo medijske organizacije, ki sporočajo preko tiskanih, televizijskih in spletnih kanalov v obliki reportaž, uredniških člankov, komentarjev in analiz. V demokratičnih političnih družbah mediji delujejo kot prenašalci sporočil s strani političnih akterjev in državljanov, obenem pa obema skupinama pošiljajo sporočila iz svojih,

novinarskih vrst. Vloga medijev je ključna, saj politični akterji brez njih ne dosežejo želenega občinstva. Nenazadnje so mediji prenosnik sporočil volilnega telesa političnim voditeljem. Poglede državljanov sporočajo preko raziskav javnega mnenja, ki pogosto vpliva na odločitve političnih strank. Poslužujejo se pisem bralcev ali pa medijsko dostopnih političnih debat, v katerih sodelujejo predstavniki javnosti. Kot zadnjega, toda vse pomembnejšega političnega akterja McNair navaja mednarodni politični oder. Z globalnim razrastom medijev se je pojavilo globalno politično komuniciranje, usmerjeno na domače in tuje občinstvo, ki želi vplivati na mednarodno javno mnenje in politiko (McNair 2011, 5–14).

Močan vpliv globalne medijske industrije v procesu političnega komuniciranja opaza tudi Vreg (2000), ki meni, da se je v globalnem komuniciranju novinarsko politično poročanje komercializiralo, jezik politikov pa populariziral. Prav tako govori o širokem razumevanju političnega komuniciranja, ki ga vidi kot »komunikacijsko vez vseh družbenih procesov«, kot področje, ki ga z interdisciplinarnim pristopom raziskuje politična komunikologija (Vreg 2000, 11). V svoji razlagi, ki zajema verbalna in neverbalna sporočila, dodaja medosebno oz. intersubjektivno komuniciranje. Izhaja namreč iz predpostavke, da je vir političnega komuniciranja neformalno medosebno sporazumevanje, ki poteka v »javnem prostoru«. Tu se namreč prične razmišljanje in ustvarjanje mnenj o družbi in njenih političnih, ekonomskih in socialnih temah ter predstavlja aktivno udejstvovanje človeka pri razvoju družbe. Javna razprava se torej ne odvija zgolj na formalni ravni v parlamentu, političnih strankah, politični javnosti ampak tudi na intersubjektivni ravni (komuniciranje v družini, med prijatelji, znanci), kjer se ta razprava pravzaprav začne (Vreg 2000, 24–27).

POLITIČNA RETORIKA

Znanstveno področje, ki preučuje družbene procese političnega komuniciranja, Vreg (2000) imenuje politična komunikologija. Preučuje namreč politično interakcijo od intersubjektivne ravni navzgor, politični in medijski diskurz, politično prepričevanje in propagando. Na tem mestu se opira na orodje političnega prepričevanja – retoriko. Pomembno vlogo pripisuje tudi jeziku samemu, saj je osnova komuniciranja. Opredeli politični, državnoadministrativni, pravni in strokovni diskurz. Politični diskurz, ki ima zametke že v grški *polis*, opredeli kot »komuniciranje političnih sporočil«, odseva politično pripadnost in se med uporabniki razlikuje tako po jeziku, obliki argumentacije ter načinih prepričevanja. Diskurz vladajoče stranke se na primer razlikuje od diskurza sindikatov, diskurz politične leve je drugačen od diskurza desnice. Obenem opaza, da se politični diskurz z evforično retoriko in ideološkim

utemeljevanjem oddaljuje od realnosti. Opomni tudi, da jezik politikov, ki se ne prilagodi jeziku preprostih ljudi, ne ustvarja pogojev za dialog z javnostjo in ljudi ne motivira za politično sodelovanje (Vreg 2000, 56–57).

Bistveno vlogo pri prenosu političnega sporočila igra govornikov etos. Govornik potrebuje vsaj iskrico voditeljske karizme, biti mora iskren in kredibilen. Govor mora odražati osebnost in značaj politika ter mora temeljiti na vsebini, inspiraciji in prepričljivosti. Vsebovati mora tudi patos in ritem, saj ritmičen, razločen in močan glas v kombinaciji s čustveno vsebino učinkoviteje deluje na občinstvo. Pozitivno deluje tudi poseganje po duhovitosti in humorju, tudi na svoj račun, kar anglosaksonski politiki redno prakticirajo. Takšen *afektivni diskurz* pripisuje ameriški demokraciji, kjer energija, karizma, sproščenost in prijaznost vodilnih politikov opominjajo na dejstvo, da politik izhaja iz ljudstva in uresničuje voljo ljudstva. Kot primer navede nekdanjega ameriškega predsednika Billa Clintona, ki je z govorno spretnostjo, izvrstnimi nastopi pred kamerami, s temperamentom, šarmom, preprostostjo in vizijo osvajal ameriško in svetovno občinstvo (Vreg 2000, 66–67). Na tem mestu lahko dodam, da sedanji predsednik Barack Obama v precejšnji meri odseva omenjene lastnosti in s sproščeno osebnostjo pripomore, da se ljudje z njim lažje identificirajo.

Condorjeva, Tileaga in Billig (2013) govorijo o politični retoriki kot o bistveni sestavini demokracije, ki v političnem udejstvovanju služi tako voditeljem kot tudi predstavnikom ljudstva. Politična retorika raziskuje strategije prepričljivega argumentiranja v javnem političnem življenju. Avtorji ugotavljajo, da je razmah elektronskih medijev povzročil personalizacijo formalne politične retorike. Televizija, tisk in elektronsko obveščanje so razširili občinstvo in njegovo raznolikost, politični voditelji pa zato, da bi to potencialno občinstvo dosegli, posegajo po neformalnem, pogovornem stilu. Študije s področja politične retorike se ukvarjajo z retoričnimi strategijami družbenih gibanj, protestnih skupin, z uradnimi oblikami političnega komuniciranja, kot so parlamentarne debate, politične kampanje in marketing, z retoričnim izražanjem nacionalne identitete, z imigracijo, zunanjo politiko, podnebnimi spremembami, terorizmom itn.

Politična retorika je osnova za uspešno politično vodenje. Lahko krepi splošno sprejete vrednote in prepričanja, lahko pa je »usmerjena na spreminjanje stališč, prepričanj in vrednot«, kar sta eni izmed najpogostejših strategij političnega jezika (Ferfila v Ferfila in Kos 2002, 129–130). Ferfila (prav tam, 129–131) govori tudi o strategiji identifikacije, kjer

politiki s pomočjo svoje retorike iščejo povezovalne točke z občinstvom in tako preko govora, vedenja, vrednot ustvarjajo pogoje za razumevanje in tvorjenje skupnosti oz. za prepričevanje. Dodaja še funkcijo socialne identifikacije, saj jezik združuje člane določene nacionalne in kulturne skupnosti ali družbenega razreda. Naslednja je strategija inokulacije. Uporablja se predvsem v političnih kampanjah, ko se z utrjevanjem obstoječih prepričanj poveča odpornost glede sprejemanja novih stališč. Politična retorika je lahko tudi jezik polarizacije, razdvajanja ljudstva; lahko etiketira oz. opredeli in ovrednoti določene teme; reflektira stanje v politiki in družbi in izraža moč preko argumentov, apelira k moralni avtoriteti, navajanju ustreznega vedenja itn. Strategija dramatičnosti, ki jo je Bormann opredelil kot »skupinsko fantazijo« pri občinstvu, spodbudi občutek enotnosti in povezanosti.

Gronbeck (2004, 136–138) v ideji političnega komuniciranja vidi pravzaprav nadaljevanje stoletnih prizadevanj razložiti odnos med retoriko in politiko. Tesna povezava obeh področij sega v čas grške demokracije, ko se je v mestnih državah *polis* izoblikovala politična infrastruktura, v kateri so pri sodnem, zakonodajnem in upravnem vladanju sodelovali tudi državljani. Retorična spretnost je v tem okolju igrala pomembno vlogo in omogočala obstoj *polis*. Zato je že Aristotel retoriko označil kot praktično umetnost, ki se nahaja na meji med politiko in etiko. Politika je zanj izhajala iz potreb državljanov ter njihovih vrednot oz. družbenih norm. Retorika pa je predstavljala orodje, ki je potrebe državljanov in njihove družbene norme simbolno spremenila v temelje javne politike. Gronbeck (2004, 142–143) govori o »retoriki politike«, ki je v dvainpoltisočletni zgodovini v različnih oblikah delovala znotraj številnih zahodnih političnih sistemov. Merilo obstoja pojmovanj »retoričnega« se je vedno skrivalo v odgovoru, ali so ta pojmovanja podpirala ali ovirala procese javne komunikacije znotraj političnega sistema. Drugo pomembno področje poimenuje »politika retorike«, kjer govori o političnih teorijah retorike. V zahodni politični tradiciji se je retoriki vedno pripisoval interes za politiko in v začetku 20. stoletja so številni prevzeli idejo, da se na politično prepričevanje lahko vpliva z razumnim argumentom, saj so mnogi menili, da je bila prva svetovna vojna posledica slabe retorike. To je spodbudilo k razmišljanju, da je retorika v svojem bistvu politična, da smo, kot trdi Burke, ljudje živali, ki uporabljamo, a tudi zlorablamo simbole. Burkovo teorijo retorike prenese na (politično) življenje, kjer je nenehno prisoten boj med družbenim sodelovanjem in individualistično razdeljenostjo ter boj med kulturnimi silami, ki vztrajajo na ohranjanju stanja ali kličejo po spremembi (Gronbeck 2004, 144). Debate o »politiki retorike« so v akademskih krogih prisotne 2.500 let, zato njegov zaključek pravi, da je »politika retorike« področje moči pogajalskih procesov, medtem ko je

»retorika politike« področje institucionaliziranih in neinstitucionaliziranih razmerji moči, kjer se skupnosti pogajajo glede porazdelitve materiala in simbolnih virov (Gronbeck 2004, 147).

K polju političnega komuniciranja sta poleg drugih strokovnjakov z retoričnega vidika veliko prispevala tudi Roderick P. Hart in Kathleen Hall Jamieson, katerih delo oz. ugotovitve so temelj dveh poglavji v tej nalogi – žanrske analize ter besedilne analize govorov na osnovi računalniškega programa DICTION. Hart se je osredotočil na sistematičnost politike in preučuje predsedniško govorništvo na osnovi računalniškega programa za besedilno analizo. Njegove ugotovitve glede ameriškega političnega sistema so mu že pred dobrimi 20 leti vzbujale skrb zaradi vpliva televizije in njene emocionalnosti ter nekoliko kasneje tudi zaradi fragmentacije politike. Njegovo delo je dopolnila Kathleen Hall Jamieson, ki je raziskovala retorične žanre, predsedniške kampanje, diskurz v kampanjah, vpliv televizije na politično govorništvo, politično oglaševanje, odnose z javnostjo itn. V sodelovanju s Karlyn Kohrs Campbell je raziskovala tudi predsedniško retoriko in njene odnose z državljani, ponovno na osnovi žanra. Gronbeck (2004, 150) omenja dve stalno prisotni temi v njenih delih – naloga strokovnjakov s področja političnega komuniciranja je, da stremijo k razumnosti, spoštljivosti in prikazovanju resnice, dolžnost državljanov pa je, da uporabljajo svoj vpliv. Sam pa zaključí, da »politika in politizacija obsegata institucionalne in javno simbolne procese, ki ustvarjajo skupno politiko, vizijo politične družbe in celo samoidentitete« (2004, 151).

6 PREDSEDNIŠKA RETORIKA

Ameriška ustava nikjer izrecno ne omenja pojma »predsedovanje«, ki je kot veja raziskovanja v ZDA postala precej priljubljena v drugi polovici 20. stoletja. Campbellova in Jamiesonova (2008, 1–2) razložita, da je ta pojem nastal kot posledica dejanj vseh predsednikov tekom ameriške zgodovine oz. procesa, v katerem ima retorična praksa poseben pomen (Campbell in Jamieson 2008, 6). Strokovnjaki s področja govora so še do nedavnega smatrali predsedovanje zgolj kot enega izmed številnih področji, kjer se lahko raziskuje retorični diskurz. V 80. pa so komunikologi začeli kazati zanimanje za predsedovanje in predsedniško retoriko kot specializirani področji znotraj retoričnih študij. Leta 1984 je Theodore Otto Windt ml. prvi identificiral predsedniško retoriko kot ločeno podpodročje znotraj discipline. Istega leta sta priznana komunikologa Kathleen Hall Jamieson in Roderick Hart objavila knjigi, ki se posvečata predsedniškemu diskurzu (Medhurst 2008, 3–4).

6.1 RAZVOJ PREDSEDNIŠKE RETORIKE KOT ZNANSTVENE DISCIPLINE

V tem delu podajam kratek zgodovinski pregled razvoja znanstvenega področja predsedniške retorike. Izhajam iz prispevka Martina Medhursta *From Retrospect to Prospect – The Study of Presidential Rhetoric, 1915–2005* (2008), v katerem govori o štirih fazah razvoja.

Prva, začetna faza 1914–1944 se je pričela z ustanovitvijo akademske organizacije z imenom National Association of Academic Teachers of Public Speaking. To je bila pedagoška zveza, katere namen je bil poučevanje različnih oblik govornega nastopanja, s poudarkom na javnem govorništvu, branju, debati in drami. Cilj organizacije je bil zasnovati javno govorništvo ali govor kot prepoznavno akademsko disciplino znotraj ameriškega visokošolskega sistema. K razvoju je prispevala tudi njihova revija *Quarterly Journal of Speech*. Člani organizacije so prihajali z različnih področij govorne znanosti, med katerimi pa v samem začetku še ni bilo strokovnjakov predsedniške retorike. Med njimi se je oblikovala skupina, ki je pri poučevanju javnega govorništva zagovarjala tudi preučevanje velikih govornikov. Kot izstopajoče govornike so takrat videli predvsem britanske poslance, verske in zakonodajne voditelje, predsedniki pa kot modeli niso bili deležni velike pozornosti. V tem obdobju je le peščica strokovnjakov pokazala zanimanje za predsedniško retoriko. Objavljene študije so se dotaknile samo treh predsednikov. Leta 1925 je bil v *Quarterly Journal of Speech* objavljen prvi članek na temo predsedniške retorike in je obravnaval vpliv Lincolnovega občinstva na

njegove govore. Dve leti kasneje je sledil članek o govorniški moči Woodrowa Wilsona, ki je govor označil kot obliko moči. Med 1930 in 1944 je sledilo še nekaj študij, ki so poleg dveh omenjenih predsednikov obravnavale še Franklina D. Roosevelta ter študijo govorov iz predsedniških kampanj od 1844 do 1920.

Druga faza 1945–1964 predstavlja znatno povečanje zanimanja za predsedniško retoriko tako po številu objavljenih študij (57 študij v primerjavi z 19 v prvi fazi) kot po naraščanju tem, ki so poleg posameznih govorov ali skupne govorov pričele obravnavati tudi pisanje predsedniških govorov (ghostwriting), vpliv radia in televizije na volilne kampanje, različne vrste predsedniškega diskurza, politične konvencije, predsedniške debate itn. Predmet študij so poleg treh predsednikov iz prve faze postali še James Madison, Theodore Roosevelt, John Quincy Adams, Thomas Jefferson in Harry S. Truman. A. Craig Baird je bil mentor več raziskav. Njegov vpliv je prepoznaven tudi v metodološkem smislu, saj je prispeval k priljubljenosti historično-retorične metode, po kateri so posegali praktično vsi analitiki predsedniške retorike v tem obdobju. Metoda je obravnavala govornikovo ozadje, govornikove ideje in njegovo podporo (premise in zaporedje argumentov, dokaze in zavrnitev), kompozicijo govora (priprava govora, organizacija ter jezik) ter izvedbo govora.

Tretja faza 1965–1984 je obdobje kritičnega pluralizma. Označuje ga konstantno eksperimentiranje glede najboljšega retoričnega načina preučevanja diskurza, ki je poseglo tudi na polje predsedniške retorike. Nekateri akademiki so tako raziskovali žanrske lastnosti predsedniškega diskurza, lingvistične in stilistične dimenzije, drugi predsedniški imidž in etos, dramatizem in pripovedne elemente, odnos predsedniške retorike z mediji. Tradicionalne metode, ki so slonele na analiziranju retoričnih kanonov, so se umaknile teorijam in metodam retorične kritike. Ta sprememba se je odražala tudi v porastu raziskav, ki so obravnavale takrat aktualne predsednike. Od 71 objavljenih študij v tem obdobju se jih je kar 53 osredotočilo na predsednike, ki so službovali tekom tega obdobja – Johnsona, Nixona, Forda, Carterja ter Reagana. Ob koncu tretje faze je prišlo do vala knjižnih objav na temo predsedniške retorike. Prvi je bil Roderick P. Hart, nadaljeval je Lloyd F. Bitzer, nato Robert Underhill, Kathleen Hall Jamieson in ponovno Hart, ki je 1984 izdal knjigo *Verbal Style and the Presidency*.

Četrto fazo 1985–2005 Medhurst poimenuje »vzpon retorične renesanse«. Obdobje je prineslo več in boljše znanstvene študije, ki so bile pogosto zasnovane že v tretjem obdobju

razvoja. Delovanje v 60. in 70. je spodbudilo razvoj novih raziskovalnih programov, ki so v sredi 80. rezultirali v objavo številnih znanstvenih knjig na tem področju. Od 1984 do 1995 so strokovnjaki s področja govornišstva in komunikologije objavili več kot petdeset knjig na temo predsedniške retorike, k čemur so deloma prispevale tudi širše možnosti izdajanja knjig v 80. in 90. letih prejšnjega stoletja. Tem knjigam so sledile številne nove izdaje. Akademiki, ki so s svojimi študijami prispevali k razvoju discipline s komunikološke perspektive, so npr. Karlyn Khors Campbell, Robert E. Denton ml., Patrick Devlin, Bruce E. Gronbeck, Roderick P. Hart, Kathleen Hall Jamieson, Martin J. Medhurst, Theodore O. Windt ml., David Zarefsky. Z vidika »retoričnega predsedovanja« (rhetorical presidency) so področje dopolnili Jeffrey Tulis, James Caesar, Glen Thurow, Richard Ellis in drugi. Samuel Kernell, George C. Edwards III, Reed Welch so nekateri izmed avtorjev, ki so raziskovali pojav »going public«. Vse to kaže na interdisciplinarni pristop k področju, ki ga raziskujejo strokovnjaki s področja angleškega jezika, zgodovine, novinarstva, prava, ameriških in verskih študij, političnih ved in komunikologije. Po mnenju Medhursta so ravno ta interdisciplinarna prizadevanja, ki jih dodatno spodbujata reviji *Presidential Studies Quarterly* ter *Rhetoric & Public Affairs*, in s tem preseganje disciplinarnih delitev na področju retorike in predsedovanja podnetili retorično renesanso.

6.2 VLOGA RETORIKE V PREDSEDNIŠKEM VODENJU SKOZI ČAS

Politična ureditev in pričakovanja ameriških državljanov so v 18. in 19. stoletju zavračala retorično predsedovanje oz. vodenje preko ljudske retorike. Tulis (1987, 5) navaja Lincolnov primer govora iz februarja 1861⁸, v katerem je jasno zavrnil razglabljanje o preteči državljanski vojni, ljudstvo pa je njegovo odločitev pozdravilo. Predsedniki so v tem času le redko neposredno nagovorili ljudi. Prevladovala je pisna komunikacija med tremi vejami oblasti. Maloštevilni govori, namenjeni ljudstvu, so se razlikovali od današnjih. Ljudi so naslovili ob slovesnih priložnostih s patriotsko vsebino, včasih so se dotaknili ustavnih tem ali poteka vojne, domače politične teme pa skoraj niso bile omenjene. Takratni voditelji niso posegali po retoriki, namenjeni širokim množicam, in so se izogibali podajanju specifičnih političnih predlogov, kar je slonelo na tedanjem razumevanju delovanja političnega telesa ter vodenja (Tulis 1987, 4–6). Dodaten primer, ki potrjuje drugačno dožemanje vodenja od današnjega, je poskus predsednika Andrewa Johnsona, da bi se približal ljudem in dobil

⁸ Ameriška državljanska vojna se je pričela aprila 1861 in je trajala štiri leta, do 1865.

njihovo podporo. Poleti 1866 se je pred kongresnimi volitvami odpravil na turnejo in nagovarjal ljudi. Za takratni čas nenavadna kampanja ni prinesla uspeha. Nasprotno, naletela je na oster odpor. Ljudska retorika je veljala za sumljivo, zato so se je predsedniki pred 20. stoletjem raje izogibali. Že snovalci ustave so namreč koncept predsednika in njegove avtoritete razumeli v okviru uradnih ustavnih pooblastil, ki se jim pridruži še neformalna avtoriteta, ki izhaja iz strateškega položaja predsedniškega kabineta. Predsedniku niso pripisovali vloge voditelja ljudi, ki bi se posluževal retorike z namenom vplivati na mnenje množice. Predsednik Washington je navadno podal zgolj en pomembnejši govor na leto in še ta je bil letni govor o stanju v državi, ki ga narekuje ustava in je bil namenjen kongresu. Jefferson je ta govor podal samo v pisni obliki in pričel tradicijo, ki se je nadaljevala do predsednika Wilsona, ki je leta 1913 ponovno osebno nagovoril kongres (Ceaser in drugi 1981, 159–162).

Kot rečeno ameriški predsedniki v 19. stoletju niso pogosto govorili v javnosti, so pa izkoristili slavnostne priložnosti, da so narod spomnili na njihova osnovna načela. Dva glavna govora, deležna širše pozornosti, sta bila inavguralni govor ter govor o stanju v državi. Predsedniki so ob inavguracijah sledili modelu Jeffersona, ki je bil spravljen do nasprotnikov in je razlagal, kako bo nova administracija delovala v skladu z ustavo in načeli republike. Woodrow Wilson ni pomenil spremembe samo v načinu podajanja letnega govora o stanju v državi, ampak je vnesel spremembo tudi v inavguralni govor oz. na splošno v njegov predsedniški govor. V predstavitvi politične filozofije svoje administracije je izhajal iz tihih želja ljudstva in ponudil vizijo njihovih uresničitvev. To spremembo je pred njim nakazal že Theodore Roosevelt, ki je s posebnim občutkom za vzpostavljanje odnosa z masovnim tiskom pritegnil pozornost naroda. Vendar je bil po mnenju Ceaserja, Thurrowa, Tulisa in Besetta (1981) Wilson tisti, ki je z nepričakovanim osebnim nastopom pred kongresom postavil mejnik v ameriški politiki in v ospredje dal govor, namenjen množici. Največjo moč demokratičnega vladanja je videl v ljudskem voditelju, ki bi artikuliral hotenja ljudstva. Sam je namreč verjel, da bi se govor predsednika moral bolj kot na ustavo osredotočiti na to, kar je »v naših srcih«. V Wilsonovem konceptu retoričnega vodenja se prepletata dva elementa. Prvi element Ceasar in ostali avtorji razlagajo kot predsednikov retorični vpliv na javno mnenje, ki bi po potrebi pritisnilo na konres in pripomoglo k sprejetju predsednikovih predlogov. Deliberativna retorika, ki poteka med vejami oblasti, tako postane sekundarnega pomena. V ospredje stopi retorika, namenjena širokemu občinstvu, saj predsednik nagovarja kongres posredno, preko množice. Drugi element je značaj te retorike, ki mora čutiti občinstvo in

artikulirati njegova stremjenja in želje, zato da ga lahko doseže (Ceaser in drugi 1981, 162–163).

Ceaser, Thurrow, Tulis in Besett (1981) so v članku *The Rise of the Rhetorical Presidency* skovali termin »retorično predsedovanje«. K vzponu retoričnega predsedovanja so prispevali trije dejavniki: moderna doktrina predsedniškega vodenja, po mnenju avtorjev najpomembnejši faktor, ki se je pričel razvijati z Wilsonovim konceptom, moderni masovni mediji ter moderne predsedniške kampanje. Predsedniki se zaradi medijev zavedajo pomembnosti opaznega nastopa. Kar se namreč vidi ali sliši, to v javnosti obstaja. Posledično se je med mediji in modernim predsedovanjem vzpostavil vzajemen odnos – mediji potrebujejo predsedovanje, da o njem poročajo, predsedovanje pa v medijih vidi orodje za pridobivanje pozornosti občinstva in s tem svoje moči, bodisi dejanske ali pa samo navidezne. Začetek moderne predsedniške kampanje sega v čas Wilsona. Bil je prvi predsedniški kandidat, ki je aktivno sodeloval v kampanji in nagovarjal volivce. Pred 1912 so namreč kampanje vodile stranke, predsedniški kandidati pa so večinoma samo pisno izrazili potrditev nominacije. Wilsonov koncept predstavlja zametke modernega vladanja, kjer meja med kampanjo in vladanjem skorajda ni več jasna. Avtorji ta pojav, kjer se pomen retorike zoži in njena primarna funkcija postane pridobivanje moči in samopovečevanje, označijo kot »moderna verzija sofistične tradicije«. Poudarijo, da že ime samo pove, da retorično predsedovanje temelji na besedah in ne na moči. Govor, namenjen izključno pridobivanju javne podpore, ima malo možnosti za uspeh (Ceaser in drugi 1981, 168). Glede vidne kampanje oz. iskanja podpore javnosti Edwards (v Zarefsky 2004, 607) potrjuje, da je to postala ključna strategija vladanja sodobnega časa in ugotavlja, da kljub tej strategiji predsedniki ne uspejo pridobiti javnosti na svojo stran.

6.3 POMEN IN NALOGA PREDSEDNIŠKE RETORIKE

Windt (1986, 103) je v svoji opredelitvi discipline predsedniške retorike zapisal, da ta raziskuje predsedniško javno prepričevanje. Na osnovi govorov, tiskovnih konferenc, sporočil kongresu oz. vseh javnih izjav predsednika disciplina preučuje, »kako predsedniki pridobijo, vzdržujejo ali izgubijo javno podporo«. Pri tem sta pomembna analiza in razumevanje volilnega telesa, vloga televizije in množičnih medijev ter številna druga retorična orodja, ki jih predsednik uporablja v pristopu do občinstva. Iz tega sledi, da je predsedniška retorika ena

izmed moči, s katerimi predsednik razpolaga, a v demokratičnem sistemu vendarle temeljna. Campbellova in Jamiesonova dodajata, da je moč predsedniške retorike v sodobnem času okrepljena z možnostjo uporabe elektronskih medijev, preko katerih predsednik kadarkoli, kjerkoli in o čemerkoli lahko nagovori ljudi (2008, 6).

Temelj retoričnega predsedovanja so besede, ne moč (Ceaser in drugi 1981, 168). Bistvo modernega predsedovanja je v retoričnem vodenju, saj občinstvo oz. volilno telo od predsednika pričakuje, da je ljudski vodja, ki daje in zagovarja politične pobude na državnem nivoju ter navdihuje ljudi (Tulis 1987, 4). Karlyn Kohrs Campbell in Kathleen Hall Jamieson (2008, 8) potrjujeta osrednjo vlogo retorike v predsedovanju, kar utemeljita z vidikom Freda Greensteina, ki učinkovito predsedniško vodenje povezuje z učinkovitim komuniciranjem. Dodajata ugotovitev Murraya Edelmana, ki pravi, da je »politični jezik politična realnost«. Temu se pridružuje David Zarefsky (2004, 611–613), ki osrednjo funkcijo predsedniške retorike vidi v definiranju politične stvarnosti. Izhaja iz predpostavke, da je prevladujoča karakterizacija družbene realnosti posledica izbire političnih akterjev in ni vnaprej določena. Ljudje lažje razumemo situacijo in se nanjo ustrezneje odzovemo, če jo poimenujemo. Predsednik zaradi svojega političnega položaja in dostopa do medijev z definiranjem situacije lahko oblikuje okvir, znotraj katerega javnost vidi dogodke in njegove predloge. Realnost lahko oblikuje sebi v prid, ni pa nujno da se bo javnost pozitivno odzvala. Riker (v Zarefsky 2004, 613) dodaja, da je »večina velikih premikov političnega življenja posledica uvajanja nove dimenzije«, kar pomeni, da se predsednik lahko posluži postavljanja določene teme v nov okvir, ki predmet prikaže v drugačni luči in posledično vpliva na spremembo odnosa javnosti do določene teme. Zmožnosti definiranja situacije Campbellova in Jamiesonova (2008, 7–8) dodata zmožnost opredelitve občinstva. Vešči voditelji se svojim poslušalcem prilagodijo in svoje govore oblikujejo tako, da občinstvu dajo določeno identiteto, transformirajo ga v publiko, ki si je sami želijo.

Številni strokovnjaki s področja ameriškega političnega razvoja oz. predsedovanja so prišli do podobnih zaključkov, da sodobni ameriški predsedniki razumejo vladanje kot vodenje preko neposrednega retoričnega prepričevanja, le poimenovanja tega fenomena so drugačna – Samuel Kernell to strategijo imenuje »going public«, Roderick Hart »glas vodenja« (the sound of leadership), George Edwards »ljudsko predsedovanje« (the public presidency) ali Bruce Miroff »vodenje kot spektakel« (the spectacle of leadership) (Tulis 1998, 211).

Enormen porast v številu javnih govorov je preučeval tudi Hart (1984, 2–3), ki je pod drobnogled vzel predsedniški diskurz med leti 1945 in 1981. Njegov zaključek govori o skoraj 500-% povečanju javnih govorov v tem obdobju. To opažanje potrjuje ugotovitev, da je bolj kot količina ljudstvu namenjene retorike pomembno dejstvo, da »predsedniški govor in dejanja vedno bolj odsevajo mnenje, da govor pomeni vladanje« (Ceaser in drugi 1981, 159). Hart (1984, 5–6) nadalje opredeli vlogo predsednika, ki je predvsem govornik (talker), ter da je za razumevanje pomena določenega predsedovanja potrebna natančna ocena predsednikovih izrečenih besed. Hart (1987) zato predsedniško vlogo poimenuje »glas vodenja«, saj javni govor ni več samo orodje v procesu vladanja, ampak je način vladanja (governance). Retorika je tako postala primaren način osebnega uveljavljanja ter način predsedniškega vodenja. Posledično so tudi številni Američani sprejeli prepričanje, da je vladanje prisotno le v primeru, ko predsednik govori ljudstvu ter da noben predsednik ne zmore voditi ameriškega naroda brez spretnosti ali pa vsaj pogoste retorike. Predsednik je stalno prisoten v javnosti, »kampanja za ponovno izvolitev se nikoli ne začne ali nikoli ne konča« (Hart 1987, 15).

Retorična moč ni samo komunikacija, je del izvršilne moči (Tulis 1987, 203; Campbell in Jamieson 2008, 6). Tulis jo vidi kot sredstvo, s katerim predsednik lahko upraviči celo rabo sile ali drugih izvršilnih moči. Retorična moč omogoča tvorjenje ljudstva in ljudem ponudi orodje, s katerim jo ovrednotijo. Ljudstvo je namreč tisto, ki bi moralo presojudati uporabo izvršne moči in bi se v primeru zlorabe moralo upreti (Tulis 1987, 202–204). David Zarefsky (2002, 24–39) zagovarja stališče, da predsedniki potrebujejo več moči in sredstev, kot jim jih omogoča ustava, vse odkar je politični konflikt postal življenjsko dejstvo. In v retoriki vidijo sredstvo, s katerim lahko zmanjšajo ali celo izničijo ta razkorak. Avtor meni, da so predsedniki to storili s preoblikovanjem obstoječih retoričnih praks (v ceremonialnih govorih so zagovarjali politično strategijo) oz. z uvedbo novih (volilne rezultate so interpretirali kot pooblastilo za ukrepanje). Tako kot retorična situacija ni povsem vnaprej določena in jo oblikuje govornik s svojimi besednimi izbirami, je tudi retorično vodenje rezultat preudarnih odločitev, »praktične umetnosti usklajevanja in izravnavanja nasprotujočih interesov, s ciljem okrepiti priložnosti in zmanjšati omejitve«.

7 BARACK HUSSEIN OBAMA

7.1 OBAMOV POLITIČNI VZPON

Obamova pot je pravzaprav zgodba o ameriških sanjah. Rodil se je leta 1962 na Havajih, materi belki, rojeni v Kansasu, ter očetu Afričanu, rojenemu v Keniji. Izhaja iz srednjega razreda, vendar je ob močni podpori matere in starih staršev ter pridnim delom uspešno zaključil študij. Privzgojene temeljne ameriške vrednote, trdo delo in pridobljena izobrazba, ki so jo omogočili štipendije in študentska posojila, so mu skovali pot do uspeha. Otroštvo je preživel pod vplivom različnih kultur, ameriške, afriške in tudi indonezijske, saj je nekaj let z materjo živel v Jakarti. Pri 10 se je vrnil na Havaje k starim staršem. Tam je obiskoval prestižno Akademijo Punahou, ki jo je zaključil z odliko. Na Univerzi Columbia je 1983 diplomiral iz političnih znanosti, se nato preselil v Chicago, kjer je v revnem okrožju delal kot organizator skupnosti za prebivalce z nizkim dohodkom. Ko je leta 1991 zaključil študij prava na Harvard Law School, se je vrnil v Chicago, kjer se je zaposlil kot odvetnik na področju državljanskih pravic in obenem poučeval ustavno pravo na Univerzi Chicago (1992–2004).

Obama je bil kot demokratski kandidat leta 1996 izvoljen v senat države Illinois. Kot senator je sodeloval z demokrati in republikanci pri pripravi zakonodaje na področju etike, zdravstva, predšolskega izobraževanja ter dohodninskih olajšav za nižji delavski razred. Leta 2000 je neuspešno kandidiral za sedež v predstavniskem domu. Po napadih 11. septembra 2001 je močno nasprotoval Bushevi odločitvi za vojno v Iraku, ki se je leta 2003 tudi pričela. Novembra 2004, dobre tri mesece po slovitem govoru na demokratski nacionalni konvenciji, je bil kot tretji Afro-Američan izvoljen v zvezni senat ZDA. Že kot senator je svoje napore usmerjal v zmanjšanje orožja za množično uničevanje v vzhodni Evropi in Rusiji, v pospešitev razvoja alternativnih virov energije, zagotavljanje boljših ugodnosti vojnim veteranom ter večjo transparentnost vladnega delovanja.

Omenjeni govor na demokratski nacionalni konvenciji leta 2004 je Obamo ponesel med prepoznavne politične akterje na zvezni ravni. Cilj govora je Obama opredelil v televizijskem intervjuju za NBC News *Meet the Press*, ki ga je dva dneva pred dogodkom vodil novinar Tim Russert: spregovoriti o viziji, ki jo ima demokratska stranka za ZDA. Že takrat je povedal, da vidi v tej državi ogromno moč in prožnost, a kljub temu se ljudje vsak dan spopadajo s skrbmi glede ekonomske in socialne varnosti, glede omogočanja dragega nadaljevanja šolanja

svojih otrok. Zato je želel predstaviti optimistično vizijo, ki potrjuje, da so lahko močnejši doma in bolj spoštovani v tujini ter da takratni demokratski predsedniški kandidat John Kerry nosi pravo sporočilo in moč, s katero bo vodil Ameriko na poti do te vizije. V govoru se dotakne svojega afriškega imena, ki ga je dobil, ker sta starša verjela v tolerantnost Amerike, kjer ime ne bi smelo biti ovira na poti do uspeha. Besede, da ni liberalne ne konservativne Amerike, ne modrih ne rdečih držav, temveč so samo Združene države Amerike, so še dolgo odmevale v ameriški javnosti. Kerryja je potem v tekmi za predsedniški stolček z osvojitvijo drugega mandata premagal republikanski kandidat George W. Bush.

Februarja 2007 je Obama naznanil kandidaturo za nominacijo demokratskega predsedniškega kandidata, ki jo je po tesnem boju s Hillary Clinton 3. junija 2008 tudi dobil. Pet mesecev kasneje, 4. novembra, se je zapisal v zgodovino kot prvi afro-ameriški predsednik. Kot 44. predsednik Združenih držav je zaprisegel 20. januarja 2009.

7.2 OBAMOVA NOTRANJA POLITIKA

Ob prihodu v Belo hišo je Obama podedoval posledice globalne gospodarske recesije, dve nedokončani vojni v Iraku in Afganistanu in najnižjo stopnjo mednarodne priljubljenosti ZDA v zgodovini. Nova administracija se je morala spopasti tudi z najvišjim proračunskim primanjkljajem v zgodovini. V prvem inavguralnem govoru je Američanom povedal, da se soočajo s številnimi in resnimi izzivi, ki jih ne bo lahko premagati, sploh ne v kratkem času. Toda Ameriki je zagotovil, da jih bodo premagali. S svojim kabinetom se je lotil perečih problemov na več frontah.

V prvih sto dneh je pravzaprav nadaljeval s protirecesijsko gospodarsko politiko, zasnovano v času Busheve administracije, ki pa ji je dodal produkt svoje administracije – velik stimulativen paket, imenovan ARRA (American Recovery and Reinvestment Act). Paket je bil po »obsežnem, intenzivnem retoričnem trudu za pridobitev javne podpore in pozitivnega medijskega poročanja« širom Združenih držav potrjen že februarja 2009 (Savage 2012, 93). Program je vseboval davčne olajšave kot tudi investicije, ni pa vključeval med številnimi politiki priljubljene namenske porabe, ki bi koristila zgolj določenemu delu države in posledično izvoljenim predstavnikom iz teh okrožij. Paket je vrtoglavo proračunsko luknjo seveda še povečal, a po Obamovih besedah le na kratek rok. Bil pa je nujno potreben za

kratkoročni zagon gospodarske rasti. Pomoč sta dobila kreditni in nepremičninski trg ter avtomobilska industrija. General Motors in Chrysler sta se z vladno pomočjo rešila likvidacije. Obamova administracija je v zameno za rešitev zahtevala učinkovitejšo strategijo poslovanja, ki bi znižala stroške, povečala storilnost in bila trajnostno usmerjena. Pomoč se je izkazala za upravičeno, saj so se trije detroitski avtomobilski velikani že leta 2010 vrnili k pozitivnemu poslovanju, odpiranju novih delovnih mest ter prvič po 1995 pridobili tržni delež (Bela hiša 2011).

Obama je kmalu po prevzemu položaja 2009 predlagal novo regulativo Wall Streeta in znižal davke delavskim družinam, malim podjetjem ter kupcem hiš, ki so si prvič kupili dom. Uspelo mu je razširiti zdravstveno zavarovanje za otroke oz. potrditi zakon, na katerega je Bush kar dvakrat vložil veto, ter podaljšati obdobje, v katerem lahko ženske po pravni poti zahtevajo enakovredno plačilo. Junija 2013 je minilo 50 let, odkar je predsednik Kennedy podpisal zakon o enakovrednem plačilu moških in žensk, a kljub temu ženske v ZDA še vedno zaslužijo skoraj četrtno manj od moških. Zato je Obama že leta 2010 ustanovil skupino, ki je odgovorna za odpravljanje neskladij na tem področju in upoštevanje obstoječe zakonodaje. Predsednik Obama od začetka mandata zagovarja sprejem zakona, ki bi ženskam nudil več pravne podpore pri uveljavljanju enakega plačila oz. odpravi plačne diskriminacije. Po neuspeh poskusih je aprila 2014 izdal dva izvršna ukaza, ki omogočata boljše izvajanje omenjene zakonodaje. Od nastopa prvega mandata se zavzema za omejitev diskriminacije na osnovi rase, barve, vere, spola, spolne usmerjenosti in nacionalnega izvora. Zato je leta 2014 izdal izvršni ukaz, ki vladnim izvajalcem pri zaposlovanju prepoveduje takšno diskriminacijo.

Marca 2010 je bil kljub močnemu nasprotovanju republikanskih vrst ter populističnega gibanja čajank potrjen Obamov zakon zdravstvene reforme. Zakon, poznan pod imenom The Patient Protection and Affordable Care Act (ACA) oz. Obamacare, kot so mu nadeli vzdevek njegovi nasprotniki, je Obamov pomemben, če že ne največji zakonodajni dosežek. Sprejem zakona ga uvršča med najuspešnejše predsednike z vidika zakonodajnega vodenja. Je namreč prvi, ki mu je po stoletju neuspeh poskusov reformiranja zdravstvenega sistema uspelo uvesti spremembe na tem področju, ki se tekom njegovega predsedovanja še dopolnjujejo. Po podatkih dr. Thomasa Friedna naj bi bilo v letu 2010 vsaj del leta brez zdravstvenega zavarovanja skoraj 59 milijonov Američanov. Zakon je kljub svojim pomanjkljivostim prinesel prvo resno regulacijo zdravstvenih zavarovalnic na zveznem nivoju (v Skidmore 2012, 104–106). Novi zakon (ACA) nudi zavarovancem večjo zaščito pred zlorabami

zavarovalne industrije, ki je pred tem lahko zavrnila sklenitev police v primeru že obstoječe bolezni ali kritje stroškov zdravljenja v primeru prirojenih bolezni ter postavljala omejitve kritja za posameznika. Zakon omogoča zavarovanje širšemu številu prebivalstva pod ugodnejšimi pogoji, tudi mladim do 26 leta starosti, ki so lahko zavarovani preko staršev. Po podatkih Bele hiše (Health Care that Works for Americans) več kot 129 milijonov Američanov s predhodnimi zdravstvenimi težavami sedaj lahko sklene zdravstveno zavarovanje brez dodatnih stroškov. Po petih letih izvajanja zakona je bila stopnja nezavarovanih oseb najnižja v zgodovini beleženja, saj je več kot 16 milijonov Američanov prišlo do prej zanje nedosegljivega zavarovanja. Zakon je ves čas obstoja deležen napadov z republikanske strani, vendar je poleti 2015 ameriško vrhovno sodišče potrdilo veljavnost subvencioniranja zdravstvenega zavarovanja za revnejše Američane.

Ker so po mnenju Obamove administracije mala in startup podjetja gonilo gospodarske rasti in ustvarjanja novih delovnih mest, je ta leta 2011 uvedla vrsto vladnih ukrepov, ki so v sodelovanju z zasebnim sektorjem spodbudili inovativnost in podjetnikom ponudili boljše pogoje dela. Obenem je njegova administracija za podjetnike in mala podjetja uvedla vrsto davčnih olajšav. Teh je bil deležen tudi številni srednji razred, ki ga Obama želi okrepiti. Olajšave, kot so npr. prenovljeni davčni odbitki na otroke ali osebne dohodke, številnim družinam omogočajo nekoliko višje prihodke ali jim omogočajo lažje plačevanje visokih šolnin za otroke. Tiste z nižjim dohodkom, pa so olajšave potegnile celo iz nevarnosti revščine. Po podatkih Bele hiše (Tax Relief for Middle-Class Families and Small Businesses) je bilo samo v letu 2012 zaradi olajšav 1,4 milijona ljudi iz revnih delavskih družin obvarovanih pred revščino.

Istega leta je podpisal razveljavitev vojaškega zakona »ne sprašuj in ne govori« (Don't Ask, Don't Tell) iz leta 1993, sprejetega kot nekakšen kompromis v času Clintonovega vladanja, ki je homoseksualcem dovoljeval služenje, pri čemer po svoji usmerjenosti niso smeli biti vprašani niti je niso smeli priznati. Odkritim homoseksualcem pa je zakon prepovedoval službovanje. Kot vrhovni poveljnik vojske spodbuja zaposlovanje vojnih veteranov tako v državnem kot zasebnem sektorju. Oktobra 2011 je bilo brezposelnih več kot 850.000 veteranov, zato je Obama konec istega leta uvedel davčne olajšave za podjetja, ki zaposlujejo to skupino ljudi (Flavin 2011). Po tem ukrepu je posegel tudi zaradi načrtovanega zaključka obeh vojn na tujih tleh, kar je pomenilo vrnitev ogromnega števila vojakov na domača tla.

Leta 2012 je ponovno pričel s predsedniško kampanjo z besedami, da bodo dokončali, kar so začeli in svet spomnili, zakaj so ZDA največji narod na zemlji (Klein 2012). Po najdražji predsedniški kampanji v zgodovini Amerike, v kateri se je porabilo več kot 2 milijardi dolarjev, in tudi eni najdaljših kampanj, je 6. novembra 2012 Obama slavil ponovno zmago. Z 51 odstotki glasov je premagal republikanskega protikandidata Mitta Romneyja, ki je dobil 47,3 odstotka glasov. Mnogi mu zmage zaradi neobetajočih kazalcev niso napovedovali, vendar je po mnenju Abramowitza (2013) nekaj faktorjev odigralo ključno vlogo. Obamova prednost je bila najprej v tem, da je bil aktualni predsednik, ki je kandidiral za drugi mandat. Zgodovinsko gledano v takih primerih Američani podprejo predsednika iz prvega mandata. Od leta 1900 je bilo dvanajst volilnih kampanj, v katerih so se predsedniki potegovali za drugi mandat in samo v eni, leta 1980, službujoči predsednik Jimmy Carter ni zmagal. Drugi faktor razkrivajo rezultati nacionalne raziskave, v kateri je junija 2012 53 odstotkov vprašanih Američanov za obstoječe gospodarske težave večjo krivdo še vedno pripisovalo nekdanjemu predsedniku Georgu W. Bushu in le 38 odstotkov jih je večjo odgovornost pripisovalo Obami. V prid Obami se lahko šteje tudi rahlo izboljšanje stanja v gospodarstvu od avgusta do novembra 2012, trend naraščanja nebelih ter bolj sekularno in liberalno usmerjenih, predvsem mlajših, volilnih upravičencev (Abramowitz 2013, 45–57).

Mesec dni po njegovi zmagi se je v Connecticutu zgodil eden najhujših strelnih pobojev na osnovni šoli, zaradi česar je Obama napovedal, da bo naredil vse, da se implementirajo strožji ukrepi za nadzor orožja, kar je namignil tudi v svojem drugem inavguralnem govoru 21. januarja 2013, ko je slavnostno odprl svoj drugi mandat. Dogodek v Newtownu, v Connecticutu se je Obame vidno dotaknil, kar ni težko razbrati iz izjav, ki jih je dal po dogodku. Še dobra tri leta kasneje, 5. januarja 2016, ko je v Beli hiši pred žrtvami in svojci žrtev nasilja z orožjem predstavil ukrepe, ki bi omejili dostop do orožja in posledično zmanjšali to nasilje, si je ob omembi dogodka v Newtownu obrisal solze. V mesecih po napadu je predsednikov kabinet močno pritiskal na kongres, da bi ta sprejel zakonodajo, ki bi zaostрила pogoje pri prodaji orožja posameznikom. Spodnji dom je spremembe odobril, vendar je aprila 2013 senat, sicer kompromisni predlog zakona, ki sta ga pripravila demokratski senator Joe Manchin in republikanski senator Pat Toomey, zaradi 90-odstotne nepodpore s strani republikanskih predstavnikov, zavrnil. In to kljub visoki, 90-odstotni podpori ameriške javnosti. V ZDA vsako leto zaradi ran strelnega orožja izgubi življenje okrog 30.000 Američanov, številka, ki je ne dosega nobena razvita država. Obama šteje nesprejetje predlaganih sprememb glede orožarske zakonodaje za svoj največji neuspeh v predsedniškem

mandatu. Kljub temu da je po vsakem masovnem strelnem napadu pozval kongres k akciji, ta ni dosegel uspehov v tej smeri. Zato se je v zadnjem letu svojega mandata odločil, da smiselne predloge uveljavi s tako imenovanimi izvršnimi ukazi, mimo kongresa, za katerega pravi, da je talec orožarskega lobija. Obama ne nasprotuje drugemu amandmaju ustave, ki omogoča posedovanje orožja, ampak želi s predlogi, skladnimi z drugim amandmajem, zmanjšati strelno nasilje in omogočiti, da se spoštuje tudi pravico do življenja. Ukrepi uvajajo registracijo vseh prodajalcev orožja, preverjanje ozadja (morebitne kriminalne preteklosti, zdravstvenega stanja) kupcev orožja, 500 milijonov za zdravljenje duševnih bolezni in nazadnje še razvoj varnostne tehnologije na strelnem orožju. Ne pričakuje, da se bodo spremembe zgodile čez noč ali tekom njegovega predsedovanja, vendar poziva ljudi, naj uporabijo volilno moč in z njo pokažejo, da lahko zmaga tudi tisti, ki zagovarja smiselne spremembe orožarske zakonodaje.

Dobro in dostopno izobrazbo Obama vidi kot ključ do močnejšega srednjega razreda, močnega gospodarstva in boljše prihodnosti Amerike. Zato si je zastavil cilj, da bi do 2020 ZDA ponovno imele najvišji delež diplomantov na svetu. V tej smeri je njegova administracija sprejela ukrepe, ki so šolanje na kolidžih in univerzah naredili nekoliko dostopnejše, saj staršem in študentom iz srednjega razreda omogočajo lažje odplačevanje šolnin oz. študentskih posojil. Povečalo se je število vladnih štipendij, visokošolske ustanove so bile pozvane k znižanju stroškov šolnin. Preko raznih iniciativ je administracija spodbudila kakovostnejše poučevanje v osnovnih šolah (npr. Race to the Top), prenavo srednješolskih programov, ki bodo v koraku s potrebami sodobnega časa in kljub zmanjševanju vladne porabe omogočila sredstva za zaposlitev zadostnega števila učiteljev oz. nagrajevanje najboljših učiteljskih praks. Pomemben faktor pri zagotavljanju uspeha je tudi kakovostna predšolska vzgoja, zato je Obama v govoru o stanju v državi leta 2013 pozval kongres k omogočanju le-te večjemu številu otrok. Leto kasneje je poleg kongresa nagovoril širšo javnost, od izvoljenih funkcionarjev do zasebnikov in filantropistov, naj pripomorejo k uresničevanju tega cilja. Decembra 2014 je organiziral srečanje državnih in lokalnih politikov, županov, šolskih nadzornikov, poslovnežev in voditeljev skupnosti, z namenom omogočiti kakovostno predšolsko izobraževanje čim večjemu številu otrok, ki naj bi jo dodatno podprla napovedana milijardna vladna investicija, namenjena temu področju.

Leta 2011 je uspel s potrditvijo zakona Budget Control Act, ki naj bi omejil in uvedel nadzor nad vladno porabo ter preprečil nezmožnost plačevanja državnih finančnih obveznosti.

Januarja 2013 je slavil pomemben zakonodajni dosežek, ko je predstavniški dom, v večini republikanski, odobril povišanje davkov najbogatejšim Američanom ter omejil porabo, kar je bil korak k uresničevanju predvolilne obljube o zmanjšanju zveznega deficita.

Obama sprva ni podpiral zakona o istospolnih porokah, vendar se je maja 2012 kot prvi ameriški predsednik javno zavzel za enakost istospolnih partnerjev. Junija 2015 je ameriško vrhovno sodišče potrdilo zakonitost istospolnih zakonskih zvez po vsej državi in s tem Obamova prizadevanja za enakost vseh pred zakonom.

Ameriški predsednik se zavzema tudi za prenovo neučinkovitega imigracijskega sistema, saj v državi živi okrog 11 milijonov nezakonitih priseljencev. Predlog zakonodaje je pridobil široko dvostrankarsko podporo javnosti in senata, ne pa podpore republikanske večine v spodnjem domu kongresa. Zato je predsednik konec leta 2014 posegel po izvršnih ukrepih, ki predvidevajo strožje varovanje jugozahodne meje in s tem omejevanje nezakonitega priseljevanja. Akcije so usmerjene na deportacijo kriminalcev, ki ogrožajo varnost države in ljudi, ter v odgovorno ravnanje neprijavljenih priseljencev. Ukrepi predvidevajo, da morajo ti opraviti preverjanje morebitne kriminalne preteklosti ter tako kot ostali državljani plačevati pošteni delež davkov.

Na okoljskem področju je pomemben uspeh dosegel z zakonom o upravljanju javne zemlje iz leta 2009, ki je razširil zaščitena območja zemlje in rek, kar je posredno preko turizma in rekreacije prispevalo tudi h gospodarstvu. Na področju nacionalne politike za zaščito oceanov je Obamova administracija razvila programe, ki omejujejo nezakonit, neprijavljen in nereguliran ribolov. Septembra 2014 je predsednik razglasil največji pomorski spomenik v južnem centralnem Pacifiku in s tem zaščitil široko območje pred škodljivim človeškim vplivom. Aprila 2011 je bil vzpostavljen nacionalni okvir za čisto vodo. V zagotavljanju čistega zraka kot pravice vseh Američanov in posledično zdravja državljanov je administracija prvič doslej uvedla nacionalne omejitve onesnaževanja zraka s strani elektrarn in drugih industrijskih onesnaževalcev. Deluje tudi v smeri zagotavljanja življenja v zdravem in čistem okolju tudi za izpostavljene skupine ljudi v onesnaženih predelih. Po razlitju nafte v Mehškem zalivu je Obamova administracija sprejela stroge in obširne reforme na področju regulacije naftnih in plinskih dejavnosti na morju. Energetska strategija spodbuja ameriške inovacije in razvoj doma proizvedene energije. Leta 2013 so ZDA prvič v skoraj dveh desetletjih proizvedle več nafte doma, kot so jo uvozile, in so sedaj najmočnejši proizvajalec

zemeljskega plina na svetu. Obamova administracija je od 2009 veliko investirala v razvoj čiste energije, največ v ameriški zgodovini in v času njenega vladanja se je proizvodnja sončne energije podvajseterila, vetrne pa potrojila (Bela hiša, Advancing American Energy). Z raznimi ukrepi spodbuja tudi energetska učinkovitost stavb in vozil ter razvoj čistih goriv, predvsem biogoriv.

Obama se je že tekom prvega mandata zavzemal za omejitve podnebnih sprememb in leta 2013 je oblikoval podnebni akcijski načrt, ki pomaga zmanjševati onesnaženje z ogljikom in pripraviti državo na učinke podnebnih sprememb. Obenem ZDA vodijo mednarodna prizadevanja za omejevanje globalnih podnebnih sprememb. Decembra 2015 je v Parizu skupaj s svetovnimi voditelji sprejel zgodovinski, t. i. pariški podnebni sporazum, ki ga je sprejelo skoraj 200 držav sveta.

7.3 OBAMOVA ZUNANJA POLITIKA

Na zunanjepolitičnem področju je Obama takoj po nastopu mandata pričel delati na izboljšanju odnosov z Evropo, Kitajsko, Rusijo in začel dialog z Iranom, Venezuelo ter Kubo. Pri zaveznikih je lobiral za globalni paket spodbude gospodarstvu. V začetku leta 2009 je z izvršnim ukazom velel zaprtje terorističnega zapora v Guantanamu, a se to zaradi nasprotovanja kongresa do leta 2016 še ni uresničilo. Istočasno je naročil ponoven pregled vseh zapornikov v tem oporišču, s ciljem odločiti, kateri so upravičeni do premostitve, izpusta ali kazenskega pregona. Prav tako je z izvršnim ukazom ob začetku mandata izdal zahtevo, da tehnike zasliševanja terorističnih osumljencev potekajo v skladu z ameriškim in mednarodnim pravom.

Predsednik Obama je pričel s prizadevanji za opustitev neuspele pretekle politike do Kube in dela na prenovi odnosov s to državo. Njegova administracija deluje v smeri krepitve partnerstev tudi z drugimi državami centralne in južne Amerike, Azije, Bližnjega vzhoda in Evrope in v ospredje postavlja moč diplomatskih dogovorov. Za vsa mirovna prizadevanja je Barack Obama leta 2009 prejel Nobelovo nagrado za mir.

Obama je že v času predsedniške volilne kampanje leta 2008 obljubljal umik ameriške vojske iz Iraka ter okrepitev akcij v boju proti talibanom in Al Kaidi v Afganistanu in Pakistanu. Ob

prevzemu vodenja države je na področju dveh vojnih konfliktov pravzaprav nadaljeval s strategijo, ki jo je pričel njegov predhodnik Bush ob koncu svojega mandata. Bush je z iraško vlado odprl pogajanja glede umika ameriških sil in decembra 2008 z iraškim predsednikom vlade podpisal dogovor o umiku bojnih sil v letu 2010 ter popoln umik ameriških enot do konca 2011. Obama je sledil sprejetemu časovnemu okviru in bojnim silam ukazal prekinitev bojnih akcij do avgusta 2010. Decembra 2011 so Irak zapustile še zadnje ameriške enote, s čimer se je uradno zaključila skoraj devet let dolga vojna (Lansford in Covarrubias 2012, 231–240). Sredi leta 2014, dve leti in pol po umiku ameriške vojske, je zaradi ponovne krize v Iraku Obama v Irak napotil vojaške svetovalce za pomoč pri urjenju iraških varnostnih sil. Te so namreč premagali skrajneži Islamske države, zavzeli večja mesta na severu države in ogrožali iraško vlado. Marca 2016 je bilo v Iraku med 4.500 in 5.000 pripadnikov ameriških enot, ki pomagajo pri pripravi iraške vojske na osvoboditev mesta Mosul, ki je v rokah Islamske države (Browne 2016).

Situacija v Afganistanu je bila ob prihodu Baracka Obame na oblast drugačna od iraške. Januarja 2009 je bil Afganistan v primežu povečanega nasilja s strani talibanov, ki so ponovno pridobili na moči zaradi pomanjkanja virov in nezadostne osredotočenosti Združenih držav. Zato je že Bush sredi leta 2008 skoraj podvojil število ameriških enot, ki se je takrat približalo številu 50.000. Bushevo povečevanje ameriške prisotnosti je nato nadaljeval novoizvoljeni predsednik, ki je do marca 2009 tja napotil dodatnih 21.000 pripadnikov ameriške vojske. Strateško vojaško poročilo, predano administraciji avgusta 2009, je kazalo potrebo po razširitvi enot v tej državi. Obama je kljub prvotnemu obotavljanju, na osnovi nove strategije, ki je predvidevala povečanje ameriških in zavezniških vojaških sil v državi, konec leta v Afganistan napotil dodatnih 30.000 vojakov, katerih število je januarja 2010 presegalo 100.000. Obenem je napovedal, da se bo julija 2011 začel postopen umik ameriških sil iz te regije (Lansford in Covarrubias 2012, 240–245). Obama je maja 2014 v izjavi za javnost o Afganistanu povedal, da želi obrniti stran v desetletnem poglavju, kjer se je veliko zunanjepolitične pozornosti usmerjalo na obe vojni. Poročal je o uspešnem prenosu odgovornosti v afganistanske roke, kar je omogočilo zmanjšanje ameriške prisotnosti na 32.000 vojakov. Potrdil je zaključek ameriških bojnih akcij do konca leta 2014, s čimer bi se do začetka 2015 število ameriških pripadnikov zmanjšalo na 9.800, do konca 2015 bi se to še prepolovilo. Ob koncu 2016 bi ameriška prisotnost ostala na nivoju diplomatskih predstavnikov v Kabulu, s komponento varnostne pomoči. Privarčevana sredstva pa bi ZDA preusmerile v učinkovitejši boj proti terorizmu. V letu 2015 se je položaj v Afganistanu

ponovno zaostril. Nasilje zaradi talibanskih skupin in Islamske države je bilo ponovno v porastu, kar je Obama prisililo k prilagoditvi prvotnega načrta. 9.800 pripadnikov ameriških sil namerava pustiti v državi še tekom leta 2016 in potem prepoloviti. Bela hiša je dala vojski tudi večja pooblastila za boj proti Islamski državi, katere vpliv se v Afganistanu povečuje (Boyer, 2016).

V boju proti terorizmu je ameriški predsednik leta 2011 dal zeleno luč operaciji v Pakistanu, v kateri je bil ubit voditelj Al Kaide Osama bin Laden. Obama je 2014 predstavil ameriško strategijo uničenja teroristične skupine ISIL, tako imenovane Islamske države, za katero Obama trdi, da ni ne islamska in ne država, temveč enostavno teroristična skupina. Priznal pa je, da te naloge ne bo uspel zaključiti tekom svojega mandata.

Ob nastopu predsedovanja je Obama napovedoval spremembe v politiki do Irana, vendar je zaradi groženj, ki jih Teheran predstavlja ZDA in njenim zaveznikom, Obamova administracija nadaljevala s politiko, primerljivo z Obamovimi predhodniki. Ker je Iran nadaljeval s prizadevanji za razvoj jedrskega orožja, s podporo terorističnim skupinam ter zatiranjem domačih opozicijskih skupin, je Obama vztrajal pri omejevanju Irana preko gospodarskih in političnih sankcij, ki jih je kongres sprejel leta 2010 kot okrepljeno različico sankcij iz leta 1996 (Pauly 2012, 247–262). Septembra 2013 je Obama naredil pomemben diplomatski korak, ko je prvič po dobrih tridesetih letih ameriški voditelj neposredno govoril z iranskim voditeljem. Telefonski pogovor med predsednikoma Barackom Obamo in Hassanom Rouhanijem so številni videli kot mejnik v ameriško-iranskih odnosih, saj sta s tem oba voditelja pokazala pripravljenost, da dosežeta cilj po diplomatski poti. Obama je po pogovoru izrazil optimizem glede sprejetja dogovora o prekinitvi iranskega jedrskega programa in s tem odpravi sankcij. Pogajanja o izpolnjevanju zastavljenih pogojev so še naprej potekala pod okriljem mednarodne skupine (Wilson in Lynch 2013). Mednarodna agencija za jedrsko energijo je januarja 2016 potrdila, da je Iran izpolnil vse zahteve iz dogovora o jedrskem orožju, sklenjenega sredi leta 2015. Dogovor omogoča tudi nadzor in dostop do informacij, tako da bi ob morebitnih vnovičnih poskusih Irana pridobivanja jedrskega orožja, mednarodna skupnost za to takoj izvedela in ponovno uvedla januarja odpravljene sankcije. Po podatkih Bele hiše (Implementation Day) so ZDA odpravile zgolj sankcije v povezavi z jedrskim orožjem, medtem ko vrsta drugih sankcij ostaja v veljavi.

Ameriška politika do Sirije se je spremenila, potem ko je bilo potrjeno, da je Asadov režim v napadih avgusta 2013 uporabil kemično orožje. ZDA so v sodelovanju z Rusijo dosegle, da je

bila že oktobra istega leta uničena velika zaloga sirskega kemičnega orožja in sodelujejo v mednarodnih diplomatskih prizadevanjih za prekinitev vojne v tej državi. Kot je Obama napovedal že v inavguralnih govorih, ameriška mednarodno usmerjena politika podpira narode, ki se zavzemajo za mir in dostojanstvo ter podpira demokratična prizadevanja po vsem svetu.

8 RETORIČNA KRITIKA

Ljudje smo edina živa bitja, ki ustvarjamo retoriko – uporabljamo simbole, zato da lahko komuniciramo med seboj. Retoriko lahko razumemo kot Burke, zelo široko, in je ne omejujemo zgolj na ustni in pisni diskurz. Po Fossovi (2009, 5) retorika vključuje tako verbalne kot neverbalne simbole in kot primere navaja govore, pogovore, poezijo, romane, zgodbe, umetnost, spletne strani, televizijske oddaje, glasbo, ples, oglase in celo obleko. Retoriko uporabljamo z različnimi nameni. Lahko jo uporabimo, da nekoga prepričamo, povzročimo spremembo stališča ali ga spodbudimo k dejanju. Lahko je orodje za boljše razumevanje samih sebe ali pa pomaga, da nas drugi bolje razumejo. Naloga retorike je tudi prikazovanje realnosti. Naša resničnost je odvisna od tega, kako stvar ali dogodek označimo, opišemo. Izrazi in besede, ki jih izberemo in pripišemo neki stvari, osebi, dogodku, vplivajo na zaznavanje izkušenj, s katerimi se srečamo in posledično na naš svet, v katerem živimo. Prepreko, na katero naletimo, lahko poimenujemo težava ali pa izziv. Izbira, kako k situaciji pristopimo, je torej kritična (Foss 2009, 6).

Retorična kritika, kot kvalitativna raziskovalna metoda, je najprej sistematična analiza. Ljudje se stalno odzivamo na simbole in vrednotimo njihov pomen. Retorična kritika ne podaja zgolj odgovorov odobravanja ali neodobravanja retoričnega sporočila, ampak z njegovim opisom poda kompleksnejšo razlago ter razumevanje simbolov in njihovega delovanja. Predmet raziskovanja retorične kritike so simbolna dejanja in artefakti. Ker so dejanja kratkotrajna in manj oprijemljiva, se veliko kritikov raje odloča za študijo otipljivejših predmetov, kot je na primer filmski posnetek retoričnega dejanja ali transkripcija. Slednja oblika artefaktov bo osnova za retorično kritiko v tej nalogi. Namen kritike je razumevanje retoričnih procesov. Ne zanima je zgolj delovanje retoričnega procesa, ampak tudi to, kaj nam artefakt – besedilo, skulptura, slika – sporoča o naravi retorike same. Cilj retorične kritike je torej prispevek k retorični teoriji in tudi prispevek k boljši praksi komuniciranja (Foss 2009, 6–8).

Na področju komuniciranja se je razvila vrsta metod retorične kritike. Prva formalna metoda je bila neoaristotelska metoda kritike, ki je osnova novejšim pristopom, ko so npr. *fantasy theme* ali metoda fantazijske teme, ideološka kritika, kritika metafore, žanrska kritika. Slednja se ukvarja z določanjem oz. prepoznavanjem retoričnega žanra izbranih artefaktov. V magistrski nalogi bom po kriterijih, ki sta jih za žanre inavguralnih govorov, govorov ob tragičnih dogodkih nacionalnega pomena ter govorov o stanju v državi opredelili

Campbellova in Jamiesonova (2008), analizirala Obamove govore. Zato v nadaljevanju razložim njuno teorijo, na kateri temelji kritika na osnovi žanra. V zadnjem delu poglavja dodam razlago Burkove identifikacije, ki je kriterij za drugi del analize izbranih govorov.

8.1 INAVGURALNI GOVORI KOT ŽANR

Ameriški inavguralni govori so po Campbellovi in Jamiesonovi (1985, 395) podzvrst epideiktičnega govora, podanega ob slavnostnih priložnostih, ki ga je definiral že Aristotel v svoji *Retoriki*. Epideiktični govor hvali ali graja, posega po visokem literarnem jeziku, nagovarja občinstvo, ki tudi vrednoti govornikove sposobnosti. Medtem ko obuja preteklost in razmišlja o prihodnosti, se osredotoča na sedanjost in poudarja splošno znana in sprejeta dejstva oz. jih pojasnjuje. Zlitje preteklosti in prihodnosti naroda v sedanjem trenutku avtorici imenujeta epideiktična brezčasnost (Campbell in Jamieson 2008, 56).

Narava inavguralne slovesnosti nekoliko modificira splošne značilnosti hvalne retorike in, kot trdita Karlyn Kohrs Campbell in Kathleen Hall Jamieson (2008, 31), prispeva k prisotnosti štirih elementov, ki določajo inavguralni govor ter ga ločijo od drugih vrst hvalnega govora:

1. združitev občinstva in tvorjenje ljudstva,
2. potrditev skupnih nacionalnih vrednot,
3. politična filozofija nove administracije in
4. udejanjenje predsedniške vloge.

Inavguralni govor vidita kot razširitev uradne predsednikove zaprisege ter bistveno komponento v obrednem procesu prevzema nove oblasti, kjer se ustvari poseben odnos ter sprejme simbolna pogodba med državljani in njihovim voditeljem, kar je navsezadnje tudi bistvo demokratične vlade. Možje različnih karakterjev so izrekli te govore v različnih obdobjih, v času vojne in miru, v času krize in razcveta, a kljub temu sta avtorici ugotovili, da sledijo enaki vsebinski zgradbi. V nadaljevanju bom natančneje predstavila značilne elemente, ki jih avtorici prepoznavata v inavguralnem govoru.

1. Združitev občinstva oziroma tvorjenje ljudstva

Prisotnost občinstva razlagata kot nujen pogoj za izpeljavo obreda umestitve predsednika. Potem ko predsednik občinstvo, razdeljeno zaradi rivalske predsedniške volilne kampanje, združi in ga poveže kot »ljudstvo« (*the people*), le-to lahko nastopi svojo vlogo v inavguralni slovesnosti in sam obred preko svoje prisotnosti tudi potrdi. Predsednik pokaže, da je predsednik vsega ljudstva, zato se v govoru dotakne tudi tistih, ki so volili njegovega nasprotnika. Veliki, izstopajoči inavguralni govori povežejo vse državljane kot ljudstvo in jim pripišejo neko novo vlogo ali prikažejo proces spremembe, ki je v skladu s kontinuirano tradicijo (Campbell in Jamieson 2008, 29–56).

2. Potrditev skupnih nacionalnih vrednot

Predsednik mora tradicionalne vrednote, ki izhajajo iz preteklosti, skrbno izbrati in oblikovati tako, da združujejo občinstvo. Z izražanjem spoštovanja do preteklosti in z zagotovitvijo, da se bo tradicija predsedovanja z njim neprekinjeno nadaljevala vse do prihoda njegovega naslednika, mora predsednik dokazati svojo usposobljenost za prevzem položaja. Posledično je v teh govorih prisoten jezik, ki izraža zaščito, varstvo, ohranjanje, vzdrževanje in prenavo. Kar se ohranja ali obnavlja, se v inavguralnih govorih pogosto označuje z izrazi naš »nazor« (*creed*), naša »vera« (*faith*) ali naše »sveto zaupanje« (*sacred trust*). Sklicevanje na preteklost in njeno čaščenje združuje občinstvo in potrjuje, da bodo težave, ki so jim bili predniki ničkolikokrat kos, premagane tudi v sedanosti oz. prihodnosti. To dokazuje, da ima narod prihodnost. Spomin na skupno preteklost je v inavguralnem govoru glavni vir argumentov. V znamenju skupnih vrednot predsednik poziva k preteklim načelom, potrjuje modrosti preteklih politik ali predsedovanj oz. predsednikov in lahko citira pretekle inavguralne govore (Campbell in Jamieson 2008, 36–39).

3. Politična filozofija administracije

Tretja naloga predsednika je predstavitev političnih načel, ki bodo vodilo novi administraciji. V preteklosti so številni predsedniki v inavguralnem govoru nakazali, da to čutijo kot svojo dolžnost. Specifične politike, ki jih v epideiktischem slogu predlaga, so oris politične filozofije govornika in so povezane z ameriškimi vrednotami. Podane so v razmislek ali kot dokaz kontinuitete in zvestobe ustavi, ne pa kot poziv k akciji kot je značilno za govore o stanju v državi. Poudarjanje predanosti ustavnim načelom mora delovati združevalno in s tem zagotoviti zaščito pravic vseh volivcev, tudi tistih, ki niso glasovali za novoizvoljenega predsednika (Campbell in Jamieson 2008, 39–41).

4. Udejanjenje predsedniške vloge

Poleg združitve ljudstva, potrjevanja tradicionalnih vrednot ter artikuliranja politične filozofije je v obredu umestitve predsednika še četrta naloga, udejanjenje predsedniške vloge. Da se predsednikov prevzem moči zaključi in potrdi, mora inavguralni govor retorično dokazati, da je novi predsednik sposoben voditi narod v okviru meja izvršne moči ter da je sposoben izpolniti simbolno vlogo predsednika vseh ljudi. Predsednik torej dokaže, da spoštuje zahteve in omejitve vodilnega položaja v vladi. Omejitev moči izrazi s potrditvijo ravnotežja moči in glavne iniciative izroči v roke ljudstva. Obenem izrazi ponižnost in v govoru prizna pomanjkljivosti in omejitve, prizna, da naloge ne zmore izpeljati sam. Ponižno sprejme bremena vodenja ter kliče božji blagoslov in varstvo nad narod. Slednje je tipičen primer priznanja omejitve izvršilne moči. Predsednik udejanji vlogo predsednika s tem, ko izroči sebe in narod v božje varstvo. To naredi navadno šele potem, ko je z retoričnimi dejanji sprejema predsedniške vloge pridobil pooblastilo in mu je položaj popolnoma dodeljen. Takrat si vzame pravico, da predstavlja narod pred Bogom ter ga izroči pod njegovo okrilje. Posledično se izjave, ki spominjajo na molitev, navadno pojavijo proti koncu ali na samem koncu govora.

V ospredje ne sme dajati svoje osebnosti ali osebne zgodovine, saj bi s tem vzbudil dvom o tem, da je zmožen izpolniti simbolno vlogo predsednika vseh ljudi. Ko je podan dokaz iz predsednikove osebne zgodovine, mora ta obelodaniti nekaj o predsedovanju, o ljudstvu, o narodu. Kot predsednik lahko vzame zgodovino za svojo in si lahko prilasti pravico, da jo razlaga. Kot predsednik trdi, da so nekatera načela sedaj bolj poglobljena od drugih. Kot predsednik iz občinstva tvori ljudstvo in ga povabi, da sprejme izraženo politično filozofijo ter se pridruži vzajemnemu sporazumu. (Campbell in Jamieson 2008, 42–46). Po Campbellovi in Jamiesonovi (2008, 44) ameriško narodno zgodovino preveva strah pred zlorabo izvršne moči. Da bi pomiril morebiten strah pred zlorabo moči, mora predsednik ljudem zagotoviti, da ne hlepi po moči zaradi moči same in da spoštuje ustavne omejitve svoje oblasti.

8.2 GOVORI OB TRAGIČNIH DOGODKIH NACIONALNEGA POMENA KOT ŽANR

Karlyn Kohrs Campbell in Kathleen Hall Jamieson (2008) sta izjave in govore predsednikov po tragičnih dogodkih (npr. množičnih strelnih pobojih, terorističnih napadih, naravnih ali

drugih nesrečah), ki so pretresli celotno ameriško javnost, združili v žanr z imenom *national eulogy*, kar prevajam opisno kot *govori ob tragičnih dogodkih nacionalnega pomena*. Avtorici sta se odločili za takšno poimenovanje zaradi »mešanice hvalne vsebine in elementov, ki rekonstituirajo narod« (2008, 75).

Žalni govori oz. govori ob slovesu, ki hvalijo preminule, so del epideiktčnega diskurza, kot je to definiral že Aristotel. Prisotni so v skoraj vseh kulturah na svetu. V zahodni kulturi imajo dolgo tradicijo, ki sega v 5. stoletje pr. n. št. ali še dlje. V grški in rimski družbi so bili ti govori namenjeni javno prepoznavnim posameznikom (npr. padlim vojakom), njihov namen je bil podobno kot še danes hvala preminulega, njegovega življenja in dejanj ter tolažba zbranim ob pogrebu (Kent 1991, 110–111). Kot retorični žanr ti govori vključujejo elemente, ki so značilni tudi za govore ob tragičnih dogodkih nacionalnega pomena: prepoznanje in potrditev smrti (kar označuje pričetek zdravljenja); lajšanje prehoda iz fizičnega v spiritualni obstoj – živijo naprej v spominu in zapuščini; potrditev vrednot, za katere so živeli, in zaveza, da se bo poslanstvo, ki so ga pričeli, nadaljevalo (Campbell in Jamieson 2008, 79–80).

Campbellova in Jamiesonova (2008, 73–79) razlagata, da so govori ob tragičnih dogodkih novejši predsedniški žanr, saj se v preteklosti predsedniki niso imeli navade odzivati na dogodke v taki meri kot danes, zlasti ne z govori, namenjenimi narodu. Skladno s trendom predsedniškega diskurza, ki se je v 20. stoletju količinsko opazno povečeval, so se pogosteje pojavljali tudi predsedniški odzivi na katastrofalne dogodke. Z vse večjo vlogo medijev, zlasti televizije v vsakdanjem življenju ljudi, je zrasla tudi potreba po predsedniškem utemeljevanju oz. komentiranju dogodkov. Mediji s slikovnim prikazom nesreč, s posnetki reševalcev in medicinskega osebja, ki pomagajo poškodovanim, namreč dramatizirajo že tako tragične dogodke, kar spodbuja močno identifikacijo javnosti z dogodkom in s tem tudi občutek, da so kot skupnost, kot narod ogroženi. V tem primeru je na potezi predsednik države, da nagovori svoj narod in, kot pravita avtorici, s tem prične »proces zdravljenja« (2008, 77). Govori ob tragičnih dogodkih nacionalnega pomena se pojavijo, »ko mora nekdo osmisлити katastrofalni dogodek, ki je nepričakovano povzročil smrt ameriških civilistov in istočasno izraža napad na nacionalni simbol« (Campbell in Jamieson 2008, 73). Ti govori so nagovori narodu in iščejo pomen v dogodkih, ki so pretresli javnost ter so bili usodni za nekatere državljane. Ljudstvo združijo in tolažijo, obenem zagotavljajo, da narod ostaja močen in varen, ravno tako njihove vrednote.

V inavguralnem govoru predsednik daje pomen določenim dogodkom iz narodove zgodovine in se tekom govora osredotoča na sedanost, pri čemer povezuje preteklost s prihodnostjo. Govor ob tragičnem dogodku povezuje sedanost s prihodnostjo in osmisli pomen katastrofe za narod. Obenem omili prisotne travme, preminule predstavi kot narodne junake ter zagotovi, da dogodek ne more spodkopati njihovih skupnih idealov.

Campbellova in Jamiesonova (2008, 80) navajata štiri značilnosti, ki razlikujejo govor ob tragičnih dogodkih od tradicionalnega žalega govora, in sicer: 1) predsednik prevzame drugačno vlogo, vlogo nacionalnega duhovnika, in osmisli tragični dogodek, 2) transformira smrt v simbol nacionalne trdoživosti ter 3) poda razlago predsednikovih in vladnih ukrepov, ki bodo preprečili ponovitev katastrofe.

Ker se katastrofalni dogodki pojavijo nepričakovano in se mora državni vodja nanje javno odzvati hitro, je ta zvrst govorov pravzaprav test predsednikovih retoričnih spretnosti, saj ne dopušča dolgih priprav, kot to omogočajo nekatere druge zvrsti predsedniškega diskurza (Campbell in Jamieson 2008, 81). Ob dobro izpeljanem retoričnem dejanju predsednik namreč združi državo, pridobi podporo, zaupanje, spoštovanje in hvaležnost državljanov, kar lahko unovči pri lansiranju zakonodajnih iniciativ ali v volilni kampanji. Obama je npr. na ta način poskušal pospešiti sprejem strožje orožarske zakonodaje.

V nadaljevanju podrobneje razlagam elemente govorov, ki jih predsednik ZDA poda ob tragičnem dogodku, ki je pretresel celotno ameriško javnost. Njegove besede so v imenu naroda in za narod; niso namenjene zgolj preminulim in njihovim bližnjim, ampak tolažijo in združujejo celoten narod.

1. Vloga nacionalnega duhovnika

V govoru predsednik prevzame vlogo duhovnika ameriške civilne religije in pravzaprav vodi verski obred za pokojnimi. Nagovarja ljudi kot posameznike, jih povabi k molitvi in lahko celo moli v njihovem imenu. Govori o veri v Boga in narod nagovarja, naj verjame vase. Naloga predsednika je tudi, da osmisli tragični dogodek, da razjasni in definira pomen dogodka za narod. Tako državljanom pomaga, da dogodek sprejmejo in ga vidijo s širše perspektive (Campbell in Jamieson 2008, 83–84).

2. Transformacija smrti v simbol nacionalne trdoživosti

Govor ob tragičnem dogodku nacionalnega pomena povzdigne preminule, jih predstavi kot simbol najboljšega, kar narod ima, njihove vrline pa kot narodove vrline. Ta transformacija je potrebna, ker so »storilci s svojim dejanjem iz preminulih ljudi in iz krajev, kjer so umrli, naredili simbole nečesa večjega«. Predsednik Reagan je npr. eksplozijo Challengerja, ki jo je označil kot nesrečo, odpoved tehnologije, retorično spremenil v simbol odprtosti demokracije in na ta način preoblikoval simbol uničenja v simbol obnove (Campbell in Jamieson 2008, 85–86). Potreba po govoru predsednika ob tragičnem dogodku se poveča, ko se preminule lahko vidi kot simbole institucij ali idealov, ki so jih storilci, predvsem teroristi, s svojimi dejanji želeli uničiti. S tem ko predsednik povzdigne preminule v reprezentativni simbol ameriškega človeka in simbol močnih ameriških vrednot, razvrednoti pomen uničenja, ki so ga storilci (teroristi) želeli posredovati. Narod se ne bo uklonil nesreči, presegel jo bo, saj se njegovih vrednot ne more uničiti (Campbell in Jamieson 2008, 84–87).

3. Preprečitev ponovitve katastrofe

Tretji element te zvrsti govorov predvideva, da predsednik poda razlago predsednikovih ali vladnih ukrepov, ki bodo preprečili ponovitev katastrofe, s čimer nakaže, da sistem deluje. V primeru terorističnega napada to pomeni, da bodo storilce pripeljali pred roko pravice; v primeru naravnih nesreč ali nesreč, kot je bila izguba vesoljskih plovil Challengerja in Columbie, je to zagotovitev, da se tragedija ne bo ponovila (Campbell in Jamieson 2008, 87–88).

8.3 GOVORI O STANJU V DRŽAVI KOT ŽANR

Govori o stanju v državi (State of the Union Addresses) se pojavljajo že od začetkov ameriške države, natančneje od leta 1790 in imajo v predsedovanju že ritualno vlogo, saj jih ameriški predsednik poda vsako leto v januarju ali začetku februarja, pred skupno sejo kongresa. Določa jih ameriška ustava, ki v 3. odstavku 2. člena pravi, da mora predsednik »od časa do časa obvestiti kongres o stanju v državi in mu podati v razmislek ukrepe, za katere meni, da so potrebni in smotni« (Campbell in Jamieson 2008, 137). Ker ustava ne predvideva načina, kako naj bi ti govori bili podani, so jih predsedniki v preteklosti podajali najprej ustno in nato v pisni obliki. George Washington je kot prvi ameriški predsednik leta 1790 podal prvo t. i. letno sporočilo (Annual Message). Tako on kot njegov naslednik John Adams sta letne govore podala osebno pred kongresom. Tretji predsednik, Thomas Jefferson, ki naj ne bi slovel kot

vešč govornik, je ceremonijo in pomp predsedovanja želel zmanjšati, zato je uvedel pisno obliko letnega poročila, ki ga je poslal kongresu kot formalno pismo. Ta tradicija se je obdržala vse do leta 1913, ko je Woodrow Wilson ponovno osebno, pred skupno sejo kongresa poročal o stanju naroda ter podal priporočila za nadaljnje politično vodenje. Wilson je letni govor o stanju v državi videl kot uporabno retorično orodje in je pravzaprav spremenil razumevanje predsedniške retorike. V njej je videl moč in orodje za spodbujanje sodelovanja s kongresom in za pridobivanje javne pozornosti za politično agendo, ki jo je sam podpiral.

Letni govori o stanju v državi navadno potekajo od januarja do začetka februarja. Na televiziji so predvajani že od leta 1947, ko je prvi govor pred kamerami podal Harry Truman. Da bi pridobili še več gledalcev in s tem potencialnih podpornikov svoje politike, predsedniki od Lyndona Johnsona naprej letne govore podajo v večernem terminu, ki se je sedaj ustalil na deveti uri zvečer, ko je največja gledanost po vsej državi. Posledično predsednik poleg kongresa neposredno nagovarja tudi državljane, v nekaterih primerih so predsedniki nagovorili tudi vse bolj pomembno mednarodno občinstvo. V skladu s tradicijo, da se zagotovi kontinuiteta vlade, se en član kabineta govora ne udeleži. Po 11. septembru v času govora na Kapitolu ni tudi dveh članov iz obeh domov kongresa (Shogan 2015, 2–4).

Letni govor ameriškega predsednika je eden izmed pomembnejših političnih dogodkov v ZDA, saj so ob tej priložnosti pred predsednikom zbrani predstavniki vseh treh vej oblasti – člani obeh domov kongresa kot zakonodajna, predsednik in njegov kabinet kot izvršna ter predsednik s sodniki vrhovnega sodišča kot sodna veja. Situacija predstavlja obredno potrditev obstoja treh vej oblasti. Poleg njih so prisotni tudi visoki vojaški predstavniki in dekan diplomatskega zbora, ki zastopa predstavništvo tujih vlad. V najbolj gledanem terminu dogodek neposredno spremlja preko televizijskih in radijskih sprejemnikov ogromno število domačega in tujega občinstva, zato je to nekakšen javni dokument Združenih držav, ki je deležen obširne razprave v domačem in tujem merilu. Campbellova in Jamiesonova (2008, 137) letne govore opredelita kot »edinstveni predsedniški žanr, ki kot tak pomaga vzdrževati vlogo vodje«, saj z informiranjem in poročanjem kongresu, ki predstavlja ameriško ljudstvo, spomni na posebno vlogo, ki jo ima predsednik v ameriškem vladnem sistemu. Govor o stanju v državi je tudi priložnost, da vodja države enkrat letno poda razmislek o tem, kje se narod nahaja in kam je usmerjen.

Izhajajoč iz ustavne določbe mora predsednik v letnem govoru o stanju v državi identificirati probleme in utemeljiti predloge politik na osnovi ocene stanja v državi, ta pa mora biti osnovana na vrednotah. Z drugimi besedami letni govori o stanju v državi ocenjujejo, priporočajo in artikulirajo vrednote, ki so osnova ovrednotenja (Campbell in Jamieson 2008, 138). Kljub veliki raznolikosti govorov o stanju v državi isti avtorici (2008) prepoznavata tri ključne procese, ki so v teh govorih prisotni tekom njihove zgodovine. Po njunih ugotovitvah letne govore o stanju v državi karakterizirajo naslednji retorični elementi:

1. javno razmišljanje o vrednotah,
2. ovrednotenje informacij in pomembnih tem,
3. predlogi strategij.

Ti trije elementi si po navadi sledijo v predvidljivem zaporedju: predsednik najprej razmišlja o pomembnih vrednotah ali nacionalnem značaju, na tej osnovi poda oceno ciljnih tem in nazadnje še priporočila za izvedbo specifičnih politik. Trije elementi se tekom govora večkrat ponovijo. Ob teh točkah predsednik ustvarja in proslavlja narodno identiteto, povezuje preteklost, sedanjost in prihodnost ter vzdržuje predsedniško vlogo in moč. Govor o stanju v državi s svojimi elementi predstavlja pomembno predsednikovo orodje v boju za politično moč, ki se že od nekdaj odvija med zakonodajno in izvršno vejo oblasti. Prav ti govori so namreč, kot trdita Campbellova in Jamiesonova (2008, 151), vedno znova potrdili vlogo, ki jo ima predsednik v zakonodajnem procesu, in so nekakšno zagotovilo, da kongres vsaj enkrat na leto prepozna predsednikove zakonodajne pristojnosti. Po drugi strani pa je predstavitev zakonodajnih sprememb kongresu dokaz, da predsednik pri uporabi svoje moči upošteva zakonsko določene poti in omejitve. Ton govorov o stanju v državi je spravljen in spodbuja k timskeemu sodelovanju s kongresom, saj le tako govor lahko doseže svoj cilj – uzakonitev predlaganega programa. Še več, ker se novodobni predsedniki zavedajo moči množične ljudske podpore, je televizijski prenos govorov postal norma modernega predsedovanja. Vodje države tako poleg kongresa nagovarjajo tudi narod in nemalokrat nacionalno občinstvo diskretno vabijo, naj kongresu pokaže svojo podporo predstavljene zakonodaje, saj se verjetnost sodelovanja kongresnikov ob podpori ljudstva poveča.

Campbellova in Jamiesonova ugotavljata, da so letni govori kompleksen retorični žanr, ki združuje slavnostne in deliberativne elemente. Dejstvo, da je to trd oreh ne samo za kritike, ampak tudi za same avtorje govorov, je potrdil tudi Anthony Dolan, Reaganov glavni pisec govorov ter politolog Jeffrey Tulis, ki pravi, da je v praksi težko sestaviti en sam govor, ki bo

navdihujoč in obenem zelo specifičen (Campbell in Jamieson 2008, 157). Slavnostni značaj govorov o stanju v državi najprej izhaja iz priložnosti same, saj je to letni ritualni dogodek. Epideiktični značaj mu poleg tega daje še razmišljanje o vrednotah, ki predstavljajo kriterij pri podaji ocene stanja, medtem ko spada postavljanje prioritete političnega programa na področje deliberativne retorike.

1. Razmišljanje o vrednotah

Prvi ključni proces v govoru o stanju v državi je javno razmišljanje o pomembnih vrednotah. To vključuje poudarjanje skupne preteklosti in skupnih izkušenj z namenom ustvariti skupni etos oz. nacionalni značaj. Govori o stanju v državi niso edini primer predsedniške retorike s tem elementom, vendar ti govori že od samega začetka ameriške države predstavljajo simboličen moment, v katerem vodja države prepleta skupno narodno zgodovino, karakter in identiteto. Karlyn Kohrs Campbell in Kathleen Hall Jamieson (2008, 140) razlagata, da gre v tem procesu za simbolno dejanje, s katerim skupnost posameznikov sebe smatra kot entiteto, kot narod, ki ga skupna identiteta združuje in loči od ostalih. Ta potreba izhaja iz same zgodovine Združenih držav, ki so svojo pot pričele kot trinajst med seboj različnih kolonij, vsaka s svojo ločeno vlado. Lokalne razlike, močna imigracija, razpršenost prebivalstva na velikem območju so nekateri izmed razlogov, ki so že v preteklosti klicali k simboličnemu združevanju.

Značilno za to zvrst govora je, da državljanom drzno zagotavlja, da bodo Američani tako kot v preteklosti tudi v prihodnosti uspeli rešiti probleme, s katerimi se država sooča, pa naj bo to brezposelnost, vojna, inflacija ali gospodarska kriza. Govor je bil vedno vnovična potrditev, da državljanji zmorejo in bodo »vzpostavili popolnejšo Unijo« (Campbell in Jamieson 2008, 140).

Ker govori o stanju v državi razmišljajo o vrednotah, pogosto postanejo informativni in poučni in nekateri razlagajo, kakšnim vzornim odnosom in vedenju naj bi državljanji sledili. Javno razmišljanje vključuje tudi predsednikov razmislek o pomenu vladnega sistema. Tu se vzpostavi povezava med preteklostjo in prihodnostjo, saj se iz kontemplacije o preteklosti razvije ponoven premislek o načelih, ki naj bi bila vodilo za sedanje sprejemanje odločitev o prihodnosti. Predsednik tako ljudem sporoča, da so njegovi zakonodajni predlogi posledica tehtnega premisleka (Campbell in Jamieson 2008, 142).

Dvostrankarstvo se prav tako pojavlja kot tema letnih nagovorov, kjer vodja države neposredno in osebno nagovarja k preseganju strankarskih in ideoloških delitev in s poudarjanjem nacionalnih vrednot spodbuja k enotnosti, ki je potrebna za uspeh in potrditev predsednikovih zakonodajnih predlogov s strani kongresa (Campbell in Jamieson 2008, 143).

2. Ovrednotenje informacij in pomembnih tem

Razmišljanje o vrednotah vodi k drugemu procesu, k podaji ocene stanja oz. potrebe po spremembi. Na tem mestu se predsednik sooči z razkorakom med stanjem, ki ga obljublajo ustanovni dokumenti države, in dejanskim stanjem. Predsednik se ustavi ob trajno prisotnih nacionalnih temah in razglablja o zunanjih zadevah, trgovini, državljskih pravicah, imigraciji. Vprašanja svojega predsedovanja poveže s predsedovanji svojih predhodnikov in tudi naslednikov, s čimer sporoča, da je samo začasni uslužbenec institucije. Velikokrat je to najbolj očitno v zadnjem letnem nagovoru, ki lahko vsebuje tudi poslovilne izjave. Razmišljanje o razumnih političnih strategijah v sedanjosti, h kateremu povabi tudi kongres, poveže z nacionalno zgodovino, išče vzporednice med trenutnimi razmerami in tistimi v preteklosti. V tem procesu vrednotenja nadgradi pogloblitve smernice in preoblikuje cilje države ter se tako dotakne vprašanja kontinuitete in sprememb v sistemu predsedovanja (Campbell in Jamieson 2008, 144).

3. Predlog strategij

Ko predsednik oceni potrebo po spremembi stanja, preide k podaji zakonodajnih priporočil in njihovemu utemeljevanju. Ko oceni potrebo po spremembi, se sooči z razkorakom v stanju, ki ga obljublajo ustanovni dokumenti ter dejanskim stanjem v državi. Načeloma se zakonodajni predlog poda kot rešitev trdovratnega problema z državnimi razsežnostmi. Včasih so priporočila podana v obliki obtožb države, ker ji ni uspelo zagotoviti uresničevanja državljskih pravic, zapisanih v ustanovnih dokumentih za vse državljane. Nespoštovanje načela enakosti je npr. lahko predstavljeno v ekonomskem smislu neenake razdelitve dobrin, nepravilne obdavčitve ali kot nespoštovanje človekovih pravic. Izhajajoč iz takšnih utemeljitev predsednik poda predlog nove zakonodaje. Predsednikov argument, da se je treba odzvati na nove okoliščine, navadno izhaja iz zgornjih dejstev določenega primera ali iz osnovnih premis, ki naj bi si jih občinstvo delilo. Predlogi uvajanja pomembnejših zakonodajnih sprememb so predstavljeni kot del razvoja države (Campbell in Jamieson 2008, 146–149).

8.4 IDENTIFIKACIJA PO BURKU

Beseda *identifikacija* je v Oxfordovem spletnem slovarju definirana kot »močan občutek soglasja, razumevanja ali podpore nekomu« ali kot »proces ustvarjanja tesne povezave med eno osebo/stvarjo in drugo«. Kenneth Burke (1969, 55) identifikacijo prikazuje kot sestavni del retorike in pravi: »Nekoga lahko prepričaš, samo če govoriš njegov jezik v govoru, gestah, tonaliteti, redu, podobi, odnosu, ideji, tako da identificiraš svoje načine z njegovimi.« Govornik torej z uporabo retoričnih strategij svojemu občinstvu pokaže, da so njegove lastnosti podobne ali identične njihovim, in tako doseže identifikacijo, ki jo Burke enači s konsubstancialnostjo, naravna posledica pa je prepričevanje. »Govornik prepriča občinstvo z uporabo stilističnih identifikacij; njegovo dejanje prepričevanja je lahko izpeljano z namenom, da bi se občinstvo identificiralo z interesi govornika; in govornik poseže po identifikaciji interesov, da vzpostavi dober odnos med njim in občinstvom. Zato ni možno, da bi ločevali pomen prepričevanja, identifikacije (»konsubstancialnosti«) in komunikacije« (Burke 1969, 46). Cheney (1983, 145) dodatno razloži Burkovo razumevanje identifikacije, ko pravi, da se znotraj vseh razlik in drugačnosti identifikacija pojavlja kot odgovor, ki vključuje komunikacijo in sodelovanje. Posledično se posameznik odziva na te delitve v družbi tako, da se identificira z določenimi ciljnim skupinami, kot so osebe, družine, skupine ali da se identificira z določenimi vrednotami, cilji, znanjem, aktivnostmi. Se pravi, govornik z retoričnim dejanjem preko identifikacije lahko povzroči spremembo stališča ali občinstvo spodbudi k dejanju.

Burke deli retorično strategijo identifikacije na tri področja: 1) identifikacija kot metoda skupnih točk, 2) identifikacija preko antiteze ter 3) identifikacija, ki poteka na nezavednem nivoju.

1. Metoda skupnih točk

Prvi način identifikacije Cheney (1983, 148) opredeli kot metodo skupnih točk in je usmerjen v govornikovo pridobivanje podpore občinstva oz. njegovo prepričevanje in sledi teoriji »v kolikor so njuni interesi združeni, se A identificira z B«. Govornik torej skuša doseči konsubstancialnost preko identifikacije svoje substance s substanco (lastnostmi, načeli) občinstva. Npr. politični kandidat poskuša pridobiti glasove volivcev nižjega sloja in jim pove, da tudi on, čeprav sedaj bogat, izhaja iz podobnega okolja (Burke v Cheney 1983, 147). Govornik se poveže z občinstvom na jasen način, preko skupnega izvora, skupnih vrednot, prepričanj ali ciljev, kar predstavlja bolj tradicionalen in razširjen pristop h govorništvu in

identifikaciji, zato Fossova in drugi (2002, 192) to funkcijo identifikacije imenujejo sredstvo za doseg cilja.

2. Identifikacija preko antiteze

Drugi način je identifikacija preko antiteze. Poteka med nasprotujočimi si entitetami oz. med nasprotniki na osnovi skupnega sovražnika. V tem primeru identifikacija deluje kot povezava med sicer ločenimi posamezniki. Povezava je posledica skupnega nasprotnika in združi entitete oz. strani, ki drugače ne bi delovale skupaj. Npr. v drugi svetovni vojni so ZDA in Rusija združile svoje sile proti Nemčiji, na osnovi skupnega sovražnika sta se torej združili dve ideološko nasprotujoči si državi (Foss in drugi 2002, 192). Skupni sovražnik ali skupni izziv lahko združi člane in zagovornike sicer različnih političnih strank. Pri imenovanju skupnega nasprotnika je prisotno tudi poudarjanje skupnih točk oz. lastnosti, ki vežejo prej nasprotni strani.

3. Nezavedna identifikacija

Tretji tip identifikacije je pogosto najmočnejši in poteka na nezavednem nivoju, »izvira iz situacij, v katerih ostane neopažena« in prepričuje na nezavednem nivoju (Burke v Cheney 1983, 148). Burke kot glavni primer navaja rabo osebnega zaimka »mi«, pri čemer so vključene tudi oblike zaimka v drugih sklonih. Cheney (1983, 148–149) ta tip identifikacije imenuje »privzeti ali transcendentni *mi*« in zaimku »mi« doda pripadajočo vzporednico »oni«, ki simbolizira outsiderje.

9 ŠTUDIJA PRIMEROV

9.1 ŽANRSKA ANALIZA OBAMOVIH GOVOROV

V sledečem poglavju analiziram izbrane govore Baracka Obame in v njih iščem elemente, ki sta jih za zvrst inavguralnega govora, govora o stanju v državi ter govora ob tragičnih dogodkih opredelili Karlyn Kohrs Campbell in Kathleen Hall Jamieson (2008). Izsledki analize bodo služili za preverjanje prve hipoteze, ki pravi: **Obamova retorika je z upoštevanjem žanrskih kriterijev izpolnila pričakovanja občinstva.**

9.1.1 ŽANRSKA ANALIZA INAVGURALNIH GOVOROV 2009 in 2013

Govorna situacija

20. januarja 2009 je z roko na Lincolnovi Bibliji in pred stavbo, ki so jo zgradili črnski sužnji, Obama zaprisegel kot prvi afro-ameriški predsednik, potem ko je na novembrskih volitvah 2008 premagal republikanskega protikandidata Johna McCaina. Inavguraciji je prisostvovalo več kot poldrugi milijon ljudi, zbranih na travniku National Mall pod Kapitolom, kar je po podatkih *Joint Congressional Committee* za inavguralne slovesnosti največje število v zgodovini ameriških inavguracij ter v zgodovini dogodkov v Washington DC. Pred televizijskimi sprejemniki jo je spremljalo še na milijone ameriške ter svetovne javnosti. Prihod novega predsednika je bil v ZDA težko pričakovan, saj so bili takrat Američani v nezavidljivi gospodarski in družbeni situaciji. V letu 2008 je brezposelnost strmo naraščala in po podatkih U. S. Department of Labor, Bureau of Labor Statistics, oktobra 2008 presegla številko 10 milijonov. Na borzi so utrpeli milijardne izgube, odprti sta bili dve fronti v Iraku in Afganistanu, mednarodni ugled države je bil okrhan.

Drugi inavguralni govor Baracka Obame je bil podan 21. januarja 2013, potem ko ga je 6. novembra 2012 ameriško ljudstvo ponovno izvolilo za predsednika pred republikanskim predsedniškim kandidatom Mittom Romneyjem. Tradicionalni nagovor, najpomembnejši del inavguralne slovesnosti, je sledil slavnostni zaobljubi, med katero je Obamova levica simbolično slonela na kar dveh Biblijah – na Lincolnovi, ki jo je bil izbral že štiri leta poprej, ter Kingovi. »Izbira Biblij je ustrezna, saj so dejanja ter gibanja, ki sta jih (njuna lastnika) predstavljala, edini razlog, da mi je omogočeno biti inavguriran,« je odločitev utemeljil Obama (Chaddock, 2013). Obama je po besedah Toma Cohena (2013) »s povezavo temeljnih narodnih načel z izzivi, ki ga čakajo v drugem mandatu, skušal povezati preteklost in

prihodnost ter spodbuditi Američane k izpolnjevanju državljske odgovornosti«. Obama je nagovoril množico okrog 800.000 ljudi, zbranih pod Kapitolom, ter domače in tuje televizijske gledalce. Število ameriških gledalcev je bilo po podatkih družbe Nielsen v primerjavi z letom 2009 precej manjše – iz dobrih 37 milijonov je padlo na dobrih 20 milijonov. Padec gledalcev je ob drugih inavguracijah pričakovan, v Obamovem primeru leži dodaten razlog verjetno tudi v tem, da druga inavguracija ni imela tako velikega zgodovinskega pomena kot prva.

1. Združitev občinstva oziroma tvorjenje ljudstva

Z zahvalo Bushu za njegovo služenje in sodelovanje pri menjavi Obama v prvem inavguralnem govoru (2009) izrazi spoštovanje do nekdanjega republikanskega predsednika in pritegne tisti del občinstva, ki ima drugačne politične nazore in ki ga na volitvah verjetno ni podprlo. Simbolično pokaže, da je predsednik vseh ljudi. Ob drugi inavguraciji (2013a) je pri združevanju neposreden in pove, da zvestoba temeljnim dokumentom od Američanov ne zahteva, da se strinjajo glede vseh vidkov življenja, da vsi enako razumejo svobodo ali na isti način zasledujejo pot do sreče.

Obama (2009) občinstvo poveže in ljudem pokaže, da je vsem skupna lastnost, da so ameriški državljani. Že v uvodnem delu poudari, da je tudi v težkih časih »Amerika vztrajala na svoji poti, ne zgolj zaradi večšin ali vizije tistih na vplivnih položajih, ampak zato ker smo mi, ljudstvo, ostali zvesti idealom naših prednikov ter zvesti našim ustanovnim dokumentom«. Združevalno in navdihujoče sporočilo daje antiteza »Danes smo se zbrali, ker smo izbrali upanje pred strahom, enotnost namena pred konfliktom in nesoglasjem.« Veličino ameriškega naroda še nadgradi s potrditvijo, da ostajajo »najuspešnejši, najmočnejši narod na Zemlji«. Ko govori o veličini in moči Amerike, jim sporoča, da je ameriški narod sposoben spremembe.

Obamove besede v uvodnem delu drugega inavguralnega govora (2013a) »kar veže ta narod skupaj, ni barva kože ali načela vere ali izvor naših imen« združujoče vplivajo na ljudi. Obenem jim da občutek posebnosti in izjemnosti, ko razloži, da jih zvestoba že več kot dvesto let stari ideji, zapisani v deklaraciji, dela izjemne, dela Američane. Na tem mestu poudari tudi pomen njihove prisotnosti, ko pove, da so vsakič, ko se zberejo ob inavguraciji, priča neomajni moči ustave. Združevalne so tudi besede, ki jih poudari z aliteracijo. Pove, kaj so »skupaj« določili, »skupaj« odkrili, »skupaj« sklenili, kar nadgradi s povabilom naroda k sodelovanju: »Sedaj, bolj kot kdajkoli, moramo te stvari storiti skupaj kot en narod in eno

ljudstvo« (2013a). V jedru govora petkrat ponovi isti nagovor, ki izhaja iz ustave: »Mi, ljudstvo«.

Obama (2009) spodbuja občutek enotnosti z rabo verske retorike, preko katere poudari skupne ameriške ideale, o katerih so govorili že snovalci ameriške ustave in za katere poziva, naj se jih ohranja tudi v prihodnosti: »... obljuba, dana od Boga, da smo vsi enaki, vsi svobodni ter da vsi zaslužimo priložnost živeti svojo srečo v polni meri.« Besede iz deklaracije ponovi tudi štiri leta kasneje, ko občinstvo imenuje božje ljudstvo.

Občinstvu pripiše vlogo »varuha zapuščine«, načel in vrednot prednikov, ki jim lahko tudi sedaj ponovno pomagajo, da se »soočijo z novimi grožnjami, ki zahtevajo celo večje napore – večje sodelovanje in razumevanje med narodi« (2009). Poudari njihovo raznoliko dediščino in občinstvo imenuje »narod kristjanov in muslimanov, judov in hindujcev in tistih, ki ne verujejo«, narod, ki ga »oblikujejo jeziki in kulture z vseh koncev Zemlje«. Ljudstvu zatrdi, da je ta raznolikost njihova »moč in ne šibkost« in s tem pove, da so v Ameriki dobrodošle vse veroizpovedi, kulture in jeziki. To pa implicitno napeljuje na Obamovo odprtost do migrantske politike, ki jo ponovno, še bolj eksplicitno izrazi leta 2013, ko kot cilj predstavi prenovljeno politiko do priseljencev in njihovo učinkovitejše vključevanje v družbo. Obama namigne, da tudi imigranti oblikujejo ameriško kulturo in potrdi kulturno raznoliko ameriško identiteto.

Ob drugi inavguraciji občinstvo poveže s sklepom, za katerega pravi, da so ga skupaj sprejeli: »... velik narod mora skrbeti za ranljive in zaščititi svoje ljudi pred največjimi življenjskimi nevarnostmi in nesrečami« (2013a). Združevalno kliče narod k sodelovanju: »Sedaj, bolj kot kdajkoli, moramo te stvari storiti skupaj, kot en narod in eno ljudstvo.« Nadalje navdihuje občinstvo z naštevanjem pozitivnih lastnosti, ki jim odpirajo vrata v neomejene možnosti, ki jih Amerika nudi: »mladost in zagon; raznolikost in odprtost; neomejena sposobnost tveganja in dar kreativnosti« (2013a). Obenem jih opomni, da so ustvarjeni za sedanji trenutek, ki ga bodo izkoristili le, če to storijo skupaj. Glede na zahteve sedanjega časa po novih idejah, novih tehnologijah, posodobitvah in reformah občinstvo imenuje »narod, ki nagrajuje trud in vztrajnost slehernega Američana« (2013a). V kontekstu teme varnosti in miru, uporabi antitezo in Američane imenuje »dediče tistih, ki so dosegli mir in ne samo dobili vojne« (2013a). Obama (2013a) potrdi, da je inavguralni govor razširitev uradne zaprisege, ko pove, da je zaprisega, ki jo je dal, zaprisega Bogu in državi, ne stranki ali frakciji.

V obeh govorih predstavi, da so kot ljudstvo v procesu spremembe, ki jo zahteva sodobni čas. Spremembo metaforično izrazi s potovanjem (2009, 2013a). Povabi jih, naj se spomnijo, kako daleč so že pripotovali (2009) oz. naj potovanje nadaljujejo, da ameriške ideale enakosti, svobode in sreče približajo še večjemu številu ljudi (2013a). Z retoričnega vidika Obama v obeh inavguralnih govorih uspešno združi ljudstvo v podporo svoji administraciji.

2. Potrditev skupnih nacionalnih vrednot

Obama (2009) želi pridobiti podporo preko navezave na skupno narodno zgodovino, tekom katere je zapriseglo že 44 predsednikov v različno težkih obdobjih, iz katerih pa je Amerika vedno našla pot navzgor. Nagovarja k združení Ameriki, ki s skupnimi močmi zmore premagati težave in prepreke kljub njihovem obsegu in zahtevnosti, saj so to njihovi predniki tekom časa ničkolikokrat storili in dosegli cilj. Poudari skupne nacionalne vrednote, ki narod združujejo: upanje, enakost, svoboda, mir, dostojanstvo, poštenost. Vrednote, na katerih sloni ameriški uspeh, so trdo delo, pogum, poštenost, strpnost, radovednost, zvestoba, patriotizem in so »stare ter resnične«. Sorojake nagovarja, naj se vrnejo k tradicionalnim vrednotam in odgovorijo na izziv časa s prenovljeno vrednoto družbene odgovornosti posameznika do sebe, naroda in sveta. Dvomljivce opomni na pretekle dosežke, na to, kaj »svobodni moški in ženske lahko dosežejo, ko se domišljija združi s skupnim namenom ter nuja s pogumom« (2009). Bistvo ameriških nazorov in svobode naslika v zaključku prvega govora, ko pokaže na množico pred seboj – moške, ženske in otroke vseh ras in ver, ki je na mrzli zimski dan v Washington prišla proslavit zaobljubo moža, čigar oče bi bil še pred manj kot 60 leti diskriminiran zgolj zaradi barve svoje kože (2009).

Ob drugi inavguraciji kot konstanti ameriškega značaja (2013a) ponovno omenja trdo delo in osebno odgovornost. V podporo demokraciji, svobodi in miru v svetu poziva k pomoči šibkejšim in globljemu razumevanju ameriških načel strpnosti, priložnosti, človekovega dostojanstva in pravičnosti. Proslavlja tradicionalne ameriške vrednote, kjer izstopata enakost in svoboda oz. Obamovo razširjeno razumevanje teh načel. Pravzaprav jih predstavi kot poglobitnejša, saj v zaključku poudari, da njihovo »potovanje ne bo zaključeno« dokler ženske ne bodo deležne plačila, ki bo primerno njihovem trudu; dokler homoseksualci ne bodo deležni enake obravnave pred zakonom; dokler prizadevni in nadobudni imigranti ne bodo bolje sprejeti; dokler otrokom, ki živijo na izpostavljenih območjih, ne bodo zagotovljeni skrb, ljubezen in varnost. Ljudstvo povabi, da temeljne vrednote in pravice

prenese v realno življenje, da sprejme izraženo politično filozofijo in se pridruži vzajemnemu sporazumu.

Ker čaščenje preteklosti združuje občinstvo in zagotavlja aktivnost tako sedaj kot tudi v prihodnosti (Cambell in Jamieson 2008, 39), se Obama (2009) v govoru pogosto naslanja na skupno preteklost, na pretekle izkušnje in vrednote, ki so nekdaj združile narod. Večkrat izrazi spoštovanje do skupnih prednikov, ki so s trdom, žrtvijo in vztrajnostjo prispevali svoj delež k blagostanju in svobodi v Ameriki. Pove, da so se zanje »borili in umrli v krajih, kot so Concord in Gettysburg; Normandija in Khe Sahn,« in izkaže spoštovanje do padlih vojakov, ki so se borili tako na ameriških kot tujih tleh in »počivajo v Arlingtonu«. Svoje ljudi nagovarja, naj se obrnejo k vrednotam, ki so enkrat že zgradile uspešno Ameriko, naj črpajo moč iz njihove skupne preteklosti. Na poti izzivov, ki so pred njimi, Obama spomni na pomembno vlogo vseh Američanov, ki so ali še služijo državi kot čuvaji svobode – njihov duh služenja je tisti, ki jim bo pomagal doseči napredek in mora prevladati med narodom. Prednikom, snovalcem ameriške ustave, daje velik pomen, saj so njihova načela za zagotovitev »vladavine prava in človekovih pravic« še danes prisotna v ameriškem svetu in ga tudi vodijo naprej.

Poleg prednikov se v obeh inavguralnih govorih nasloni tudi na Deklaracijo neodvisnosti, iz katere izhajajo ameriški ideali o enakosti, svobodi in priložnosti za srečno življenje. Ob koncu prvega inavguralnega govora se Obama ponovno ozre v preteklost, ko uporabi besede ameriškega domoljuba Thomasa Paina, zapisane 1776 v njegovem eseu *The Crisis*. George Washington jih je ukazal prebrati svojim četam, ko je upor u kolonij kazalo zelo slabo: »Naj bo povedano prihodnjemu svetu ... da je sredi najostrejših zim, ko sta lahko preživela zgolj upanje in vrlina ... da sta mesto in dežela, prestrašena zaradi skupne nevarnosti, stopila naprej, da se z njo soočita« (2009). Tudi ob drugi inavguraciji utemelji varovanje in izvajanje načel, zapisanih v deklaraciji, z dejanjem prednikov, domoljubov, ki so jim leta 1776 izborili republiko, izbrano od ljudi za ljudi ter bodočim generacijam zaupali, da bodo ohranjale njihov temeljni nazor. Na osnovi preteklih izkušenj »prelivanja krvi z biči in meči« so se »naučili, da nobena skupnost, zasnovana na načelih svobode in enakosti, ne more preživeti, če je pol družbe zaslužnjene, pol svobodne,« in zato so na novo postavili svoje temelje in dali zaobljubo, da bodo skupaj sledili napredku v družbi (2013a). Besedno zvezo »*half-slave and half-free*« (pol zaslužjen in pol svoboden) je vzel iz govora Abrahama Lincolna *House Divided* iz leta 1858 (Epstein 2013).

Tudi polpreteklo zgodovino uporabi za namen združitve in opogumljanja – omeni izkušnjo krize, ki sega še v njegov prvi mandat, ki je »utrčila odločnost in dokazala trdoživost« sedanje generacije. Nadalje z nizom treh krajevnih imen uporabi metonimijo – Seneca Falls, Selma in Stonewall –, s katero izrazi prelomne dogodke v zgodovini boja za enakost in pravzaprav pozove k nadaljnjemu prizadevanju za enake pravice žensk⁹, za enakost med rasami¹⁰ in enake pravice istospolno usmerjenih¹¹ (2013a).

V luči boja za enakost omenjenih skupin nadgradi moralno držo z besedami Martina Luthra Kinga ml., ki je razglasil, da je svoboda belih bratov neločljivo povezana s svobodo temnopoltih (Hertzberg 2013). Obama je te besede prilagodil govornemu času in prostoru in je govoril o neločljivi povezanosti svobode posameznika ter vsake duše na zemlji. Da je uporabil njegove besede, verjetno ni naključje, saj je druga inavguralna slovesnost potekala ravno na obletnico Kingovega rojstva ter skoraj petdeset let po znamenitem govoru *I Have a Dream*, ki ga je King podal na drugi strani istega travnika.

3. Politična filozofija administracije

V prvem inavguralnem govoru Obama poda precej specifično razlago politik, ki naj bi usmerjale njegovo administracijo naslednja štiri leta. Najprej se ustavi pri takrat najbolj aktualni temi domače gospodarske krize in krizi vrednot. Od metafore »Z današnjim dnem se moramo pobrati, se očistiti in ponovno pričeti s ponovnim ustvarjanjem Amerike« preide h konkretnemu: »... ukrepali bomo drzno in hitro, ne samo da ustvarimo nova delovna mesta, ampak da položimo nove temelje za rast« (2009). Predstavi ambiciozno politično agendo, od gradnje cest in mostov, električnih omrežij in digitalnih linij do večje podpore znanosti; od uporabe tehnologije za dvig kakovosti in znižanje stroškov zdravstva do koriščenja trajnostnih virov energije ter preoblikovanja šolstva, ki se bo tako lahko soočilo z novodobnimi zahtevami. Nadalje predstavi drugačen, odgovornejši način delovanja vladnih programov ter trga. Zakaj so ambiciozni načrti realni, utemelji s preteklimi dosežki na osnovi vrednot, kot so svoboda, kreativnost, skupni cilj in pogum. Vprašanje, ki ga ob tem zastavi, je »ne ali je naša vlada prevelika ali premajhna, ampak ali deluje« (2009). Velikost vlade ni relevantno vprašanje, ampak ali ta vlada in njeni programi delujejo v korist ljudi v vsakdanjem življenju.

⁹ V Seneca Falls 1848 so ženske zahtevale dodelitev vseh pravic in privilegijev, ki so jih imeli moški, vključno z volilno pravico.

¹⁰ Selma 1965 predstavlja pohode temnopoltih Američanov v prestolnico Alabame, Montgomery, v boju za volilno pravico, ki jo je avgusta istega leta z zakonom odobril predsednik Lyndon Johnson.

¹¹ Stonewall je lokal, kjer so nezakonito stregli pijačo homoseksualcem, zato je policija leta 1969 posredovala, kar je privedlo do hudih izgrediv v celotnem okolišu.

Pri doseganju zastavljenih ciljev poudari tako odgovornost vlade kot posameznikov. Nadalje zatrjuje, da bodo odgovorni za upravljanje z javnim denarjem dejansko postali odgovorni in bolj modri pri porabi teh sredstev; da trg potrebuje skrben nadzor, če hočejo, da služi svojemu namenu – ustvarjanju blaginje in posledično širjenju svobode; uspeh gospodarstva utemelji z dvema postavkama: ne samo z BDP, ampak tudi z blaginjo ljudi.

Delovanje ameriških obrambnih sil argumentira z zanikanjem trditve, da je varnost v nasprotju z njihovimi ideali. Tudi njihovi predniki so namreč osnovali Listino neodvisnosti, ki je za svoj obstoj in širjenje terjala prelivanje krvi več generacij – vse v bran ameriškim idealom, ki še danes razsvetljujejo svet. Pri utemeljevanju obstoja varnostnih sil se ponovno nasloni na pretekle generacije in njihovo razumevanje moči, ki sama po sebi ne more nuditi zaščite. Občinstvo spomni, da je prednikom uspelo zatreti fašizem in komunizem ne le z uporabo orožja, ampak predvsem s trdnim zavezništvom ter trdnimi prepričanji, da moč raste, če se jo preudarno uporablja in da varnost izhaja iz pravičnih ciljev, močnega zgleda, ponižnosti in samoobvladovanja (2009).

Nato se dotakne zunanjepolitičnih tem – mir, vojna, jedrsko orožje, terorizem. Z mednarodnim sodelovanjem in razumevanjem med narodi, v duhu ameriških načel, bo mednarodne težave mogoče rešiti. Nerazvitim narodom ponudi pomoč in tudi druge razvite dežele pozove k solidarnemu in odgovornemu ravnanju do revnejših kot tudi do okolja (2009).

Oris politične filozofije je dokaj specifičen tudi v drugem inavguralnem govoru. Preko metafore, da sedaj nadaljujejo »nikoli zaključeno potovanje« (2013a), izrazi varovanje in zagotavljanje temeljnih ameriških načel enakosti in svobode. Poudari skupna spoznanja glede potreb modernega gospodarstva, ki jih je omenil že v prvem govoru – moderne železnice, avtoceste in izobraževalne ustanove; regulacijo, ki omogoča uspešno delovanje svobodnega trga – in spodbudi k preseganju izživetih programov in politik. Z ustvarjalnostjo in novimi tehnologijami želi doseči prenovo vlade, posodobiti davčni zakonik, reformirati izobraževalni sistem, ki bo opolnomočil državljane. Ponovno govori o znižanju stroškov zdravstva ter zmanjšanju deficita, kar utemelji z vrednotama varnosti in dostojanstva, ki si ju zasluži vsak državljan. Tri reformirane programe na področju zdravstvene oskrbe in socialne varnosti, Medicare, Medicaid, Social Security, predstavi kot obveze, saj jih delajo močne in jim zaradi varnosti, ki jim jo nudijo, dajejo prosto pot in spodbudo za tvegana dejanja, ki delajo Ameriko

veliko. Obstoj programov, ki so z republikanske strani poželi precej neodobravanja, dodatno utemelji s temeljnima vrednotama svobode in sreče, ki nista »rezervirani« samo za nekatere izbrance, saj vsakega, ne glede na to, kako odgovorno živi, lahko doleti nesreča – izguba službe, bolezen, naravna nesreča (2013a). Politično filozofijo drugega mandata razloži tudi v smislu odgovornosti do samih sebe kot tudi do potomcev, in sicer na področju podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja. Na tem mestu poziva k razvoju tehnologije, ki jim bo prinesla nova delovna mesta in omogočila vodilno mesto na tem področju, hkrati pa pripomogla k ohranjanju narave in planeta. Da so njegove namere o okoljskih ukrepih resne, nakaže z omembo otrok v Apalačih, kjer zaradi pridobivanja črnega premoga izginjajo vrhovi gora, zrak in pitna voda pa sta nevarno onesnažena (2013a).

Na področju varnostne politike pove, da bodo branili svoje ljudi in zagovarjali svoje vrednote tudi z močjo orožja in vladavine prava, vendar bodo pokazali pogum za mirno reševanje razlik oz. sporov. Pri zagotavljanju miru ponovno izrazi pomembno vlogo trdnih zavezništev ter podporo demokratičnim vladavinam po vsem svetu – zopet na osnovi poglavitnih ameriških načel: »... ker nas naši interesi in vest zavezujejo, da delujemo tudi v imenu tistih, ki hrepenijo po svobodi« (2013a).

Iz zunanje politike se vrne na domači teren, kjer se dotakne občutljivih, a še nerazrešenih tem v boju za enakost žensk, istospolno usmerjenih in rasno enakost. Argumentira jih z zgodovinskimi dogodki v boju za enakost in nadaljuje, da se njihovo potovanje ne bo končalo, vse dokler se zahteva po enakosti, po dostojnem in varnem življenju ne bo uresničila za vse. V zaključku omeni otroke z ulic Detroita, s čimer apelira na porast nasilja oz. streljanja, kjer so bili med žrtvami tudi otroci. Vprašanje varnosti poudari z omembo Newtowna, kjer je dober mesec pred inauguracijo zaradi streljanja na osnovni šoli življenje izgubilo 20 otrok. Obama v govoru nikjer neposredno ne omeni strožjega nadzora nad uporabo orožja, z omembo teh dveh krajev pa to implicitno izrazi oz. v epideiktčnem slogu daje narodu to tematiko v razmislek (2013a).

S predlaganim seznamom bodočih vladnih politik Obama oriše svojo politično filozofijo. Konkretno predloge poda na osnovi nacionalnih vrednot in predanosti ustavnim načelom, s čimer zaobjame ves narod, in ljudem, ne glede na njihovo politično usmerjenost, zagotovi, da bo ščitil njihove pravice oz. se zavzemal zanje.

4. Udejanjenje predsedniške vloge

Predsednik Obama že v uvodni vrstici prvega inavguralnega govora izrazi svojo skromnost, ko pove: »Danes stojim tukaj, ponižen pred nalogo, ki je pred nami, hvaležen za zaupanje, ki ste mi ga izkazali« (2009). Zaveda se, kdo mu je podelil moč in za kaj jo mora uporabiti ter zagotovi, da njegov cilj ni moč zaradi moči same ne njena zloraba. Jasen je v tem, kako želi obnoviti zaupanje med ljudstvom in vlado – z odgovornim in modrim ravnanjem vseh, ki upravljajo z javnim denarjem, vključno z njim samim.

Obama v prvem inavguralnem govoru prepozna lastne omejitve, ko pravi: »Kljub vsemu, kar vlada lahko stori in mora storiti, sta nenazadnje zaupanje in vztrajnost ameriškega ljudstva tisti, na kar se ta narod zanaša« ter ko poziva k »novi dobi odgovornosti – spoznanju slehernega Američana, da imamo dolžnosti do sebe, svojega naroda in sveta« (2009). Tudi leta 2013 izrazi delitev moči, ki jo ima kot predsednik, ter vplivom, ki ga ima ljudstvo. Kot že omenjeno v pričakovanja in z njimi povezane usmeritve vključi tudi ljudi. Poudari, kaj so »skupaj« ugotovili in sklenili glede zahtev modernega gospodarstva, svobodnega trga ter nalog velikega naroda, ki mu skrb za šibke ter zaščita ljudi pred nevarnostmi dajejo veličino. S tem izrazi ponižnost, saj sebe ali svoje administracije ne postavlja v ospredje. Razdelitev dela in odgovornosti utemelji z ameriškim značajem, ki vključuje iniciativnost in podjetništvo, trdo delo in osebno odgovornost ter zavedanje, da »vlada sama ne zmore ozdraviti vseh bolezni družbe«, da »ohranjanje osebne svobode nazadnje zahteva skupno delovanje« (2013a). Da je pri izpolnjevanju nalog in doseganju ciljev potrebno sodelovanje, dodatno razloži z besedami, da se »ameriško ljudstvo ne more več soočati z zahtevami sedanjega sveta, če deluje izolirano« tako kot ne zmore »ena sama oseba izuriti vseh učiteljev matematike in naravoslovja, da bodo sposobni opremiti otroke za prihodnost« (2013a).

V skladu z ameriško tradicijo novoizvoljeni predsednik ob inavguraciji omenja Boga, ki je po Karlyn Kohrs Campbell in Kathleen Hall Jamieson (2008, 45) dejansko osebni Bog predsednika, ki ga pravzaprav aktivno vključi v predsedniške posle: »Bog nas poziva, da krojimo negotovo usodo« (2009); leta 2013 pri navajanju političnih načel trajnostnega razvoja in ohranjanja našega planeta doda, da nam je skrb za planet zaukazal Bog sam, s čimer izrazi, da to ni njegova samovolja, ampak da se podreja višji sili.

Obama (2009 in 2013) govori o obljubi enakosti, svobodi in sreči, dani od Boga. Tudi v optimističnem zaključku govora predsednik izrazi omejitev svoje moči in prizna pomoč višje

sile pri izpolnjevanju skupne naloge. V slavnostnem stilu projicira prihodnost, ko izrazi željo, da bi se njihovi potomci pohvalili z vztrajnostjo sedanje generacije ter potrdili, da so »z očmi, uprtimi na obzorje, in božjo milostjo nad nami, ponesli naprej čudoviti dar svobode in ga varno izročili bodočim generacijam« (2009). Oba inavguralna govora seveda zaključí v ameriškem stilu – s klicanjem božjega blagoslova nad ljudi in Združene države Amerike.

V prvem govoru gre k svojim skromnim koreninam, ko naslavlja svetovno občinstvo »od mogočnih glavnih mest do majhne vasice, kjer se je rodil moj oče« in poudari, da »moški, čigar očetu pred manj kot 60 leti v lokalni restavraciji verjetno ne bi postregli, lahko sedaj stoji pred vami, da izreče najsvetejšo zaobljubo« (2009). S svojo osebno zgodbo, ki je sicer v inavguralnem govoru ni priporočljivo uporabljati zaradi nevarnosti, da se zamaje predsednikova kredibilnost, ljudem pravzaprav govori o karakterju ameriškega naroda – dokaže, da je v njihovi deželi, Ameriki, možno slediti sanjam, da je skok navzgor mogoč kljub začasnim oviram. Sporoči, da je vreden zaupanja, ker sedaj on sam, Afro-Američan, stoji pred milijonsko množico različnih ras in ver in daje zaobljubo, da bo narod dobro vodil naprej po poti svobode.

Obamova epideiktčna govora ob inavguracijah hvalita in potrjujeta skupna načela, ki bodo vodilo prihajajoči administraciji, nagovarjata ljudstvo, da se ozre k tradicionalnim vrednotam in skupni preteklosti. Tekom govorov se prepletajo epideiktčne značilnosti, prepoznavne tako v visokem stilu, polnem retoričnih figur (trikolon, antiteza, paralelizem, metafora, metonimija itn.) in izboru besed kot tudi v interakciji sedanjosti s preteklostjo in prihodnostjo. Ideje podaja jasno in konkretno, tudi z rabo primerov iz vsakdanjega življenja (npr. ko podaja dokaze o krizi, ko predstavlja politično vizijo ali ko govori o nesebičnih primerih medsebojne pomoči v »duhu služenja«), ki pa jih nadgradi s kontemplativno noto. Zanimiv je zaključni del prvega govora, ki ljudstvo spodbudi k razmišljanju o brezčasnih vrednotah poštenja, trdega dela, poguma, strpnosti, zvestobe in patriotizma ter novi vrednoti družbene odgovornosti, ki ravno tako definira ameriški značaj in to označi kot »ceno in obljubo državljanstva«, »vir našega zaupanja«, »pomen naše svobode in našega nazora« (2009). Ljudstvo nagovori, naj obeležijo inavguralni dan s spominom na to, kdo so in kako daleč so že pripotovali ter z elementom brezčasnosti – spomni se težkih trenutkov iz revolucionarne vojne in z besedami Thomasa Paina ljudi tudi spodbudi k upanju, kreposti in vztrajnemu premagovanju težav, kar bodo opazili tudi potomci v prihodnosti. Brezčasni duh, podeljen

Američanom v Philadelphiji¹², veje tudi v zaključku drugega inavguralnega govora, ko razmišlja o sedanjih uspehih, ki bodo samo delni. Naloga naslednikov bo, da jih še naprej razvijajo. Spajanje preteklosti, prihodnosti in sedanjosti je tudi v trditvi, da bodo stari spori in sovraštva minila (2009). To utemelji z dejstvom o kulturni in verski raznolikosti ameriškega naroda, kar jih je sicer peljalo skozi bridke izkušnje, kot je bila državljanska vojna in segregacija, a jih je ravno to naredilo še močnejše, tudi v veri v enotnost, svobodo in mir.

Inavguralna govora predsednika Baracka Obame vsebujeta vse štiri elemente, ki to zvrst govora ločijo od drugih hvalnih govorov, je ugotovitev v podporo prve hipoteze. V obeh primerih Obama občinstvo združi in ga formira kot ljudstvo, potrdi skupne ameriške vrednote, oriše politično filozofijo svoje administracije ter udejanji vlogo predsednika. Med naštete elemente pa vpleta značilnosti epideiktčnega govora.

9.1.2 ŽANRSKA ANALIZA GOVOROV OB TRAGIČNIH DOGODKIH NACIONALNEGA POMENA

V tem delu naloge bom podala žanrsko kritiko dveh Obamovih govorov v spomin žrtvam tragičnih dogodkov, v katerih ne nagovori samo občinstva, ki je občutilo bolečino tragedije, ampak tudi širšo ameriško javnost, ameriški narod. Preučila bom dva govora, ki sicer izhajata iz dveh različnih situacij, a potrjujeta, da je bil namen predsednika in način, kako to doseči, enak – združiti, potolažiti narod in krepiti narodovo razumevanje predsedniškega vodenja, povezati voditelja, narod in preminule.

Prvi govor je bil podan na žalni slovesnosti oz. molitvenem obredu po tragičnem streljanju na osnovni šoli Sandy Hook, v Newtownu, v zvezni državi Connecticut, 16. decembra 2012, drugi govor pa na žalni slovesnosti v spomin žrtvam terorističnega napada na bostonskem maratonu, 18. aprila 2013.

Govorna situacija

Množično streljanje na osnovni šoli Sandy Hook je 14. decembra 2012 zakrivil dvajsetletnik, ki je najprej sodil lastni materi, nato 20 otrokom in šestim zaposlenim na šoli ter nazadnje še sebi. Dogodek je tako kot mnoge pretresel tudi samega predsednika Združenih držav. V prvem javnem odzivu na dogodek, še istega dne, je vidno prizadet povedal, da so kot država v

¹² Leta 1778 so na ustavni konvenciji v Philadelphiji ZDA dobile svojo ustavo.

zadnjih letih doživeli preveč podobnih tragedij, da bodo morali stopiti skupaj in ne glede na politiko sprejeti smiselne ukrepe, ki bodo preprečili podobne dogodke. Eden izmed ciljev Obamove politike je bila tudi reforma zakona o strelnem orožju, ki ga je z omembo Newtowna v svojem drugem inavguralnem govoru postavil na politično agendo svojega drugega mandata.

Bostonski maraton ima tradicijo že od l. 1897 in poteka vsako leto na tretji ponedeljek v aprilu, ko v Massachusettsu obeležujejo patriotski praznik¹³ (*Patriot's Day*). Dogodek pritegne na tisoče gledalcev in seveda tekačev, ki jih je bilo 15. aprila 2013 okrog 25.000. Potem ko je skoraj tri četrtine tekačev preteklo ciljno črto, sta v njeni bližini odjeknili dve bombi. Življenje so izgubili trije ljudje, med katerimi je bil osemletni otrok, poškodovanih je bilo 264 ljudi. Zločin sta zagrešila brata, po rodu Čečena, motiv pa naj bi bil verski – maščevanje za vojni v Iraku in Afganistanu. Starejši je bil nekaj dni po napadu ubit v boju s policisti, mlajšega pa so leta 2015 obsodili na smrtno kazen (CNN 2016, 8. april).

1. Vloga nacionalnega duhovnika

Obama v obeh govorih prepleta elemente žanra govorov ob tragičnih dogodkih z elementi tradicionalnega hvalnega govora ob slovesu od pokojnika. Oba govora prične in zaključi z besedami Svetega pisma: »Ne izgubite upanja,« v zaključku pa še tolaži z besedami o večnosti (2012b). V Bostonu govor odpre in zaključi z istim svetopisemskim citatom, ki se metaforično nanaša na maratonsko tekmo: »vztrajno tecimo v tekmi, ki nas čaka« (2013c).

Dejstvo smrti potrdi (2012b) z besedami: »Zavedam se, da same besede ne morejo izraziti globine vaše žalosti, niti ne morejo pozdraviti vaših ranjenih src«; oz. ko v Bostonu nagovori družine, ki so »izgubile košček svojega srca« in se sooči s človeško minljivostjo: »V Hopkintonu so si tekači zavezali vezalke in se odpravili na 40-kilometrski test ...« in »Na stotisoče Bostončanov se je zbralo vzdolž ulic: da bi tekačem podajali lončke vode ter jih spodbujali. Bil je čudovit dan, dan, ki pove, zakaj je pesnik nekoč zapisal ... da je Boston popolno stanje milosti. In potem, v trenutku, se je lepota dneva razblinila. Praznovanje je postalo tragedija,« označi dogodek na maratonu (2013c). V nadaljevanju govora ga definira kot »grozotno dejanje«, »pokol« in »nesmiselno nasilje«, vendar ljudstvu zatrdi: »če so nas poskušali ustrahovati, terorizirati, omajati vrednote ... ki nas delajo to, kar smo kot

¹³ *Patriot's Day* je praznik, ki obeležuje spomin na bitki pri Lexingtonu in Concordu leta 1775, eni izmed prvih bitk v ameriški revolucionarni vojni, ki je trajala do leta 1783.

Američani«, potem so zagotovo »izbrali napačno mesto«. Ameriško moč – vero, ljubezen in skupni nazor – postavi kot nasprotje storilcem nesmiselnega terorističnega nasilja, »majhnim, omejenim posameznikom, ki uničujejo, namesto da bi gradili«, in doda, da jih zato bomba ne more uničiti.

Dneve po dogodku v Newtownu Obama označi kot »težke dneve«, sam dogodek pa najprej opiše z besedami »nepopisljivo nasilje« in »nezaslišano zlo«, ki stoji nasproti medsebojni skrbi in ljubezni, s katero so ljudje iz Newtowna navdihnili ves narod. V nadaljevanju postavi dogodek v okvir ponavljajočih se množičnih streljanj v Ameriki, ki jih definira kot »tragedije«, »zlo«, »nesmiselno dejanje nasilja« in »pokol«.

Tradicionalno poda sporočilo tolažbe in oba govora zaključi z molitvijo, v kateri kot nacionalni duhovnik v imenu ljudstva prosi Boga, naj objame in v nebeškem miru ohranja tiste, ki so jih prezgodaj izgubili ter tolaži njihove družine. S to potrditvijo nadaljevanja spiritualnega življenja zagotovi nesmrtnost preminulih, tragedijo simbolno spremeni in tako pomiri občinstvo. V zadnji povedi obeh govorov prosi, naj Bog varuje Združene države Amerike.

Kot nacionalni duhovnik žalujočim v Newtownu in Bostonu izreka molitve vsega naroda ter jim da vedeti, da v žalosti niso sami. Pove, da je ponedeljkov dogodek za milijone Američanov oseben. »Danes sem tu v imenu ameriškega ljudstva,« pove v Bostonu (2013c) in izrazi prizadetost in podporo vsega ljudstva. Predsednik tako predstavlja združen narod in poveže preminule z narodom, ki ga pozove, naj naredijo državo vredno njihovega spomina (2012b). Tudi preživelim žrtvam bombnega napada na bostonskem maratonu zagotovi, da je država z njimi in jim bo pomagala pri njihovem okrevanju, vse dokler ne bodo lahko zopet tekli. S svetopisemskimi besedami opogumlja in pove, da jim je Bog dal »duha moči, ljubezni in razumnosti« (2013c). Z navajanjem junaških dejanj takoj po napadu dokaže, da so te vrline dejansko del značaja ljudi iz Bostona.

2. Transformacija smrti v simbol nacionalne trdoživosti

Po tradiciji žalnih govorov ob slovesu od preminulih Obama v obeh govorih poimenuje vsakega posameznika, ki je izgubil življenje. Šest izjemnih zaposlenih na šoli Sandy Hook, ki so dali svoje življenje, da bi zaščitili otroke, predstavi kot simbole poguma, ljubezni, žrtvovanja in odločnosti: »niso pobegnili«, odzvali so se »s pogumom in ljubeznijo«. Te

ideale postavi kot vodilo vsemu narodu, saj potrjujejo pravilno ravnanje družbe, ki ga je treba ohranjati (2012b).

Tragičnemu dogodku da transformativni pomen, ko pove, po čem si bodo ljudje zapomnili Newtown: »V teh težkih dnevih ste nas navdihnili z zgodbami o moči in odločnosti in žrtvovanju ... Kot skupnost ste nas navdihnili, Newtown. Kljub nepopisnemu nasilju in nezaslišanemu zlu ste poskrbeli drug za drugega in imeli radi drug drugega.« Še več, ljudje iz Newtowna so narod opomnili na to, kar je res pomembno in prav – ljubezen do svojih otrok, družin in drug drugega, skrb za otroke, dobra vzgoja in ljubeznivost. »In to bi nas moralo voditi naprej v vsem, kar delamo,« zaključi (2012b). Otroke predstavi kot vrednoto samo po sebi. Preminuli otroci postanejo simbol vseh ameriških otrok, šola Sandy Hook in mesto Newtown pa simbola za katerokoli ameriško šolo oz. mesto.

V govoru po tragičnem dogodku terorističnega dejanja, kraj napada, dogodek, ki se je v času napada odvijal, ter žrtve napada postanejo pomembni simboli nečesa večjega. V govoru v spomin žrtvam terorizma v Bostonu Obama najprej izpostavi simbolni pomen maratonskega teka, ki ga imenuje »test predanosti, poguma in človeškega duha«, dogodek, kjer se zberejo »moški in ženske vseh ras in ver, vseh oblik in velikosti« z namenom »prijateljstva in tovarštva in zdrave tekmovalnosti« (2013c).

Nato poudari simbolni pomen mesta Boston, ki ga razglasi za »domače mesto« naroda, pri čemer ne pozabi omeniti, da je Boston tudi njegov »dom«, saj je študentska leta preživel na harvardski pravni fakulteti (Harvard Law School). Kot pesnik White tudi Obama razglasi mesto za simbol »stanja milosti« in v imenu naroda potrdi, da je »duh tega mesta neustrašen« (2013c).

Poudari metropolitanski duh mesta, ki je že od nekdaj sprejemalo imigrante, ki so vedno znova poživili mesto in ameriški narod ter še danes vsako leto sprejema študente iz vse Amerike in vsega sveta. Mednarodni pečat mesta, kjer se »izmenjujejo ideje in pogledi, ki ta svet združujejo«, dopolni vsakoletni bostonski maraton, z udeleženci iz različnih kontinentov. Boston je v svetu dobro poznan tudi zato, ker »odpre svoje srce svetu« (2013c).

Žrtev terorističnega napada v Bostonu se poimensko spomni in omeni vrednote, ki jih sedaj poosebljajo: »voljnost izražati svoje mnenje«, »humanost« in »mir«. Bostončani, ki so se

spopadli s tragičnim dogodkom, poosebljajo ameriško »odločnost«, ki ne bo dovolila, da bi jih ustrahovanje teroristov omajalo v veri v njihove vrednote.

Boston predstavi kot dokaz vrednot ameriške družbe, ki bo tudi v okoliščinah, ki razkrivajo zlo in krutost, izbrala dobroto, sočutnost, tolažbo in pomoč, prijateljstvo in ljubezen. To pa bo njihovo svobodno in odprto družbo samo še utrdilo.

Tragičnemu dogodku na bostonskem maratonu pripiše transformativno vlogo, ko neposredno nagovori ljudi iz Bostona in družine preminulih z zahvalo v imenu naroda. Zahvali se za pogum in njihovo milost. V zaključku govora dodatno potrdi, kar jih je Boston naučil in opomnil: »... peljati naprej, vztrajati, se ne naveličati, ne postati šibki. Tudi, ko boli, celo, ko boli srce, zberemo moč, za katero mogoče niti nismo vedeli, da jo imamo, in nadaljujemo. Dokončamo tekmo« (2013c). S potrjevanjem vere drug v drugega in v ameriške nazore, v ljudeh vzbudi občutek moči in jim pomaga sprejeti tragedijo, omiliti bolečino in se s tragedijo lažje soočiti.

3. Preprečitev ponovitve katastrofe

Predsednik Obama je govor na žalni slovesnosti v poklon žrtvam strelnega pohoda v Newtownu (2012b) govoril kot voditelj naroda, ki žaluje, a tudi kot jezen starš, ki se zaveda, da del krivde sloni na samem sistemu, ki ga je treba spremeniti.

Tragedija v Newtownu je bila četrti primer množičnega streljanja v Obamovem predsedovanju. Strelniki napad na šoli Sandy Hook je eden izmed številnih dogodkov, ki so postali skoraj rutina ameriškega vsakdana. Obama je že v prvi izjavi za javnost, nekaj ur po dogodku 14. decembra 2012, pozval: »Morali bomo stopiti skupaj in smiselno ukrepati, da preprečimo takšne tragedije, ne glede na politiko,« kar je ponovil tudi v govoru na žalni slovesnosti.

Obama postavi šolo Sandy Hook in mesto Newtown kot simbola, za katerokoli šolo ali mesto v ZDA, s čimer dogodek personalizira. Otroci iz te šole pa posledično predstavljajo kateregakoli otroka v državi, saj kot pravi, starši enostavno ne moremo biti vedno fizično prisotni, zanje skrbeti, jih vedno zaščititi. »To lahko storimo le skupaj«, to je naloga vseh, naloga sosedov, skupnosti in naroda, ker »smo odgovorni za vsakega otroka«, ker »smo vsi starši; in vsi so naši otroci«. Iz tega izhaja prva in najpomembnejša naloga naroda, »skrb za naše otroke«, saj je to tisto, po čemer se bo družbo sodilo. Iz te simbolne povezave Obama

zaključí, da kot narod ne izpolnjujejo svojih dolžnosti dovolj dobro in s tem svojim otrokom ne zagotavljajo osnovnih pravic do življenja in sreče, ki si ju zaslužijo (2012b).

Nato se iz sedanje kritične in nezadovoljive situacije premakne v prihodnost. »Tega ne smemo več tolerirati. Takšne tragedije se morajo končati. In da jih zaustavimo, se moramo mi spremeniti,« je bil odločen Obama (2012b). Ljudi je opomnil, da je dovolj izgovorov, saj bi bil dovolj že korak, ki bi rešil eno življenje. Iz govora je lahko razbrati, da se predsednik zaveda nedelovanja sistema in zato ljudstvu ne more zagotoviti, da se tragedija ne bo ponovila. Uveljavi svoje predsedniško vodenje in zagotovi: »Uporabil bom katerokoli moč, ki mi je na tem položaju na razpolago, da vključim sodržavljane – od organov kazenskega pregona do strokovnjakov za mentalno zdravje ter staršev in pedagoških delavcev – s ciljem preprečiti take tragedije« (2012b). Resnost svojih besed poudari, ko pove, da takšnih dogodkov ne smejo sprejeti kot rutino in se obotavljati z izgovori, da je pretežko ali da je to cena svobode.

Campbellova in Jamiesonova (2008, 88) podajata ugotovitve, da predsedniki v preteklosti v primerih terorizma narodu niso zagotavljali, da se dogodek ne bo ponovil, ampak so zagotovili, da bodo storilce pripeljali pred sodišče. Podobno kot Clinton po terorističnem napadu v Oklahomi in Bush po 11. septembru tudi Obama v govoru po terorističnem napadu v Bostonu poda katarzično sporočilo, da bodo storilce našli. Obama pravzaprav govori neposredno tudi storilcem samim, saj uporabi drugo osebo: »To sporočilo pošiljamo tistim, ki so to storili in komurkoli, ki bi želel škodovati našemu ljudstvu. Da, našli vas bomo. In da, soočili se boste z roko pravice. Našli vas bomo. Odgovarjali boste za svoja dejanja« (2013c).

Oba govora ob tragičnih dogodkih nacionalnega pomena pravzaprav zdravita – pomirjata narod, pomagata, da se ljudje soočijo s katastrofo in jih s potrditvijo vere vase, v ameriške vrednote navdata z upanjem. Campbellova in Jamiesonova v svoji študiji (2008) ne omenjata tega kriterija, vendar je v obeh Obamovih govorih zaznati, da se bolj osredotoči na preživele kot na preminule. Pri analizi govora izstopa dolžina govora, ki je namenjena preminulim, in dolžina, namenjena preživelim. Žrtvam v Newtownu ter umrlim in poškodovanim v terorističnem napadu nameni zgolj pet odstavkov, medtem ko se v preostalem delu govora fokusira na preživele – na preživele ljudi v Newtownu in Bostonu ter na ves narod. Osrednji del govora nameni tolažbi in navdihu preživelih, združevanju naroda, iskanju transformativnega značaja tragičnega dogodka in potrjevanju ameriških vrednot. Sporoča, kaj

Newtown in Boston kot kraja ter njuni prebivalci sporočajo narodu, kaj so jih naučili, opomnili. V govoru v Newtownu je dovršen del posvečen utemeljevanju, zakaj se morata spremeniti ameriško razumevanje pravice do orožja in delovanje sistema. Obema govoroma je skupno, da predvsem preko simbolnih vrednot, ki jih predsednik pripiše žrtvam in krajem dogodkov ter s transformiranjem dogodkov, ki v narodu prebudijo in spodbujajo k tistemu, kar je dobrega in močnega v njem, predsedniško vodenje zdravi prizadete z upanjem. Predsednik v obeh primerih nastopi v vlogah odločnega vodje, nacionalnega duhovnika in predstavnik ljudstva.

Iz opravljene analize lahko zaključim, da predsednik Obama v oba govora vključi vse tri žanrske elemente, značilne za žanr govorov ob tragičnih dogodkih, kar je naslednja ugotovitev v podporo prvi hipotezi.

9.1.3 ŽANRSKA ANALIZA GOVOROV O STANJU V DRŽAVI

Analize govorov o stanju v državi na osnovi žanra ne bom podala po točkah, ki karakterizirajo te govore, ampak bom podala posamično analizo govorov. Trije značilni retorični elementi, ki opredeljujejo žanr govorov v državi, se namreč med seboj tesno prepletajo, zato je smiselno oz. nujno predstaviti načine utemeljevanja, ki jih predsednik uporabi v govorih pri podaji zakonodajnih predlogov.

9.1.3.1 PRVI GOVOR O STANJU V DRŽAVI, 27. januar 2010

Karlyn Kohrs Campbell in Kathleen Hall Jamieson (2008, 162) ugotavljata, da letni govori o stanju v državi načeloma izhajajo iz inavguralnega govora, kjer predsednik postavi osnovna načela, ki bodo vodilo vladajoče administracije. Ob prvi inavguraciji je Obama izpostavil ustvarjanje novih delovnih mest, gospodarsko rast, izkoriščanje obnovljivih virov energije, izboljšanje zdravstvenega in šolskega sistema, ukinitve vladnih programov, ki ne služijo državljanom in nadzor trga. Te teme so se pojavile tudi v prvem govoru o stanju v državi, ki ga je v veliki meri posvetil gospodarskemu okrevanju in temeljnemu cilju ustvarjanja novih delovnih mest. Poleg omenjenih tem je pozival k enotnosti ter obnovitvi zaupanja v vladne ustanove ter se pohvalil z nekaterimi dosežki v preteklem letu.

Prvi govor o stanju v državi (2010) predsednik odpre in zaključi s temo skupnih vrednot, ki gradijo ameriški značaj. Tudi v osrednjem, deliberativnem delu, izhaja iz te teme, vendar ne

tako izrazito. V uvodnem delu se Obama obrne po dokaz v preteklost in pove, da njihovi voditelji že 220 let, tako v obdobjih blaginje in miru kot tudi v času vojne in gospodarske krize, izpolnjujejo dolžnost informiranja kongresa o stanju v državi. Nadaljuje z uspešnim izpolnjevanjem dolžnosti naroda, ki je kljub težkim preizkušnjam zbral pogum, presegel delitve in Amerika se je lahko kot en narod pomaknila naprej. Spomni se negotove prihodnosti v času bitke pri Bull Runu, prve večje bitke v ameriški državljanski vojni; negotovega izida v času prvega izkrcanja zavezniških sil v Normandiji; zloma trga na »črni torek« ter pretepa demonstrantov na »krvavo nedeljo«.

Da bi se Amerika lažje in uspešneje spopadla s sedanjimi izzivi, demokrate in republikance spodbuja k enotnosti, k preseganju razlik, saj Američani na to upajo in si to tudi zaslužijo. Nadalje označi ameriški značaj, ko pravi, da je ameriškim ljudem kljub stiskam, s katerimi se v času recesije soočajo, skupna »trmasta vztrajnost«. Moč ameriškega duha opiše z besedami državljanke, ki jih je navedla v pismu predsedniku, v katerem pravi, da so kljub stresu in vsakdanjemu garanju opogumljeni in polni upanja. Predsednik doda, da se Američani ne vdajo, ne odnehajo in ne dovolijo, da bi strah in delitve zlomile njihovega močnega in dostojnega duha. Zato je tudi sedaj kljub težavam njihova država močna. Na osnovi ameriškega duha, ki ga živijo ameriški ljudje, poda razmislek o simbolni nalogi vlade: »Čas je, da Američani dobijo vlado, ki bo enakovredna njihovi poštenosti in spoštovanju, vlado, ki bo poosebljala njihovo moč.« Preden prične z oceno stanja in predlogi specifičnih politik, poudari pomembnost enotnosti pri izpolnjevanju obljube o duhu delovanja vlade.

Prične z gospodarskimi temami, kjer poudari, da bo v letu 2010 osrednji fokus ustvarjanje delovnih mest. Pove, da bodo ameriška podjetja vedno glavni vir kreiranja novih zaposlitev, vlada pa jim mora zagotoviti ustrezne pogoje za širitev in nova zaposlovanja. Predlaga, da vlada prične s spodbudami za majhna podjetja, ki tudi ustvarjajo največ novih delovnih mest. Predlog zasidra v tveganju, ki je del ameriškega značaja »Podjetja, ki se ustvarijo, ko se podjetnik odloči tvegati in slediti sanjam« in nadaljuje z izkušnjo teh malih podjetij »S čistim pogumom in odločnostjo so prebrodili recesijo«. Prepozna obstoječi problem, ko pove, da so ta podjetja pripravljena, da zrastejo, vendar »ko govoriš z lastniki majhnih podjetij v krajih kot je Allentown v Pennsylvaniji ali Elyra v Ohio, ugotoviš, da čeprav banke z Wall Streeta ponovno dajejo posojila, jih večinoma dajejo večjim podjetjem. Za mala podjetja širom države, tudi za tista, ki ustvarjajo dobiček, financiranje ostaja težavno«.

Nazadnje Obama poda specifičen predlog: »Tako danes predlagam, da vzamemo 30 milijard \$, ki so jih poplačale banke z Wall Streeta, in jih porabimo kot pomoč lokalnim bankam pri kreditiranju malih podjetij. Predlagam tudi novo davčno olajšavo za mala podjetja, do katere bo upravičenih več kot milijon malih podjetnikov za zaposlovanje novih delavcev ali višanje plač.« Nadalje predlaga še odpravo davka na kapitalski dobiček pri vlaganju malih podjetij ter znižanje davkov za vsa podjetja, ki bi investirala v nove obrate in opremo.

Obamov predlog, naj »se zresnijo glede reševanja problemov, ki ovirajo rast«, izhaja iz navedenih dejstev, da Kitajska, Nemčija in Indija ne čakajo pri posodabljanju svojega gospodarstva, ampak učinkovito delajo na razvoju matematike in znanosti, obnovi infrastrukture in investicijah v čisto energijo, ker hočejo delovna mesta, ki jih to področje prinaša. Izhaja pa tudi iz skupne ameriške premise o ameriški veličini in ambiciji, ki se izraža s trditvijo: »Ne sprejemem drugega mesta za Združene države Amerike,« ki ji dodaja ugotovitev: »Narod, ki vodi področje čiste energije, bo narod, ki bo vodil globalno gospodarstvo. In Amerika mora biti ta narod,« je jasen Obama. Strateška priporočila prične s predlogom finančne reforme, nadaljuje s spodbujanjem inovacij na področju čiste energije ter na področju gradnje varnih, čistih nuklearnih elektrarn ter s predlogom podvojitve izvoza ter nadaljnjim sodelovanjem pri oblikovanju trgovinskega sporazuma iz Dohe, kar bo povečalo število delovnih mest v državi.

Reformo izobraževalnega sistema je omenjal že v inavguralnem govoru 2009. V prvem letnem sporočilu je pri tej temi izhajal iz potrebe po vlaganju v večšine ljudi in njihovo izobrazbo. Problem, ki ga vlada skuša rešiti, opredeli kot »šole, ki kradejo prihodnost prevelikemu številu mladih Američanov, od podeželja do revnih mestnih središč«. Zakonodajna priporočila izhajajo iz vrednote »vrhunske izobrazbe«, ki jo definira kot najboljši program 21. stoletja v boju proti revščini ter iz skupne premise o enakih možnostih za vse: »V tej državi uspeh otrok ne more biti bolj odvisen od tega, kje živijo, kot od njihovega potenciala.« Ko poda utemeljitve, preide k predlogom o obnovitvi akta o osnovnošolskem in srednješolskem izobraževanju, ki bo poživil državne kolidže (community colleges) ter bo z davčnimi olajšavami za družine, vladnimi stipendijami in boljšimi pogoji odplačevanja za študijska posojila izobraževanje naredil bolj dostopno.

Zloglasno področje, ki ga je prav tako omenil že v prvem inavguralnem govoru, je zdravstvo. Tudi v tem primeru argumenti ne sledijo striktno določenemu zaporedju, ki ga podajata

Campbellova in Jamiesonova (2008), vendar govor upošteva načelo utemeljevanja argumentov. Pri uvajanju teme zdravstva Obama izhaja iz istega načela kot pri reformi šolstva, in sicer iz potrebe po razbremenitvi družin srednjega razreda, kar izhaja iz skupne premise o zagotavljanju ustavne pravice o enakosti za vse, ki je takratni sistem na zdravstvenem področju ni omogočal. V oceno stanja problema vplete nekaj svoje duhovitosti, ko pove, da se te teme ni lotil zato, ker bi to bila »dobra politika«, ki v raziskavah javnega mnenja zagotavlja visoko podporo in prinaša točke v volilni kampanji. Razlog leži v zgodbah ljudi, katerih življenje so odvisna od tega, ali bodo dobili zavarovanje, v zgodbah pacientov, ki jim je bilo zavarovanje onemogočeno, in zgodbah družin, tudi tistih z zavarovanjem, ki jih samo še ena bolezen loči od bankrota.

»Po skoraj sto let dolgem prizadevanju – demokratskih in republikanskih administracij – smo bliže kot kdajkoli, da dosežemo več varnosti v življenju toliko Američanov. Pristop, ki smo ga izbrali, bi zaščitil vsakega Američana pred najhujšimi praksami zavarovalne industrije,« poda nadaljnjo, na vrednoti zasnovano oceno prizadevanja. Ker je zdravstvena reforma kompleksna tema, je bila že pred letnim sporočilom deležna dolgih javnih razprav, ki so zaradi lobiranja in političnega mešetarjenja ljudi samo še bolj zmedle. Zato Obama poudarja, da kljub določeni meri negotovosti, kaj bo reforma dejansko prinesla, problem ne bo izginil: »Preden bom dokončal nocojšnji govor, bo še več Američanov izgubilo zavarovanje. Milijoni ga bodo izgubili letos ... Pacienti ne bodo deležni oskrbe, ko jo bodo potrebovali,« nadaljuje s projekcijo stanja v prihodnosti. »Ne bom se odmaknil od teh Američanov in tudi ljudje, zbrani v tej dvorani se ne bi smeli ... želim, da vsak ponovno pogleda predlagani načrt ... če ima kdo iz katerekoli od obeh strank boljši pristop ... naj mi to sporoči,« je vztrajen pri podajanju predloga in zaključi s pozivom k enotnemu delovanju: »Kongres prosim: ne odstopite od reforme. Ne zdaj. Ne, ko smo tako blizu. Poiščimo način, da se združimo in dokončamo delo za ameriško ljudstvo.«

Pri temi vladne porabe in proračunskega deficita, je Obama pričel s številkami, ki so ga pričakale že ob njegovem prihodu v Belo hišo. Iskreno je dodal, da je tudi njegov stimulativen plan, ki naj bi preprečil drugo depresijo, v zadnjem letu luknjo v proračunu še povečal. »Popolnoma sem prepričan, da je bilo prav, da smo to storili. Toda družine širom države zatiskajo pasove in sprejemajo težke odločitve,« oceni situacijo in predlaga, da bi zvezna vlada morala storiti enako. Zato predlaga specifične korake, ki bi zapolnili bilijonsko luknjo predhodnega leta: »S pričetkom v 2011 smo pripravljeni zamrzniti vladno porabo za naslednja

tri leta,« pri čemer je izvzel programe nacionalne ter zdravstvene in socialne varnosti. Pri dodatni utemeljitvi je ponovno izhajal iz ljudstva: »Kot vsaka družina, ki se sooča s finančnimi težavami, bomo tudi mi delali v okviru proračuna in vlagali v tisto, kar potrebujemo, ter žrtvovali, česar ne potrebujemo,« in odločno zatrdil, da bo zamrznitev diskrecijske porabe dosegel tudi preko veta, če ne bo šlo drugače. Potem naniza konkretne predloge, ki vključujejo odpravo programov, ki niso učinkoviti ali si jih ne morejo privoščiti, razširitev znižanja davkov za srednji razred z namenom pomagati delavskim družinam, medtem ko za naftne družbe, menedžerje investicijskih skladov ter za tiste, katerih letni prihodek presega 250.000 \$, znižanja davkov v teh časih ne bo.

Področje primanjkljaja nadaljuje z ovrednotenjem stanja v družbi, ki se ne sooča samo z »deficitom dolarjev«, ampak z »deficitom zaupanja«, ki izhaja iz močnih, že leta prisotnih dvomov o delovanju Washingtona. Da bi premostili to vrzel v kredibilnosti in strogo omejili premočan vpliv lobistov, Obama ponovno poziva k združenemu delovanju »obeh koncev pennsylvanijske avenije« ter k transparentnemu delovanju, da bodo ljudje lahko dobili vlado, ki si jo zaslužijo, predstavniki ljudstva pa bi pokazali svojo odgovornost do ljudi, ki so zanje dali svoj glas. Na področju proračunskega primanjkljaja in prizadevanjih za njegovo zmanjšanje se Obama med drugim osredotoči tudi na določbe, s katerimi se določeno vsoto zveznih finančnih sredstev nameni za izvedbo specifičnih projektov ali programov, ki pa ne prinašajo koristi na zveznem nivoju, temveč služijo posamezni državi in lokalnim interesom. Posledično imajo od tega korist tudi člani kongresa, med katerimi so določbe zelo priljubljene, saj z vlaganjem zahtevkov zanje pridobivajo podporo svojih volivcev. Poziv k nadaljevanju začrtane reforme omenjenih določil zato nadaljuje v združevalnem tonu. Demokratske in republikanske člane kongresa pohvali: »Zmanjšali ste že nekaj porabe, sprejeli ste nekatere pomembne spremembe, toda povrnitev javnega zaupanja zahteva več ... Nocoj pozivam kongres, da objavi vse zahteve glede določb na spletni strani že pred glasovanjem, tako da bodo Američani lahko videli, kako se porablja njihov denar.«

Tema, ki jo je predsednik leta 2010 prepoznal kot pomembno in se jo je v govoru dotaknil, je bila kritika vrhovnega sodišča, ki je teden pred Obamovim govorom o stanju v državi sprejelo odločitev o zmanjšanju omejitev korporacijskih donacij za politične kampanje. Po mnenju predsednika, bo ta ukrep tujim korporacijam dovolil neomejeno porabo finančnih sredstev na ameriških volitvah. Kritiko utemelji v prepričanju, da najmočnejši ameriški interesi, še manj pa tuji gospodarski subjekti, ne bi smeli financirati ameriških volitev. »O teh bi morali

odločati Američani,« je Obama ponovno govoril v imenu ljudstva in njihovih pravic ter zaključil s pozivom tako demokratom kot republikancem, naj sprejmejo osnutek zakona, ki bo pomagal popraviti nekatere probleme na tem področju. Z zgornjo pripombo je Obama osupnil javnost, saj ni v navadi, da bi predsednik v govoru o stanju v državi napadal sodno vejo oblasti. Robert Barnes (2010) je za Washington Post zapisal, da so podobno zahtevo po ukrepanju kongresa kot odgovor na odločitev sodišča, v svojih letnih sporočilih podali še Franklin D. Roosevelt, Dwight D. Eisenhower and Ronald Reagan, tako da Obama ni bil prvi, ki si je privoščil tako kritiko.

Varnost predstavi kot področje, ki je že tekom zgodovine najbolj združevalo državo. Pove, da se je nekaj te enotnosti, ki jo je prinesel 11. september, razblinilo, a kljub temu inspirativno zatrjuje, da vsi Američani ljubijo svojo državo in da so vsi zavezani njeni obrambi. Na skupni pretekli izkušnji tako gradi nacionalni značaj, ki ga dodatno spodbudi: »Pozabimo na strah in delitve ter storimo, kar je potrebno, da obranimo naš narod in ustvarimo bolj optimistično prihodnost za Ameriko in svet.« To služi kot utemeljitev ukrepov, ki jih je administracija pričela izvajati v preteklem letu na področju povečanja varnosti, zaježitve terorizma, s prepovedjo mučenja in jačanjem partnerstev od Pacifika do južne Azije in arabskega polotoka. Na tem mestu razloži, da njegova strategija reševanja mednarodnih konfliktov temelji na moči diplomacije.

Zaključiti z vojno v Iraku in Afganistanu in vrnitvijo ameriških vojakov v domovino je cilj, ki si ga je zadal že ob prevzemu pisarne, zato navede dejavnosti, ki bodo omogočile, da obe državi prepustijo v svobodno in pošteno upravljanje domačinom. Predlog za nadaljnjo podporo programu nudenja učinkovitejše pomoči in oskrbe za vojake in njihove družine okrepi s klicem po njihovem spoštovanju, izkazovanju hvaležnosti in podpore: »Mi vsi nosimo odgovornost, da jih podpremo, ko se vrnejo domov.«

Mednarodno delovanje na področju vzdrževanja trajnega globalnega okrevanja, pospeševanju razvoja v muslimanskem svetu, na področju boja proti klimatskim spremembam, pomoči državam v razvoju, boja proti HIVU in AIDSU Obama utemelji z vodenjem, ki izboljšuje skupno varnost in pospešuje blagostanje vseh ljudi. Iz tega izhaja tudi nova pobuda, ki bo omogočila hitrejšo in učinkovitejšo reagiranje na grožnje bioterorizma in nalezljivih bolezni, »načrt, ki bo preprečil grožnje doma in okrepil javno zdravje v tujini«.

Razlog za delovanje in ukrepanje Amerike na tujih tleh poda z argumentom, da je njihova usoda povezana s tistimi zunaj ameriških meja ter da to počnejo zato, ker je prav. Doda primere pomoči, ko Američani pomagajo svetu bodisi po naravnih nesrečah, kot je bil takrat nedavni potres na Haitiju, bodisi v boju za osnovne človekove pravice do šolanja ali pravice žensk v Iranu. S tem implicitno gradi plemenitost ameriškega karakterja, ki ga okrepi še s trditvijo, da mora Amerika vedno stati na strani svobode in človekovega dostojanstva.

Na koncu se dotakne še pravic gejev, enakovrednega plačila ženskega dela ter področja imigracije. Prične z javnim razmišljanjem o ameriških idealih, ki so bili vedno največji vir moči tako doma kot v tujini. Poudari, da tudi v njihovi raznolikosti najdejo enotnost, izhajajoč iz ustavne ideje o enakosti, ki jo Obama razloži: »Če upoštevaš zakon, bi te ta moral zaščititi; če ravnaš v skladu s skupnimi vrednotami, potem se te ne bi smelo obravnavati drugače kot kogarkoli drugega.« Spodbudi k stalnemu obnavljanju te obljube in predstavi strategijo sodelovanja s kongresom in vojsko z namenom, da se končno razveljavi zakon, ki gejem ne dovoljuje služenja v vojski. Nato predstavi poostreitev ukrepov zoper kršitve zakona o enakem plačilu ter nadaljevanje prizadevanj za učinkovitejši imigracijski sistem.

Zaključek prvega govora o stanju v državi je prepleten z razmišljanjem o ameriških vrednotah, ki so jim omogočile, da se je iz priseljencev z vseh koncev sveta ustvaril narod. In te iste vrednote, ki niso ne republikanske ne demokratske, ampak ameriške, še danes spodbujajo narod in ga ženejo naprej. Ko zbrane v kongresu spodbuja k odgovornemu ravnanju v dobro ljudstva, se ponovno obrne v preteklost, k ravnanju prednikov, ki jih ni bilo strah opraviti težkega dela, opraviti, kar je bilo treba, tudi, ko uspeh ni bil zagotovljen, in ohranjati sanje za bodoče generacije. Kljub nekaterim političnim neuspehom, ki jih je njegova administracija doživela v preteklem letu, ga spodbuja bistvo ameriškega duha, ki je še vedno prisoten v ljudeh – duh odločnosti in optimizma ter temeljna dostojnost. »Mi ne odnehamo. Jaz ne odneham. Izkoristimo trenutek, da začnemo znova, da prenesemo sanje, da ponovno okrepimo našo državo.«

9.1.3.2 DRUGI GOVOR O STANJU V DRŽAVI, 25. januar 2011

Barack Obama je v svojem drugem govoru o položaju v državi večkrat ponovil nujno po »osvajanju prihodnosti« in izpolnjevanju ameriških sanj, ki so vedno zahtevale vztrajnost in napor. Govor je bil tudi poziv k vlaganju v razvoj, inovacije, izobraževanje in infrastrukturo

ter k reformi proračuna, kar je označil kot ključne usmeritve za ohranjanje ameriškega vodstva v konkurenčnem globalnem svetu. Kljub porazu, ki ga je njegova stranka doživela na volitvah novembra 2010, je bil njegov ton optimističen in spravljen. Predsednik je govoril pred zbranimi kongresniki, ki so navadno sedeli deljeno, tokrat pa so se republikanci in demokrati med seboj pomešali, kar je tudi omenil tudi v začetku govora: »Kaj se bo razvilo iz tega trenutka, ne bo določeno s tem, ali nocoj lahko sedimo skupaj, temveč s tem, ali lahko jutri skupaj delamo« (Kornblut in Wilson, 2011).

Tudi drugi govor o stanju v državi prične in zaključi z razmišljanjem o skupnih vrednotah in lastnostih, ki jih ločijo od drugih. V združevalnem tonu poudari vrednoto močne demokracije, katere sestavni del so tudi vroče debate, a ravno ta svoboda, da vsak lahko zagovarja svoje prepričanje, je del njihove narodne identitete in jih loči kot narod. Tragedija v Tucsonu¹⁴ jih je opomnila, da ne glede na to kdo so ali od kod prihajajo, so del nečesa večjega, pomembnejšega od stranke ali politične usmeritve – del ameriške družine, ki jo sestavljajo različne rase, vere in prepričanja, pa vendar jih kot ljudstvo veže skupno upanje in prepričanje, da si vsak zasluži priložnost za uresničitev sanj. Pomen Amerike, ki ni samo kraj na zemljevidu, metaforično povzdigne, ko jo imenuje »luč svetu«.

Ker je na vmesnih kongresnih volitvah, ki so potekale novembra 2010, Obamova demokratska stranka doživela hud poraz in s tem zgubila večino v predstavniškem domu, se je predsednik lotil teme dvostrankarstva takoj na začetku in nanjo namignil že pri opisovanju demokracije. Zatim pa je bil neposreden, ko je povedal, da so volivci s svojimi glasovi določili, da bo sedaj odgovornost vladanja razdeljena med obe stranki, vendar tako volivci kot predsednik pričakujejo sodelovanje med predstavniki demokratov in republikancev ter preseganje strankarskih in političnih razlik, ki je potrebno za uspešno soočanje z zahtevnimi izzivi: »Napredovali bomo skupaj ali pa sploh ne bomo ... Zdaj ne gre za to, kdo bo zmagal na naslednjih volitvah. Navsezadnje smo jih komaj imeli. Gre za to, ali bodo nova delovna mesta in industrija ostale in se razširile v tej državi ali drugje.«

Prvo skupino predlogov, ki jih Obama imenuje pot do »osvajanja prihodnosti«, izpelje iz skupnega cilja, tj. napredka. Poudari, da napredka nikoli niso merili zgolj s finančnimi kazalci, ki so se od začetka leta 2010 že dvignili. »Napredek merimo z uspehom ljudi,

¹⁴ 8. januarja 2011 je na shodu demokratske kongresnice Gabrielle Giffords v Tucsonu v Arizoni prišlo do strelskega napada, v katerem je 22-letnik streljal na kongresnico ter 18 drugih ljudi. Šest ljudi je umrlo.

delovnimi mesti, ki jih dobijo, s kakovostjo življenja, ki jo le-te nudijo, z možnostmi, ki jih ima mali podjetnik pri realizaciji dobre ideje za uspešen posel, s priložnostjo boljšega življenja za naše otroke.« Na osnovi tega merila preide na oceno stanja, ki izhaja iz preteklosti: »Morali se bomo soočiti z izzivi, ki nastajajo že desetletja.« Poudari, da so časi, ko je bilo dobro službo lahko dobiti tudi v lokalnem okolju in diploma za to skoraj ni bila potrebna, mimo. »Svet se je spremenil. In za mnoge je bila sprememba boleča ... Spremenila so se pravila,« pojasni in poda primere iz ameriškega vsakdana. »Jeklarne, ki so nekoč potrebovale 1.000 delavcev, lahko danes opravijo isto delo s stotimi. Danes lahko skoraj vsako podjetje odpre trgovino, zaposli delavce in prodaja izdelke povsod, kjer je internetna povezava.« Potrdi, da je konkurenca za delovna mesta resnično velika, zato nadaljuje s potrjevanjem skupnega etosa: »To nam ne sme vzeti poguma. To mora biti naš izziv ... Amerika ima še vedno največje, najbolj cvetoče gospodarstvo na svetu. Nobeni delavci niso bolj produktivni od naših. Nobena država nima uspešnejših podjetij ali podeli več patentov inovatorjem in podjetnikom. Pri nas so doma najboljši kolidži in univerze.« Obama je inspirativen tudi v nadaljevanju: »Smo prvi narod, ki je zasnovan na osnovi ideje: ideje, da si vsak izmed nas zasluži priložnost oblikovati lastno usodo.« Dodaten navdih za skupna dejanja v prihodnosti poišče v besedah Roberta Kennedyja: »Prihodnost ni dar. Je dosežek.« Uspeh v prihodnosti zagotovi z izkušnjo preteklih generacij, ki so se žrtvovale, borile in se soočile z zahtevami novih obdobj ter tako ohranjale ameriške sanje. Po utrditvi narodnega etosa pove, da se je treba odzvati na nove okoliščine, da so sedaj oni na vrsti, da morajo biti bolj inovativni, nuditi boljšo izobrazbo in infrastrukturo kot preostal svet. Pri »osvajanju prihodnosti« pa morajo odgovorno ravnati in zmanjšati deficit, reformirati vlado in omogočiti ljudem uspeh, s čimer opredeli nekatere pomembne teme.

Pri podaji prvega predloga, ki je ključ do ameriškega uspeha in vodi do »osvajanja prihodnosti«, se ponovno zazre v preteklost. Spodbujanje ameriške inovativnosti in tehnologije utemelji z obstojem interneta, ki ga pred 30 leti nihče ni smatral kot povod za gospodarsko revolucijo. Ker je vlaganje v razvoj za podjetja pogosto nedobičkonosno, poudari, da je vlada tekom zgodovine podpirala vrhunske znanstvenike in inovatorje in tako prispevala k razvoju interneta, računalniških čipov in GPSa ter posledično k novim delovnim mestom. Ko Obama na podlagi preteklih izkušenj zagotavlja uspešno reševanje težav tudi v prihodnosti, v to ponovno vplete narodni etos in ga še utrdi: »Kar Amerika počne bolje kot kdorkoli, je spodbujanje kreativnosti in domišljije naših ljudi. Mi smo narod, ki je na dovoze hiš postavil avtomobile in računalnike v pisarne; smo narod Edisona in bratov Wright, Googlea

in Facebooka.« Doda še primer NASE, ki pred dobre pol stoletja, ko je Sputnik poletel v vesolje, še ni obstajala, toda po vlaganjih v razvoj in izobraževanje je Združenim državam uspelo prekositi Sovjetsko zvezo, pri čemer so bila stranski efekt ponovno nova delovna mesta. Iz preteklosti se vrne v sedanjost: »To je Sputnik, moment naše generacije.« S predlogom strategije se obrne še v prihodnost, ko pove, da bo čez nekaj tednov kongresu poslal finančni načrt, ki jim bo pomagal doseči zastavljeni cilj vlaganja v biomedicinske raziskave, informacijsko tehnologijo ter v razvoj tehnologij čiste energije. Strategijo upraviči še z argumentom, da bo okrepila varnost, zaščitila planet in ustvarila številna delovna mesta za Američane.

Na področju trajnostne energije izpelje še en predlog. Izhajajoč iz zgodbe o uspehu podjetja iz Michigana, ki je iz recesije izšlo močnejše in bolj sofisticirano, tudi s pomočjo vladnega kredita, in se sedaj uspešno ukvarja s solarno energijo, razmišlja o skupni izkušnji – kot to podjetje so se tudi Američani vedno znova razvijali in iskali nove možnosti. Skupna izkušnja je osnova za opis problema: ker želijo spodbuditi še več uspešnih zgodb, so pričeli s preoblikovanjem energetske politike in financiranjem raziskovalnih dejavnosti. Kot primer navede ambiciozne cilje dveh razvojnih inštitutov, ki delata na razvoju goriva iz sončne in vodne energije oz. na večjem izkoristku energije pri nuklearnih napravah. Tudi Obama je ambiciozen, ko pravi, da bi se z učinkovitejšim raziskovanjem lahko otresli odvisnosti od nafte, ki bi jo nadomestili z biogorivi ter postala prva država z milijonom električnih vozil na cestah do leta 2015. »Te inovacije moramo podpreti,« je odločen in kongres poziva, naj odpravi zakon, ki omogoča milijardne subvencije iz davkoplačevalskih dolarjev naftnim družbam. »Namesto subvencioniranja včerajšnje energije investirajmo v jutrišnjo,« utemelji svoj predlog, ki mu doda ambiciozen cilj: »Do leta 2035 bo Amerika 80 odstotkov električne energije pridobivala iz virov čiste energije.« Pogoji za uresničenje te agende vidi v političnem sodelovanju, zato ponovno poziva demokrate in republikance k skupnemu delu.

Drugi korak pri »osvajanju prihodnosti« je področje izobraževanja, ki ga Obama vidi kot pogoj za učinkovito spodbujanje inovativnosti in posledično ustvarjanje delovnih mest. Problem opredeli preko projekcije prihodnosti, ko za polovico delovnih mest srednješolska izobrazba ne bo več zadoščala. Stanje v ameriškem šolstvu pa ni obetavno, saj četrtina učencev srednje šole sploh ne zaključijo, kakovost pouka matematike in naravoslovja zaostaja za številnimi narodi. Ker položaj ni zavirljiv, kliče k odgovornosti vse Američane, v vlogi državljanov in staršev, in jih poziva, da storijo, kar je potrebno in vsakemu otroku omogočijo

priložnost, da uspe. Izpostavi odgovornost staršev, saj se ljubezen do učenja prvotno privzgoji v družini. Šole kliče k izpolnjevanju svoje izobraževalne vloge – zastavljanju visokih pričakovanj in izvajanju kakovostnega pouka. Učitelje predstavi kot drugi najpomembnejši dejavnik pri zagotavljanju uspeha otrok, zato poziva k njihovem spoštovanju in predlaga, da v naslednjih desetih letih na osnovi številnih upokojitev zaposlijo 100.000 novih učiteljev na področju naravoslovja, tehnologije, tehnike in matematike. Nato neposredno nagovori vse mlade pred televizijskimi ekrani, ki še razmišljajo o svoji prihodnosti, naj postanejo učitelji, saj bodo s tem prispevali k spremembi naroda in otrok. Naslednji predlog izhaja iz zagotavljanja konkurenčnosti, ki jo prinaša visokošolska izobrazba, ta pa mora biti zato dostopna vsem Američanom. V letu 2010 so naredili prvi korak v tej smeri, v drugem letnem sporočilu pa Obama želi še učinkovitejše ukrepe in poziva kongres, da trajno uveljavi davčno olajšavo za starše, katerih otroci se šolajo, kar bi pomenilo 10.000 \$ prihranka za družino v štirih letih visokošolskega šolanja enega otroka. Spremembe v šolstvu v nadaljevanju utemelji z doseganjem začrtanega cilja: »Če zvišamo pričakovanja do vsakega otroka in jim ponudimo najboljšo možnost izobraževanja od dneva, ko se rodijo, pa do zadnje službe, ki jo sprejmejo, potem bomo dosegli cilj, ki sem ga zastavil pred dvema letoma: do konca desetletja bo imela Amerika ponovno najvišji delež visokošolskih diplomantov na svetu.«

Tretji korak pri »osvajanju prihodnosti« je obnova infrastrukture in vzpostavitev hitrih železniških, cestnih in internetnih povezav, ki so osnova za pridobivanje novih poslov. Pri ovrednotenju situacije se obrne v preteklost, ko je bila njihova infrastruktura najboljša, ter poda primerjavo z drugimi državami, ki v razvoju na tem področju prehitevajo ZDA. Južno Korejo poda kot primer države, ki nudi hitrejši internetni dostop, Evropa in Rusija več investirata v ceste in železnice, Kitajska gradi hitrejša vlake in novejša letališča. Zatem se ponovno vrne k utrjevanju narodnega etosa na osnovi preteklih dosežkov: »Amerika je narod, ki je zgradil transkontinentalno železnico, pripeljal elektriko na podeželje, zgradil sistem meddržavnih avtocest,« in iz tega izpelje predlog, ki bi nadaljeval pred dvema letoma začeto delo svoje administracije na tem področju: »Nocoj predlagam, da močno povečamo ta prizadevanja.« Poda visoko začrtana cilja, ki bi omogočala razvoj internetnega poslovanja in šolanja na daljavo na odmaknjenih območjih ter olajšala življenje ljudi: v obdobju 25 let omogočiti 80 odstotkom Američanom dostop do hitrih železniških povezav, v obdobju 5 let nuditi visokohitrostni brezžični internet 98 odstotkom Američanom.

Iz uvodnega razmišljanja o napredku, ki se meri tudi po službah, ki so na razpolago ljudem, ter po možnosti uresničevanja sanj v podjetništvu, opredeli naslednjo težavo: »Če želimo pomagati svojim podjetjem, da so konkurenčna, moramo odstraniti ovire, ki jim otežujejo pot do uspeha.« Razloži, da se nekatera podjetja zaradi lukenj v zakonu izognejo plačilu davka, medtem ko ostala plačujejo enega najvišjih davkov na dobiček na svetu. Zato vidi potrebo po spremembi stanja: »Nocoj pozivam demokrate in republikance, da poenostavijo sistem, odpravijo vrzeli v zakonu, zagotovijo enake konkurenčne pogoje in na osnovi prihrankov prvič po 25 letih znižajo stopnjo davka na dohodek pravnih oseb brez povečanja primanjkljaja.«

Kot zadnji, a pomemben korak pri vztrajnem in požrtvovalnem »osvajanju prihodnosti« je »zagotovitev, da nismo zakopani pod goro dolga«. Stanje razloži kot zapuščino načina porabe, ki se je pričela že pred njegovim predsedovanjem, prispevek njegove administracije k še večji proračunski luknji pa utemelji kot potrebno dejanje, saj je bilo zaradi finančne krize treba omogočati kredite in reševati delovna mesta. V procesu vrednotenja stanja zaključi z nujno potrebo po spremembi: »Sedaj, ko je najhujša recesija mimo, se moramo soočiti z dejstvom, da naša vlada porabi več kot dobi. To ni vzdržno.« Za primerjavo poda družine, ki se vsakodnevno žrtvujejo in živijo po svojih zmožnostih in si zaslužijo vlado, ki počne enako: »Predlagam, da z letošnjim letom zamrznemo letno domačo porabo za naslednjih pet let.« Učinek tega ukrepa primerja s stanjem v preteklosti – diskrecijsko porabo bi znižali do najnižje točke vse od časa predsedovanja Dweightha Eisenhowerja.

Ko razmišlja o dodatnih, razumnih političnih strategijah za znižanje naraščajočega javnega dolga, izstopa tema dvostrankarstva oz. preseganje političnih delitev – nasloni se na ugotovitve dvostrankarske fiskalne komisije in izrazi pripravljenost sodelovanja pri preučevanju drugih zamisli o znižanju porabe, vključno z republikanskim predlogom omejitve lahkomiselnih tožb v primeru zdravniških napak. Nadalje predlaga, da poiščejo za obe stranki sprejemljivo rešitev glede okrepitve socialne varnosti za bodoče generacije. Temo o deficitu zaključi s pozivom k aktivnemu sodelovanju: »Čas je, da ukrepamo. Sedaj je čas za obe strani in oba domova kongresa, demokrate in republikance, da dosežemo načelni kompromis, s katerim bomo nalogo uspešno dokončali. Če sedaj sprejmemo težke odločitve za obvladovanje primanjkljaja, potem lahko izpeljemo naložbe, ki jih potrebujemo za osvojitve prihodnosti.«

Temo reorganizacije vlade prične z razmišljanjem o njeni vlogi pri »osvajanju prihodnosti« in pove, da bi ljudem morali dati »vlado, ki je bolj kompetentna in bolj učinkovita. Ne moremo osvojiti prihodnosti z vlado preteklosti«. Izjavo razloži z ovrednotenjem stanja: »Živimo in poslujemo v informacijski dobi, toda zadnja večja reorganizacija vlade se je zgodila v času črno-bele televizije.« Problem razpršenosti in neučinkovitosti ponazori z navedbo 12 različnih izvoznih agencij ter 5 različnih agencij, ki se ukvarjajo s stanovanjsko politiko, zato poziva k širšemu razmišljanju in poda strategijo svoje administracije, ki bo v naslednjih mesecih pripravila predlog združevanja in reorganizacije zvezne vlade, pri čemer jim bo osnovno vodilo slediti cilju konkurenčnejše Amerike.

Iz teme reorganizacije izpelje temo o povrnitvi zaupanja ljudi v vlado in delo na tem področju utemlji s pravico davkoplačevalcev: »Zato ker si zaslužite vedeti, kako in kje se porablja vaš davkoplačevalski denar.« Razloži, da bodo te informacije prvič v zgodovini dosegljive na spletni strani. Naslednji predlog izhaja iz pravice volivcev, ki si zaslužijo vedeti, kdaj se njihovi izvoljeni funkcionarji sestajajo z lobisti: »Kongres pozivam, da stori enako kot Bela hiša in podatke objavi na spletu.« Člane obeh strank v kongresu opozori, da bo v primeru, ko bi predlog zakona vseboval določbe s posebnimi interesi, uporabil veto in predlog zavrnil, ker si Američani zaslužijo »čistih« zakonov.

K temi zunanje politike se pomakne z razmišljanjem o uspehu, ki bo v »spreminjajočem se svetu zahteval reformo, odgovornost in inovacijo«. Posledično bo tudi na zunanjepolitičnem področju potreben nov način sodelovanja in vključevanja, ker »tako kot delovna mesta in podjetja lahko drviijo preko meja, tako lahko tudi nove grožnje in novi izzivi«. Predsednik pove, da noben zid ne deli sveta več na Vzhod in Zahod in Amerika se ne sooča z nobeno supersilo. Sovražniki kljub temu obstajajo in ZDA jih morajo premagati ter graditi koalicije. Ker so s tem delom že pričeli, pove, da je ameriško vodstvo obnovljeno in ga potrjujejo tudi njihova prizadevanja za zavarovanje najhujšega vojnega orožja. Obamova strategija zunanje politike izhaja iz načela, da mora moralna drža Amerike biti vodilo za vse, ki hrepenijo po svobodi, pravici in dostojanstvu, zato bodo npr. ameriški civilisti sklenili trajno partnerstvo z Iranci, ameriške enote pa se bodo medtem še naprej umikale iz države. V Afganistanu je cilj ZDA preprečiti talibanom prevzem oblasti nad Afganistanci in posledično onemogočiti zatočišče Al Kaidi, ter v sodelovanju z drugimi državami pričeti s prehodom na afganistansko oblast in začeti z umikanjem vojakov. Al Kaidi ZDA sporočajo, da ne bodo popustile in jo bodo premagale. Potrdi zaveznitva z evropskimi in azijskimi državami, z Rusijo in napove

ustvarjanje novih zavezništov med Amerikama. »To je samo del tega, kako oblikujemo svet, ki podpira mir in blaginjo,« razloži pomen ameriškega vodstva v svetu in ga podpre še na osnovi ameriških vrednot, za katere se ZDA zavzemajo tudi po vsem svetu: »Stojimo s tistimi, ki prevzemajo odgovornost, kmetom pomagamo proizvesti več hrane, podpiramo zdravnike, ki skrbijo za bolne in se borimo proti korupciji, ki razkraja družbo in ljudi oropa priložnosti.« Ko omeni Sudan, kjer so z ameriško pomočjo po letih vojne končno lahko glasovali za neodvisnost, nadgradi ameriški etos: »Ne sme biti samo naša moč, kar nas loči; biti mora tudi namen, ki stoji za njo.« Ker so podobne težnje po svobodi opazili tudi v Tuniziji, Obama dopolni ameriško delovanje zunaj svojih meja: »ZDA stojijo ob strani Tunizijcem in podpirajo demokratične težnje vseh narodov.«

Nazadnje se dotakne že v prvem govoru načete teme, služenja homoseksualcev v ameriški vojski. Razmišljanje utemelji na razlagi, da tisto, za kar se je Amerika borila, živi v srcih ljudi povsod po svetu in opomni, da največji del bremena in zaslug v tej bitki nosijo Američani, moški in ženske, ki služijo državi. Zato ponovno poziva k popolni enotnosti pri izražanju podpore vojakom in njihovim družinam. Nadaljuje z navajanjem dejstev v sestavi vojske, katere uslužbenci prihajajo z vseh koncev države, so različnih ras in ver in med njimi so tudi geji. Dejanskega problema pravzaprav ne oceni, ker je splošno znan, ampak znotraj predlagane rešitve napove konec njegovega obstoja, ko pove, da z letom 2011 nobenemu Američanu ne bo prepovedano služiti državi zaradi spolne usmeritve. V zaključku pozove, naj se kot en narod združijo v napredovanju in končajo razdiralne bitke iz preteklosti.

V zaključku se ponovno osredotoči na razmišljanje o vrednotah. V središče ponovno postavi ameriško vrednoto demokracije, ki kljub temu da otežkoča sprejemanje odločitev oz. zakonov (sploh v takratni sestavi kongresa), to ne odtehta njenega pomena. Deljenost političnih prepričanj skuša združiti na osnovi skupne vere v pravice, določene v ustavi, ter vere v ameriške sanje, »ki pravijo, da je to dežela, kjer je vse mogoče« ne glede na to, kdo si ali od kod prihajaš, in so razlog, da so Američani »največji narod na svetu«. Kot dokaz poda sebe, »otroka iz delavskega razreda iz Scrantona«, ki sedi za njim kot podpredsednika ZDA (Joe Biden) ter predsednika predstavniškega doma, ki je »pričel s pometanjem tal v očetovem baru v Cincinnatiju« (John Boehner). V zaključku poudari, da ljudje v Ameriki počnejo »velike stvari«, saj Amerika od samih začetkov države predstavlja »zgodbo navadnih ljudi, ki si drznejo sanjati« in to je tudi glavno orodje za »osvojitev prihodnosti«.

9.1.3.3 TRETJI GOVOR O STANJU V DRŽAVI, 24. januar 2012

Obama je v tretjem letnem sporočilu podal načrt za pravičnejšo Ameriko, kjer pomembno vlogo igra trajnostno naravnano gospodarstvo in energija, obnova ameriških vrednot ter pravičnejša obdavčitev. Predlagal je vrsto ukrepov, ki bi vsakomur omogočili, da dobi svoj pravični delež in s predstavljenim načrtom postavil smernice predsedniške volilne kampanje. Kljub republikanski prevladi v predstavniškem domu ter številnim blokadam predsednikovih prizadevanj v preteklih letih, je bil Obamov ton združevalen.

Tretji govor o stanju v državi je Obama odprl in zaključil s pripadniki ameriških oboroženih sil, ki jih je vsem Američanom, vključno s člani kongresa, podal za zgled poguma, nesebičnosti in timskega dela. Te odlike so jim omogočile, da se na področju zunanje politike lahko pohvalijo z zaključkom vojne v Iraku, z močno okrnitvijo Al Kaide ter pričetkom umika ameriške vojske tudi iz Afganistana. Vojaške sile postavi kot svetlo nasprotje domačih institucij, ki so v veliki meri odpovedale pri izvajanju svojega poslanstva služenja državljanom. Obama nadaljuje razmišljanje o vrlinah vojaških sil, ki jih ne požirajo osebne ambicije ali razlike med njimi, temveč se osredotočajo na misijo in delajo skupaj. »Predstavljajte si, kaj bi lahko dosegli, če bi sledili njihovemu zgledu,« opomni Obama in poda vizijo Amerike, ki jo nato začrta tudi v predstavitvi politične agende. »To lahko dosežemo,« odločno zatrdi in uporabi preteklost za ustvarjanje narodnega etosa ter kot dokaz, da bodo tudi tokrat uspeli rešiti probleme. Občinstvo spomni na obdobje po 2. svetovni vojni, ko je tedanja generacija zgradila najmočnejše gospodarstvo in najmočnejši srednji razred, kar jih je svet poznal. Na tem mestu z občinstvom podeli zgodbi svojih starih staršev – ded je izkoristil možnost šolanja, ki ga je vojnim veteranom omogočila vlada, s t. i. G. I. Bill zakonom, babica pa je bila del delovne sile, ki je proizvajala najboljše produkte na svetu. Predstavi ju kot del zgodbe o uspehu Amerike oz. temeljne obljube Amerike, ki je trdo delo nagradila in ljudem omogočila dovolj dober standard, da so lahko vzgojili otroke, si kupili dom, poslali otroke na kolidž in še prihranili za upokožitev.

»Pomembno vprašanje našega časa je, kako ohraniti to obljubo,« opredeli problem Obama in doda, da noben izziv ni tako resen in nobena debata bolj pomembna. V razmislek poda dve možnosti: »Lahko se sprijaznimo z državo, v kateri gre vse manjšemu številu ljudi zelo dobro, medtem ko jih vedno več komaj shaja. Lahko pa obnovimo gospodarstvo, v katerem bo vsakdo imel enako priložnost, prispeval pošten delež in igral po istih pravilih.« Izbire ne

opredeljujejo ne demokratske ne republikanske, ampak ameriške vrednote. Te pa je treba obnoviti, prizna predsednik Obama. Pove, da se stanje v državi po recesiji izboljšuje in da bo kot predsednik sodeloval s komerkoli v dvorani, zato da bi ta zagon še okrepil. Vse poskuse vračanja k praksam, ki so pripeljale do gospodarske krize, pa bo ostro zavrnil.

V nadaljevanju govora predstavi načrt napredka in trajnostnega gospodarstva, ki sloni na ameriški proizvodnji, ameriški energiji, veččinah ameriških delavcev in obnovi ameriških vrednot.

Pri zagotavljanju napredka in vzdržnega gospodarstva kot pomembno temo opredeli ameriško proizvodnjo. Vrednoti, iz katerih izhaja, sta v tem primeru ameriški delavec ter ameriška iznajdljivost. Osredotoči se na avtomobilsko industrijo v Detroitu, ki je z vladno pomočjo okrevala in ponudila nove zaposlitve, in pove, da bi se podobno lahko zgodilo tudi v drugih industrijah. Problem, ki ga želi rešiti, je v selitvi delovnih mest izven ameriških meja oz. njihovem vračanju v ZDA. Obeti so dobri, saj poslovanje v državah, kot je npr. Kitajska, postaja dražje in je za nekatere posle celo smiselno, da delo pripeljejo nazaj v Ameriko. Obama v tem vidi veliko priložnost in poziva, da jo izkoristijo. Da bi ameriškim delavcem dal priložnost in izkoristil ameriško iznajdljivost, vodilnim podjetjem ponuja sledečo strategijo: »Vprašajte se, kaj lahko storite, da pripeljete delovna mesta nazaj v državo in država bo storila vse, da vam pomaga k uspehu.«

Davčno zakonodajo vidi kot oviro na poti do podjetniškega uspeha, zato je to naslednje področje, ki se ga dotakne. Težava je v tem, da so podjetja, ki selijo delovna mesta in tudi dobičke izven države, upravičena do davčnih olajšav, medtem ko podjetja, ki ostajajo v državi, plačujejo enega najvišjih davkov na svetu. Ker to ni smiselno, ponovno poziva k spremembi stanja in predstavi predloge sprememb: podjetja, ki selijo delovna mesta v druge dežele, ne bi smela biti upravičena do davčnega odbitka, ampak bi ta denar namenili podjetjem, ki bi proizvodnjo vrnila domov; vsa multinacionalna podjetja bi morala plačati osnovni minimalni davek; ameriški proizvajalci bi morali biti upravičeni do višjih odbitkov davka, pri čemer bi proizvajalci visokih tehnologij dobili dvojni odbitek. »Čas je, da prenehamo z nagrajevanjem podjetij, ki selijo delovna mesta v tujino in pričnemo nagrajevati podjetja, ki ustvarjajo delovna mesta tukaj, v Ameriki. Pošljite mi te reforme in takoj jih bom podpisal,« zaključil svoje sporočilo.

Drugo oviro na poti do uspeha ameriškega delavca predstavlja »konkurenca, ki ne igra po pravilih«. Ponarejanje in piratstvo ameriških izdelkov v tujini ter prednost tujih proizvajalcev pred ameriški zaradi visokih subvencij označi za nepošteno. Iz tega izpelje strategijo, ki bo stanje izboljšala – napove oblikovanje posebne skupine, ki bo preverjala izvajanje zakonodaje na področju trgovine ter preiskovala nepošteno poslovno ravnanje v državah, kot je Kitajska. Kongres pozove k sprejemu ukrepov, ki bodo domača podjetja pri pridobivanju novih trgov ali finančnih sredstev zaščitili pred tujimi. Svoje poglede utemelji z visoko vrednostjo ameriških delavcev, ki so »najbolj produktivni na svetu«, ter s potrjevanjem narodnega etosa, ko pravi, da bo Amerika vedno zmagala, če bodo vsi delovali pod enakimi konkurenčnimi pogoji.

Tretjo oviro, s katero se soočajo ameriška podjetja s področja znanosti in tehnologije, predstavlja pomanjkanje ustrezno kvalificirane delovne sile na domačih tleh. Obama o situaciji, kjer je zahteva po kvalificirani delovni sili dvakrat večja od razpoložljivih virov, medtem ko milijone Američanov išče delo, razmišlja: »Za to ni nobenega opravičila in vemo, kako to urediti.« Predstavi primer dobre prakse z osebno zgodbo matere samohranilke, ki se je uspešno prekvalificirala in ponovno zaposlila pri Siemensu. Uspešna zgodba je osnova za kratek razmislek o enaki priložnosti za vse, ki jo Obama želi zagotoviti vsem Američanom, ki iščejo službo. Zato predlaga, da se javnim kolidžem (community colleges) zagotovi dovolj sredstev za odprtje kariernih centrov, ki bodo nudili izobrazbo in razvoj veščin za nova delovna področja. Predlogu doda še potrebo po enostavnejšem in učinkovitejšem sistemu zaposlovanja.

Naslednja pomembna tema je izobraževanje, kjer izzivi ostajajo kljub temu, da je večina ameriških držav dvignila standard poučevanja. Prvi problem na tem področju opredeli s položajem učiteljev – na tisoče jih je zaradi omejevanja proračuna ostalo brez službe. Predlog, ki ga tu poda, utemelji s trdim delom večine učiteljev za skromno plačilo ter z vplivom, ki ga ima dober učitelj na prihodnost svojih učencev – pripomore k višjemu dohodku v prihodnosti ali s svojim delom reši otroke pred revščino. Zbrane v dvorani spomni, da lahko vsak pokaže na učitelja, ki je vplival na potek njihovega življenja. Ker so učitelji pomembni, predlaga, da šolam namenijo sredstva, da lahko obdržijo dobre učitelje in najboljše tudi nagradijo, neuspešne pa nadomestijo. Da bi zvišal delež dijakov, ki uspešno zaključijo srednjo šolo, je Obama vsem državam predlagal, da bi srednja šola postala obvezna. Učenci bi v njej ostali, dokler je ne zaključijo ali dokler ne dopolnijo 18 let.

Težavo po zaključku srednje šole oz. pri nadaljevanju šolanja predstavlja šolnina, ki je »zastrašujoč izziv«. Natančneje ga predstavi z dejstvom, da imajo Američani višji dolg iz šolnine kot iz kreditnih kartic. Zato kongresu naroča, da prepreči rast obrestnih mer na študentska posojila, da razširijo že sprejeto davčno olajšavo za starše, katerih otroci se šolajo ter v obdobju petih let podvojijo študentsko delo, ki številnim študentom omogoča lažje shajanje v času študija.

Ker vladno subvencioniranje šolnine ne zadošča za izboljšanje stanja, k svojemu deležu odgovornosti pri znižanju stroškov poziva tudi posamezne države ter kolidže in univerze. Iz prakse nekaterih ustanov potrdi, da je to izvedljivo, zato kolidže in univerze opomni: »Če ne morete preprečiti zviševanja šolnine, potem se bo tudi financiranje iz davkoplačevalskega denarja znižalo.« Obamov predlog izhaja iz skupne premise o enakih možnostih za vse: »Višja izobrazba ne sme biti luksuz ... dosegljiva bi morala biti vsaki družini v Ameriki.«

Tudi teme nezakonitega priseljevanja se je v letnih sporočilih dotaknil že tretjič zapored. Kljub temu da se je zaradi strožjega varovanja meje nezakonito prečkanje zmanjšalo, je pozval k celovitemu oblikovanju imigracijske reforme. Pozornost je usmeril zlasti na stotisoče talentiranih študentov, ki trdo delajo in so odgovorni – sledijo skupnim ameriškim načelom –, vendar jih po zaključenem študiju Združene države pošljejo domov, da tam unovčijo v Ameriki pridobljeno znanje. Zato kongres kliče k sodelovanju vsaj na tem področju reforme, z možnostjo pridobitve državljanstva odgovornih in uspešnih mladih ljudi, ki bi lahko prispevali k razvoju znanosti, inovacij, gospodarstva ali obrambe Amerike.

Temi trajnostnega gospodarstva doda pomen, ko ga oriše kot področje, kjer se spodbuja talent in iznajdljivost vsakega posameznika in poudari, da je bila v Ameriki inovativnost vedno pomembna. Temo natančneje opredeli, ko razloži, da sem sodi tudi enako plačilo žensk za enako opravljeno delo ter podpiranje vseh, ki so voljni delati in tudi tvegati na poti do uspeha. Ker se večina delovnih mest ustvari v prizadevnih startup in malih podjetjih, predlaga sprejem programa, ki bo ambicioznim podjetnikom omogočal pridobitev financiranja za širjenje dejavnosti; ki bo malim podjetjem nudil več davčnih olajšav pri dvigovanju plač in ustvarjanju dobrih delovnih mest. Poudari, da te ideje podpirata obe stranki, zato pričakuje predlog zakona še v letu 2012.

Na kratko se dotakne še področja inovacij, ki temelji na raziskavah. Razloži, da v laboratorijih in univerzah že potekajo odkritja, ki bi lahko vodila do pomembnih odkritji na področju zdravljenja raka ali lahkih zaščitnih oblačil za policiste in vojake. Z vizijo prihodnosti, s poudarjanjem ameriškega vodstva v svetu ter s preteklimi dosežki, ki so pripeljali do interneta, novih ameriških služb in industrij utemelji predlog kongresu, naj ne umakne teh investicij iz proračuna in podpira raziskave in inovacije tudi v prihodnje.

Področje, kjer so inovacije ključnega pomena za uspešen razvoj, je ameriška energija, ustvarjena na ameriških tleh. V želji po čim manjši odvisnosti od tujih goriv in ustvarjanju novih delovnih mest predsednik Obama svoji administraciji naroča odprtje več kot 75 odstotkov potencialnih virov nafte in plina na morju in izrazi potrebo po oblikovanju strategije razvoja vseh razpoložljivih virov ameriške energije, ki bo prinesla čistejšo in cenejšo energijo ter seveda nove zaposlitve. Pri poudarjanju razvoja čiste energije je zelo vztrajen in igra na karto ameriškega vodstva v svetu, ko pravi, da te industrije ne bo odstopil Kitajski ali Nemčiji. Na tem mestu ponovno spomni na že stoletje dolgo subvencioniranje, sicer dobičkonosnih, naftnih družb in kongres pozove k večji prizadevnosti: »Sprejmite davčne olajšave na področju čiste energije. Ustvarite nova delovna mesta.« Za kakršnokoli ukrepanje v smeri zmanjševanja globalnega segrevanja vidi v kongresu pregloboke razkorake in zaradi neaktivnosti kongresa pri spodbujanju razvoja obnovljivih virov energije Obama vzame vajeti v svoje roke in napove, da bo z izvršnim ukazom odobril projekt razvoja čiste energije, ki bo v sodelovanju z ameriško mornarico omogočil napajanje četrta milijona domov.

»Toliko Amerike je potrebno obnoviti,« opredeli stanje na področju ameriške infrastrukture, kjer kot eno izmed rešitev predlaga energetska prenova tovarn in poslovnih objektov, ki bi prinesla večstranske učinke: prihranke pri plačevanju računov za energijo, manjše onesnaženje ter več proizvodnje in služb v gradbeništvu. Stanje infrastrukture oriše s propadajočimi cestami in mostovi, potratnim električnim omrežjem in pomanjkljivim visokohitrobnim širokopasovnim omrežjem. Rešitev te, ne ravno optimistične slike, poišče najprej v izkušnji iz preteklosti, ko je Amerika v času velike depresije zgradila velike objekte kot je most Golden Gate ali sistem avtocest v času po 2. svetovni vojni. Poudari, da so tako demokratske kot republikanske administracije investirale v velike projekte, ki so omogočili novo zaposlovanje ter olajšali delovanje podjetij. Iz preteklosti se vrne v prihodnost in napove, da bo z izvršno uredbo odpravil birokratske postopke, ki upočasnjujejo izvedbo številnih gradbenih projektov. Ker projekti potrebujejo financiranje, kongresu predlaga, da

polovico denarja, ki ga sedaj ne potrebujejo več za vojno, nameni za obnovo državne infrastrukture, polovico pa za zmanjšanje državnega dolga.

Temo finančnih storitev odpre z razmišljanjem o vsakodnevnem trdem delu in upoštevanju pravil številnih Američanov, ki si zato zaslužijo vlado ter finančni sistem, ki upoštevatata ista načela: »Čas je, da se igra po istih pravilih od vrha do dna ... Trajnostno usmerjena Amerika vztraja na odgovornosti vseh.« Stanje ovrednoti na podlagi pretekle izkušnje lahkomišelnega odobravanja posojil: »Potrebujemo pametne predpise, da preprečimo neodgovorno ravnanje,« in doda, da pravila, ki bi preprečila finančne goljufije, odlaganje strupenih odpadkov ali prodajo neustreznih medicinskih pripomočkov, svobodnega trga ne uničijo, ampak omogočijo, da ta bolje deluje. V izogib ponovitvi zgodbe, v kateri je Wall Street igral po svojih pravilih, veljajo sedaj nova pravila, ki naj bi obnovila osnovni namen finančnega sistema – financiranje dobrih podjetniških idej ter odgovornih družin, ki si želijo priti do novega doma, odpreti podjetje ali šolati otroke. Da bi zagotovil učinkovit nadzor nad sistemom posojil, je Obama naznanil imenovanje vodje organa za varovanje potrošnikov na področju finančnih storitev, Richarda Cordraya, ki bo nadziral izvajanje ukrepov in tako bankam in finančnim ustanovam onemogočil sklepanje tveganih kupčij. Obama opozori, da morajo te ustanove pripraviti načrt za delovanje v primeru težav in pove, da se njihovo reševanje z davkoplačevalskim denarjem ne bo več zgodilo.

Naslednji problem vidi v nekaterih finančnih družbah, ki kršijo zakone s področja preprečevanja goljufij. Nezakonito ravnanje jim pravzaprav omogoča pomanjkljiva zakonodaja, ki v primeru ponovnega kršenja ne predvideva kazni. V zaščito strank in njihovih naložb ter večine bankirjev in finančnih strokovnjakov, ki ravnavajo tako kot je prav, predlaga sprejem učinkovitejše zakonodaje in napove ustanovitev organa za nadzor finančnega kriminala. Temu doda še pospešitev preiskovanja zlorab na področju kreditiranja ter oblikovanja tveganih hipotekarnih posojil, kar bo kršitelje zakona privedlo pred roko pravice in pomagalo zaključiti obdobje lahkomišelnega ravnanja. Predstavljeno strategijo dodatno utemelji z ameriškimi vrednotami: »Vrnitev k ameriškimi vrednotam poštenosti in skupne odgovornosti bo pomagala zaščititi naše ljudi in naše gospodarstvo.«

Pravkar omenjene vrednote uporabi tudi kot vodilo pri ukrepanju v smeri odplačevanje državnega dolga ter investiranju v prihodnost. Najprej pove, da so se na področju zmanjševanja dolga že strinjali in prišli do velikih prihrankov. »Vendar moramo storiti še več

in to pomeni sprejemanje odločitev,« razloži situacijo, v kateri četrtnina vseh milijonarjev plačuje nižji davek kot povprečna ameriška gospodinjstva. Položaj slikovito oriše s primerom milijarderja Warrena Buffeta, ki je po obstoječi zakonodaji plačeval nižji davek kot njegova tajnica. »Želimo obdržati znižanje davkov za najbogatejše Američane ali želimo ohraniti investiranje v izobraževanje, medicinske raziskave, močno vojsko in oskrbo veteranov,« poda izbiro občinstvu in doda, da Američani vedo, katera je prava izbira. Na osnovi premise občinstva ter komentarja republikanca Toma Coburna, da bi Washington moral prenehati s subvencioniranjem milijonarjev, Obama predlaga, da bi vsi, ki na leto zaslužijo več kot milijon dolarjev, morali plačati 30-odstotni davek, medtem ko bi davek za 98 odstotkov ameriških gospodinjstev, ki letno zaslužijo manj kot 250.000 \$, ostal enak. Predlog utemelji s komentarjem v imenu ljudstva: »To lahko imenujete tudi razredna vojna. Toda zahtevati od milijarderja, da plača vsaj toliko davkov kot njegova tajnica ... Večina Američanov bi temu rekla zdrava pamet.« Zaokroži z razmišljanjem o uspehu in skupni odgovornosti, ki jo ljudje pričakujejo od vseh: »V tej državi ne zavidamo finančnega uspeha. Spoštujemo ga ... (Američani) vejo, da je uspeh te generacije mogoč zaradi odgovornosti, ki so jo pretekle generacije čutile drug do drugega ter do prihodnosti svoje države.«

Kot obe leti poprej se je tudi v tretjem letnem nagovoru dotaknil teme povrnitve zaupanja v vlado. Stanje nezaupanja v to ustanovo opiše kot stično točko občinstva, ki si povečini deli cinično razmišljanje glede »pokvarjenega« Washingtona in vedno večjega razkoraka med vladnimi ustanovami v tem mestu ter preostalim delom države. Ker k takemu stanju prispeva tudi vpliv denarja v politiki, Obama kongresu naroča, naj z zakonom svojim članom prepove trgovanje na podlagi notranjih informacij, in senat poziva, naj vsaj v določenih primerih sprejme pravilo hitrega glasovanja. Poleg kongresa opaža potrebo po spremembi stanja tudi v izvršni veji. Da bi zagotovil varčnejšo, odzivnejšo in k ljudem usmerjeno vlado, je predsednik pozval kongres, naj mu dodeli pristojnost za okrepitev učinkovitosti zvezne birokracije. Ker je implementacija omenjenih ukrepov vezana na boljše sodelovanje in doseganje soglasja med strankama, temo o majhni vladi nadaljuje v združevalnem tonu: »Sem demokrat, toda verjamem, kar je verjel tudi republikanec Abraham Lincoln: vlada bi morala za ljudi storiti samo tisto, česar sami ne zmorejo narediti bolje.« Pove, da bo s podporo kongresa ali brez nje nadaljeval z ukrepi za povečanje rasti gospodarstva, vendar opomni, da bodo z njihovo pomočjo dosežki večji, s čimer znova potrdi moč svoje države: »Ko sodelujemo, Združene države Amerike lahko dosežejo karkoli.«

Moč, ki je zrasla iz domačega sodelovanja, je osnova za ameriške zunanjepolitične uspehe. Tudi načrtana strategija na tem področju izhaja iz ameriških vrednot. Predsednik Obama pove, da so pričeli z zaključevanjem vojne v Afganistanu, s katerim bodo ustvarili trajno partnerstvo. Na Bližnjem vzhodu in severni Afriki, kjer se je pričel val sprememb, bo odločitev o prihodnosti držav v rokah tamkajšnjih ljudi, vendar bodo Združene države zagovarjale vrednote, ki prinašajo pravice in dostojanstvo vsem ljudem, moškim in ženskam, kristjanom, muslimanom in judom. ZDA bodo podprle politike, ki vodijo do svobode, do močnih in stabilnih demokracij in odprtih trgov. Obenem bodo ščitili Ameriko, njene državljane in prijatelje pred zunanjimi grožnjami. Potrdi, da obnovljeno ameriško vodenje čuti ves svet. Utrdili so ga z dejanji pomoči, zagotavljanjem varnosti in moralnim zgledom. Kot primer uspešne ameriške diplomacije poda mednarodno podporo ostrim sankcijam Irana, ki mu nikoli ne bodo dovolili dostopa do jedrskega orožja. Kljub vsem odprtim možnostim še vedno izraža upanje na mirno rešitev. Stara zaveznitva v Evropi in Aziji so še močnejša, vezi z Amerikama še globlje, trdna zaveza ZDA izraelski varnosti ostaja. Pri ovrednotenju stanja na mednarodnem parketu kot pomemben faktor predstavi višjo priljubljenost Amerike, ki ostaja nepogrešljiv narod v svetovnih zadevah.

Nacionalni etos se utrjuje z vzdrževanjem ameriškega vodenja, to pa med drugim zahteva vzdrževanje najmočnejše vojske na svetu. Zato je Obama kongresu predlagal novo obrambno strategijo, ki bo kljub okrnjenemu obrambnemu proračunu Ameriko ohranjala korak pred sovražniki in jo zavarovala pred naraščajočimi kibernetскими grožnjami. Temo veteranov odpre z razmišljanjem o svobodi, ki jo Američanom zagotavljajo »možje in ženske v uniformi«. Zato ponovno poziva k moralnemu imperativu, da jim mora država služiti ravno tako dobro kot so oni njej. To pomeni zagotavljanje oskrbe, nudenje ugodnosti ter aktivno vključitev v »obnovo naroda«. Poudari, da so s podporo obeh strank v kongresu že sprejeli davčne olajšave za podjetja, ki bodo zaposlila veterane. Nov predlog v tej strategiji pa je ustanovitev oddelka, ki bo skupnostim pomagal pri zaposlovanju veteranov kot gasilcev in policistov – »da bo Amerika močna kot ti, ki jo branijo«.

Kot že povedano se v zaključku vrne k razlagi, kakšnim vzornim odnosom vojaških enot naj Američani in kongresniki sledijo. V zaključku narod združuje na osnovi preteklih dejanj, s poudarjanjem veličine nacionalnega karakterja ter spodbujanjem k sodelovanju: »Ta narod je velik, ker smo ga zgradili skupaj. Ta narod je velik, ker smo delali kot ekipa. Ta narod je velik, ker drug drugemu krijemo hrbet.«

9.1.3.4 ČETRTI GOVOR O STANJU V DRŽAVI, 12. februar 2013

Prvi govor o stanju v državi v drugem mandatu predsednika Obame je bil pravzaprav nekakšno nadaljevanje inavguralnega govora, kjer je že nakazal prizadevanje za enakopravnost žensk in istospolno usmerjenih, za spremembo imigracijske in orožarske zakonodaje, za večje spoštovanje volilne pravice in omejevanje podnebnih sprememb. V letnem sporočilu je izhajal iz temeljne ideje o močnejšem srednjem razredu, ki je kot »gonilo gospodarskega razvoja« recipročno povezan s krepitvijo gospodarske rasti in ustvarjanjem novih delovnih mest. Govor je tudi poziv k večji pravičnosti, skupni odgovornosti in žrtvovanju.

Četrti govor o stanju v državi Obama prične s kratkim razmišljanjem o sodelovanju in skupni odgovornosti, kar izrazi z besedami Johna F. Kennedyja: »Po ustavi nismo tekmeči v boju za moč, ampak partnerji v boju za napredek. Moja naloga je, da poročam o stanju v državi, da ga izboljšamo, pa je naloga vseh.« Nacionalni etos prične graditi s pohvalo poguma in odločnosti ameriških ljudi, s katerima so v času recesije prispevali k vidnemu napredku v gospodarstvu in družbi. Poudari, da so skupaj odpravili krizo in obnovili zaupanje v državo, katere stanje je sedaj močnejše.

Vendar naloga še ni dokončana, kar prikaže z opisom stanja milijonov Američanov, katerih trdo delo in predanost še nista bila nagrajena. Kljub novim delovnim mestom in skokovitemu porastu dobička podjetij plače stagnirajo in veliko ljudi ne dobi polne zaposlitve. Zato opomni na skupno nalogo te generacije: »prebuditi pravo gonilo ameriške gospodarske rasti: naraščajoč in uspešen srednji razred«. Nalogo utemelji z osnovno idejo ameriške države, ki jo razširi s pravicami istospolno usmerjenih: »Če pridno delaš in izpolnjuješ svoje odgovornosti, lahko uspeš ne glede na to, od kje prihajaš, kako izgledaš ali koga ljubiš.« Poleg utrjevanja srednjega razreda kot nedokončano nalogo predstavi obnovitev dela vlade, ki mora delati za vse, ne zgolj za peščico in »odpreti vrata priložnosti vsakemu otroku tega velikega naroda«. Ta opis stanja in klic po spremembi sta izhodišče za predloge, podane v nadaljevanju. V govoru se vleče rdeča nit močnega, uspešnega srednjega razreda, ki je gonilna sila ameriške gospodarske rasti. Zato načeloma celotna strategija izhaja iz spodbujanja gospodarske rasti oz. krepitve srednjega razreda.

Ta govor je bil podan slab mesec po Obamovi drugi inavguraciji, zato je opaziti ponavljanje nekaterih tem – v obeh govori o nedokončanem potovanju oz. nalogi ter o skupni odgovornosti vlade in ljudi. »Američani od vlade ne pričakujejo, da bo rešila vsak problem,« vendar pričakujejo razumno in sodelovalno upravljanje predstavnikov ljudstva, ki bi morali interese države postaviti pred strankarske. Razmišljanje o skupni odgovornosti za napredek v državi zaključí s Kennedyjem, ki pravi, da je to naloga vseh.

Prvi trd oreh pri izpolnjevanju skupne naloge je proračun. Temo odpre v združevalnem tonu in poudari dosežek pri znižanju primanjkljaja kot posledico skupnega dela obeh strank. Ker pa zastavljeni cilj, ki bi po mnenjih ekonomistov zadoščal za stabilno finančno stanje še ni dosežen, poziva k dokončanju naloge. Javno razmišlja o več možnostih, o predlogih različnih strani ter argumentira, zakaj niso učinkoviti. Problem proračuna oriše z ugotovitvijo, da so gonilo dolgoročnega dolga naraščajoči stroški zdravstvene oskrbe starajoče se populacije. Pri podaji strategije reševanja te težave izhaja iz uvodnega dela govora, ko je izpostavil pomen skupne odgovornosti ter pomen krepitve srednjega razreda. Reformam, vsaj blažjim, na področju zdravstvene oskrbe se ni mogoče izogniti, zato v izbiro strategije vključi mnenje državljanov. Poudari zavedanje večine Američanov, pa naj si bodo demokrati, republikanci ali neodvisni, da je pri zmanjševanju primanjkljaja potreben uravnotežen pristop, kjer vsak opravi svoj »pošteni delež« odgovornosti in tako prispeva k široko zasnovani gospodarski rasti. Obamova uravnotežena strategija izhaja iz ljudi in skupne odgovornosti. Zato je pripravljen izvesti reforme tudi znotraj njemu ljubega in pomembnega programa Medicare. Znižanje porabe v zdravstvu predlaga tudi z večjo obremenitvijo najbogatejših starejših državljanov ter s spremembo vladnega financiranja zdravstvenih storitev, ki naj bi bile plačane na osnovi kakovosti in ne količine. V zaključku doda, da sprejema tudi dodatne predloge reform iz obeh strank, a pod pogojem, da te ne ogrožajo varne starosti.

Kot naslednji korak pri zmanjševanju deficita predlaga razumno, z obeh strani podprto davčno reformo. Odpravo vrzeli v zakonu ter odpravo olajšav za premožne in vplivne utemelji z uravnoteženim prispevkom k skupnemu cilju. Sprašuje, zakaj bi morali izbrati globlje reze v izobraževanju in zdravstvu, pri tem pa ohraniti davčne odtegljaje, ki služijo le nekaterim. Poudari, da si Američani zaslužijo učinkovito davčno zakonodajo, ki je milijonarji ne bodo mogli izkoriščati, ki bo zmanjšala motivacijo za selitev proizvodnje v tujino in bo ugodna za podjetja, ki odpirajo nova delovna mesta znotraj ZDA. Razmišljanje o občutljivi davčni reformi nadaljuje v poudarjanju skupne moči in veličine naroda ter ponovno pozove,

naj se strankarski interesi in politika zaostrovanja umaknejo pametnim in modrim predlogom, ki bodo ohranjali zaupanje in spoštovanje Združenih držav Amerike.

O rastočem gospodarstvu, ki ustvarja dobre službe za srednji razred, metaforično razmišlja kot o zvezdi severnici, ki usmerja njihova prizadevanja. Predlogi strategij izhajajo iz uvodnega opisa stanja v državi, kjer pove, da veliko ljudi še vedno potrebuje službe in doda potrebo po pametnejši vladi, ki investira v široko zasnovano rast. Za izpolnitev tega cilja predsednik kongresu predlaga sprejem preostanka agende, podane že pred letom in pol, kot prioriteto pa postavi »napraviti Ameriko magnet za nova delovna mesta in proizvodnjo«. Podjetja Caterpillar, Ford in Macs s selitvijo delovnih mest nazaj v ZDA dokazujejo, da je to mogoče. Tudi najsodobnejši inštitut za inovacije na področju proizvodnje iz Youngstowna v Ohiju, ki razvija 3-dimenzionalno tiskanje, dokazuje, da je trend razvoja v tej smeri pravilen. Izhajajoč iz teh primerov predsednik najprej napove odprtje treh dodatnih razvojnih središč, ki bodo nerazvite regije spremenile v globalne centre z visokotehnološkimi delovnimi mesti. Nato kongresu naroči, naj sodeluje pri ustanovitvi mreže 15 takšnih središč in pomaga »zagotoviti, da se bo naslednja revolucija proizvodnje zgodila prav tukaj v Ameriki«, zaključi pa s predlogom v slogu poudarjanja neomejenih možnosti Amerike. V zasledovanju vzdržne gospodarske rasti poudari pomen vlaganja v raziskave in razvoj: »Če želimo ustvarjati najboljše produkte, moramo tudi vlagati v najboljše ideje.« Dosežke in cilje raziskav ameriških znanstvenikov na področju zdravstva, farmacije in energije uporabi kot izhodišče za argument o nadaljnjem financiranju raziskovalnega dela: »Sedaj je čas, da raziskave in razvoj dosežejo nivo, ki ga niso že od vrhunca vesoljske tekme.«

Vlaganje v ameriške vire energije predstavi kot najbolj obetavno področje, ki že kaže pozitivne učinke v življenju Američanov – manjša odvisnost od tujih energetske virov, večji izkoristek alternativnih virov energije ter pogonske energije, kar se odraža v povečanju delovnih mest na tem področju ter nižjih računih za energijo.

Izhajajoč iz tega primera, ki dokazuje, da imajo energetske investicije pozitivne učinke za široko populacijo, ter na osnovi zagotavljanja prihodnosti otrok poziva k učinkovitejšemu spopadanju s podnebnimi spremembami. Problem prikaže na osnovi statistike ter vse pogostejših uničujočih naravnih katastrof, pri čemer občinstvo postavi pred izbiro, ki jo je omenil že v inavguralnem govoru – lahko verjamejo, da je to zgolj naključje ali pa zaupajo presoji znanosti in ukrepajo, preden bo prepozno. Predlog kongresu, naj se združi in sprejme

tržno zasnovano rešitev, sprejemljivo za obe stranki, podkrepi z argumentom, da bi delovanje v tej smeri lahko krepilo gospodarsko rast. »Če kongres ne bo kmalu ukrepal v smeri zaščite bodočih generacij, bom jaz,« je odločen Obama in napove, da bo v tem primeru posegel po izvršnih ukrepih, ki bodo zmanjšali onesnaženje, pripravili skupnosti na posledice klimatskih sprememb ter pospešili prehod na trajnostne vire energije.

S ciljem vzdrževati ameriško vodenje v svetu tudi na področju čiste energije je Obamova administracija že ukrepala, zato pove, da Amerika nadaljuje v tej smeri. Predsednik zato predlaga še povečanje izkoristka vetrne energije ter nadaljnja prizadevanja za še nižje stroške solarne energije. Ker je izkoriščanje zemeljskega plina pripomoglo k čistejši energiji ter večji energetske neodvisnosti ZDA, Obama napove nadaljevanje dela na področju izdajanja dovoljenj za pridobivanje nafte in plina. Obenem poziva kongres k spodbujanju raziskav za še čistejše izogrevanje plina, kar bi pomagalo ohranjati skupni dobrini – čisti zrak in vodo. V smeri zasledovanja razvoja čistih energij ter zmanjšanja odvisnosti od fosilnih goriv Obama predlaga, da se del prihodkov iz naslova nafte in plina nameni raziskavam za razvoj alternativnih pogonskih goriv. Nazadnje Ameriko postavi pred nov cilj: prepoloviti porabo energije na domovih in v podjetjih v obdobju 20 let.

Naslednje področje, potrebno spremembe, je že v preteklih govorih omenjena zastarela infrastruktura. Predlog njene obnove utemelji z zahtevami podjetij, ki so pripravljena vlagati in širiti proizvodnjo na območjih z moderno infrastrukturo, ki jim lajša poslovanje. Program obnove predvideva tudi sodelovanje z zasebnimi vlagatelji, s čimer bi nekoliko razbremenili proračun in hitreje dokazali, da »ni boljšega kraja za poslovanje, kot so ZDA«. Obama z omembo veličine Amerike zaključí predlog.

Gospodarska rast je že v uvodnem delu predstavljena kot osnovni cilj, ki zagotavlja močnejši srednji razred in s tem nudenje priložnosti za uspeh in blaginjo širšemu številu ljudi. Stanovanjski sektor je okreval, vendar omejeno financiranje na tem področju zavira gospodarsko rast, saj številnim kreditojemalcem ni odobreno refinanciranje odplačevanja, potencialni kupci domov pa ne dobijo posojil. Z argumentom podpore gospodarstvu je Obama dal kongresu v podpis predlog, ki bi odgovornim lastnikom domov omogočil refinanciranje kredita.

Vsa zgoraj navedena prizadevanja na področjih proizvodnje, energije, infrastrukture in stanovanjske politike bodo pomagala pri ustvarjanju novih delovnih mest. Nova delovna mesta prihodnosti zahtevajo novo izobrazbo. Pri ovrednotenju stanja na področju izobraževanja se Obama posluži študij, ki dokazujejo, da ima zgodnje učenje pozitiven vpliv na otrokov razvoj in njegovo prihodnost in postreže s podatki, da so manj kot 3 od 10 štiriletnikov vpisani v kakovosten predšolski program. Po njegovi oceni, je za družine srednjega razreda zasebna predšolska izobrazba prevelik finančni zalogaj, otroke iz revnih družin, ki bi to pomoč najbolj potrebovali, pa lahko pomanjkanje izobrazbe v predšolskem obdobju še bolj zaznamuje. Izhajajoč z teh podatkov predlaga, da se v sodelovanju s posameznimi državami vsem otrokom omogoči vključitev v visokokakovostne predšolske programe. Predlagani načrt nadalje utemelji z rezultati študij, ki potrjujejo, da otroci s predšolsko izobrazbo z večjo verjetnostjo zaključijo srednjo šolo, obdržijo službo in ustvarijo stabilnejše družine, in kot primer držav, ki to že izvajajo, navede Giorgio in Oklahomo. Predlog zaključi z argumentom o enakih možnostih za vse: »Zagotovimo, da noben naš otrok ne prične tekme življenja že z zaostankom. Ponudimo našim otrokom priložnost.«

Priložnost za dobro službo potrebujejo tudi ameriški mladostniki, ki zaključijo srednjo šolo. Po zgledu Nemčije predlaga preoblikovanje ameriških srednjih šol v smeri poklicne usmeritve, ki bi svojim maturantom zagotovile kvalifikacije, potrebne za zaposlitev v visokotehnoloških podjetjih. Večina mladih bo še vedno potrebovala visokošolsko izobrazbo. Vrednost visoke izobrazbe izrazi z dejstvom, da več izobrazbe pomeni večjo verjetnost dobre službe in s tem dobrega življenja v srednjem razredu. Kljub olajšavam, sprejetim v preteklosti, največjo težavo na tem področju še vedno predstavljajo visoke šolnine. Zato ponovno poziva visokošolske ustanove, da opravijo svoj del odgovornosti in znižajo cene. Kongresu naroča, da spremeni zakon o visokem šolstvu (Higher Education Act), ki bi po novem visokošolskim ustanovam dodeljeval zvezno pomoč tudi na podlagi cenovne dostopnosti. Predsednikova administracija pa bo izdala preglednico kolidžev, ki bo pokazala, kje se dobi največ za ponujeno ceno.

S področjem izobraževanja je delno povezana tudi sprememba migracijske zakonodaje, naslednja pomembna tema, ki se je je predsednik dotaknil tudi v drugem inavguralnem govoru. Uvod v temo je razmišljanje o naraščanju srednjega razreda ter o osnovni ideji ameriške države: »Da bi utrdili srednji razred, morajo naši državljani imeti dostop do izobrazbe in usposabljanja, ki ga zahtevajo današnja delovna mesta. Toda zagotoviti moramo

tudi, da Amerika ostane kraj, kjer ima vsak, ki je pripravljen trdo delati, možnost napredovati.« Nadarjene, kreativne in prizadevne imigrante predstavi kot prispevek k močnejšemu ameriškemu gospodarstvu. Situacijo oceni na podlagi mnenj voditeljev s področja poslovanja, delavcev, kazenskega pregona in verskih skupnosti, ki se vsi strinjajo, da je čas za izvedbo celovite priseljenske reforme. Reforma, s katero bi rešili vprašanje več milijonov nezakonitih priseljencev, zajema omejitve nezakonitega priseljevanja ter omogočanje odgovorne poti do ameriškega državljanstva. To pomeni preverjanje preteklosti, plačevanje davkov in znanje angleščine. Reforma pomeni tudi zmanjšanje čakalne dobe za pridobitev državljanstva ter odpiranje poti visokoizobraženim in usposobljenim podjetnikom in inženirjem. Kongresu, ki že dela na tem, zagotovi, da bo predlog zakona podpisal takoj, ko ga dobi na mizo.

Enake pravice žensk je ravno tako omenil že ob inavguraciji in v preteklih govorih o stanju v državi. V letnem sporočilu jim ni posvetil veliko besed, vendar je potrdil pomen teme z razmišljanjem, da je ameriško gospodarstvo močnejše, ko ženske niso deležne diskriminacije na delovnem mestu in niso žrtve domačega nasilja. Da se na tem področju dogajajo premiki, je dokazal s skorajšnjim sprejemom zakona o nasilju nad ženskami. Kongresu je naročil, naj končno sprejme zakon o pravičnem plačilu in s tem potrdi, da so ženske upravičene do poštenega plačila, ki ustreza opravljenemu delu.

Tudi temo minimalne plače je pričel z razmišljanjem o prispevku poštenega plačila h gospodarstvu: »Vemo, da je naše gospodarstvo močnejše, ko pošteno delo nagradimo s poštenim plačilom.« Trenutno stanje, ko štiričlanska družina z dohodkom od minimalne plače dejansko živi pod pragom revščine, oceni kot nepošteno. Zato napove spremembo: »V najbogatejši državi na svetu nihče, ki dela polni delovni čas, ne bi smel živeti v revščini, zato dvignimo zvezno minimalno plačo na 9 dolarjev na uro.« Doda še predlog, da se minimalna plača uskladi s cenami življenjskih potrebščin.

Obama se ustavi tudi pri težavi zapuščenih, neperspektivnih mest. Opiše jih kot kraje, kjer je ne glede na to, kako se človek trudi, praktično nemogoče napredovati in uiti revščini. Oceno stanja zaključi z razmišljanjem o enakih možnostih: »Amerika ni kraj, kjer bi usodo določale okoliščine ali kraj rojstva,« in izrazi potrebo po ustvarjanju novih možnosti za vse, ki si želijo iz revščine utreti pot v srednji razred. S ciljem ponujanja enakih priložnosti predlaga spodbude za podjetja, ki bi zaposlila že dalj časa brezposelne ljudi. Kot naslednji ukrep

napove sodelovanje svoje administracije z 20 najbolj prizadetimi mesti v državi, kjer bodo delali na izboljšanju in utrjevanju družinskih odnosov, izobraževanja, javne varnosti in stanovanjske politike. Predlog strategije podkrepi s ponovnim razmislekom o povezavi blagostanja in srednjega razreda: »Močnejše družine. Močnejše skupnosti. Močnejša Amerika. Takšno blagostanje – široko, skupno, zgrajeno na cvetočem srednjem razredu – je vedno bilo vir napredka doma ter temelj moči in vpliva v svetu.«

To razmišljanje je tudi uvod v zunanjo politiko. Obama poudari pomen vojaških enot in civilistov, ki se vsak dan žrtvujejo za ameriško varnost. Oni so tisti, ki bodo omogočili dokončanje misije v Afganistanu. Obama nato napove, da bo do konca leta 2014 vojno v tej državi zaključil. Nato opiše transformacijo Al Kaide, iz katere so se razvile različne ekstremistične skupine in te predstavljajo vedno večjo grožnjo. Jasno je povedal, da v boju proti tej nevarnosti ne bo pošiljal v tujino desetisoče ameriških vojakov, ki bi okupirali tuje narode. Bo pa Amerika pomagala Yemnu, Somaliji in Libiji pri zagotavljanju varnosti ter pomagala zaveznikom v boju proti teroristom. Proti tistim, ki najbolj ogrožajo varnost Američanov, pa se bodo ZDA borile neposredno. Naslednji izziv na mednarodnem področju predstavlja širjenje jedrskega orožja. Režim v Severni Koreji opominja, da bodo dosegli varnost in blagostanje samo z upoštevanjem mednarodnih obvez in jedrski poskus, ki se je zgodil dan pred govorom, označil za izzivanje, ki bo državo samo še bolj osamil. Iranske voditelje je ponovno pozval k diplomatski rešitvi in jim sporočil, da jim z zavezniki ne bodo dovolili razvoja jedrskega orožja.

Ameriško varnost ogrožajo tudi vse pogostejši kibernetiski napadi. Nevarnosti podrobneje opiše: kraja identitete, infiltriranje v zasebno e-pošto, izmikanje gospodarskih skrivnosti. Predstavi tudi večje načrte ameriških sovražnikov, ki poskušajo izvesti sabotažo električnega omrežja, finančnih institucij ali sistema za nadzor zračnega prometa. Takšna situacija zahteva ukrepanje, zato je predsednik že na dan govora izdal izvršni ukaz, ki bo okrepil kibernetisko obrambo in zaščitil nacionalno in zasebno varnost. Ker to ni dovolj, poziva kongres, da vladi izda še več pristojnosti za učinkovito preprečevanje teh vrst napadov.

Temo zunanje trgovine prične z razmišljanjem: »Današnji svet ne predstavlja samo nevarnosti in groženj, predstavlja tudi priložnosti.« Načrte na tem področju utemelji s povečanjem ameriškega izvoza in posledično delovnih mest v državi ter z zagotavljanjem enakih konkurenčnih pogojev na azijskih trgih. To so razlogi za dokončanje pogajanj o

čeztihomorskem partnerstvu (TPP) ter za pričetek pogajanj o celovitem čezatlantskem partnerstvu za trgovino in investicije (TTIP) z Evropsko Unijo. Slednja podkrepi z argumentom, da pravična in svobodna trgovina med obema stranema Atlantika prinaša milijone dobro plačanih delovnih mest v ZDA.

Ko govori o državah v razvoju, ki so še v procesu zgodovinskih sprememb, metaforično razmišlja o Ameriki kot o »svetilniku svobode« in doda, da bodo ZDA v obrambo svobode ostale temelj zavezništev od Amerik do Afrike, od Evrope do Azije. V državah arabske pomladi bodo ZDA zagovarjale spoštovanje človekovih pravic, nadaljevale s pritiskom na sirski režim ter podprle tamkajšnje opozicijske voditelje, ki spoštujejo pravice Sircev. V zagotavljanju varnosti in trajnega miru Izraelu ponovno zagotovi zvesto podporo.

Pripadnike ameriških vojaških sil, diplomate in uslužbence obveščevalne službe izpostavi zaradi njihovega pogumnega in požrtvovalnega služenja, ki omogoča uspešno ameriško vodenje na mednarodnem področju. Obama jim zagotovi, da dokler bo vrhovni poveljnik vojske, bo Amerika po najboljših močeh nudila zaščito vsem, ki državi služijo v tujini ter ohranjala najboljšo vojsko na svetu. Tako kot v preteklih govorih ponovno potrdi nadaljevanje programov podpore veteranom in njihovim družinam.

»Varovanje svobode ni naloga samo naše vojske. Vsi morami opraviti svoj del, da zagotovimo zaščito naših, od Boga danih pravic, tudi doma. To vključuje eno temeljnih pravic demokracije: pravico do glasovanja,« je bilo uvodno razmišljanje v problematiko zagotavljanja volilne pravice vsem državljanom. Problem izhaja iz primerov tudi do sedem ur dolgega čakanja na oddajo glasu. Obama pojasni, da si vsakdo ne more privoščiti tako dolgega čakanja v vrsti. To pomeni odrekanje pravice do glasovanja ter izdajo ameriških idealov. Ovrednotenju stanja sledi predsednikov predlog rešitve: imenovanje nestrankske komisije, ki bo izboljšala prakso glasovanja v Ameriki. »Ta se vsekakor mora izboljšati ... To lahko popravimo in tudi bomo. Ljudje tako zahtevajo in tudi naša demokracija,« dodatno utemelji potrebo po spremembi.

Obama se je zavzel tudi za spremembo orožarske zakonodaje in zmanjšanje nasilja z orožjem. Za Američane občutljivo temo je pričel z razmišljanjem o zaščiti ameriških otrok. Povedal je, da imajo vsi predlogi, ki jih je v govoru podal, le malo veljave, v kolikor ne stopijo skupaj in zaščitijo svojih otrok. Opis stanja prične z omembo Newtowna. Pove, da so tokratni pogovori

o zmanjšanju nasilja s strelnim orožjem drugačni, saj se je velika večina Američanov, ki sicer verjamejo v drugi amandma, združila glede razumne reforme, ki npr. zahteva preverjanje preteklosti kupcev orožja. Pove, da senatorji iz obeh strank delajo na oblikovanju strožjih zakonov ter da policijski načelniki zahtevajo pomoč pri odstranitvi vojnega orožja in streliva z ameriških ulic. Nato je kongres pozval, da o predlogih o strožjem nadzoru nad uporabo orožja glasuje: »Če želite glasovati proti, je vaša izbira. Toda ti predlogi zaslužijo glasovanje.« Doda, da si žrtve in njihove družine od Newtowna, Aurore, Oak Creeka, Tucsona in Blacksburga zaslužijo, da kongres o tem glasuje.

Zaključek govora je prepleten z razmišljanjem o nalogi predstavnikov ljudstva. Pove, da njihovi ukrepi ne bodo preprečili slehernega nesmiselnega nasilja v državi in noben zakon ne bo v celoti rešil vseh izzivov, s katerimi se država sooča. Vendar poudari, da je njihova dolžnost izboljšati stanje, kolikor pač lahko, in tako prispevati k varnosti in večji priložnosti za narod ter ohranjati ameriške ideale. Za zgled postavi primere nesebičnega žrtvovanja in vztrajnosti posameznikov.

Vsem razlikam navkljub si Američani delijo skupen ponos – so ameriški državljani. To ne označuje samo narodnosti ali pravnega statusa, ampak njihovo bit in prepričanja. Razmislek o skupnih vrednotah in njihovem ohranjanju zaključí z idejo delovanja ameriške države, ki zahteva odgovorno ravnanje do soljudi in prihodnjih generacij.

9.1.3.5 PETI GOVOR O STANJU V DRŽAVI, 28. januar 2014

Po petih letih političnih prizadevanj in bojov v kongresu je predsednik Obama pozval k »letu dejanj« in napovedal, da se bo tokrat naslonil na pooblastila, ki so mu na voljo. Predložil je vrsto izvršnih ukrepov, s katerimi je skušal poživiti svoje predsedovanje, ki je po Gallupovih raziskavah javnega mnenja takrat uživalo precej nizko podporo¹⁵. Predloge za ukrepanje mimo kongresa je podal na področjih, kot so minimalna plača, energija, standardi za ekonomičnost porabe goriva, dovoljena stopnja onesnaževanja z ogljikom. Kongresu je napovedal, da bo na morebitne predloge dodatnih sankcij za Iran »v imenu državne varnosti« vložil veto. Spremembe, ki jih je predlagal, sledijo ideji zagotavljanja večje enakosti in priložnosti za vse državljane.

¹⁵ Delo ameriškega predsednika Baracka Obame je konec januarja 2014 podpiralo 42 odstotkov državljanov.

Peti govor o stanju v državi prične z naštevanjem dosežkov ameriških ljudi, ki so s svojim delovanjem na različnih področjih prispevali k napredku in s tem k dobremu stanju v državi. Nižjo stopnjo brezposelnosti, okrepljen stanovanjski trg, odpiranje novih delovnih mest v proizvodnem sektorju, višja proizvodnja domače nafte, zmanjšanje primanjkljaja za več kot polovico – predstavi kot rezultat vloženega truda s strani državljanov. Narodni etos nadgradi z ugotovitvijo vodilnih poslovnežev po svetu, da Kitajska ni več najprivlačnejša država za investicije, ampak so to mesto prevzele ZDA. Temu doda še svojo oceno, da so ZDA bolj pripravljene na 21. stoletje kot katerakoli druga država na svetu.

O letu 2014 razmišlja kot o posebni priložnosti za še večji napredek. Lahko bi bilo prelomno leto za Ameriko, zato člane spodnjega in zgornjega doma postavi pred izbiro – ali bodo spodbujali ali ovirali ta napredek. Nadalje ovrednoti stanje v Washingtonu, ki ga že več let prežemajo sovražni prepiri glede velikosti zvezne vlade. Vprašanje, staro skoraj kot ameriška država, označi kot pomembno, vendar trenutni odnosi in debate ovirajo demokratično delovanje in celo ogrožajo zaupanje in spoštovanje ZDA, kar ni pošteno do ljudi. Zato potrdi, da si bo kot predsednik še naprej prizadeval za boljše vzdušje v Washingtonu in za povrnitev zaupanja ljudi. Spodbudi k nadaljnjemu vlaganju v prihodnost države ter istočasnemu zmanjševanju primanjkljaja z uravnoveženim pristopom, s ciljem zmanjšati brezposelnost. Obamova retorika je združevalna in kongresnike poziva k sodelovanju: »Naj bo to leto dejanj,« saj večina Američanov od predstavnikov ljudstva pričakuje, da delajo za boljše življenje ljudi.

Preden predstavi osnovno strategijo, razmišlja o ideji, ki združuje ameriški narod – globoko prepričanje, da ima v Ameriki priložnost uspeti vsak, ki pridno dela in odgovorno ravna. Nato oceni, da je ta ideja večkrat poteptana. Gospodarsko situacijo predstavi kot obetavno, saj je gospodarska rast dobičke podjetij in cene delnic dvignila v nebo, »tistim na vrhu pa še nikoli ni šlo bolje«. Kljub okrevanju povprečne plače stagnirajo in številni se komaj prebijajo skozi mesec. Vzpon po družbeni lestvici je obstal, številni so brez dela in neenakost se je povečala, opiše problem, ki kliče po spremembi. »Naša naloga je, da ta trend obrnemo,« pozove kongresnike in poda okvirje strategije, ki bo podpirala rast, okrepila srednji razred oz. ponudila nove priložnosti za vzpon do srednjega razreda.

Izhajajoč iz izkušnje preteklega leta, ko so njegovi predlogi doživeli veliko nepodpore in blokad, kongresu napove, da je sicer pripravljen z njim sodelovati, toda »Amerika ne miruje

in tudi jaz ne bom. Kjerkoli in kadarkoli bom lahko ukrepal brez zakonodaje in ameriškim družinam omogočil več priložnosti, bom to tudi storil,« je odločno napovedal uporabo izvršnih ukazov.

Uvod v konkretne predloge je ponovno razmišljanje o priložnosti za vse oz. uspehu, ki je zgrajen na močni delovni etiki ter velikih sanjah. »To je pritegnilo naše prednike sem,« utrdi moč tega prepričanja še s preteklo izkušnjo in doda: »Priložnost je to, kar smo.« Predsednik Obama želi obnoviti obljubo o priložnosti in ker je »dostop do dobre službe najboljši kazalec priložnosti«, odpre temo povečanja delovnih mest na različnih področjih. Položaj v gospodarstvu se hitro izboljšuje in podjetja napovedujejo nove zaposlitve. Veliki proizvajalci celo razmišljajo o selitvi delovnih mest iz tujine nazaj v Ameriko. Obama zato predlaga, da republikanci in demokrati stopijo skupaj in spremenijo davčno zakonodajo – zakrpajo luknje v zakonu, ukinejo spodbude za selitev delovnih mest v tujino in znižajo davčne stopnje za podjetja, ki odpirajo nova delovna mesta doma.

Ker so v globalnem gospodarstvu najboljše službe navadno vezane na vrhunsko infrastrukturo, kongresu predlaga tako podaljšanje že obstoječih kot tudi odpiranje novih delovnih mest v gradbeništvu, na področju obnove cest, pristanišč, plovnihi poti. Sam pa bo ukrepal za zmanjšanje birokratskih ovir in racionalizacijo pridobivanja dovoljenj za ključne projekte.

Amerika ima priložnost potrditi svoje vodenje tudi na področju visokotehnološke proizvodnje, zato Obama napove odprtje šestih novih središč za razvoj te proizvodnje. Dvostranski predlogi zakonov v obeh domovih bi število središč in s tem seveda tudi zaposlitev lahko podvojili, zato kongres pozove, naj ustvari zaposlitve za Američane. Mala podjetja ustvarijo največ novih zaposlitev in predstavljajo velik delež med izvozniki. Novo trgovinsko partnerstvo z Evropo in Azijo jim bo pomagalo odpreti še več delovnih mest.

Naslednje področje z možnostjo zaposlovanja so raziskave in razvoj. Obamov predlog izhaja iz tekmovalnega duha s Kitajsko in Evropo, ki ne stojita križem rok in če Amerika želi ohraniti vodenje globalnega gospodarstva tudi v prihodnosti, se mora osredotočiti na raziskave, ki vodijo do pomembnih dosežkov, kot sta npr. Google in pametni telefon. Iz teh argumentov izpelje predlog, naj kongres odpravi lanskoletni rez v financiranju raziskav in dovoli, da se zgodi »naslednje veliko ameriško odkritje«. Na tem mestu doda še predlog

patentne reforme, ki bi podjetnike ubranila pred dragimi sodnimi postopki in jim tako omogočila, da se osredotočajo na inovacije.

Pridobivanje ameriške energije označi kot najpomembnejši dejavnik pri porastu delovnih mest in pove, da je Amerika že blizu energetske neodvisnosti. Ker pri tem pomembno vlogo igra pridobivanje zemeljskega plina, goriva, ki manj prispeva h globalnemu segrevanju, Obama predlaga ustvarjanje delovnih mest tudi na tem področju. Napove, da bo z ukinitvijo birokratskih preprek državam, v sodelovanju z zasebnim kapitalom, pomagal zgraditi tovarne, ki uporabljajo zemeljski plin. Naslednji predlog izhaja iz sledečega stanja: Amerika postaja globalni vodja tudi v pridobivanju sončne energije, ki odpira nove zaposlitvene možnosti. Obama zato ponovno predlaga razumnejšo davčno politiko in ukinitev dragega subvencioniranja (4 milijarde letno) naftne industrije, ki tega ne potrebuje, kar bi omogočilo višje investicije v energijo prihodnosti.

Z energijo povezano je tudi onesnaževanje, ki se ga zato dotakne, kljub temu da ni povezano z novim zaposlovanjem. Omejevanje onesnaževanja prične z razmišljanjem o pozitivnih učinkih energetske politike, ki ne ustvarja samo novih delovnih mest, temveč prispeva tudi k čistejšemu in varnejšemu planetu. Pohvali se z dosežkom Amerike, ki je v preteklih osmih letih znatno zmanjšala onesnaževanje z ogljikom in prehitela vse države. Vendar to ni dovolj, kar dokazuje tudi dejansko stanje z vse pogostejšimi sušami in poplavami. Zato je svoji administraciji izdal ukaz, da v sodelovanju z državami sprejme nove standarde o dovoljeni količini emisij za elektrarne. Svojo odločitev podkrepi s trditvijo, da so podnebne spremembe dejstvo ter z razmišljanjem o prihodnosti otrok in odgovornosti sedanjih generacij.

Potrebo po migracijski zakonodaji ponovno poveže z dvigom gospodarske rasti ter z mnenjem voditeljev s področja poslovanja, delavcev, kazenskega pregona in verskih skupnosti. Ovrednotenju stanja doda še mnenje neodvisnih ekonomistov, ki potrjujejo, da bi reforma prinesla rast gospodarstva in zmanjšala proračunski primanjkljaj. Njihove izračune potrdi tudi Obama z razmišljanjem o sanjah, ki jih ljudje ob prihodu v Ameriko želijo uresničiti, saj s svojim prispevkom naredijo Ameriko privlačnejšo za podjetja in nova delovna mesta. Nato pozove k sprejetju reforme še v letu 2014, ker je čas, da to storijo.

Predlog za podaljšanje nadomestil za čas brezposelnosti, ki se je konec leta 2013 zakonsko izteklo za 1,6 milijona ljudi, izhaja iz idej, predstavljenih na začetku govora: pridno delo in

odgovornost sta pot do uspeha ter več priložnosti za družine. Stanje predstavi z osebno zgodbo matere, ki je po letih dela in plačevanja davkov z možem kupila hišo, nato pa zaradi rezov v proračunu izgubila službo. Ker si odgovorni in delovni Američani zaslužijo priložnost, kongres pozove, naj jim jo da. Ti ljudje potrebujejo pomoč države, toda tudi država jih potrebuje, da se »vrnejo v igro«.

Temeljna ideja o enakih možnostih za vse in iz nje izpeljani cilj o boljših možnostih za vse otroke sta osnovi teme o predšolski izobrazbi. Stanje na področju izobraževanja se sicer izboljšuje, pravi Obama, ki postreže s podatkom, da več mladostnikov kot kadarkoli prej zaključuje visokošolsko izobraževanje in šole prilagajajo svoje programe in zahteve v smeri potreb sodobnega gospodarstva. Toda »še vedno ne dosežemo dovolj otrok in ne dosežemo jih pravočasno,« označi problem in pove, da je to treba spremeniti. Predlog spremembe, tako kot v govoru leto poprej, utemelji z izsledki raziskav, ki potrjujejo, da je najboljša investicija v otrokovo prihodnost visokokakovostna izobrazba v predšolskem obdobju. Zato od kongresa ponovno zahteva, kot starš in kot predsednik, da državam pomaga omogočiti kakovostno predšolsko izobrazbo vsem štiriletnikom. Da je predlog smiseln, dokazujejo ukrepi nekaterih držav, ki so v preteklem letu že pričele z uvajanjem sprememb na tem področju. Vsa prizadevanja na področju izobraževanja – predšolska vzgoja, prenova srednjih šol, ukrepi za znižanje šolnin in lažje odplačevanje študijskega dolga – so zasnovani v ideji Baracka in Michelle Obama: »Želiva, da ima vsak otrok enako priložnost, kot jo je država dala nama.«

Temo enakopravnosti žensk odpre z opisom realnega stanja na trgu dela: ženske predstavljajo približno polovico delovne sile, vendar je njihova plača v povprečju skoraj četrtno nižja od moške plače. »To ni prav in za leto 2014 je to sramota,« izrazi potrebo po spremembi, ki jo utemelji s pravico do enakosti, do enakega plačila za enako delo. Nato razširi spekter socialnih pravic s pravico do porodniškega dopusta ter pravico do nege za bolnega otroka ali bolnega starša, ki bi v luči enakosti morala pripadati ne samo materam, ampak tudi očetom. V združevalnem tonu predlaga sodelovanje kongresa, Bele hiše in gospodarstvenikov, s ciljem ženskam dati priložnost, ki si jo zaslužijo, saj »ko ženskam uspeva, uspeva tudi Ameriki«.

Področje minimalnih plač odpre z razmišljanjem Američanov, ki razumejo, da nekateri ljudje zaslužijo več kot drugi in ne obsojajo tistih, ki dosežejo velike uspehe. Večina Američanov si je enaka tudi v mnenju, da nihče, ki je polno zaposlen, ne bi smel pristati v revščini. Smiselnost povišanja minimalne plače dokazuje pet držav, ki so po lanskoletnem predlogu

predsednika ta ukrep samoiniciativno sprejele. Na podlagi primera dobre prakse v dvorani prisotnega podjetnika povabi še več ameriških podjetnikov, da sledijo zgledu. Takšno dejanje dvigne moralo in finančno stanje zaposlenih in še pomembneje, »dobro je za Ameriko,« je odločen Obama in vodilne uradnike držav pozove, naj ne čakajo na kongres. Kot vodja države želi biti tudi sam dober zgled, zato napove, da bo z izvršnim ukrepom dvignil minimalno plačo za pogodbene delavce zvezne vlade. Da bi izboljšanje stanja občutilo več judi, pozove kongres, naj stori enako. »Sedanja zvezna minimalna plača je za okoli 20 odstotkov nižja, kot je bila takrat, ko je tukaj prvič stal Ronald Reagan,« opiše stanje, ki kliče po spremembi. Predlog zaključi s trditvijo, da bi bilo ukrepanje kongresa pravzaprav »povišica« Ameriki.

Predlogi za zagotavljanje finančne varnosti so prav tako zasnovani na vrednoti enakosti. K zmanjševanju neenakosti pripomore že obstoječi zakon o dohodnini, ki pomaga staršem oz. družinam z otroki, vendar ne pomaga dovolj delavcem brez otrok. Zato predlaga skupna prizadevanja za okrepitev dohodninskih olajšav, ki bi pomagale večjemu številu Američanov. Naslednji predlog za povečanje finančne varnosti je uvedba novega pokojninskega varčevanja. Trenutno stanje je namreč nestabilno, saj socialna pokojnina pogosto ne zadošča za dostojno življenje. Zadnja točka pri zagotavljanju finančne varnosti je zdravstvo. »Že desetletja je malo katera stvar družine bolj izpostavila ekonomskim stiskam kot nedelujoči sistem zdravstvene oskrbe,« razmišlja o stanju iz preteklosti. To se je z Obamovo reformo¹⁶ sicer izboljšalo, kar dokazuje osebna zgodba, ko je kritje operacijskega posega preprečilo osebni bankrot. Iz uvodnega razmišljanja o preteklosti razvije ponoven premislek o načelih, ki naj bi vodila sedanje sprejemanje odločitev: »To je bistvo reforme zdravstvenega zavarovanja: občutek miru, ker veš, da v primeru nesreče ne boš izgubil vsega.« Tako Obama brani svoje delo in nasprotnike reforme nagovori: »Če imate jasne načrte, kako znižati izdatke, zavarovati več ljudi in povečati izbiro, povejte Ameriki, kako.« V zaključku teme naslovi vse Američane, ki poznajo koga brez zdravstvenega zavarovanja, naj mu priskočijo na pomoč in pomagajo to urediti do konca marca 2014. Odločitve na tem področju podkrepí z ustvarjanjem nacionalnega etosa: »Navsezadnje, je to duh, ki je vedno gnal ta narod naprej. To je državljanski duh, spoznanje, da s trdim delom in odgovornostjo lahko sledimo individualnim sanjam, vendar se še vedno združimo kot ena ameriška družina z namenom, da tudi naslednji generaciji omogočimo uresničiti sanje.«

¹⁶ Pred letom 2014 nekatere zavarovalne police niso krile stroškov zdravljenja bolezni, ki jo je imel pacient že pred sklenitvijo zavarovanja (npr. rak, astma ...). Z letom 2014 je z dopolnitvijo zakona o zaščiti pacientov Patient Protection and Affordable Care Act zavarovalnicam prepovedano sklepanje takšnih selektivnih polic.

»Državljanstvo pomeni tudi zavzemanje za življenje, ki jih nasilje s strelnim orožjem vsak dan jemlje od nas,« je uvodni razmislek v temo orožarske zakonodaje. Predlog strožje zakonodaje je bil spomladi 2013 že blizu potrditve, a ni uspel. Ker so nedolžni Američani še vedno žrtve napadov v nakupovalnih središčih, šolah ali kinodvoranah, Obama napove nadaljevanje prizadevanj v tej smeri, ob podpori kongresa ali brez nje.

Delovanje na področju zunanje politike prične z nadaljnjim razmišljanjem o pomenu državljanstva ter obrambnih sil: »Državljanstvo zahteva občutek skupnega cilja, sodelovanje v trdem delu samoupravljanja, obvezo služenja našim skupnostim. Vem, da se vsi zbrani strinjajo, da naši diplomati ter moški in ženske oboroženih sil ZDA največ prispevajo k naši državi.« Ocení, da so ZDA varnejše zaradi njihove izjemne požrtvovalnosti in navede dejstva: ameriške enote so se umaknile iz Iraka in 60.000 vojakov se je že vrnilo iz Afganistana, kjer vodenje prevzemajo afganistanske sile. Potrdi, da bodo ZDA skupaj z zavezniki dokončale misijo v tej državi do konca leta 2014 in tako zaključile ameriško najdaljšo vojno. Afganistanu pa obljubi podporo tudi po letu 2014.

ZDA so odločene zagotavljati varnost svojih ljudi pred terorističnimi napadi. »Dejstvo je, da nevarnost ostaja,« Obama opiše stanje, ki je posledica razvoja podružnic Al Kaide in drugih ekstremistov, ki so se zasidrali na različnih koncih sveta. Posledično potrdi vzdrževanje partnerstev za onemogočanje delovanja takšnih mrež, vključno s podporo sirskim opozicijskim silam, ki nasprotujejo delu terorističnih mrež.

»Ostati moramo previdni,« oceni situacijo. Izhajajoč iz prepričanja, da ameriško vodenje in varnost nista odvisni zgolj od izvrstne vojske, napove da konfliktov ne bo reševal z vojaško silo, razen če bo to res potrebno, zato je že omejil uporabo brezpilotnih letal. Nadaljuje s pomenom obveščevalne službe, ki mora pri svojem delu zagotoviti, da zasebnost navadnih ljudi doma in v tujini ni ogrožena, in napove prenovno obveščevalnega nadzora. Kongres pozove, naj odpravi omejitve za premestitev pripornikov iz Guantanamo in pomaga zapreti zapor. »Proti terorizmu se ne borimo samo z obveščevalno dejavnostjo in vojaškimi akcijami, ampak tudi z zvestobo svojim ustavnim idealom in dajanjem zgleda ostalemu svetu,« je utemeljil spremembo v ameriškem vodenju in urejanju sveta. Temu doda pojasnilo, da sta varnost in vodenje odvisna od vseh elementov ameriške moči, vključno z močno in načelno diplomacijo, ki je Sirijo odvrnila od kemičnega orožja, z Iranom pa so pogajanja o prekinitvi jedrskega programa še v teku. Pove, da je izid teh pogajanj še negotov, vendar zagotovi uspeh

na podlagi uspešne izkušnje njegovih predhodnikov: »Če sta se John F. Kennedy in Ronald Reagan lahko pogodila s Sovjetsko zvezo, potem se močna in samozavestna Amerika lahko pogodi tudi sedaj, s šibkejšim nasprotnikom.«

Nadaljuje s poslanstvom ameriškega vodenja v svetu in pove, da ga ne določa zgolj obramba pred grožnjami, ampak tudi neskončne možnosti za dobra dejanja in spodbujanje sodelovanja. »Nihče ni v boljšem položaju, da izkoristi te možnosti, kot Amerika,« postavi v ospredje veličino Amerike in navede prizadevanja za dobrobit sveta: podpiranje demokracije od Afrike do Azije, spodbujanje razvoja v afriških državah, ustvarjanje trgovskih in kulturnih vezi z Amerikama, nudenje pomoči prizadetim v naravnih nesrečah. Dejavnosti na mednarodnem področju izhajajo iz želje po varnosti ter vere v temeljne vrednote: »... to počnemo, ker verjamemo v prirojeno dostojanstvo in enakost vseh človeških bitij ne glede na raso, vero, prepričanje ali spolno usmerjenost.«

Govor ponovno zaključi z razmišljanjem o vrednotah in predanih vojaki, ki jih postavi za zgled celotnemu narodu. »Nobena država na svetu ne počne tega, kar mi,« pohvali delovanje Amerike. »Pri vsakem vprašanju, se svet obrne na nas, ne zgolj zaradi velikosti našega gospodarstva ali vojaške moči, temveč zaradi idealov, ki jih zagovarjamo in bremen, ki jih nosimo, da bi te ideale širili,« potrdi smisel ameriškega vodenja in doda, da pripadniki vojaških enot to zelo dobro vejo. V času, ko se zaključuje še ena vojna in se domov vrača še več vojakov, potrdi nadaljevanje programov za njihovo zdravstveno in mentalno oskrbo, za pridobitev zaposlitve ter programov za podporo njihovim družinam. Da so vsa ta vlaganja v oskrbo veteranov več kot vredna svojega denarja, dokaže z osebno zgodbo vojaka Corya Remsburga, ki ga je obcestna bomba v Afganistanu skoraj ubila. Po letih vztrajnega okrevanja in podpore negovalcev, svojih domačih in skupnosti, se je znova naučil govoriti, stati in hoditi. »Nič, kar je v življenju vredno, ni lahko,« je spoznanje vojaka, predsednik Obama pa spomni sodržavljane, da tudi svoboda in demokracija v Ameriki nikdar nista bili osvojeni brez truda. Vrne se v preteklost in pove, da že več kot dve stoletji napake in ovire premagujejo in se osredotočajo na napredek. Skušajo uresničevati besede, zapisane v ustavi, za vsakega državljan. »To ni lahka naloga, vendar s skupnim prizadevanjem to lahko dosežemo,« zaključi v združevalnem tonu.

9.1.3.6 ŠESTI GOVOR O STANJU V DRŽAVI, 20. januar 2015

V šestem govoru o stanju v državi je ameriški predsednik oznanil konec krize in podal vrsto liberalnih predlogov, osredotočenih na kakovostnejše in varnejše življenje srednjega razreda. Predlogi so že v izhodišču imeli le malo možnosti za potrditev v kongresu, saj so na novembrskih volitvah 2014 republikanci obdržali večino v spodnjem domu in jo prvič tekom predsedovanja Baracka Obame pridobili tudi v senatu. V govoru je zato kar nekaj prostora namenil združevalni retoriki, ki bi razkorak med dvema poloma lahko nekoliko ublažila.

Predsednik Obama je govor pričel z opisom stanja v državi. Prvih 15 let 21. stoletja je bilo namreč zelo razburkanih in hudih, za nekatere je še vedno. Toda splošna predsednikova ocena pravi, da je po prebojnem letu 2014 »senca krize odšla«. »Gospodarstvo raste in ustvarja nova delovna mesta z največjo hitrostjo po letu 1999. Stopnja brezposelnosti je nižja kot pred finančno krizo. Srednjo šolo dokonča več otrok kot kdajkoli. Zavarovanih je več ljudi kot kdajkoli. Osvobodili smo se oklepa odvisnosti od tuje nafte ... vojna misija v Afganistanu je končana,« predstavi trdno stanje v državi. Na podlagi pozitivnih kazalcev, ki dokazujejo zaključek recesije, prične z razmišljanjem o prihodnosti, ki si jo bodo kot narod izbrali. Z retorično figuro antiteze predstavi nasprotujoče si alternative, v katerih se skrivajo ameriške vrednote: »Bomo izbrali gospodarstvo, v katerem gre odlično samo nekaterim? Ali se bomo zavezali gospodarstvu, ki ustvarja vedno višje dohodke in priložnosti za vse, ki se trudijo ... Si bomo dovoli delitev na skupine, naperjeni drug proti drugemu? Ali bomo obudili občutek skupnega cilja, ki je Ameriko vedno gнал naprej?« Nato pove, da bo kongresu poslal finančni načrt s praktičnimi idejami oz. izbirami, ki temeljijo na vrednotah.

Nekaj časa posveti ustvarjanju narodnega etosa, in sicer na osnovi zgodbe zakonskega para Rebeke in Bena, ki se je kljub preizkušnjam uspel prebiti skozi krizo. Njuno zgodbo označi kot zgodbo Amerike. V njej vidi zgodbo na milijone Američanov, ki so s trdim delom, varčevanjem, žrtvijo in novo usmeritvijo uspeli in premagali recesijo. »Vaša vztrajnost in trud sta omogočila naši državi, da je postala močnejša,« potrdi moč ameriškega značaja.

Nato postavi temelj, iz katerega izhaja njegova agenda – »ekonomija srednjega razreda«, kot jo imenuje. Na osnovi stanja v gospodarstvu in družbi zatrdi: »Razsodba je jasna. Ekonomija srednjega razreda deluje. Širjenje priložnosti deluje.« Temu stanju se jasno postavi v bran in kongresu zagrozi, da bodo predlogi zakonov, ki bi skušali škodovati gospodarstvu, odpraviti

zdravstveno zavarovanje, skrhati nove finančne regulacije na Wall Streetu ali posegati v imigracijske spremembe, naleteli na predsedniški veto. Kljub dejstvu, da okrevanje občuti vse več ljudi, predstavnike ljudstva pozove, da zgolj vzdrževanje tega stanja ni dovolj, ampak si morajo zastaviti višje cilje in vložiti več napora pri »obnovi vezi med pridnim delom in večjo priložnostjo za vsakega Američana«.

Na tem mestu se Obama sooči z razkorakom med ustavno obljubo o enakih možnostih za vse ter dejanskim stanjem. Družine namreč še vedno potrebujejo pomoč pri zagotavljanju boljših možnosti za življenje. Vrne se k zgodbi Rebeke in Bena in na podlagi njunega primera konkretizira težave, s katerimi se soočajo povprečni Američani – pridno delajo, da lahko odplačujejo kredit in študentska posojila, varčujejo za starost ter krijejo stroške otroškega varstva, ki za dva otroke stane skoraj kot leto šolanja na univerzi v Minnesoti. Ugodnostim, kot so počitnice ali večerja v restavraciji, se morajo odpovedati. Nato zagotovi, da se bodo tako kot v preteklosti tudi v prihodnosti uspešno soočili s težavami: »... v vseh obdobjih gospodarskih sprememb tekom zgodovine je ta država pogumno ukrepala, se prilagodila novim okoliščinam in zagotovila, da je vsak dobil pošteno priložnost«. Tudi Obamova administracija je z »ekonomijo srednjega razreda« poskrbela za boljše možnosti državljanov, zato se v nadaljevanju osredotoči na razmišljanje o tej ekonomiji in njenih načelih: »... ideja, da gre državi najbolje takrat, ko vsi dobijo pošteno možnost, vsi opravijo svoj pošten del in vsi igrajo po istih pravilih. Nočemo zgolj tega, da so vsi deležni uspeha Amerike, ampak hočemo, da vsak k našemu uspehu tudi prispeva.« To razmišljanje je izhodišče njegove strategije.

Prvi predlog najprej utemelji na primeru zgodovine – med 2. svetovno vojno so moški, kot je bil njegov ded, odšli v vojno, ženske kot njegova babica pa so bile doma del delovne sile, ki jo je za zagotavljanje nacionalne varnosti država potrebovala. Zato je država omogočila splošen dostop do otroškega varstva. »V današnjem gospodarstvu, ko je zaposlitev obeh staršev ekonomska nuja za številne družine, potrebujemo dostopno in kakovostno varstvo otrok bolj kot kdajkoli,« sedanje stanje primerja s preteklim in izrazi potrebo po spremembi. Ker to ni postranska ali ženska tema, temveč nacionalna in gospodarska prioriteta, napove uvedbo davčnih olajšav za otroke, kar bo vsem družinam omogočilo dostop do kakovostnega otroškega varstva.

Drugi predlog, ki bi delovno aktivnim družinam nudil večjo varnost, izhaja iz naslednje ocene stanja: »Danes smo edina napredna država na svetu, ki zaposlenim ne jamči plačane bolniške odsotnosti ali porodniškega dopusta,« in navede podatek o 43 milijonih delavcev, ki za čas bolovanja niso upravičeni do plačila. Številni starši so zato ob bolezni otroka pogosto postavljeni pred neprijetno odločitev – skrb za bolnega otroka ali plača. Kot rešitev problema napove, da bo posameznim državam pri uvajanju te zakonodaje sam priskočil na pomoč, na zvezni ravni pa predlaga glasovanje o pravici do sedemdnevne plačane bolniške odsotnosti.

»Dajte no, smo leta 2015,« je predsednikovo ovrednotenje stanja, ki kliče kongres po sprejetju zakona o enakem plačilu ženskega dela. Pri ponovnem predlogu o dvigu minimalne plače članom kongresa ponudi razmislek: »Če menite, da lahko vzdržujete družino z manj kot 15.000 \$ na leto, poskusite. Če ne, glasujte za povišico milijonu pridnih delavcev.« Zgoraj omenjene predloge dodatno utemelji z razmišljanjem, da bi implementacija teh zamisli pomenila znatno spremembo v življenju na milijone družin in jim omogočila večjo socialno varnost. »Da to naredimo, je naloga nas vseh, republikancev in demokratov,« opomni predstavnike ljudstva na njihovo poslanstvo.

Dostopnejše izobraževanje je drugi steber »ekonomije srednjega razreda«. Temo odpre z razmišljanjem o povezavi višjih plač in višje izobrazbe. Dokaz za to poišče v preteklosti, v 20. stoletju, ko je bilo srednješolsko izobraževanje zastoj, cela generacija po drugi svetovni vojni je s pomočjo vladnega financiranja dokončala šolanje na kolidžu. Amerika je posledično imela najboljšo delovno silo na svetu in je zato uspevala. Nadaljuje z opredelitvijo stanja v 21. stoletju, kjer gospodarstvo nagrajuje znanje. Nova delovna mesta ga bodo v prihodnosti zahtevala še več, Amerika pa še vedno preveč ljudi odvrne od študija zaradi predragih šolnin. »Ni pošteno do Američanov in gotovo ni pametno za našo prihodnost,« utemelji nujno po spremembi in napove načrt, ki bi omogočil brezplačno dvoletno šolanje na kolidžu. Da je to mogoče, dokaže na že obstoječih primerih države Tennessee, ki jo vodijo republikanci, ter mesta Chicago, ki je v demokratskih rokah. »Ostanimo korak pred ostalimi,« je pozval k nadaljevanju ameriškega vodenja in dodal, da bo s kongresom skušal doseči dogovor o ugodnejših pogojih odplačevanja študentskih posojil, »zato da študentski dolg nikomur ne bi uničil sanj«.

Na tem mestu se dotakne tudi vojnih veteranov in razmišlja o njihovem prispevku k stanju v državi. Pove, da jim Američani dolgujejo »vsako priložnost za uresničitev ameriških sanj, ki

so jih pomagali braniti«. Nato govori o uspešnih prizadevanjih za njihovo kakovostno oskrbo, dostopu do ugodnosti ter zaposlovanju v civilnih službah, ki ga je treba še povečati. Ker je kongres o teh zadevah složen, v zaključku nagovori vse generalne direktorje in jih pozove k zaposlovanju veteranov.

Napredno in konkurenčno gospodarstvo, ki odpira nove zaposlitvene možnosti je tretji steber Obamove »ekonomije srednjega razreda«. Prične s potrjevanjem ameriškega uspeha in pove, da je v preteklih petih letih Amerika zaposlila več delavcev kot Evropa, Japonska in vsa napredna gospodarstva skupaj. Stanje v gospodarstvu opiše z dejstvom, da uspeva tako tradicionalna industrija, kot je npr. avtomobilska, kot tudi nova, ki pred dvema desetletjema še ni obstajala. »Ni mogoče zatrditi, kateri sektor bo prinesel delovna mesta prihodnosti,« razmišlja Obama, »toda lahko zatrdimo, da jih hočemo v Ameriki,« je odločen pri zagotavljanju vodilne pozicije ZDA. Razvito infrastrukturno omrežje vidi kot pogoj za lociranje in razvoj naprednih podjetij zato kongresu predlaga, da sprejme za obe stranki sprejemljiv infrastrukturni načrt, ki bi ustvaril 30-krat več delovnih mest in bi v prihodnosti dodatno okrepil državo.

Temo razvoja medicine prične z odločno potrditvijo ameriškega vodenja na področju raziskav in odkritij: »Podjetja 21. stoletja bodo temeljila na odkritjih ameriške znanosti in tehnologije.« Ker želi, da bi bila Amerika vodilna v novi dobi medicine, kot predsednik sproža pobudo za razvoj precizne medicine, ki bo sčasoma omogočila zdravljenje zaenkrat še neozdravljivih bolezni. Njegov cilj je tudi biti prvi na področju odkritij, ki prinašajo nova delovna mesta, npr. nova goriva, revolucionarna protetika, nadaljnje odkrivanje vesolja.

Na področju davčne zakonodaje najprej opredeli že stari problem. Pove, da se Američani strinjajo s poštenim plačevanjem davkov, toda le dokler to počnejo vsi. Nekatere korporacije že predolgo izkoriščajo luknje v zakonu in se izogibajo polnemu plačilu, medtem ko drugi nosijo celo breme. »Letos imamo priložnost, da to spremenimo,« pozove k akciji in predlaga ukinitve vrzeli v zakonu. Pridobljena sredstva bi od bogatih korporacij preusmeril na podjetja, ki vlagajo doma, ter na obnovo infrastrukture. Ker olajšave za najbogatejše povečujejo neenakost, predlaga njihovo ukinitve in preusmeritev denarja za pomoč družinam pri financiranju otroškega varstva in študija. Strategijo spremembe davčne zakonodaje utemelji na osnovi vrednote enakosti, pomoči delovno aktivnemu prebivalstvu, zlasti družinam, ter spodbujanja razvoja in konkurenčnosti. »To je pot, ki ji mora Amerika slediti,« saj vodi do

močnega gospodarstva tudi v prihodnosti, je prepričan Obama in verjame, da so istega mnenja tudi ostali državljani.

Temo zunanje politike prične z razmišljanjem o ameriškem vodenju. Kot vrhovni poveljnik vojske se ne sprašuje, ali Amerika vodi svet, temveč, kako ga vodi. V ospredje znova postavi razumno vodenje: »Najbolje vodimo, ko vojaško moč združimo z močno diplomacijo, ko vplivamo z gradnjo koalicij, ko strahu ne dovolimo, da nas zaslepi pred priložnostmi, ki jih ponuja novo stoletje.« »Natanko tako sedaj tudi počnemo. In to ustvarja spremembo v svetu,« ovrednoti stanje in v nadaljevanju predstavi ameriško delovanje na mednarodnem področju. Pove, da podpirajo vse ljudi, ki so bili tarča terorističnih napadov, in potrdi nadaljevanje prizadevanj za uničenje njihovih mrež, tudi z ustvarjanjem partnerstev in širokih koalicij. Za učinkovitejši boj proti »nemoralni ideologiji nasilnega ekstremizma« kongres zaprosi, naj pokaže ameriško enotnost pri tej nalogi in odobri uporabo sile proti džihadistom Islamske države.

»Dokazujemo vpliv ameriške moči in diplomacije. Zagovarjamo načelo, da večji narodi ne smejo ustrahovati majhnih,« razloži princip delovanja v odnosih z Rusijo, ki so ji zaradi poseganja v Ukrajino dodelili sankcije, ki jih rusko gospodarstvo močno občuti. Tu ponovno izpostavi način ameriškega vodenja z »vztrajno in mirno odločnostjo«.

O odnosih s Kubo pove, da se preživela in neučinkovita politika do te države zaključuje. Nova prizadevanja ovrednoti kot možnost prekinitve dolgoletnega nezaupanja, saj podpirajo demokratične vrednote in prijateljstvo med obema državama. Zato kongres pozove, naj prične z odpravo embarga.

Stanje diplomatskih pogajanj o iranskem jedrskem programu označi kot obetavno in ga morebitne nove sankcije ne smejo ogroziti. Zato ponovno napove veto na predloge, ki bi Iran dodatno sankcionirali. Svojo odločitev utemelji s prepričanjem Američanov, da je vojna za državo zadnja možnost.

Kot pomembno temo opredeli tudi grožnjo kibernetičnih napadov, ki jo je treba zatreti. Zato vabi k sodelovanju obe stranki v kongresu in jih prosi, naj končno sprejmejo zakonodajo, ki bo omogočila uspešen boj proti napadom te vrste, proti kraji identitete in zaščitila podatke o otrocih.

O podnebnih spremembah razmišlja kot o »največji grožnji bodočim generacijam«. Prisotnost problema dokaže s trendom segrevanja (14 od 15 najtoplejših let je bilo po letu 2000) ter z mnenji znanstvenikov, ki potrjujejo, da človekove dejavnosti spreminjajo podnebje. »Če ne bomo ukrepali, bomo še naprej priča rasti oceanov, daljšim in hujšim vročinskim valom, nevarnim sušam in poplavam ter velikim motnjam, ki lahko sprožijo večje selitve, spore in lakoto po svetu,« opiše alarmantne posledice. Resnost stanja podkrepi z oceno Pentagona, da so klimatske spremembe neposredna grožnja tudi nacionalni varnosti. Zato kongresu napove, da mu ne bo dovolil ogroziti zdravja otrok in bo odločno nadaljeval prizadevanja za ameriško vodenje mednarodnih dejanj za zmanjševanje podnebnih sprememb.

Ameriške vrednote označi kot enega od stebrov ameriškega vodenja in poudari, da Američani spoštujejo človekovo dostojanstvo, tudi ko so sami ogroženi in verjamejo v moč pravice. Zato oceni, da v Guantanamu, ki odstopa od teh vrednot, »nima smisla zapravljeni 3 milijonov dolarjev na zapornika, zato da bi zapor, ki ga svet obsoja, ostal odprt«. V času Obamovega predsedovanja se je število zapornikov prepolovilo, vendar je »sedaj čas, da delo dokončamo,« izrazi potrebo po zaprtju in zagotovi, da bo pri tej zahtevi nepopustljiv.

Problematiko obveščevalne službe prične z razmislekom o državljskih svoboščinah, ki jih Američani visoko cenijo. Pove, da morajo tem vrednotam ostati zvesti, če želijo sodelovanje tujih držav in industrije v boju proti terorizmu. Pri zagotavljanju večje transparentnosti in zaščite pred morebitno zlorabo oznani napredek od lanskega leta in napove izdajo poročila o upoštevanju zasebnosti pri izvajanju obveščevalnega dela.

Predsednik Obama v zadnjem delu govora razmišlja o temeljnih ameriških vrednotah, o bistvu, ki narod združuje in člane obeh strank povabi k sodelovanju in preseganju razdiralne politike v Washingtonu. Poudari ameriško izjemnost, h kateri prispeva tudi njihov način vodenja v svetu, ki se je od vojaške akcije odmaknil k diplomaciji in ga imenuje »vodenje z zgledom naših vrednot«. Obama zavrača mnenje cinikov o razdvojenosti znotraj naroda in potrdi, da so en narod, ki skupaj zmore neverjetne stvari. Spomni se besed, izrečenih na demokratični nacionalni konvenciji leta 2004 v Bostonu: »... ni liberalne Amerike ali konservativne Amerike, črne Amerike ali bele Amerike, ampak so Združene države Amerike,« in združevalno zaključi: »Američani, mi smo močna, tesno povezana družina.« Predstavnikom ljudstva nagovori, naj bodo dober zgled svojim ljudem. Mnenja glede določenih vprašanj se bodo vedno razhajala, zato pa povabi vse k iskanju točk, kjer se pogledi

prekrivajo. »Boljša politika«, kot jo imenuje, ohranja dostojanstvo vseh udeležениh, obnavlja zaupanje in pelje državo naprej. Republikance neposredno nagovori in jim pove, da ga ne zanimajo zgolj njihove ideje, ampak sodelovanje z njimi v dobro države. Želi, da bi kongres in Washington »odsevala resnico, da smo kljub šibkim točkam in pomanjkljivostim ljudje s trdnim in radodarnim duhom, ki presega razlike, združuje v skupnem prizadevanju in pomaga sosedom na koncu ulice ali na drugi strani sveta«.

9.1.3.7 ZADNJI GOVOR O STANJU V DRŽAVI, 12. januar 2016

Ker je leto 2016 zadnje leto njegovega predsedovanja in obenem volilno leto, se ameriški predsednik Barack Obama zaveda omejenih možnosti za uresničevanje svoje agende. Ne osredotoči se na nizanje zakonodajnih predlogov, temveč v zadnjem govoru o stanju v državi povzame svoje predsedovanje in v ospredje postavi vizijo ameriške prihodnosti – vizijo gospodarstva, razvoja, socialne varnosti in boljše politike. Državljanе in njihove predstavnike ljudstva nagovarja k sodelovanju in preseganju strupenih političnih delitev, saj bodo le tako dosegli še boljšo prihodnost. »Verjamem v spremembo, ker verjamem v vas, ameriško ljudstvo,« optimistično zaključi govor v stilu kampanje iz leta 2008, kjer se je eden njegovih najglasnejših sloganov glasil: »Sprememba, v katero lahko verjamemo« (Change we can believe in).

V uvodu svojega zadnjega govora o stanju v državi predsednik Obama poda oceno stanja v družbi: »Živimo v času izrednih sprememb, sprememb, ki preoblikujejo naš način življenja, dela, naš planet, naše mesto v svetu.« Nato izrazi nasprotujoče si možnosti, ki jih te spremembe ponujajo, od možnosti izobraževanja deklet v oddaljenih krajih do možnosti načrtovanja terorističnih napadov na drugem koncu sveta; »lahko razširijo priložnosti ali povečajo neenakosti«. Nato zagotovi, da bodo kos sedanjim izzivom, tako kot so jim bili že v preteklosti: »Amerika se je uspešno spopadla z velikimi spremembami v preteklosti: z vojnami, recesijo, pritokom novih imigrantov, bojem za delavske pravice, gibanjem za državljanske pravice. Vsakič so nam nekateri govorili, naj se bojimo prihodnosti ... in vsakič smo te strahove premagali.« Trditve podkrepi z besedami Abrahama Lincolna, da niso ravnali po »dogmah tihe preteklosti«, ampak so spremembe izkoristili sebi v prid in ameriško obljubo širili, da se je dotaknila več ljudi. »Zato ker smo videli priložnost, kjer so ostali videli nevarnost, smo izšli boljši in močnejši, kot smo bili.« Ob tem nadaljuje z gradnjo nacionalnega etosa: »... edinstvene kreposti našega naroda – optimizem in delovna morala,

duh odkrivanja, naša raznolikost, skupna predanost vladavini prava,« in ga predstavi kot orodje za ustvarjanje dobre in varne prihodnosti. Kredibilnost podkrepi z dokazom iz nedavne preteklosti, v obdobju Obamovega predsedovanja: »V tem duhu smo dosegli napredek v zadnjih sedmih letih.« Pove, da tak napredek ni samoumeven, je posledica skupnih odločitev. Tako kot v preteklosti tudi sedaj kot narod stojijo pred izbiro – reagirati na spremembe s strahom in nasprotovanjem ali »soočiti se s prihodnostjo z zaupanjem v to, kar smo, kar zagovarjamo, v neverjetne stvari, ki jih lahko dosežemo skupaj«.

Nato še natančneje opredeli stanje. Osredotoči se na gospodarstvo in ovrednoti informacije na tem področju ter nadaljuje z vzdrževanjem močnega narodnega etosa: »ZDA imajo sedaj najmočnejše in najtrdnjše gospodarstvo na svetu.« Poudari pozitivne rezultate svoje politike, kot je npr. najdaljše obdobje ustvarjanja delovnih mest v zasebnem sektorju v zgodovini in prepolovljena stopnja brezposelnosti. Kljub temu oceni, da je veliko Američanov zaskrbljenih, kar pripiše temeljitim spremembam, ki prežemajo gospodarstvo že desetletja. Razvoj tehnologije, ki nadomešča človeško delovno silo, kjer je le mogoče, podjetja se soočajo z globalno konkurenco. Posledično so delavci stisnjeni v kot, bogastvo pa se vse bolj koncentrira na vrhu. Takšni globalni trendi, ki kljub rastočemu gospodarstvu omejujejo socialno varnost in pravice ljudi, predstavljajo razkorak med ameriškim idealom o trdem delu in poštenem plačilu ter realnim stanjem. Zato Obama pozove, da je kljub gospodarskemu napredku treba storiti še več ter razširiti priložnost in povečati varnost ljudi.

Na področju izobraževanja predlaga nadaljevanje prizadevanj za vključitev vseh otrok v predšolsko izobraževanje, praktično izvajanje pouka računalništva in matematike ter zaposlitev še več dobrih učiteljev. Ponovi potrebo po dostopnejših kolidžih in napove, da bo že v tem letu skušal doseči brezplačno dvoletno šolanje na teh ustanovah. Naslednje področje, ki je v novem gospodarstvu potrebno izboljšav, je socialna varnost ljudi. Zato predlaga okrepitev programov, ki zagotavljata osnovno socialno in zdravstveno oskrbo, Social Security in Medicare, ter večjo mobilnost denarnih nadomestil. Vprašanje glede vloge vlade pri zagotavljanju sistema, ki ni prilagojen finančno najmočnejšim in največjim korporacijam, predstavi kot jabolko spora med republikanci in demokrati.

Po Obamovi oceni delavci, startup in mala podjetja potrebujejo več glasu v novem gospodarstvu in »pravila, ki bi morala delovati njim v prid«. Zato napove, da bo »dvignil«

številna podjetja, »ki so ugotovila, da je poštenost do delavcev, strank ali skupnosti dobra tudi za delničarje« in razširil njihovo prakso po državi.

Nato se dotakne področja razvoja oz. vprašanja spodbujanja odkritij, ki bodo pomagala premagati največje izzive. Ozre se 60 let nazaj, v čas bitke za vesolje in na osnovi preteklih odločitev vlade postavi temelj za njegov argument o večjem vlaganju v razvoj znanosti in tehnologije, ki bi olajšala soočanje z novodobnimi boleznimi in podnebnimi spremembami. »Ko so nas Rusi prehiteli v vesolju, nismo zatrjevali, da Sputnika ni tam gor. Nismo se prepirali o znanosti ali krčili proračuna za raziskave in razvoj. Skoraj čez noč smo razvili vesoljski program. Čez 12 let smo že stopili na Luno.« Nadaljuje z ustvarjanjem nacionalnega značaja, ki mu tokrat pripiše raziskovalnega duha: »Duh odkritij je v naši DNA,« in doda: »Amerika je Thomas Edison, sta brata Wright ... Amerika je vsak priseljenec in podjetnik od Bostona do Austina in Silicijeve doline, ki tekmuje pri oblikovanju boljše prihodnosti.« Potrdi, da so v obdobju njegovega predsedovanja gojili ta duh in napove nacionalno pobudo za odkritje zdravila proti raku, vodenje te naloge pa predaja v roke podpredsednika Bidna. »Naredimo Ameriko državo, ki bo enkrat za vselej ozdravila raka,« zaključi predlog s poudarjanjem ameriške sposobnosti.

Iz pretekle izkušnje na področju vesoljskega programa nadaljuje s temo podnebnih sprememb. »Če se kdo želi še naprej prepirati glede znanosti podnebnih sprememb, naj izvoli. Ampak bo precej osamljen, saj bo razpravljal z vojsko, večino ameriških vodilnih poslovnežev, večino Američanov, skoraj celotno znanstveno skupnostjo ter dvesto narodi po svetu«, ki so si enotni v tem, da problem obstaja in da ga je treba rešiti. Tako poda oceno stanja na področju podnebnih sprememb. Predlog strategije pri soočanju s to težavo, podkrepi z razmišljanjem o priložnosti, ki se ob tem ponuja Ameriki: »Četudi ne bi šlo za preživetje planeta ... zakaj bi zamudili priložnost, da bi ameriška podjetja proizvajala in prodajala energijo prihodnosti?« Našteje pozitivne posledice vseh ukrepov v smeri trajnostnega razvoja, ki jih državljani lahko že občutijo, in spodbudi k še hitrejšemu prehodu na čisto energijo. Kot že v preteklih govorih tudi tokrat predlaga prenos subvencij na področje obnovljivih virov energije, predvsem v okoljih, ki so še močno odvisna od fosilnih goriv. Kljub močnim interesom nekaterih, ki želijo ohraniti status quo, Obama vztraja pri gradnji prihodnosti, ki si je potomci zaslužijo, sedanji generacij pa bi prinesla nova delovna mesta, prihranila denar in obvarovala planet.

Področje zunanje politike obravnava z vidika vprašanja »Kako ohraniti Ameriko varno in voditi svet, ne da bi postali njegov policaj?« Temo odpre z razmišljanjem o veličini ameriškega značaja, ki je tudi odgovor na komentarje republikanskih predsedniških kandidatov o Obamovem neučinkovitem vodenju, ki naj bi oslabilo Ameriko (Qiu 2015): »ZDA so najmočnejša država na svetu in pika.« Potrdi tudi veličino vojske: »Naše enote so najboljše vojaške sile v svetovni zgodovini,« in kot dokaz navede izsledke anket, ki kažejo, da je sedaj ugled ZDA v svetu večji kot ob začetku njegovega predsedovanja. Mednarodno vodenje Amerike podkrepi s trditvijo, da se ob pomembnih mednarodnih vprašanjih svet ne obrne na Peking ali Moskvo. Nato prestopi k procesu podaje ocene stanja. »To so nevarni časi,« pove in nadaljuje z opisom procesa sprememb na Bližnjem vzhodu, tranzicije gospodarstva na Kitajskem, ruskih odnosov do Ukrajine in Sirije. Pove, da morajo ZDA sodelovati pri obnovi mednarodnega sistema, vzpostavljenega po drugi svetovni vojni, pri tem pa je prva prioriteta zaščita ameriškega ljudstva in boj proti terorističnim organizacijam. Prioriteto utemelji z oceno, da kljub temu da teroristi ne ogrožajo ameriškega nacionalnega obstoja, »Al Kaida in ISIL Američanom predstavljata neposredno grožnjo,« saj s svojo ideologijo, ki ne spoštuje človeškega življenja, lahko povzročita veliko škode. Zato jih je treba uničiti, napove Obama. Kongresu naroči, naj izda pooblastilo za uporabo vojaške sile proti Islamski državi in tako ameriškim enotam ter svetu sporoči, da so odločeni dobiti to vojno.

Tudi v zadnjem govoru o stanju v državi potrdi novo, »potrpežljivo in disciplinirano«, strategijo ameriškega vodenja v svetu. Pove, da bo Amerika vedno ukrepala, da zaščiti svoje ljudi in zaveznike. V zadevah svetovnega pomena bo k sodelovanju povabila tudi preostale države, tako da bo vsak opravil svoj del naloge. Tak pristop že kaže rezultate v zadevi Iran, kjer so sankcije in načelna diplomacija preprečile novo vojno in dosegle, da je Iran umaknil jedrski program. Enako vodenje uporabljajo pri mednarodnem reševanju sirskega problema.

Obama potrdi, da je enaka načela Amerika upoštevala pri oblikovanju čeztihomorskega partnerstva (TPP), in predstavi namen tega sporazuma: »odpreti trge, zaščititi delavce in okolje ter utrditi ameriško vodenje v Aziji«. Doda, da bo sporazum doprinos k ameriškemu trgu, saj bo večji izvoz spodbudil nova delovna mesta ter omogočil, da v tej regiji pravila igre postavlja Amerika in ne Kitajska. S temi argumenti nagovori kongres k potrditvi sporazuma.

Prenovljeno ameriško vodenje kaže napredek tudi v primeru Kube. Obama najprej poda oceno preteklega stanja: »Petdeset let osamitve Kube ni prineslo napredka v demokraciji. V Latinski Ameriki smo nazadovali.« Zato je Obamova administracija ponovno vzpostavila diplomatske odnose, odprla možnost potovanj in trgovinske izmenjave ter dela na tem, da Kubancem pomaga pri dvigu življenjskega standarda. Predlog, ki ga poda kongresu izhaja iz pomena ameriškega vodenja ter iz vrednote zaupanja: »Če želite utrditi naše vodenje in kredibilnost na tej polobli, priznajte konec hladne vojne. Odpravite embargo.«

V govoru nadalje razmišlja o ameriškem vodenju, katerega del je tudi pomoč državam po svetu. Ne zgolj zaradi dobrodelnosti, ampak predvsem zaradi nacionalne varnosti, zaradi utrditve mednarodnega reda, od katerega so odvisne tudi ZDA. Kot primer navede vodenje svetovnih narodov v boju proti klimatskim spremembam, ki pomaga ranljivim državam, a pomaga tudi ameriškim prihodnjim rodovom. Ali pomoč afriškim državam, ki trpijo za lakoto in boleznimi – prav je, da se jim pomaga, a hkrati s tem ZDA preprečijo, da bi naslednja pandemija (kot je bil izbruh ebole) dosegla ameriške obale. Nato napove, da bo tekom leta kongres skušal prepričati o financiranju projekta za preprečitev širjenja malarije.

Ponovno izpostavi primer Guantanamo, kjer prične z razmišljanjem o ameriškem vodenju, »ki je odvisno od moči našega zgleда«. »Zato bom nadaljeval s prizadevanji, da se zapor v Guantanamo zapre,« napove svoje namere, ki jih utemelji z oceno stanja: »Je drag, nepotreben in služi samo našim sovražnikom kot brošura za rekrutiranje.«

Dotaknil se je tudi nestrpne politike in dejal, da je treba zavrniti politiko, ki cilja na ljudi zaradi rase ali vere. Poziv je utemeljil z ameriškim bistvom: »Tu gre za razumevanje tega, kar nas dela močne. Svet nas spoštuje zaradi raznolikosti, odprtosti in spoštovanja vseh ver.« Nato ovrednoti stanje, ki se pojavlja v družbi: »Če politiki žalijo muslimane, če se poškoduje mošejo ali zmerja otroke, nismo nič varnejši ... To ni prav.« Doda, da to škoduje ugledu ZDA ter jim otežuje doseganje ciljev po svetu. Argument v zaključku podkrepi z uvodnimi besedami ameriške ustave »mi, ljudstvo«, ki zajema vse ljudi, ne samo nekaterih.

Nekaj prostora nameni tudi stanju politike v Washingtonu. Prične z razmislekom o prihodnosti, ki si je Amerika želi. »Uresničila se bo samo, če bomo sodelovali, če bomo razumno in konstruktivno debatirali, če prenovimo politiko.« V nadaljevanju razmišlja o »boljši politiki«, ki »ne pomeni, da se moramo strinjati o vsem«, kar potrdi s pričakovanji

ustanoviteljev naroda. Ti so namreč razumeli, da demokracija pomeni burno razpravljanje o različnih temah. »Toda demokracija vendarle zahteva osnovno zaupanje med državljani,« doda Obama in posvari, da demokracija preneha delovati, ko »ni pripravljenosti na kompromis«, »ko so samo najskrajnejši glasovi deležni pozornosti«, »ko povprečni ljudje menijo, da njihov glas ne šteje«, »ko je sistem prilagojen bogatim in močnim«. S tem pravzaprav ovrednoti stanje ameriške družbe, saj zatrdi, da veliko Američanov tako razmišlja. Na tem mestu izrazi obžalovanje, ker mu vzdušja v Washingtonu ni uspelo spremeniti, toda zagotovi, da bo na tem delal, dokler se mu mandat ne izteče. Zaveda se, da to ne more biti zgolj njegova naloga, zato k sodelovanju nagovori vse prisotne, ki si ravno tako želijo spremembe in večje kooperativnosti v zakonodajni ustanovi. Nato neposredno nagovori vse državljane, naj tudi oni prispevajo svoj del pri ustvarjanju boljše politike in kot volivci pokažejo svojo moč in zahtevajo spremembo k enostavnejšemu, bolj transparentnemu sistemu, ki bo manj podvržen vplivu moči in denarja.

Zaključek govora posveti ameriškim ljudem, ki vsak dan s svojim delom in dejanji potrjujejo pravi značaj Amerike: poštenost, vizijo, dobrovoljnost, prijaznost ter zavedanje, da so ne glede na raso, vero, spolno usmerjenost ali narodnost najprej Američani, ki jih veže skupno prepričanje. Ameriški značaj zaokroži z besedami Martina Luthra Kinga: »neoborožena resnica in brezpogojna ljubezen«, za kateri pričakuje, da bosta v prihodnosti Amerike »imeli zadnjo besedo«.

9.1.3.8 POVZETEK ŽANRSKIH ANALIZ GOVOROV O STANJU V DRŽAVI

Kot za to zvrst predsedniškega diskurza predvidevata Campbellova in Jamiesonova (2008), ameriški predsednik Barack Obama v sedmih govorih o stanju v državi vzdržuje svojo predsedniško vlogo in jo tudi utrjuje. Ob republikanski prevladi v kongresu je demokratski predsednik le s težavo pripeljal svoje predloge skozi zakonodajni proces. V takšni situaciji, ki jo je enostransko usmerjena politika delitve v Washingtonu še dodatno otežila, je letni govor dejansko potrdil vlogo predsednika v zakonodajnem procesu. Kongres je namreč enkrat na leto javno spomnil na pristojnosti, ki mu jih pri sprejemanju zakonov dodeljuje ustava in mu v nekaterih primerih zagrozil z uporabo pravice veto, npr. ob morebitni potrditvi dodatnih sankcij za Iran ali sprejemu zakona, ki bi ukinil pridobitve zdravstvene reforme¹⁷. Obama je v

¹⁷ Po podatkih Bele hiše (Vetoed Legislation) je Obama do konca aprila 2016 devetkrat uporabil pravico veto, od tega sedemkrat v zadnjih dveh letih predsedovanja.

začetku januarja 2016 dejansko vložil veto na predlog zakona, ki bi odpravil veliko pridobitev zdravstvene reforme, sprejete leta 2010 (Acosta in Holmes 2016). Da bi pri implementaciji svojih predlogov lahko zaobšel nenaklonjeni kongres, je večkrat napovedal izdajo izvršnih ukazov, npr. na področju trajnostne energije in zmanjševanja onesnaženja ali socialne varnosti. Odmeven primer izdaje izvršnih ukazov se je zgodil januarja 2016, ko je predsednik Obama preko tega instrumenta skušal uveljaviti strožji nadzor nad strelnim orožjem¹⁸.

Obamovi govori o stanju v državi izražajo tudi stanje in vzdušje v kongresu. Republikanska stranka je po novembrskih volitvah 2010 zasedla večino sedežev v spodnjem domu, od novembra leta 2014 obvlada tudi senat in številni predsednikovi predlogi so naleteli na gluha ušesa. S ciljem doseči večjo podporo ter spremeniti nesodelovalni duh v Washingtonu je Obamova retorika pogosto združevalna in spravljiva. V prvem letnem sporočilu skuša demokrate in republikance združiti na osnovi poslanstva: »Sem smo bili poslani, da služimo svojim državljanom, ne svojim ambicijam.« V svojem drugem govoru omenja »prepirljivo, jezo in neprijetno demokracijo«, vendar izrazi prepričanje, da kljub temu dejstvu noben Američan ne bi zamenjal svoje države. Nato pove, da imajo različne politike in različna mnenja, a vsi verjamejo v ustavne pravice in ameriške ideale. V govoru leta 2012 kongres neposredno nagovori in mu pove, da z njihovo pomočjo lahko doseže večje uspehe, saj ko delajo skupaj, lahko ZDA dosežejo vse. Predanost ameriških vojakov predstavnikom ljudstva postavi za zgled sodelovanja, osredotočenosti na nalogo in ne na lastne interese. V četrtem govoru poskuša nasprotni stranki združiti z besedami J. F. Kennedyja, ki je svojemu kongresu rekel: »Po ustavi nismo tekmeči v boju za moč, ampak partnerji v boju za napredek.« V petem govoru zbrane v kongresu pozove k skupnemu delu za napredek in opomni na pričakovanja ljudstva, ki želi, da »se osredotočijo na življenja, upe in prizadevanja ljudi«. V predzadnjem govoru temi poenotenja in dostojnejše politike nameni kar nekaj prostora, zavrača cinična mnenja, da sprememba ni mogoča. Povabi k razmisleku: »Vprašanje za vse zbrane nocoj je, kako lahko vsak izmed nas bolje odseva ameriške upe.« in k dostojnemu dogovarjanju: »Če se nameravamo prepirati, dajmo se, toda naj bodo to debate vredne tega telesa in vredne te države.« V zadnjem govoru ponovno poudari, da bo svetla prihodnost njihova, samo če bodo sodelovali, se »racionalno in konstruktivno« pogovarjali ter »popravili politiko«.

¹⁸ Do 20. aprila 2016 je Obama izdal 237 izvršnih ukazov. Za primerjavo jih je G. W. Bush tekom svojega osemletnega predsedovanja izdal 291, W. J. Clinton 364, R. Reagan pa kar 381 (The American Presidency Project).

V nekaterih primerih pohvali sodelovanje obeh strank, npr. pri zmanjševanju proračunske luknje ali odobritvi davčnih olajšav, ki so Američanom nekoliko zvišale plače, kjer pravi (2011): »Ti ukrepi, ki smo jih sprejeli demokrati in republikanci, bodo spodbudili rast gospodarstva.« V tretjem govoru poudari »obojestransko podporo kongresa«, ki je omogočila davčne olajšave podjetjem pri zaposlovanju veteranov. V četrtem govoru npr. pohvali skupine s člani obeh strank, ki v obeh domovih oblikujejo predlog zakona o imigraciji. Enako stori v petem govoru, ko govori zakonu o volilni pravici: »... konservativni republikanci in liberalni demokrati delajo skupaj, da bi zakon okrepili« ter pohvali: »... zahvaljujoč delu demokratov in republikancev je kongres končno sprejel proračun«. V predzadnjem govoru se obema strankama zahvali za podporo ameriškim enotam, znanstvenikom, zdravnikom, ki so se v zahodni Afriki borili z epidemijo ebole.

Spodbuja k sprejetju rešitev, ki bi jih podprli obe stranki (2011): »... morali bi najti za obe strani sprejemljivo rešitev za okrepitev socialne varnosti«, v prvem govoru (2010), ko gre za potrditev zakona o energiji in podnebj, pa pove: »z veseljem bom pomagal pri napredovanju obojestranskih prizadevanj v senatu«. V predzadnjem govoru pove, da je v pogovorih z obema strankama o imigracijskem zakonu prišel tudi do skupnih točk in v primeru zakona o volilni pravici nagovarja: »... lahko se združimo, demokrati in republikanci in vsakemu Američanu omogočimo lažje glasovanje«.

Obamovi govori o stanju v državi odražajo slavnostni ter deliberativni namen govora. Slavnostne značilnosti govora prevladujejo v uvodnem in zaključnem delu govora, ko se predsednik osredotoči na razmišljanje o ameriških vrednotah ali ameriškem značaju, ki narod združuje in ga zaradi svoje edinstvenosti povzdiguje. Obenem s potrjevanjem pozitivnega v ameriškem značaju, s poudarkom uspešnih preteklih izkušenj in zagotovilom, da bo ameriški narod uspel, predsednik Obama na občinstvo deluje inspirativno. Osrednji del govora je sicer tudi prepleten z elementi vrednot in nacionalnega etosa, saj so izhodišče za predložitev in utemeljitev politične agende, vendar priporočila politik le zavzamejo več prostora, tako da pride do izraza deliberativna retorika.

Po natančni žanrski analizi govorov o stanju v državi lahko sklenem, da ameriški predsednik Barack Obama v svojih govorih uporablja vse tri retorične procese, značilne za ta žanr – razmišlja o vrednotah, ovrednoti stanje in nato poda priporočila. Trije procesi si ne sledijo vedno v danem zaporedju, ampak se pogosto med seboj prepletajo in zamenjajo vrstni red.

Občasno podane predloge utemelji na vrednotah, ki jih je omenil že v uvodnem delu in priporočila poda na podlagi v uvodu sprejete premise. Ob prepletanju treh temeljnih procesov predsednik Obama ustvarja in povzdiguje nacionalno identiteto, povezuje preteklost, sedanjost in prihodnost ter vzdržuje predsedniško vlogo. Dotakne se vedno aktualnih tem, ki se v govorih vedno znova pojavljajo – gospodarstvo, davčna zakonodaja, izobraževanje, zdravstvo, imigracija, veterani, energija in podnebne spremembe, varnost, zunanja politika. V govorih uporabi vse elemente žanra govorov o stanju v državi, ki sta jih opredelili Campbellova in Jamiesonova (2008), kar je še zadnja ugotovitev v podporo prvi hipotezi.

V govorih ohranja pozitiven, optimističen ton. Težave pogosto označi kot »izzive«, ki so premagljivi. Vključi pa tudi elemente, kot so osebne zgodbe navadnih ljudi, ki jim da pridih junaštva. Ljudje v zgodbah zrcalijo močan ameriški značaj in so navdih občinstvu. Obenem služijo kot dokaz, da je na določenem področju pomembna sprememba oz. da predlagane strategije delujejo. V drugem govoru npr. predstavi zgodbo Brandona Fischerja, ki je odprl podjetje, specializirano za novo tehnologijo vrtanja. Iz medijev je slišal za nesrečo 33 čilenskih rudarjev, ki jih nihče ni znal rešiti. S sodelavci je izdelal ustrezno opremo za vrtanje, se odpravil v Čile in po 37 dneh nepretrganega dela iz globine okrog 600 metrov pod zemljo rešil rudarje. V govoru leta 2013 opiše zgodbo prijazne 15-letne deklice, ki je tri tedne pred letnim govorom še nastopala na predsednikovi inavguralni slovesnosti, teden dni zatem je bila ustreljena in za poškodbami umrla. V govoru leta 2012 uporabi primer močnega gospodarstva in srednjega razreda ob koncu druge svetovne vojne, kamor vključi zgodbi svojih starih staršev. V petih od sedmih govorov za zgled postavlja junaški duh služenja, enotnosti in predanosti pripadnikov ameriških oboroženih enot. V zadnjem letnem sporočilu namesto zgodb uporabi konkretne primere iz vsakdanjega življenja, v prvem pa izjave oz. dejanja navadnih državljanov, ki govorijo o veličini ameriškega značaja.

V vseh sedmih govorih poseže po primerjavi s tujimi državami, ki jih bolj kot za zgled uporabi za spodbujanje tekmovalnosti. V petih od sedmih govorov predsednik pohvali tudi prizadevanja prve dame – njeno delo na projektih zmanjševanja prekomerne telesne teže pri otrocih ter spodbujanju zaposlovanja vojni veterani. Ob vsem tem pa ne gre pozabiti, da je prisoten tudi element hvale dosežkov Obamove administracije.

9.2 ANALIZA RETORIČNE STRATEGIJE IDENTIFIKACIJE PO BURKU

V tem poglavju se osredotočam na retorično strategijo identifikacije, kot jo razlaga Kenneth Burke. V izbranih govorih iščem tri procese identifikacije oz. povezovanja govornika z občinstvom, z namenom preveriti postavljeno hipotezo, ki pravi: **Prepričljivost ameriškega predsednika Baracka Obame v veliki meri sloni na retorični spretnosti povezovanja z občinstvom.**

9.2.1 IDENTIFIKACIJA V INAVGURALNIH GOVORIH 2009 IN 2013

V tem poglavju bom analizirala oba inavguralna govora ameriškega predsednika Baracka Obame iz leta 2009 in 2013 ter predstavila retorične načine, s katerimi Obama izpolni pogoje za uspešno identifikacijo z občinstvom. Pri analizi bom sledila teoriji Kennetha Burka, ki identifikacijo kot retorično strategijo interpretira na tri načine: metoda skupnih točk, identifikacija preko antiteze ter nezavedna identifikacija.

Metoda skupnih točk

Cilj inavguralnega govora kot podzvrsti epideiktčnega žanra ni spodbujanje občinstva k akciji, ampak je združitev, poenotenje občinstva ter ponovna potrditev skupnih vrednot na kontemplativni ravni, kar sporočajo tudi Obamove besede v zaključku prvega inavguralnega govora: »zaznamujmo ta dan s spominom na to, kdo smo« (2009). Metodo skupnih točk, s katero se predsednik v inavguralnih govorih identificira z občinstvom, lahko razdelimo v sledeče skupine:

1. prispevek ljudi k državi
2. skupna preteklost in predniki
3. skupne vrednote, ideali in ameriški značaj
4. veličina ameriškega naroda
5. skupni interes

Predsednik Obama (2009) se v teh točkah najprej poenoti z občinstvom, postane eden izmed njih. To doseže s pogosto uporabo zaimka *mi* tekom celega govora, v samem uvodnem delu pa to še poudari z uvodnim besedami ameriške ustave »mi, ljudstvo« in pove, da je v težkih časih Amerika vztrajala predvsem zaradi ljudi, ki so ostali zvesti ameriškim idealom. Doda še, da stanje naroda ne zavisi zgolj od dela vlade, ampak predvsem od vere in odločnosti

ameriških ljudi, ki ju vidi v prijazni, nesebični in pogumni medsebojni pomoči. Obama s tem prepozna prispevek skupnosti k državi, kar Cheney (1983, 150) uvršča k metodi skupnih točk. Podobno strategijo uporabi v drugem inavguralnem govoru (2013a), ko v osrednjem delu govora kar petkrat uporabi isti izraz »mi, ljudstvo« oz. anaforo »skupaj smo se odločili ... skupaj smo odkrili ... skupaj smo sklenili ...«.

V nadaljevanju govora nato navaja skupne točke, ki vežejo občinstvo oz. celoten narod, katerega del je tudi sam. Temelj, ki si ga ameriško ljudstvo deli in ga povezuje, predstavlja skupna preteklost in predniki ter skupne vrednote in ameriški značaj. Kot skupna zgodovinska dejstva navaja (2009 in 2013a) ustanovna dokumenta, Deklaracijo o neodvisnosti in Ustavo, ki sta temelja ameriških idealov oz. vrednot: življenje, enakost, svoboda in stremenje k sreči. Povezujejo (2009) jih skupni predniki, od »očeta ljudstva« Georga Washingtona do snovalcev ustave in »domoljubov« (2013a), ki so jim leta 1776 izbrili republiko. Od »generacij, ki so premagale fašizem in komunizem« (2009) do čaščenih, a še pogostejše »po svojem delu nepoznanih mož in žena«, ki so »prepotovali oceane«, »garali v izkoriščevalskih podjetjih«, »prenašali udarce biča in orali trdo zemljo«, »se borili in umirali« v raznih vojnah – vse to zaradi želje po blaginji in svobodi, ki so ju želeli omogočiti tudi svojim potomcem in sedanjemu rodu. Kaj jih je naučilo »prelivanje krvi z bičem in mečem«, madež v ameriški zgodovini, omeni tudi v drugem inavguralnem govoru (2013a). Del skupne zgodovine predstavljajo tudi družbena gibanja za enakost in svobodo, ki jih izrazi v metonimiji »Seneca Falls in Selma in Stonewall« (2013a). Na tem mestu omeni tudi največjega borca za državljanske pravice, Martina Luthra Kinga ml., ki je izrazil neločljivo povezanost svobode posameznika s svobodo vseh ljudi.

Vrednote in lastnosti (2009), ki povezujejo občinstvo in predsednika Obamo oz. ves ameriški narod, so upanje, enotnost, vztrajnost, vera, odločnost, poštenost, trdo delo, pogum, strpnost, radovednost, lojalnost, patriotizem. To so vrednote, na katerih se gradita uspeh in napredek. Nadalje potrdi moč ameriške raznolikosti in spodbuja »duha služenja«, ki ga poosebljajo ameriški vojaki ter odgovornost do sebe, naroda in sveta (2009). V drugem inavguralnem govoru doda še demokracijo, iniciativnost, podjetnost ter človeško dostojanstvo, varnost in pravičnost, odločnost in trdoživost. Vrednote oz. lastnosti, ki jim omogočajo, da sledijo neomejenim možnostim, in jih Amerika nudi, so mladost, zagnanost, raznolikost, odprtost, zmožnost tveganja in kreativnost (2013a).

V prvem govoru kliče k ponovni potrditvi ameriškega »vztrajnega duha« ter ideje, ki pravi, da so »vsi enaki, vsi svobodni in vsi zaslužijo priložnost, da sledijo svoji polni meri sreče« (2009). Slednjo poudari tudi ob drugi inavguraciji (2013a). Ameriko predstavi (2009) tudi skozi oči prednikov, ki so ambicije posameznikov in razlike med njimi videli kot del večjega ideala. Ideala, ki povezuje uspeh naroda in uspeh gospodarstva s priložnostjo, ki je omogočena »vsakemu voljnemu srcu« in posledično z blagostanjem večine. Ideala, ki zagotavlja človekove pravice in vladavino prava.

Skupni ideali in vrednote delajo ameriški narod velik. Kljub temu da ima veličina svojo ceno, da si jo je »treba prislužiti«, Obama (2009) poudari, da ostajajo »najuspešnejši in najmočnejši narod na Zemlji«, da njihovi »ideali še vedno razsvetlujejo svet«. V drugem inavguralnem govoru (2013a) pove, da jih zvestoba ideji o neodtujljivih pravicah do življenja, svobode in sreče, dela izjemne in zato Američane tako kot drznost za tveganje. Američane imenuje božje ljudstvo, ki mora ščititi pravico do svobode. Posledično lahko razumemo, da predsednik predstavi, tako kot že mnogi njegovi predhodniki, da je biti član ameriške skupnosti oz. njen državlján vrednota sama po sebi.

Predsednik se v obeh inavguralnih govorih identificira z občinstvom tudi preko skupnega interesa oz. naloge, ki jo predstavi kot nadaljevanje ideje o enakosti, svobodi in sreči za vse (2009, 2013a). V ta okvir postavi politično filozofijo bodoče administracije, ki prezentira skupne cilje vlade ter ljudi: npr. pomoč družinam pri iskanju službe z dostojnim plačilom; oskrba, ki si jo lahko privoščijo; dostojanstvena starosti; preseči konflikt in razdor (2009); zagotavljanje priložnosti ter blaginje za vse; prenova vlade, infrastrukture, šolstva, zdravstva, energetskega sistema, nadzora trga (2009, 2013a); prenova davčne zakonodaje; skrb in zaščita šibkih; odgovorno ravnanje na področju energije in ohranjanja planeta za prihodnje rodove (2013a).

Vrednoti miru in dostojanstva (2009) služita kot lastnosti, ki povežeta Ameriko in podobno mislečo svetovno javnost: »Amerika je prijatelj vseh narodov in vsakega moža, ženske in otroka, ki iščejo prihodnost miru in dostojanstva.« Demokracija (2013a) je vez med ameriškim občinstvom in »tistimi, ki hrepenijo po svobodi« v državah v razvoju.

Identifikacija preko antiteze

Ljudje pripadamo določenemu narodu in državi, s katero se identificiramo na podlagi skupnih lastnosti, vrednot, interesov. Ker ljudje predstavljamo različne entitete, med nami in znotraj narodne skupnosti prihaja do sporov, razdorov, konfliktov, ki jih z rabo simbolov, besed, govornih spretnosti skušamo premostiti in najti skupne, povezovalne lastnosti, in končno doseči stanje konsubstancialnosti. Kot narod pa nas pogosto združi ogrožanje s strani skupnega sovražnika. Dober primer predstavljajo športni dogodki, kjer se zbere ogromno število ljudi, pripadnikov istega naroda, s skupnim interesom, da ne glede na miselnost ali politično pripadnost podprejo svoje moštvo ali posameznika v tekmi s tujim nasprotnikom.

Obama v inavguralnem govoru sicer ne predstavlja nobenega naroda kot grožnje Ameriki, vendar zunanjega sovražnika implicitno omeni preko negativnih vrednot, ko potrdi, da je ameriški narod »v vojni proti daljnosežni mreži nasilja in sovraštva« (2009). V mislih ima mrežo teroristične organizacije Al Kaide, na katero so usmerjene tudi besede: »tisti, ki si prizadevajo dosegati cilje s povzročanjem strahu in pobijanjem nedolžnih«. Obama jim odločno pove, da s tem ameriškega duha ne bodo zlomili, ker je močnejši in jih bodo zato premagali. Štiri leta kasneje omeni, da bodo vedno ostali previdni pred tistimi, ki bi jim škodovali (2013a).

Kot zunanjega sovražnika, ki združuje Američane ter zaveznike, imenuje »nuklearno grožnjo« ter »segrevanje planeta« oz. »načini, kako uporabljamo energijo«, saj ti krepijo njihove sovražnike (2009). »Grožnja podnebnih sprememb« je ostala aktualna tudi v drugem inavguralnem govoru, saj ogroža sedanje in bodoče rodove. Obama zatrdi, da se bodo nanjo odgovorno odzvali, ker ne želijo izdati svojih otrok in bodočih generacij (2013a).

Skupni sovražnik, ki ga Obama imenuje izziv in ga mora Amerika premagati, je še gospodarska kriza, ki ji doda še »spodkopavanje zaupanja« v svetlo prihodnost države (2009). Gospodarska rast v ZDA je do začetka leta 2013 pričela okrevati tudi zaradi nekaterih Obamovih reformnih ukrepov, zato v drugem inavguralnem govoru to ni bila več grožnja narodu. Pove pa, da je ta nekdanji »sovražnik« utrdil ameriško odločnost in dokazal njihovo trdoživost. Zato pa je občinstvu kot grožnjo, ki lahko doleti vsakogar, predstavil nesrečo (2013a). Ne uporabi ravno tega izraza, vendar je iz sledečega opisa razvidno, da smo vsi ljudje ranljivi pred njo, ne glede na naš način življenja: »vsakdo izmed nas se lahko kadarkoli znajde pred izgubo službe ali nenadno boleznijo ali uničenjem doma v strašnem viharju«, kar

uporabi kot argument za obstoj reformiranih programov zdravstvene in socialne oskrbe, Medicare and Medicaid and Social Security.

Obama (2009) poudari pomembnost povezave preko skupnih lastnosti, saj je to pravzaprav nujno za uspešno soočanje z grožnjami oz. sovražniki: »Danes smo se zbrali, ker smo izbrali upanje pred strahom, enotnost namena pred konfliktom in razdorom« ter »ponovno pod vodstvom teh načel se lahko soočimo s temi novimi grožnjami«.

Nezavedna identifikacija

Tretji tip identifikacije poteka na nezavednem nivoju in, kot pravi Burke, pogosto ostane neopažena. Ker Burke kot primer navaja rabo osebnega zaimka »mi« in temu navodilu sledi tudi Cheney (1983), se bom pri preučevanju nezavedne identifikacije osredotočila na rabo zaimka »mi«, vključno z drugimi sklonskimi oblikami, ter iskala primere pripadajoče vzporednice »oni«, ki simbolizira outsiderje. Dodala bom še kvantitativno analizo rabe zaimkov.

V inavguralnih govorih se govornik z rabo »privzetega *mi*« identificira s celotnim narodom in potrdi skupne lastnosti in interese, opisane pri metodi skupnih točk. Poudari enotnost in pripadnost narodu. Poudari, da vsi verjamejo v iste vrednote, ideale, da si delijo skupen ameriški značaj in skupne cilje.

V obeh inavguralnih govorih je opazna pogosta raba osebnega zaimka »mi«, ki vključuje celotno občinstvo oz. narod. S »privzetim *mi*«, kot ga imenuje Cheney (1983), se vzpostavi vez med Obamo kot govornikom ter poslušalci, poudari in spodbuja idejo enotnosti, občutek pripadnosti in skupnih vrednot. V prvem inavguralnem govoru na primer pravi: »Amerika je vztrajala ... ker smo *mi*, ljudstvo, ostali zvesti idealom *svojih*¹⁹ prednikov in zvesti *svojim* ustanovnim dokumentom« ter govori o »veličini *našega* naroda«. Kot »pomen *naše* svobode in *našega* nazora« naslika množico moških, žensk in otrok, vseh ver in ras, ki so se pridružili praznovanju ob zaprisegi moškega, čigar oče bi bil pred manj kot šestdesetimi leti deležen diskriminacije (2009). Tudi ob drugi inavguraciji »privzeti *mi*« deluje povezovalno v klicanju

¹⁹ V nekaterih primerih se v prevodu zaimek »our« izgubi, ker se v slovenščini uporablja povratnosvojilni zaimek. Zaradi poudarka na pogostosti rabe tega zaimka v izvirnem besedilu sem navedla tudi nekaj takšnih primerov.

k skupnim vrednotam in zavedanju skupne preteklosti: »Vedno, ko se (*mi*)²⁰ zberemo z namenom inavguracije predsednika, smo (*mi*) priča vztrajnemu duhu naše ustave. (*Mi*) potrdimo obljubo naši demokraciji. (*Mi*) se spominjamo, da kar veže ta narod skupaj, ni barva *naše* kože ali prepričanja *naše* vere ali izvor *naših* imen. Kar *nas* dela izjemne – kar *nas* dela ameriške – je *naša* zvestoba ideji, izraženi v deklaraciji pred več kot dvema stoletjema«; »*Naše* proslavljanje iniciative in podjetništva, *naše* vztrajanje pri trdem delu in osebni odgovornosti, to so stalnice *našega* značaja«. Ko poudarja prednike, pove, da so »*nam* dali republiko« in zaupali bodočim generacijam, da bodo ohranjale »*naš* temeljni nazor« (2013a). »Privzeti *mi*« izraža zavedanje, da so skupaj v tej nalogi, ter odločnost, s katero bodo popeljali Ameriko naprej: »*Naši* delavci niso nič manj produktivni, kot so bili pred krizo. *Naš* um nič manj inovativen, *naši* izdelki in storitve nič manj potrebni, kot so bili prejšnji teden ali prejšnji mesec ali lansko leto. *Naše* zmožnosti ostajajo nespremenjene.«; *Mi* bomo ukrepali ... *Mi* bomo zgradili ceste in mostove ... *Mi* bomo vrnili znanosti njeno mesto ... *Mi* bomo izkoristili sonce in veter in zemljo ... *Mi* bomo preoblikovali naše šole in univerze ... In vse to *mi* zmoremo. In vse to bomo (*mi*) storili« (2009). Štiri leta kasneje (2013a) pove: »... *mi* smo ustvarjeni za ta trenutek in (*mi*) ga bomo izkoristili – dokler bomo (*mi*) to storili skupaj.«

»Privzeti *mi*« izpostavi pomembnost skupnih ciljev za ves narod, saj z njegovo rabo izrazi vključenost vsakega posameznika, pripadajočega tej skupnosti: »(*Mi*) moramo uporabiti nove ideje in tehnologije za obnove vlade, prenoviti *naš* davčni zakonik, reformirati *naše* šole in opolnomočiti *naše* državljane« (2013a). Ravno tako »privzeti *mi*« deluje vključujoče pri podajanju političnih načel bodoče administracije o izvajanju enakosti za vse: »*Naše* potovanje ne bo končano« dokler ne bo enakosti za »*naše* žene, *naše* matere in hčere«, »*naše* gejevske brate in sestre« (2013a). »Privzeti *mi*« da občutek soudeležbe posameznika pri vrednotah gospodarstva in narave: »Tako bomo (*mi*) vzdrževali vitalnost *našega* gospodarstva in *našega* nacionalnega zaklada – *naše* gozdove in vodne poti, *naše* obdelovalne površine in zasnežene vrhove. Tako bomo (*mi*) ohranili *naš* planet« (2013a).

Inavguralna govora predsednika Baracka Obame ne vsebujeta nobenega primera »privzetega *oni*«.

²⁰ V prevodu se osebni zaimsek »we« izgubi, ker slovenščina osebo izraža z glagolsko obliko. Zaradi poudarka na pogostosti rabe tega zaimka v izvirnem besedilu sem jih v prevodu dodala v oklepaju.

Tabela 9.1: Delež »privzetega *mi*« v inavguralnih govorih

zaimki Žalni govor	mi (<i>we</i>)	naš (<i>our</i>)	nam/nas (<i>us</i>)	SKUPAJ	
				Število	Odstotek glede na skupno število besed v govoru ²¹
Inavguralni govor 2009	62	66	23	151	6,3 % (2.409 besed)
Inavguralni govor 2013	68	76	21	165	7,8 % (2.120 besed)

Iz zgornje tabele je razvidno, da »privzeti *mi*« v prvem inavguralnem govoru leta 2009 predstavlja 6,3 % skupnega števila besed v govoru. V drugem inavguralnem govoru pa je delež višji za 1,5 %.

Iz analize retoričnih strategij identifikacije v inavguralnih govorih lahko sklenem, da predsednik Barack Obama uporabi vse tri funkcije identifikacije, pri čemer po številčnosti in raznolikosti primerov prevladujeta prva in tretja metoda – metoda skupnih točk in nezavedne identifikacije.

9.2.2 IDENTIFIKACIJA V GOVORIH OB TRAGIČNIH DOGODKIH NACIONALNEGA POMENA

V sledečem delu naloge bom preučila načine identifikacije, ki jih Obama uporabi v dveh govorih, v katerih nagovori občinstvo, ki je občutilo bolečino tragedije, kot tudi soudeleženo širšo ameriško javnost. Preučila bom dva odmevna govora, in sicer govor po tragičnem streljanju na osnovni šoli Sandy Hook, 16. decembra 2012, ter govor v spomin žrtvam terorističnega napada na bostonskem maratonu, 18. aprila 2013.

Metoda skupnih točk

Metodo skupnih točk, s katero se predsednik v žalnih govorih identificira z občinstvom, lahko razdelimo v sledeče skupine:

1. skupno žalovanje in podpora prizadetim
2. prispevek ljudi k narodu

²¹ Za štetje besed sem uporabila funkcijo štetja besed v programu Word, ki skrajšane slovnične oblike kot je npr. *we're* ali *we've* šteje kot eno besedo. Besed *laughter* ter *applause*, ki so v transkripciji zapisane, pri seštevanju nisem upoštevala. Pri štetju zaimkov sem uporabila Wordovo funkcijo iskanja besed.

3. skupne vrednote in ameriški značaj
4. skupni interes

Oba govora si delita skupni namen, zakaj so se ob obeh priložnostih sploh zbrali – v počastitev spomina na preminule in molitev za vse prizadete. V obeh primerih predsednik Obama govori v imenu ljudstva in tako ustvari prvo povezavo z občinstvom. Predsednik Obama kot skupno točko prikaže dejstvo, da bi bila lahko šola Sandy Hook katerakoli šola v kateremkoli mestu v Ameriki. Zato ves narod sočustvuje s prizadetimi in je žalost zaradi dogodka skupna vsem. Tudi v Bostonu jih povezuje skupna presunjenost ter to, da so vsi stopili skupaj v podporo Bostončanom. Doda, da so zbrani skupaj tudi zato, da ponovno dobijo »to stanje milosti« (2013c), kot je Boston v pesmi imenoval N. B. White; da potrdijo neustrašnega, odločnega duha, prisotnega v tem mestu ter da bo duh te države ostal jasen.

Kar povezuje predsednika kot govornika in širše občinstvo z lokalno skupnostjo Newtown, je pomenljivo sporočilo, ki ga nosijo zgodbe iz tega sicer strašnega dogodka, kar je pravzaprav prispevek udeleženi v tragediji k narodu: »navdihnili ste nas z zgodbami o moči in odločnosti in žrtvi« (2012b). Drugo sporočilo spomni širšo javnost na to, kaj je v življenju res pomembno, ne glede na versko pripadnost: »Vse religije sveta – veliko izmed njih je danes tu zastopanih – se začnejo s preprostim vprašanjem: Zakaj smo tukaj? Kaj daje našemu življenju pomen? Kaj daje našim dejanjem namen?« (2012b). Obama nato jasno zatrdi, da je to ljubezen, ki jo gojimo do svojih otrok, družin in drug do drugega. Otroci so njihova skupna vrednota. Kot narod so sedaj postavljeni pred težka vprašanja. Njihova prva in skupna naloga je poskrbeti za varnost in dobro vzgojo otrok, saj so poleg staršev v to delo vključeni tudi prijatelji, sosedi, skupnost in nenazadnje narod. Poudari, da »vsi nosimo odgovornost za vsakega otroka«, »da smo vsi starši, da so vsi naši otroci« (2012b). V nadaljnjem razmišljanju poda ugotovitev, da kot narod ne izpolnjujejo teh dolžnosti dovolj dobro, da ne naredijo dovolj, zato poda skupno nalogo za prihodnost: »morali se bomo spremeniti« (2012b).

V Bostonskem govoru se Obama identificira z občinstvom preko moralnih sporočil žrtev oz. njihovih najbližjih ter z naukom, ki ga udeleženi v tragediji sporočajo ameriškemu narodu. Mati ene izmed treh žrtev pove, da »to nima nobenega smisla«; druga žrtev »nas opominja na humanost, ki nam je vsem skupna«; tretje sporočilo je na plakat napisal osemletnik, približno leto pred tragičnim dogodkom: »Ne ranite več ljudi. Mir« (2013c). Kar se je ameriško ljudstvo naučilo od Bostona je pravzaprav skupno vodilo, ki povzema lastnosti ameriškega

značaja: »vztrajati, se ne utruditi, ne postati šibki« ter »mi dokončamo tekmo« (2013c). Američani to počnejo »zaradi tega, kar so«, zaradi njihove skupne substance in zavedanja, da niso sami, da bo nekdo v bližini pomagal. Natančneje to opredeli v stavku: »vrednote, ki jih je opisal Deval, vrednote, ki nas delajo to, kar smo kot Američani«. Patrick Deval, takratni guverner zvezne države Massachusetts, v knjigi o ameriških sanjah *Faith in the Dream* govori o skupnih vrednotah enakosti, priložnosti, upanju in poštenosti (Goodreads). Obama se kot govornik identificira z občinstvom s skupnim »duhom moči, ljubezni in discipline« (2013c), ki ga je Bog dal ameriškemu ljudstvu in so ga ljudje v Bostonu po tragičnem dogodku tudi dokazali. Vsem je skupna moč, ki izhaja iz vere drug v drugega, iz medsebojne ljubezni, ljubezni do države ter skupni nazor, ki presega razlike med njimi. Obama pri identifikaciji na osnovi vrednot doda, da se Američani kljub zlu in krutosti odločijo za dobroto, sočutje, tolažbo, prijateljstvo in ljubezen. Povezovalna je tudi skupna podpora ranjenim pri njihovem okrevanju, vse dokler ne bodo ponovno hodili in tekli, kar je želja in interes ljudi in države. Naslednji skupni interes je roka pravice za storilce in nenazadnje nadaljevanje s tradicijo bostonskega maratona.

V govoru na žalni slovesnosti v Bostonu (2013c) to mesto imenuje mesto vseh Američanov. Značaj mesta, namreč pusti svoj pečat vsakomur, ki ga je kadarkoli obiskal. Tudi predsedniku in njegovi ženi Michelle, ki poznata njegove ulice in soseske. Povezavo med Obamo in Bostončani ustvari skupna izkušnja, ko pove, da ga je mesto sprejelo kot mladega študenta prava, nato kasneje med konvencijo, ko je bil še državni senator. Zato doda, da je dogodek tistega ponedeljka oseben za milijone Američanov.

Identifikacija preko antiteze

Strelnski pohod na osnovni šoli Sandy Hook v Newtownu je samo eden izmed številnih tragedij, s katerimi se Američani skoraj vsakodnevno srečujejo, tako v manjših kot večjih krajih. To dejstvo, takšni primeri nesmiselnega nasilja v Obamovem govoru predstavljajo grožnjo ameriški družbi in združujejo občinstvo v boju proti tej sovražni sili, ki jo Obama označi kot »nevarnost«, »nepopisljivo nasilje«, »nezaslišano zlo«, »množična streljanja«, »tragedije«, »nesmiselno nasilje«, »pokol« (2012b) .

V govoru po terorističnem napadu na Bostonskem maratonu je zunanji sovražnik prikazan z različnimi poimenovanji: »kdorkoli je storil to grozotno dejanje«, »zlo«, »krutost«, »tisti, ki bi sejali smrt med nedolžnimi«, »tisti, ki so to izvedli in kdorkoli bi želel škodovati našemu

ljudstvu«, »storilci takšnega nesmiselnega nasilja – ti majhni, omejeni posamezniki, ki uničujejo, namesto da bi gradili«, »bomba« (2013c). Ob vsakem poimenovanju Obama poudari, da ta sovražna sila še bolj utrjuje ameriško ljudstvo, njihovo skupnost in njihovo bit, ki je sovražnik ne razume: »Če so nas skušali ustrahovati, omajati ... v vrednotah, ki nas delajo to, kar smo kot Američani,« potem so izbrali napačno mesto. Enako potrdi z besedami, da »jih bomba ne more premagati«, da bodo navkljub zlu in krutosti, Američani izbrali tisto, kar je dobro, izbrali bodo sočutje, tolažbo, pomoč, prijateljstvo in ljubezen. »Zvestoba našemu načinu življenja – svobodni in odprti družbi – bo postala samo še močnejša« je odločen Obama (2013c).

Nezavedna identifikacija

Pogosta raba »privzetega *mi*« je prisotna v obeh govorih, saj preko njega predsednik vzpostavi vez z občinstvom. Identificira se s celotnim narodom in potrdi skupne lastnosti in interese, opisane pri metodi skupnih točk.

»Privzeti *mi*« poudari, da so skupaj kot narod udeleženi v pričujočih tragedijah: »... tudi *naš* svet se je podrl ... po vsej naši zemlji (*mi*) jočemo z vami ...« (2012b); »združili smo se (*mi*), da molimo in žalujemo in ovrednotimo *svojo* izgubo« (2013c). Poudari skupne vrednote in lastnosti: »ljubezen, ki jo (*mi*) imamo: do *svojih* otrok, *svojih* družin ... (2012b); »... *mi* se odločimo za sočutje ... *mi* se odločimo za reševanje in tolažbo ...« (2013c).

V prvem govoru v Newtownu tudi preko nezavedne identifikacije opominja na skupno dolžnost po izvedbi spremembe: »Toda *mi* kot narod se moramo (*mi*) soočiti z nekaterimi težkimi vprašanji«; »lahko (*mi*) kot narod dejansko rečemo, da (*mi*) izpolnjujemo *naše* dolžnosti? Lahko (*mi*) iskreno rečemo, da (*mi*) delamo dovolj, da *svoje* otroke ... (*mi*) ubranimo pred hudim?«; »(*Mi*) ne delamo dovolj. In morali se bomo (*mi*) spremeniti« (2012b). Podobno v govoru v Bostonu »privzeti *mi*« poudari skupni interes: »To je sporočilo, ki ga (*mi*) pošiljamo tistim, ki so to izvedli in vsakomur, ki bi škodoval *našemu* ljudstvu. Da, *mi* vas bomo našli. In da, soočili se boste s pravico. *Mi* vas bomo našli. Odgovarjali (*nam*) boste za svoje dejanje. Toda še več, (*naša*) zvestoba *našemu* načinu življenja ... bo postala samo močnejša« (2013c).

Ob drugi žalni slovesnosti uporabi tretjo funkcijo identifikacije predvsem za združitev naroda, ki ga spodbuja k vztrajnosti in ohranjanju močnega karakterja: »...(mi) zberemo moč, za

katero mogoče niti nismo vedeli, da jo (*mi*) imamo in (*mi*) nadaljujemo. (*Mi*) dokončamo tekmo ... In (*mi*) to počnemo zaradi tega, kar (*mi*) smo« (2013c).

V govoru na žalnih slovesnostih v Newtownu ni nobenega primera rabe »privzetega *oni*«. V govoru na žalni slovesnosti v Bostonu je »privzeti *oni*« uporabljen dvakrat, in sicer vzporedno s »privzetim *mi*«: »Če so *nas (oni)* skušali ustrahovati, *nas* zamajati v vrednotah ... vrednotah, ki *nas* delajo to, kar smo (*mi*) kot Američani, potem mora biti sedaj zelo očitno, da so (*oni*) izbrali napačno mesto«.

Tabela 9.2: Delež »privzetega *mi*« v govorih ob tragičnih dogodkih

zaimki	mi (<i>we</i>)	naš (<i>our</i>)	nam /nas (<i>us</i>)	SKUPAJ	
				Število	Odstotek glede na skupno število besed v govoru
Žalni govor					
Govor v Newtownu 2012	90	26	14	130	7,8 % (1.668 besed)
Govor v Bostonu 2013	54	25	25	104	5,9 % (1.753 besed)

Iz zgornje tabele je razvidno, da »privzeti *mi*« v govoru na žalni slovesnosti v Newtownu leta 2012 predstavlja kar 7,7 % skupnega števila besed v govoru. Govor na žalni slovesnosti v Bostonu leta 2013 pa nekoliko manj, 5,9 %.

Na podlagi analize retoričnih strategij identifikacije v govorih ob tragičnih dogodkih ugotavljam, da predsednik Barack Obama uporabi vse tri funkcije identifikacije. Po pogostosti in raznolikosti primerov prevladujeta prva in tretja metoda – metoda skupnih točk in nezavedne identifikacije.

9.2.3 IDENTIFIKACIJA V GOVORIH O STANJU V DRŽAVI

V sledečem delu naloge bom preučila načine identifikacije, ki jih predsednik Obama uporabi v svojih sedmih govorih o stanju v državi (2010–2016), v katerih poleg članov ameriškega kongresa nagovori predstavnike sodne in izvršilne oblasti ter vse ameriško ljudstvo.

Metoda skupnih točk

Metoda skupnih točk je zelo močna tehnika, če upoštevamo frekventnost primerov ter raznolikost načinov izražanja enotnosti ali podobnosti. Barack Obama v govorih o stanju v državi doseže identifikacijo z občinstvom po strategiji skupnih točk na več načinov. Z občinstvom se poveže preko naslednjih področij:

1. skupna preteklost in predniki
2. skupne ameriške vrednote in ideali
3. veličina ameriškega naroda in države
4. potrditve doprinosa ljudi k državi
5. skupni interes
6. zunanje pohvale

Ameriški predsednik Barack Obama v govorih o stanju v državi vzpostavi vez z občinstvom preko skupne preteklosti. Nasloni se na skupne voditelje, ki so v dobrih in hudih časih izpolnjevali svojo dolžnost po informiranju kongresa. Spomni se prelomnih dogodkov iz ameriške zgodovine, kot je bitka pri Bull Runu, izkrcanja zavezniških sil v Normandiji, zloma trga na »črni torek«, pretepa demonstrantov na »krvavo nedeljo«. Dogodke uporabi kot dokaz poguma in trdnih prepričanj prednikov, ki so tudi v časih, »ko uspeh ni bil zagotovljen«, premagali strah, sledili sanjam in le-te omogočili tudi svojim potomcem (2010). Pretekle generacije so z odgovornim ravnanjem omogočile uspeh sedanjim generacijam (2012b). V času gospodarskih sprememb so se vedno drzno in pogumno odzvale, da bi vsem zagotovile čimbolj enake možnosti (2015). Z ameriškim občinstvom se identificira preko optimizma, ki je bil skupen že njihovim prednikom in jim omogočil, da so v izzivih videli priložnost namesto nevarnosti in tako napredovali (2016). Del ameriške zgodovine, ki se ga s ponosom spominjajo, sta gospodarski razcvet in blaginja družbe v obdobju po drugi svetovni vojni (2012b, 2015). Omenja tudi ameriško ustavo in v njej zapisane obljube enakosti (2010, 2011,

2014) ter ustanovitelje naroda (2014, 2016); združevalno uporabi uvodne besede ustave »mi, ljudstvo« (2016).

Obama se poveže z občinstvom preko skupnega prednika Roberta Kennedyja, ki jim sporoča, da se je za ameriške sanje treba žrtvovati in boriti (2011). Prav tako se poveže s publiko, predvsem s kongresom, z besedami Johna F. Kennedyja, ko pravi, da po ustavi niso »tekmeci za moč, ampak partnerji za razvoj« (2013b). Doda še zgled uspešnih pogajalskih sposobnosti nekdanjih ameriških predsednikov Ronalda Reagana in Johna F. Kennedyja (2014). Spomni se besed Abrahama Lincolna (2015) ter Martina Luthra Kinga (2016). Identifikacija se ustvari tudi preko skupnega ponosa na pomembne izumitelje, kot so Edison in brata Wright (2011), ter simbole ameriških gradbenih dosežkov – Hooverjev jez ter most Golden Gate, zgrajena v obdobju velike gospodarske krize (2012b).

V prvem letnem sporočilu (2010) poudari, da Ameriko združujejo njeni ideali, obljuba, zapisana v ustavi, ki pravi, da so vsi ljudje enakopravni. Skupno jim je prepričanje, ki izhaja iz te obljube: vsi, ki upoštevajo zakone in ravnajo v skladu s skupnimi vrednotami, bi se morali obravnavati enako. Vsi verjamejo v pravice, določene v ustavi, ter v ameriške sanje, »ki pravijo, da je to država, kjer je vse mogoče« (2011). Prav tako je vsem skupna vera v temeljno ameriško obljubo o priložnosti za vse – če pridno delaš in odgovorno izpolnjuješ svoje dolžnosti, lahko napreduješ in uspeš ne glede na raso, vero, izgled, usmerjenost in skupna naloga vseh je, da to idejo obnovijo (2012, 2013, 2014, 2015). Zagotavljanje pravičnosti, poštenosti in enakosti pred zakonom za vse državljane je cilj, ki ga ameriška država zasleduje že več kot 200 let (2015).

Vsem skupne so ameriške vrednote, kot so odgovornost do družine in delodajalcev, ponos na svoje trdo delo, nudenje pomoči in radodarnost (2010, 2013b, 2015). Doda jim trdnost ameriškega značaja (2015), dobroto, dobrovoljnost in prijaznost (2016), ameriško domiselnost in kliče k obuditvi starih vrednot poštenosti in skupne odgovornosti, ki bi pomagali zaščititi ljudi in gospodarstvo ter usmerjali zmanjševanje dolga ter investicije v prihodnost (2012b). Poudari, da jih poleg skupnega nazora (2011, 2016) in vere v sanje veže vrednota demokracije in pripadnost »ameriški družini«, ameriškemu narodu. Biti ameriški državljan je vrednota sama po sebi, saj zajema ameriško bistvo, ameriška prepričanja (2013b, 2014, 2015), obenem vključuje odgovornost do skupne prihodnosti (2016). Ameriški narod zagovarja »pravice in dostojanstvo vseh ljudi« ne glede na raso, vero ali spol. Vrednote, preko katerih se poveže z

ljudstvom, so tudi državljske pravice (svoboda, volilna pravica), otroci, ki jih omenja pri temah izobraževanja in podnebnih spremembah (2013b), in zasebnost navadnih ljudi, ki jo morajo upoštevati tudi tajne službe (2014, 2015). Obama se identificira z ljudmi, ki poudari »edinstvene kreposti naroda: optimizem, delavnost, inovativnost, raznolikost in upoštevanje zakonov«, čemur doda še odprtost in spoštovanje vseh ver (2016). Skupno vsem Američanom je tudi to, da ljubijo svojo državo in da so vsi zavezani njeni obrambi (2010). »Trmasta vztrajnost« v času preizkušenj, »dostojnost« in »trdnost« so naslednje lastnosti, ki jih Obama pripiše Američanom. Duha odločnosti, optimizma in dostojnosti predstavi kot bistvo ameriškega človeka, saj je ohranjal narod tekom zgodovine (2010). Z ameriškim občinstvom se identificira, ko pove, da skupaj »počnejo velike stvari« (2011), finančnega uspeha ne zavidajo, ampak ga spoštujejo (2012b, 2014); ko trdi, da so narod s trdnim značajem, ki ceni svojo raznolikost, dostojanstvo in vrednost vsakega državljana (2015).

Zgodbe navadnih ljudi, pohvala učiteljev, proizvajalcev, podjetnikov, vojakov, tudi zahvala kongresu za obojestransko podporo npr. pri potrditvi proračuna so načini, s katerimi Obama v vseh sedmih govorih prepozna prispevek določenih skupin k državi in se posledično z njimi identificira. V govorih se vedno znova poveže s celotnim občinstvom, ko potrdi prispevek vseh državljanov k »trdnemu stanju v državi«. Obama pohvali tudi pogum, odločnost in trud Američanov, s katerimi so prispevali k napredku v državi (2013b, 2014, 2015).

Ameriško ljudstvo veže veličina ameriške države, ki je »luč svetu« (2011), »največji narod na svetu« (2013b) in »najbogatejši narod na zemlji« (2013b). Veže jih skupni ponos, da imajo »največje in najuspešnejše gospodarstvo na svetu«, najproduktivnejše delavce, najuspešnejša podjetja, najboljše kolidže in univerze na svetu, da Amerika najboljše spodbuja kreativnost in inovativnost ljudi. So narod izumiteljev, narod, ki je razvil avtomobil, računalnik, Google in Facebook. Veže jih izjemnost, da so prvi narod, ki je nastal na osnovi ideje (2011), da so »nepogrešljiv narod v svetovnih zadevah« (2012b), da imajo »najboljšo vojsko« (2013b, 2016), so »številka ena« v pridobivanju nafte, plina in vetrne energije (2015) ter so sploh »najmočnejši narod na zemlji (2016)«. Obama se z državljani poveže tudi preko prepričanja, da »skupaj zmorejo velike stvari« in da so kljub delitvam še vedno en narod (2015).

Cheney (1983, 152) uvršča pohvalo ali priznanje s strani zunanjega deležnika k metodi skupnih točk. Ta način je prisoten tudi v govorih o stanju v državi, vendar le z nekaj primeri.

Zunanje priznanje Združenim državam je razglasitev svetovnih poslovnih voditeljev, da je Amerika najbolj privlačna država za investicije, celo pred Kitajsko. Temu primeru doda zahvalo Filipincev, potem ko so jim po tajfunu Američani pomagali: »Nikoli ne bomo pozabili vaše prijaznosti« (2014). Priznanje Ameriki za njeno pomoč Sudanu pri vzpostavljanju demokracije je veselje tamkajšnjih prebivalcev, ki so po letih vojne končno lahko volili za neodvisnost (2011). Zunanje priznanje ameriški državi predstavlja tudi veselje ljudi v Burmi, ki so na ulicah mahali z ameriškimi zastavami ter besede tamkajšnjega prebivalca: »V Združenih državah veljajo zakoni in pravica. Želim, da bi bila tudi naša država taka« (2013b). Obama pove, da ankete kažejo večjo priljubljenost ZDA v svetu kot pred njegovim prihodom na oblast (2012b, 2016). Kot priznanje Ameriki lahko razumemo tudi izjavo, da se ob pomembnih vprašanjih ljudje ne obrnejo na Peking ali Moskvo, temveč na Washington (2016).

V vseh govorih Obama predstavi predloge politične agende kot skupni interes ljudi in vlade. Ljudem sporoča, da so cilji Obamove administracije enaki ciljem in željam ljudi – želja po enakih možnostih, dobri izobrazbi, službi, uspehu, (socialni) varnosti. Željo po varnosti predstavi (2010) kot temo, ki je že tekom zgodovine najmočnejše združevala državo. Tudi tokrat jo uporabi za namen združevanja: »storimo, kar je potrebno, da obranimo svoj narod in ustvarimo bolj optimistično prihodnost za Ameriko in svet«. V drugem govoru (2011) predsednikova agenda predstavlja zasledovanje skupnega cilja, ki ga poimenuje »osvajanje prihodnosti«. Rast srednjega razreda in posledično gospodarstva sta naslednji skupni interes, ki Obama veže z občinstvom (2013b). Ko argumentira dejavnosti za zmanjšanje podnebnih sprememb, se z občinstvom poveže preko skupne odgovornosti do prihodnosti sedanjih in bodočih generacij (2013b, 2014, 2015, 2016). Znižanje proračunskih izdatkov je naslednji skupni interes tako demokratov kot republikancev in nenazadnje vseh državljanov. Zato pri predložitvi predloga o reformi zdravstvenega zavarovanja (2010) uporabi argument, da bi tak »pristop znižal proračunski primanjkljaj«. Kot skupni cilj, poleg zmanjšanja deficita, predstavi Ameriko, ki bo »najboljši kraj za poslovanje na svetu« (2011, 2013b). Boljša (socialna) varnost, zaščita planeta ter ustvarjanje novih delovnih mest so skupni cilji, ki bi jih dosegli z večjim vlaganjem v raziskave in razvoj (2011, 2012b, 2013b, 2014). Z ameriškim občinstvom se identificira tudi preko skupnega interesa zagotoviti ameriškim otrokom boljše priložnosti na področju izobraževanja (2010, 2011, 2012b, 2013b, 2014).

Povezava z demokratskimi in republikanskimi predstavniki v kongresu poteka preko skupnega cilja – izpolniti pričakovanja ameriškega ljudstva do njih: preseči razlike in politična razhajanja z namenom izpolniti želje, ki so ljudstvu skupne: opravljati delo, ki omogoča dostojno življenje, priložnost napredovanja ter otrokom omogočiti boljše življenje. Npr. kongresnike obeh strank v primeru zdravstvene reforme združi na osnovi njihovega poslanstva, ko jih poziva, da dokončajo »delo za ameriško ljudstvo« ter naj dajo »ljudem vlado, ki si jo zaslužijo« (2010). Z demokratskimi kot tudi republikanskimi predstavniki ljudstva se v vseh sedmih govorih poveže preko skupne odgovornosti do ljudstva, ki pričakuje učinkovito in pošteno vladanje, kjer bodo v ospredju nacionalni in ne strankarski interesi. V odnosu do tujih držav jih družijo dolžnost po »moralnem zgledu« vsem, ki hrepenijo po svobodi, pravici in dostojanstvu ter dolžnost po podpori vsem, ki si prizadevajo za demokracijo (2010–2016). Že v prvem govoru o stanju v državi namreč pove, da sta njihova usoda in posledično varnost povezana z usodami ljudi zunaj meja ZDA.

Identifikacija preko antiteze

Prva metoda identifikacije, ki povezuje člane skupnosti, v našem primeru države, je pravzaprav nujen pogoj za soočanje skupnosti z nasprotnimi silami. Identifikacija preko antiteze se izrazi, ko se je ameriško občinstvo primorano združiti proti skupnemu »sovražniku«, ki ga predstavlja neka grožnja iz okolja. V Obamovih govorih o stanju v državi skupnega »sovražnika« predstavljajo naslednje skupine: druge države, ki »ogrožajo« vodilni položaj ZDA oz. konkurenca, teroristi, jedrsko orožje, kibernetični napadi, podnebne spremembe in deficit zaupanja. Pod to kategorijo lahko štejemo tudi recesijo in neuspešne države z nedelujočimi strukturami.

Čeprav Obama trdi (2011, 2016), da proti ZDA ni usmerjena nobena velesila, je v vseh govorih zaznati tekmovalnost z nekaterimi močnimi državami, ki jim Amerika ne želi prepustiti vodilnega mesta. Ker »ogrožajo« vodilni položaj, jih Obama uporabi kot zunanjega sovražnika, ki bo ameriški narod in njegove predstavnike spodbudil k skupnemu prizadevanju za hitrejši napredek. Na primer Kitajska, Nemčija in Indija Ameriki predstavljajo konkurenco na področju naprednega gospodarskega razvoja in rasti, zato Obama pravi: »Ne sprejemam drugega mesta za ZDA« (2010) ali »ne pustimo drugim državam, da zmagajo v bitki za prihodnost« (2012b) ali »ne bom odstopil proizvodnje baterij, vetrne ali sončne energije Kitajski ali Nemčiji« (2012b) ali »dokler države kot je Kitajska vztrajajo pri čisti energiji, moramo tudi mi« (2013b). Na področju zgodnjega izobraževanja otrok ter tehnološkega

razvoja Kitajska in Indija ogrožata prvo mesto ZDA, Južna Koreja, Evropa, Rusija in Kitajska jih prehitevajo na področju infrastrukture. Zato Obama kliče k večji inovativnosti, boljšemu izobraževanju in boljši infrastrukturi od preostalega sveta (2012b). Kitajsko predstavi kot nelojalno konkurenco, ki »ne igra po pravilih«, zato ZDA ukrepajo za zaščito svojih izdelkov (2012b). V tej tekmi z nasprotniki občinstvo poveže in ga želi nagovoriti k podpori svojih predlogov ter spodbuditi k ukrepanju. Na področju raziskav in inovacij na primer pravi: »Kitajska in Evropa ne sedita križem rok in tudi mi ne bi smeli« ali »sedaj imamo priložnost, da prekosimo druge države v tekmi za naslednji val delovnih mest v visokotehnoloških podjetjih« (2014). Podobno išče podporo za nove mednarodne trgovinske sporazume z argumentom, da »hoče Kitajska postavljati pravila« trgovanja v hitro rastoči regiji, kar bi škodovalo ameriškim podjetjem (2015).

V vseh sedmih govorih so teroristi sovražniki, ki ogrožajo ameriški narod, zato se ZDA borijo proti Al Kaidi, njenim podružnicam in drugim ekstremistom, ki načrtujejo napade proti državi. Pove, da »grožnja, ki jo te skupine predstavljajo, postaja večja« (2013b), da »nevarnost ostaja« (2014). V predzadnjem govoru (2015) prvič omeni »ISIL« oz. Islamsko državo, ki jo je treba uničiti. V zadnjem govoru pove, da Al Kaida in Islamska država neposredno ogrožata ameriško ljudstvo, zato je prioriteta naloga zaščititi Američane in uničiti teroristične mreže.

Kot resno nevarnost Američanom že v prvem govoru (2010) opredeli »grožnjo jedrskega orožja«, zato z mednarodnimi prizadevanji in sporazumi skušajo preprečiti širjenje tega »najhujšega vojnega orožja« (2011) oz. »najnevarnejšega orožja na svetu« (2013b). Severna Koreja (2010, 2011, 2013) in Iran (2010–2016) s kršitvami sporazumov izstopata kot potencialno nevarni sili.

V tretjem govoru (2012b) kot vse večjo grožnjo predstavi kibernetične napade in jo omenja do predzadnjega govora (2015). V zadnjem govoru (2016) pove, da so to nevarni časi, saj svetu grozi nevarnost tudi s strani neuspešnih držav, v katerih državne strukture slabo delujejo.

V predzadnjem govoru kot sovražnika označi tudi podnebne spremembe: »noben izziv ne predstavlja večje grožnje bodočim generacijam kot podnebne spremembe«, kar potrdi z mnenjem Pentagona, ki pravi, da »neposredno ogrožajo državno varnost« (2015). V zadnjem

govoru ta »problem« ravno tako poveže z državno varnostjo, pred tem pa o boju s podnebnimi spremembami govori v kontekstu trajnostne energije in odgovornosti do prihodnjih generacij.

V prvem govoru o stanju v državi (2010) kot notranjega sovražnika predstavi recesijo, ki je za seboj pustila »opustošenje« in državo postavlja pred velike izzive. V drugem govoru (2011) pove, da so opravili največji del naloge v zvezi z recesijo, in v naslednjih govorih ostajajo samo še izzivi.

»Deficit zaupanja« ljudi do načina in učinkovitosti dela predstavnikov ljudstva v Washingtonu je omenil že v prvem govoru (2010) in ga v vseh govorih predstavlja kot tihega notranjega sovražnika, ki spodjeda zdravo jedro države. Za uspešno premagovanje sovražnika je pomembna skupna povezava na osnovi skupnih točk, zato Obama v vseh govorih kot skupni interes in cilj zastavi večjo transparentnost dela, združevanje obeh strani in oblikovanje vlade, ki si je ljudje zaslužijo.

Nezavedna identifikacija

Tretja metoda identifikacije, ki poteka na nezavednem nivoju, je s pogosto rabo »privzetega *mi*« v vseh sedmih govorih o stanju v državi precej močna, toda v deležu govora vidneje manjša kot v inavguralnih govorih ter govorih na žalnih slovesnostih. »Privzeti *mi*« ponovno potrdi skupne lastnosti, opisane že pri metodi skupnih točk. Proces identifikacije preko »privzetega *mi*« v sedmih govorih poteka na treh nivojih:

1. Poveže govornika in celotno ameriško občinstvo ter spodbuja idejo enotnosti, pripadnosti narodu, skupnih vrednot in trdnega ameriškega značaja. Obenem spodbuja k skupni akciji za doseg skupnega cilja.
2. Govornika identificira s predstavniki kongresa, ki ga nagovarja k ukrepanju.
3. Govornika identificira s svojo administracijo.

»Privzeti *mi*«, kot ga imenuje Cheney (1983), naredi govornika manjšega, saj ta postane del skupine. Poveže govornika in celotno ameriško občinstvo ter spodbuja idejo enotnosti, občutek pripadnosti narodu ter posedovanje skupnih vrednot in trdnega ameriškega značaja: »*Mi* se ne vdamo. *Mi* ne odnehamo. *Mi* ne dovolimo, da bi strah ali delitve zlomile našega duha,« ali »*Mi* smo močni. *Mi* smo odporni. *Mi* smo Američani« (2010). »*Naša* mnenja se lahko razlikujejo, toda (*mi*) verjamemo v isto obljubo, ki pravi, da je to kraj, kjer lahko uspeš, če poskusiš«; »*Mi* počnemo velike stvari« (2011). Milijoni Američanov in predsednik

verjamejo, »da v Ameriki *naš* uspeh ne bi smel biti odvisen od naključja rojstva, temveč od trdnosti *naše* delovne etike ter dometa *naših* sanj«; »Priložnost je to, kar *mi* smo« (2014). V predzadnjem govoru (2015) izrazi željo, da bi prihodnje generacije vedele, da »smo (*mi*) ljudstvo, ki vidi *svoje* razlike kot velik dar, da smo (*mi*) ljudstvo, ki ceni dostojanstvo in vrednost vsakega državljana ...« ter »... da smo (*mi*) še vedno več kot le zbirka rdečih držav in modrih držav, da smo (*mi*) Združene države Amerike«. V zadnjem govoru ponovno poudari, da si delijo značilnosti ameriškega značaja: »*Naše* edinstvene kreposti naroda – *naš* optimizem in delovna etika, *naš* duh odkrivanja, *naša* raznolikost, *naša* predanost vladavini prava ...« (2016).

Z rabo zaimka *mi* se poveže s predstavniki ljudstva v kongresu in skupaj z njimi potrdi veljavo navadnih ameriških ljudi: »(*Mi*) stavimo na ameriške delavce. (*Mi*) stavimo na ameriško domiselnost« (2012b); »Vi, *naši* državljani, delate *našo* državo močno« (2014).

V naslednjem primeru izrazi enost občinstva s predniki in njihovimi dosežki: »Po drugi svetovni vojni smo (*mi*) povezali naše države s sistemom avtocest« (2012b) ali »... ker smo *mi* videli priložnost tam, kjer so ostali videli nevarnost, smo (*mi*) izšli močnejši in boljši kot prej« (2016). Enako izraža naslednji primer, ki govori o bitki za vesolje pred dobrimi 50 leti, ko je Sovjetska zveza prva izstrelila satelit Sputnik v vesolje: »... (*mi*) nismo vedeli, da jih bomo premagali z Luno,« (2011) ali ko podaja razloge za uspeh v preteklosti: »Amerika je uspevala v 20. stoletju, ker smo (*mi*) ponudili brezplačne srednje šole ...« (2015).

Ker so govori o stanju v državi tudi deliberativne narave, se govornik z rabo »privzetega *mi*« identificira s kongresom in vsemi Američani, ki jih nato spodbuja k skupni akciji za doseg skupnega cilja: »Ponovno smo (*mi*) na preizkušnji. Ponovno se moramo (*mi*) odzvati na klic zgodovine« (2010); »Konkurenca za delovna mesta je resnična. Toda to *nam* ne bi smelo jemati poguma. Moralo *nam* bi biti izziv« (2011); »Toda zavoljo *naših* otrok in *naše* prihodnosti moramo (*mi*) storiti več, da (*mi*) ustavimo podnebne spremembe« (2013b). Ko se zavzema za enake pravice žensk, z zaimkom *naš* vključi vse Američane: »Vemo, da je *naše* gospodarstvo močnejše, ko *naše* žene, *naše* matere in *naše* hčere lahko živijo življenje brez diskriminacije na delovnem mestu ...« (2013b).

Z zaimkom *naš* izrazi svojo skrb za dobrine, ki pripadajo vsem državljanom, obenem nakaže, da je zaščita otrok skupna skrb: »Ne bom se umaknil od zaščite *naših* otrok pred zastrupitvijo

z živim srebrom ali zagotavljanja, da je *naša* hrana varna in naša voda čista« (2012b). Ko govori o obujanju srednjega razreda, ki je ključ do gospodarske rasti, k sodelovanju povabi vse, saj pravi, da je to »naloge *naše* generacije« (2012b).

Resnost groženj poudari z rabo zaimkov, saj z njimi pove, da gre za skupnega sovražnika, ki ogroža skupne, narodove dobrine: »*Naši* sovražniki iščejo možnost sabotaže *našega* električnega omrežja, *naših* finančnih institucij, *naših* nadzornih sistemov zračnega prometa« (2013). Teroristom govori: »Ko se spravite nad Američane, se *mi* spravimo nad vas« (2016), kjer ponovno vključi ves narod, ki ekstremistov sicer ne bo dobessedno lovil, bo pa k boju z njimi prispeval svoj delež preko davkov in podpore tej politiki.

Ko spodbuja k reformi priseljske zakonodaje, z uporabo zaimka *naš* poudari, da bi vsi Američani imeli korist od tega: »Neodvisni ekonomisti pravijo, da bo reforma priseljske zakonodaje pospešila rast *našega* gospodarstva in zmanjšala *naš* primanjkljaj ...« (2014).

Podobno pove, ko podaja uspehe, v katere so z besedo *naši* vključeni vsi: »Več *naših* otrok zaključijo šolanje ... Več *naših* ljudi je zavarovanih kot prej« (2015).

Svojilni zaimek *naš*, uporabljen pred izrazi *gospodarstvo* in *stopnja brezposelnosti* namesto angleškega določnega člena *the* poudari, da so vsi ljudje v Ameriki del napredka: »Nocoj, po prebojnem letu za Ameriko, *naše* gospodarstvo raste in ustvarja delovna mesta ... *Naša* stopnja brezposelnosti je sedaj nižja kot pred finančno krizo« (2015). V zadnjem govoru omenja napredek, dosežen v zadnjih sedmih letih in nadaljuje z razmišljanjem o napredku v prihodnosti, kamor vključi ves narod: »Toda tak napredek ni neizogiben. Je rezultat odločitev, ki jih (*mi*) skupaj sprejmemo« (2016). Ko omenja ameriške obrambne sile, vedno govori o »*naših* enotah«, »*naših* veteranih«, »*naših* vojaških družinah«, s čimer poudari, da so del naroda.

V nekaterih primerih pa se z rabo »privzetega *mi*« identificira s predstavniki kongresa, ki ga nagovarja k ukrepanju: »Nocoj predlagam, da (*mi*) vzamemo 30 milijard dolarjev, ki so jih poplačale banke z Wall Streeta« (2010); »Izpolnimo *svojo* odgovornost do državljanov, ki so *nas* poslali sem« (2010); »Sem smo bili (*mi*) poslani, da služimo *svojim* državljanom, ne *svojim* ambicijam« (2010); »In če *nam* je resnično mar za *naš* primanjkljaj, si preprosto ne moremo privoščiti trajnih davčnih olajšav za najbogatejša 2 odstotka Američanov« (2011); »Predstavljajte si, kaj bi lahko (*mi*) dosegli, če bi (*mi*) sledili njihovemu zgledu,« povabi k

razmisleku o predanem vedenju vojakov predvsem člane kongresa, lahko pa interpretiramo, da nagovarja celotno občinstvo (2012b). Ko govori o vladi, ki bi morala delati za vse ljudi, ne zgolj za nekatere, se v izrazu »*naša* nedokončana naloga« poveže s člani kongresa (2013b). Enako poziva kongres k ukrepanju na področju izobraževanja: »Dajmo *našim* otrokom to priložnost« (2013b).

Ko označi »najranljivejše državljane« za »*naše*«, implicitno sporoča kongresu in ljudstvu, da so tudi oni del naroda in da je skupna odgovornost vseh, da zanje oskrbijo: »Toda poskrbimo, da tega (*mi*) ne naredimo na plečih *naših* najranljivejših državljanov« (2011). Ko govori o povečanju neenakosti v družbi, še vedno prisotni brezposelnosti in stagniranju plač, vključi kongres: »Torej *naša* naloga je, da te trende obrnemo« (2014). Enako stori, ko zagovarja spremembo davčne zakonodaje: »Letos, imamo (*mi*) priložnost, da to (*mi*) spremenimo« (2015). Ko išče podporo kongresa za sprejem strožje zakonodaje za preprečevanje kibernetičnih napadov, ga preko rabe zaimkov vključi in poudari odgovornost do naroda: »Če (*mi*) ne bomo ukrepali, bomo (*mi*) dovolili, da *naš* narod in *naše* gospodarstvo ostaneta nezaščiten« (2015). V zadnjem govoru (2016) govori o prihodnosti, ki si jo Američani želijo in se z nalogo, ki jih čaka, identificira s kongresom: »To se bo zgodilo samo če (*mi*) popravimo svojo politiko«.

Zaimek *mi* je uporabljen tudi v primeru, ko se Obama identificira s svojo administracijo. Lahko je uporabljen, ko predsednik noče izpostaviti svoje avtoritete in se poistoveti s skupino, kar sugerira na skupno odgovornost: »Če bi (*mi*) prevzeli vodenje v normalnih časih, bi z največjim veseljem pričel z zmanjševanjem primanjkljaja. Toda vodenje smo (*mi*) prevzeli sredi krize. In *naša* prizadevanja, da bi preprečili drugo depresijo so nacionalnemu dolgu dodali naslednji trilijon dolarjev«; »*Naša* administracija je v tem letu doživela nekaj političnih neuspehov, in nekaj jih je bilo upravičenih« (2010). Ko govori o preoblikovanju pravnega in političnega okvirja za boj proti terorizmu, vključi svojo administracijo: »O *svojih* prizadevanjih smo (*mi*) redno informirali kongres« (2013b) ter v primeru pripomb, podanih s strani cinikov: »Na vsakem koraku so *nam* povedali, da so *naši* cilji zgrešeni ali preveč ambiciozni ...« (2015).

Predsednik Obama se identificira s svojo administracijo, ko predstavlja njene dosežke v preteklem obdobju, vendar v tem primeru lahko »privzeti *mi*« poleg Obamove administracije vključuje tudi kongres, ki je ukrepe potrdil. Na primer: »(*Mi*) smo znižali davke« ali »(*mi*)

smo stabilizirali finančni sistem« (2010); »V zameno za pomoč smo (*mi*) zahtevali odgovornost,« pove v primeru avtomobilske industrije (2012b); »Ko smo (*mi*) na primer rešili *naše* avtomobilske proizvajalce, smo (*mi*) sodelovali z njimi in postavili višje standarde porabe goriva za (*naše*) avtomobile« (2014).

Zaimek *mi* je v enem primeru rabljen tudi z namenom, da se loči *našo* skupino od skupine *oni*, npr. nasprotnika, sovražnika. S tem govornik ustvari pozitivno ali boljšo podobo o skupini, katere del je tudi sam, ter slabšo podobo o nasprotni skupini. Na primer: »Podprl sem prizadevanja prejšnje administracije za oblikovanje finančnih reševalnih ukrepov. Ko smo (*mi*) prevzeli ta program, smo ga (*mi*) naredili bolj transparentnega in odgovornega« (2010). Z rabo zaimka *mi*, Obama namiguje na skupino *oni*, zadnjo administracijo, ki jo s tem neposredno kritizira.

V sedmih govorih o stanju v državi ni nobenega primera uporabe zaimka »privzeti *oni*«. Uporabljeni zaimki *oni* in njegove sklonske oblike se eksplicitno nanašajo na predhodno uporabljene samostalnike v povedi oz. odstavku. V poglavju o identifikaciji preko antiteze je razvidno, da je poimenovanje »sovražnika« jasno izraženo z natančnim poimenovanjem, zato sklepam, da ni bilo potrebe po uporabi t. i. »privzetega *oni*«.

Tabela 9.3: Delež »privzetega *mi*« v govorih o stanju v državi

zaimki	mi (<i>we</i>)	naš (<i>our</i>)	nam/nas (<i>us</i>)	SKUPAJ	
				Število	Odstotek glede na skupno število besed v govoru
Govor o stanju v državi					
Govor 2010	169	120	19	308	4,3 % (7.228 besed)
Govor 2011	189	122	33	344	5,0 % (6.877 besed)
Govor 2012	114	84	12	210	3,0 % (7.033 besed)
Govor 2013	153	149	19	321	4,7 % (6.799 besed)
Govor 2014	129	117	20	266	3,8 % (6.995 besed)
Govor 2015	189	113	29	331	4,9 % (6.748 besed)
Govor 2016	153	96	34	283	4,7 % (6.043 besed)

Iz zgornje tabele je razvidno, da »privzeti *mi*« v govorih o stanju v državi predstavlja od 3,8 % do 5,0 % skupnega števila besed v posameznem govoru. Odstopa govor leta 2012, kjer »privzeti *mi*« predstavlja samo 3,0 % skupnega števila besed.

Cheney (1983, 154) razlaga, da je strategija identifikacije s »privzetim *mi*« komaj zaznavna in močna ravno zaradi svoje neopaznosti. Raba te strategije posledično omogoča govorniku, da predstavi podobnosti in skupne točke ameriškega naroda kot samoumevno predpostavko. Tako se lažje poveže s svojim občinstvom. Seveda se ljudstvo identificira s svojim predsednikom v meri enaki njihovem strinjanju z omenjeno predpostavko, česar pa ta naloga ne preverja.

Pri metodi skupnih točk se v vseh govorih pojavljajo tri področja, preko katerih se predsednik poveže z ljudstvom. Kot skupna vsem Američanom predstavi: skupne vrednote, prispevek ljudi k narodu oz. državi ter skupni interes.

Z metodo »privzetega *mi*« predsednik Obama postane del ljudstva in vzpostavi vez s celotnim narodom. Potrdi skupne lastnosti in interese, opisane pri metodah skupnih točk. Spodbuja idejo enotnosti in pripadnosti narodu. Poudari, da vsi verjamejo v iste vrednote in ideale ter da si delijo skupen ameriški značaj in skupne cilje.

Tretja metoda identifikacije je v vseh govorih močna, toda v deležu skupnega števila besed je v govorih o stanju v državi vidneje manjša kot v inavguralnih govorih ter govorih na žalnih slovesnostih. V štirih epideiktčnih govorih delež »privzetega *mi*« predstavlja od 5,9 % do 7,8 % celotnega števila besed. V sedmih govorih o stanju v državi pa delež predstavlja od 3 % do 5 % skupnega števila besed. Razliko pripisujem dejstvu, da so govori o stanju v državi kljub epideiktčnim elementom tudi deliberativne narave, kar pomeni, da govornik ne ponuja samo kontemplacije, ampak podaja predloge politične strategije in nagovarja k delovanju.

Metoda skupnih točk ter nezavedna identifikacija v vseh govorih prevladujeta nad identifikacijo antiteze tako po številu primerov kot po njihovi raznolikosti. Ker predsednik Obama v enajstih govorih uporabi vse tri strategije identifikacije z občinstvom, lahko zaključimo, da po Burkovi teoriji Obama doseže konsubstancialnost oz. prepričevanje. S tem lahko tudi potrdimo drugo hipotezo: **Prepričljivost ameriškega predsednika Baracka Obame v veliki meri sloni na retorični spretnosti povezovanja z občinstvom.**

9.3 BESEDILNA ANALIZA GOVOROV NA OSNOVI RAČUNALNIŠKEGA PROGRAMA DICTION

Jezik je orodje retorike. Sestavljajo ga besede, ki nosijo pomen. Pomen besed je lahko ekspliciten ali impliciten in ljudje pogosto sprejemamo besede, simbole, na nezavedni ravni. Zato je tudi retorika predsednikov pomembna z več vidikov. Denton in Hahn (1986, 4) pravita, da besede predsednikov z lingvističnega stališča oblikujejo ideje in spodbujajo k dejanjem. Z intelektualnega vidika besede utemeljujejo dejanja in odločitve. Psihološko gledano, predsednikove besede navdihujejo, tolažijo in motivirajo. Z družbenega vidika besede povežejo občinstvo v družbeno entiteto in ustvarijo občutek povezanosti z voditeljem. Z etičnega stališča lahko prinašajo dobro ali slabo, spodbujajo pravico ali krivico, požrtvovalnost ali sebičnost.

Besede in izrazi, ki jih uporabimo za opis neke osebe ali dogodka, ustvarjajo našo realnost. Prepreko, na katero naletimo, lahko poimenujemo težava ali pa izziv (Foss 2009, 6). Podobno tudi predsedniki s svojim izborom besed definirajo politično stvarnost (Zarefsky 2004). V tem poglavju se zato posvetim vprašanju, katere semantične skupine besed prevladujejo v izbranih govorih ameriškega predsednika Baracka Obame in kaj le-te sporočajo. S kvantitativno analizo bom preverila pogostost rabe besed po pomenskih družinah. Na osnovi pridobljenih podatkov bom lahko podala ugotovitve o tonu Obamovega jezika in jih uporabila za potrditev tretje hipoteze: **Retorika Baracka Obame je optimistična, poudarja vrednote in izraža skrb za ljudi.**

Politika je področje, kjer so besede pomembno orodje delovanja. Najpomembnejša vloga predsednika je vloga govornika, ki kot javna oseba uporablja »javne besede«. Te niso spontane, ampak premišljene. Vendar kljub temu, da predsednik izbira besede z nekim namenom, bo težko zavedno nadziral izbor besed in vseh konotacij, ki je le te nosijo in izražajo npr. gotovost ali optimizem. Zato je prednost računalniškega programa DICTION v tem, da v govorih išče besede, ki jim večina politikov in piscev govorov ne namenja veliko pozornosti (Hart 1984, 5–17). Za ta namen bom uporabila statistične podatke, pridobljene z računalniškim programom DICTION za besedilno analizo. DICTION je program, ki ga je razvil Roderick P. Hart, priznani ameriški strokovnjak s področja političnega jezika in retorične analize. Od leta 2006 v razvojni ekipi programa deluje tudi Craig Carroll.

Program DICTION pri iskanju določenih besednih skupin uporablja vrsto besednih seznamov ali slovarjev, s katerimi v besedilu išče pet osnovnih semantičnih lastnosti oz. pet osnovnih spremenljivk: aktivnost (*Activity*), optimizem (*Optimism*), gotovost (*Certainty*), realizem (*Realism*) in enotnost (*Commonality*). Poleg petih osnovnih področji išče še 35 podpodročij, ki jih uporabi pri izračunu vrednosti petih osnovnih lastnosti.

V nadaljevanju povzemam pet glavnih slovarjev, ki jih je Hart natančneje opredelil v knjigi *Verbal Style and the Presidency: A Computer-Based Analysis* (1984) ter v *DICTION 7 Help Manual* (Hart in drugi 2015):

AKTIVNOST (*Activity*) – Zajema izjave, ki se nanašajo na gibanje, spremembo ali implementacijo idej ter se izogibajo nedejavnosti. Podkategorije, ki prispevajo k aktivnosti vključujejo:

agresijo (*trčiti, eksplodirati, osvojitev, napadanje, diktatorstvo, kršitev, zaukazan, ključbovalen, zahteven, boriti, napasti, premagati, potisniti, veto, preprečiti, zmanjšati, braniti*),

izpolnitev (*ustanoviti, končati, vplivati, napredovati, motiviran, vpliv, vodja, upravljati, kupiti, proizvajati, zaposleni, prodati, povečati, gradnja, okrepiti, uspeti, agenda, izvajanje, delujoč, vodenje*),

komunikacijo (*poslušati, govoriti, navajati, razglasiti, zahtevati, odzvati, prepričati, poročevalec, predstavnik, pridigar*) in

gibanje (*krožiti, obrniti, zviti, zagon, potovanje, voziti, leteti*).

Izrazi, ki zmanjšujejo lastnosti **aktivnosti**, so besede, ki izražajo:

pasivnost (*dovoliti, poslušen, popuščanje, podvreči se, len, šibek, aretiran, popustljiv, nerazvit, imobilen, utišati, ovirati, ravnodušen, brezbrizen, oklevati, vdati se, tiho, zaspano, počitnice*) in

kognicijo oz. zavedne umske procese (*učiti se, primerjati, odločiti, razmisliti, verjeti, spraševati, pozabiti, iznajti, zaznati, interpretirati, špekulirati, oceniti, preučiti, razumen, strategije, analizirati, odkriti, preiskovanje*). Vključena so tudi študijska področja (*biologija, logika, ekonomija*) ter institucionalne prakse učenja (*zaključek šolanja, poučevanje, razredi*).

OPTIMIZEM (*Optimism*) – Vključuje besede, ki odobravajo neko osebo, skupino, koncept, dogodek. Besedišče, ki pozitivno opisuje ali predvideva pozitivne pojave. Sem sodijo besede, ki izražajo:

hvalo (*drag, dober, zvest, plemenit, lep, razumen, pameten, pazljiv, uspešen, priznan*),
zadovoljstvo (*razburljiv, vesel, zahvala, nasmeh, sprejem, sreča, ponos, proslavljanje, zdravljenje, spodbujati, varen, razbremenjen*),

inspiracijo (*vera, pogum, predanost, modrost, sočutje, zaupanje, poštenost, vrlina, samožrtvovanje, patriotizem, uspeh, izobraževanje, pravičnost*).

Besede, ki zmanjšujejo vrednost **optimizma**, izražajo:

zanikanje (*nič, nihče, noben, niti, ne; nikalne oblike glagolov*),

stisko (*onesnaženje, potres, lakota, tornado, bankrot, morilci, sovražniki, konflikt, obup, izdaja, nezvestoba, nepravičnost, suženjstvo, upor, žalost, brezposelnost, umrli, napaka, šibkost*) ter **krivdo** (*hudoben, neumen, zloben, škodoželjen, fašističen, bankrotiran, neprijeten, utrujen, naveličan, napet, boleč, krut, nezakonit, žaljiv*).

GOTOVOST (*Certainty*) – Zajema besedišče, ki kaže na gotovost, nefleksibilnost, popolnost ter tendenco po govoru ex cathedra. V to skupino sodijo besede, ki izražajo:

trdnost, zaupanje in celoto (vse oblike glagola *biti, morati, storiti*), besede, ki izražajo **enakovrednost** (*vsi, vsak, kdor koli, popolnoma, vedno, dosledno, neizogibno, brezpogojen, popoln*),

kolektivnost (*množica, zbor, ekipa, človeštvo, vojska, kongres, zakonodajno telo, okrožje, svet, kraljestvo, republika*).

Ponavljjanje ključnih izrazov tudi poveča vrednost gotovosti, saj nakazuje naklonjenost omejenemu in urejenemu svetu.

Besede, ki nakazujejo posameznikovo zavračanje, da bi spregovoril kot višja avtoriteta, in zmanjšujejo gotovost, so:

numerični izrazi (*števila, datumi, računske operacije, procenti*),

besede, ki izražajo **ambivalenco**, oklevanje, negotovost (*mogoče, baje, bi, lahko bi²², skoraj, približno, nejasen, nekje, oklevati, domnevati izgleda, dilema*),

omenjanje sebe (vse oblike zaimka v prvi osebi ednine) ter

pestrost besedišča.

REALIZEM (*Realism*) – Vključuje izraze, ki opisujejo oprijemljive, neposredne, praktične in prepoznavne zadeve, ki vplivajo na vsakdanje življenje ljudi. Besede, ki prispevajo k višjemu rezultatu realizma, so izrazi:

²² Sem sodijo angleški modalni glagoli *might, could, would*.

familiarnosti (*pogosti predlogi, kazalni zaimki, vprašalni zaimki, vezniki*),

prostorski izrazi (geografska imena, fizične razdalje, načini merjenja, strani neba; izrazi, kot so *migrirati, meja, dom, po vsej državi, ulice, smeri, planet, kontinent, kraj, vas mesto, okraj, regija, regionalen, morje, naroden, zaseben, Zemlja, lokalni*),

časovni izrazi (*stoletje, teden, večer, dan, trenutek, dandanes, tranzicijski, dolgotrajen, preložiti, spomniti se, zastarel, čakati, pričeti, končati, preživeti, generacija, tradicionalen, nov, mlajši, mlad, ostareli, jesen, prihodnost, nekdanji, nedavno, predniki, podaljšati, zaključiti, obdobje, kmalu, občasen, nenadoma, končno*).

Sem spadajo tudi besede, ki izražajo **sedanjo skrb**. To so glagoli v sedanji obliki, ki izražajo fizično dejavnost (*peti, vzeti*), družbeno delovanje (*vladati, sestati*) in izvajanje nalog (*narediti, natisniti*). Naslednji skupini besed, ki pripomoreta k višjim točkam realizma, izražata:

zanimanje za ljudi (osebni zaimki, družinski člani, sorodstvene vezi ter splošni izrazi, kot so *prijatelj, tovariš, človeštvo, starš, otrok, človek, osebe, ljudje, ženska, moški*) ter

konkretnost (*predsednik, oblasti, ministri, plačila, delavski razred, sovražniki, člani, senatorji, eksperti, znanstveniki, trg, kmetje, stroški, predpisi, zakon, delovna mesta, civilisti, Afro-Američani, katoličani, protestanti, politiki, postaja, banka, šola, univerza, laboratorij, tovarna, železnica, premog, proizvajalec, kongresniki, republikanci, demokrati, učitelji, inženirji, vojaki, Evropejci, sodišče, hipoteka, dolg, plače, finance, cesta, prihranki, voda prevozna sredstva, deli telesa, oblačila, domače živali, hrana*).

Točke realizma padejo, ko se poveča število besed, ki izražajo:

preteklo skrb (zgoraj omenjeni glagoli pod kategorijo *sedanja skrb*, le da so v pretekli obliki) ter ko se poveča **kompleksnost** oz. število zapletenih, večzložnih izrazov.

ENOTNOST (*Commonality*) – Zajema besedišče, ki poudarja sprejete vrednote in zavrača nenavadne načine sodelovanja. Sem sodijo izrazi:

centralnosti oz. besede, ki označujejo institucionalno regularnost in/ali strinjanje glede bistvenih vrednot (*osnoven, prirojen, ustaven, birokratski, soglasen, pričakovan, zanesljiv, usklajenost*), **sodelovanja** (*sindikati, sošolci, sestrstvo, bratstvo, prijateljstvo, povezati, izmenjati, deliti, prispevati, skrb, samožrtvovanje*) ter izrazi, ki označujejo

prijazen odnos (*sopotnik, strpen, voljan, dovoljenje, odobravati, enakovreden, podoben*).

Izrazi, ki znižujejo točke **enotnosti**, označujejo:

raznolikost (*nasproten, neskladen, izjemen, edinstven, individualističen, neupravičen, ekstremističen*),

izločitev (*izpodrinjen, samozadosten, izobčenec, zasebnost, diskriminirati, odpovedati se, desničarji*) ter

osvoboditev (*avtonomen, odprt za nove ideje, opcije, ekscentričen, svoboda, prostost*).

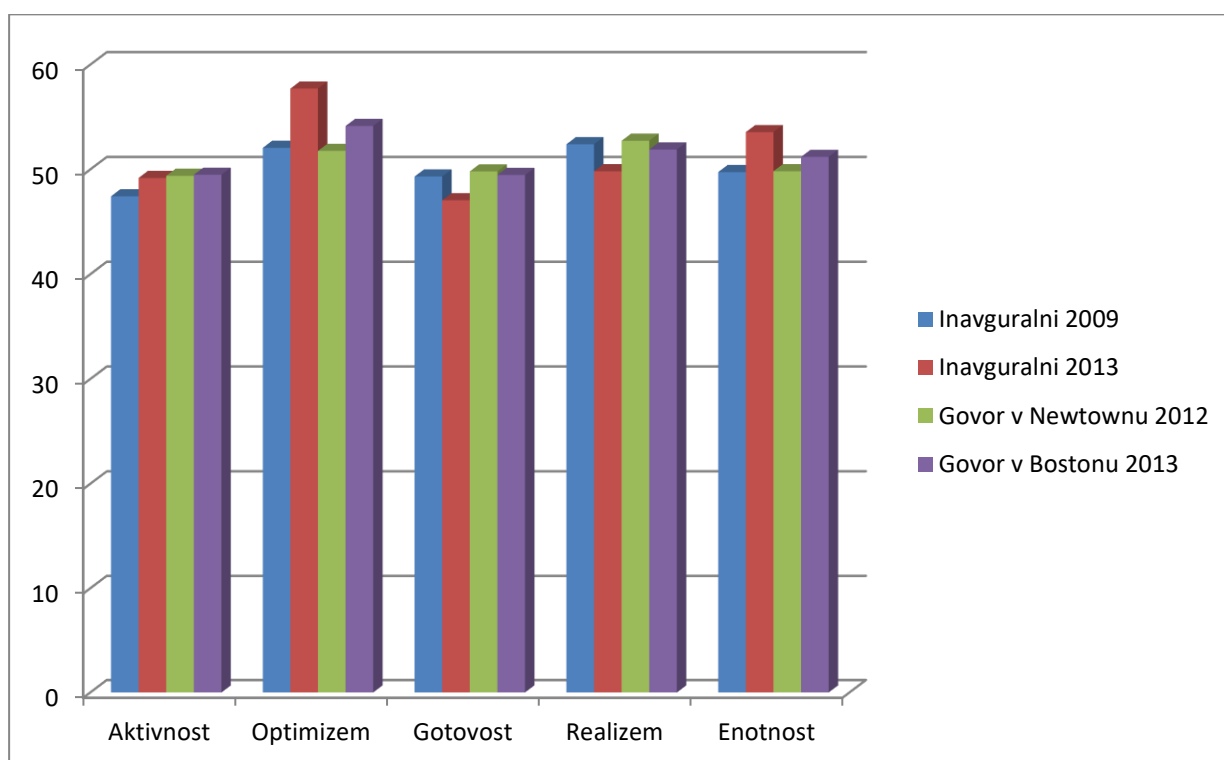
Program DICTION razgradi besedilo na posamezne besede, jih prešteje in jih poveže z vgrajeno banko podatkov. DICTION izračuna točke za posamezno semantično skupino tako, da najprej standardizira vse podrejene spremenljivke, ki sestavljajo npr. optimizem, in jih potem sešteje ali odšteje, npr. [hvala + zadovoljstvo + inspiracija] – [stiska + zanikanje + krivda]. Nato doda konstanto 50, da se izogne morebitnim negativnim številom, in nazadnje doda še majhen statističen popravek glede na normativno bazo podatkov znotraj programa. Pet osnovnih semantičnih skupin ponuja splošno razumevanje posameznega besedila in rezultati so primerljivi s katerokoli študijo, izvedeno na osnovi programa DICTION.

Program uporablja vgrajeno bazo podatkov, ki jo sestavlja 50.000 že analiziranih besedil z različnih področij. DICTION vsak rezultat vedno standardizira na osnovi vgrajene normativne baze podatkov in nam tako poda pregled naših rezultatov glede na vgrajeno normativno bazo podatkov. Tako v našem primeru dobljene rezultate lahko konkretno primerjamo s preteklimi ugotovitvami besedil s področja političnih govorov oz. z njihovim povprečnim razponom točk. V bazi podatkov političnih govorov je vključenih 615 govorov, od predsednika Harryja Trumana pa do Billa Clintona.

9.3.1 ANALIZA EPIDEIKTIČNIH GOVOROV BARACKA OBAME

V tem poglavju analiziram in primerjam štiri epidektične govore ameriškega predsednika Baracka Obame – oba inavguralna govora ter govora po tragičnih dogodkih v Newtownu (2012b) in Bostonu (2013c).

Graf 9.1: Vrednost osnovnih semantičnih skupin v Obamovih epideiktičnih govorih

Iz zgornjih prikazov je razvidno, da je v prvem inavguralnem govoru 2009 najvišjo vrednost dosegel realizem, tik za njim je optimizem in nato še enotnost.

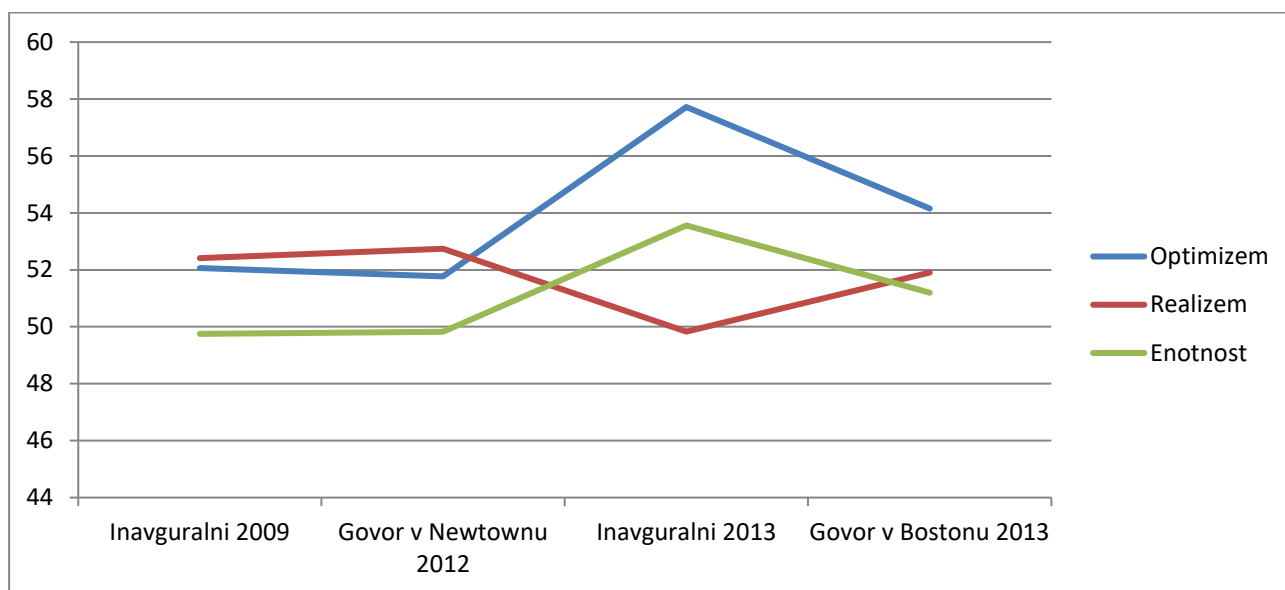
V drugem inavguralnem govoru 2013 prevladuje optimizem, sledi mu enotnost in nato realizem.

V govoru po množičnem streljanju v Newtownu 2012 prevladuje realizem, sledita mu optimizem in enotnost.

V govoru po bombnem napadu v Bostonu 2013 ima najvišjo vrednost optimizem, sledita mu realizem in enotnost.

Gibanje prevladujočih treh semantičnih skupin prikazuje tudi spodnji graf.

Graf 9.2: Gibanje prevladujočih semantičnih skupin v epideiktčnih govorih v časovnem zaporedju

Če pogledamo vrednost prevladujočih semantičnih skupin v časovnem zaporedju, opazimo, da je Obama v epideiktčnih govorih (2009 in 2012b) dajal poudarek realizmu, jeziku, ki izraža praktične teme iz vsakdanjega življenja ljudi. V govorih iz leta 2013 pa je v ospredje stopil optimizem, jezik odobravanja in pozitivnega opisovanja. Iz grafa lahko razberemo tudi podoben trend gibanja optimizma in enotnosti. Slednja se je spreminjala skoraj vzporedno z optimizmom in v drugem inavguralnem govoru dosegla svojo najvišjo vrednost.

V epideiktčnih govorih Baracka Obame torej prevladuje optimizem, ki je v dveh govorih, v drugem inavguralnem (2013a) in v govoru v Bostonu (2013c), dosegel najvišjo vrednost. V preostalih dveh, v prvem inavguralnem (2009) ter v govoru v Newtownu (2012b), pa drugo najvišjo vrednost.

V drugem inavguralnem govoru (2013a) uporablja jezik, ki navdihuje, hvali: »Potrjujemo obljubo naše demokracije ... Kar nas dela izjemne – kar nas dela ameriške – je naša zvestoba ideji, zapisani v deklaraciji ... Verjamemo, da Amerika uspeva, ko lahko vsakdo najde zadovoljstvo in ponos v svojem delu ... Zvesti smo svojemu nazoru ... odzovimo se na klic zgodovine in ponesimo v negotovo prihodnost, ta dragoceni plamen svobode«.

V govoru po bombnem napadu na bostonskem maratonu (2013c) izraža hvalo in inspiracijo, ko se v imenu naroda Bostončanom zahvali: »Zahvaljujemo se za vaše vodenje. Zahvaljujemo

se za vaš pogum. Zahvaljujemo se za vašo milost«; ko hvali mesto Boston, ki vsako leto »sprejme največje talente s področja umetnosti, znanosti in raziskav« in vsako leto aprila »sprejme ljudi z vsega sveta«, da se združijo na maratonu v imenu »prijateljstva, tovarštva in zdrave tekmovalnosti«; ko hvali ameriški značaj, ki ga krutost ne odvrne od prijateljstva, ljubezni in od tega, da bi reševali, tolažili in zdravili. »Toda še več, zvestoba našemu načinu življenja – svobodni in odprti družbi – bo postala samo še močnejša.«

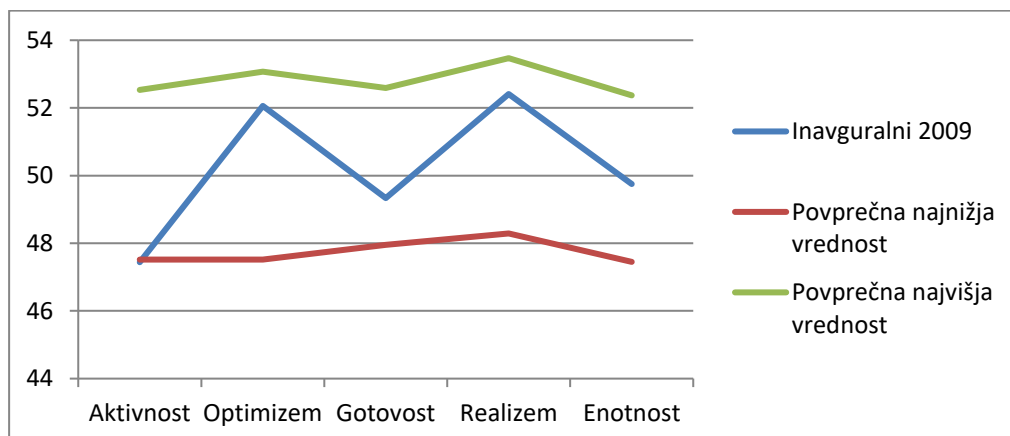
Optimizmu sledi realizem, ki je v prvem inavguralnem govoru (2009) in v govoru v Newtownu (2012b) dosegel najvišji rezultat, v govoru v Bostonu 2013 pa drugi rezultat.

V prvem inavguralnem govoru (2009) izraža realizem, ko npr. nagovarja »ameriške ljudi« in poda priznanje njihovemu trdnemu in prijaznemu značaju z opisom njihovih vsakdanjih dejanj, kot je »nesebičnost delavcev, ki bi raje zmanjšali svoje število ur kot pa videli, da prijatelj izgubi službo,« ali »volja starša, da vzgaja otroka«. Bistvo ameriške svobode in prepričanja ponazori z realno sliko inavguralnega dneva, ko so se pod Kapitolom lahko zbrali »moški in ženske in otroci vseh ras in ver«, da lahko proslavijo zaprisego »moža, čigar očetu še pred manj kot šestdesetimi leti verjetno ne bi postregli v lokalni restavraciji«.

V govoru po strelnem napadu v Newtownu (2012b) izraža realizem in zanimanje za ljudi, ko npr. kar enaindvajsetkrat uporabi besedo *otrok* oz. *otroci*, štirikrat *starš/i*. Ko govori o zagotavljanju dobre vzgoje in varnosti, pove, da »tega ne zmoreš storiti sam«, ampak se to lahko doseže »s pomočjo prijateljev in sosedov, s pomočjo skupnosti in s pomočjo naroda«. Ko opisuje šolo, ki bi lahko bila katerakoli šola, v kateremkoli mestu v Ameriki, uporablja izraze, ki kažejo na konkretnost. Podobno, preko pripovedi, predstavi junaška dejanja učiteljev in otrok.

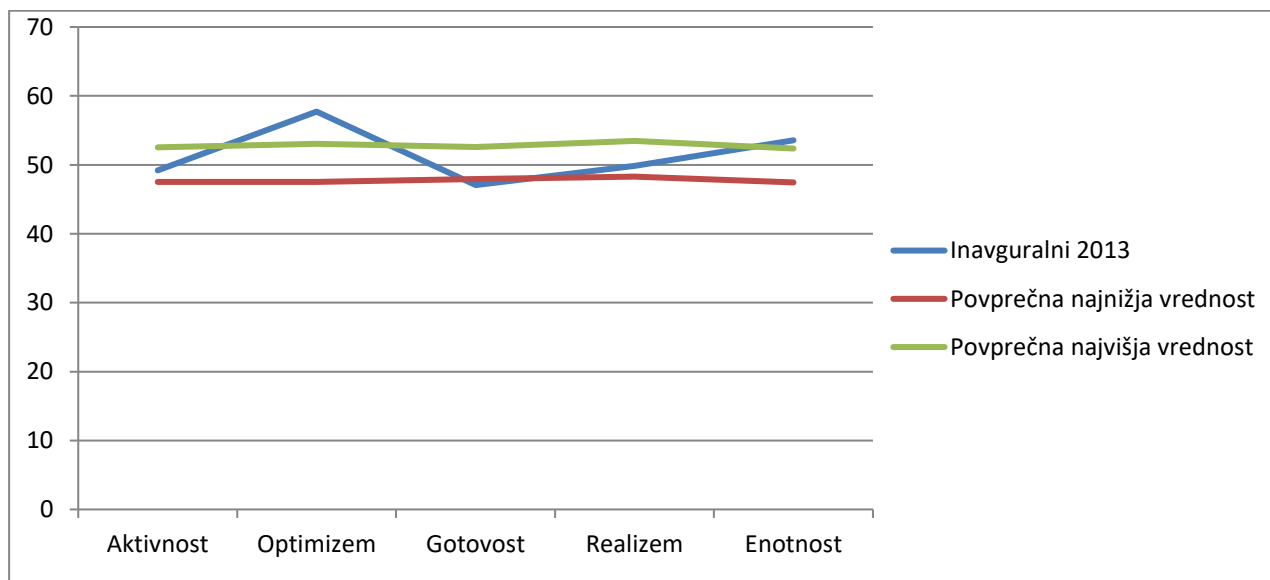
Naslednja pomembna semantična skupina je enotnost oz. jezik, ki se osredotoča na sprejete vrednote, sodelovanje in prijazen odnos. Enotnost doseže najvišjo vrednost v drugem inavguralnem govoru (2013a). Tu že v uvodu pove, da ob vsaki inavguraciji ameriško ljudstvo potrdi trajno moč ustave ter temeljnih ameriških vrednot demokracije, svobode ter enakosti. Enotnost izraža, ko pove, kaj so »skupaj« sklenili in jih poziva: »Sedaj, bolj kot kdajkoli, moramo te stvari storiti skupaj, kot en narod in eno ljudstvo.« Pomoč zapostavljenim skupinam ljudi po svetu utemelji z načeli, ki zagotavljajo mir in izhajajo iz ameriškega skupnega nazora: »strpnost in prilagodljivost, človeško dostojanstvo in pravičnost«.

Graf 9.3: Vrednost osnovnih semantičnih skupin v inavguralnem govoru 2009 – primerjava s povprečnimi vrednostmi

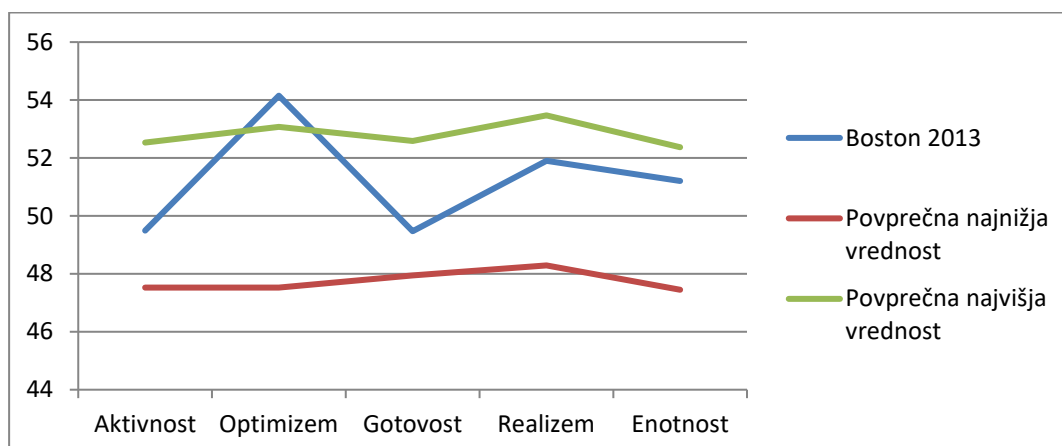
Iz zgornjega prikaza lahko razberemo, da so v prvem inavguralnem govoru vse vrednosti osnovnih petih semantičnih skupin znotraj povprečja, le aktivnost je za spoznanje nižja glede na povprečne vrednosti političnih govorov, zabeleženih v programu DICTION.

Graf 9.4: Vrednost osnovnih semantičnih skupin v inavguralnem govoru 2013 – primerjava s povprečnimi vrednostmi

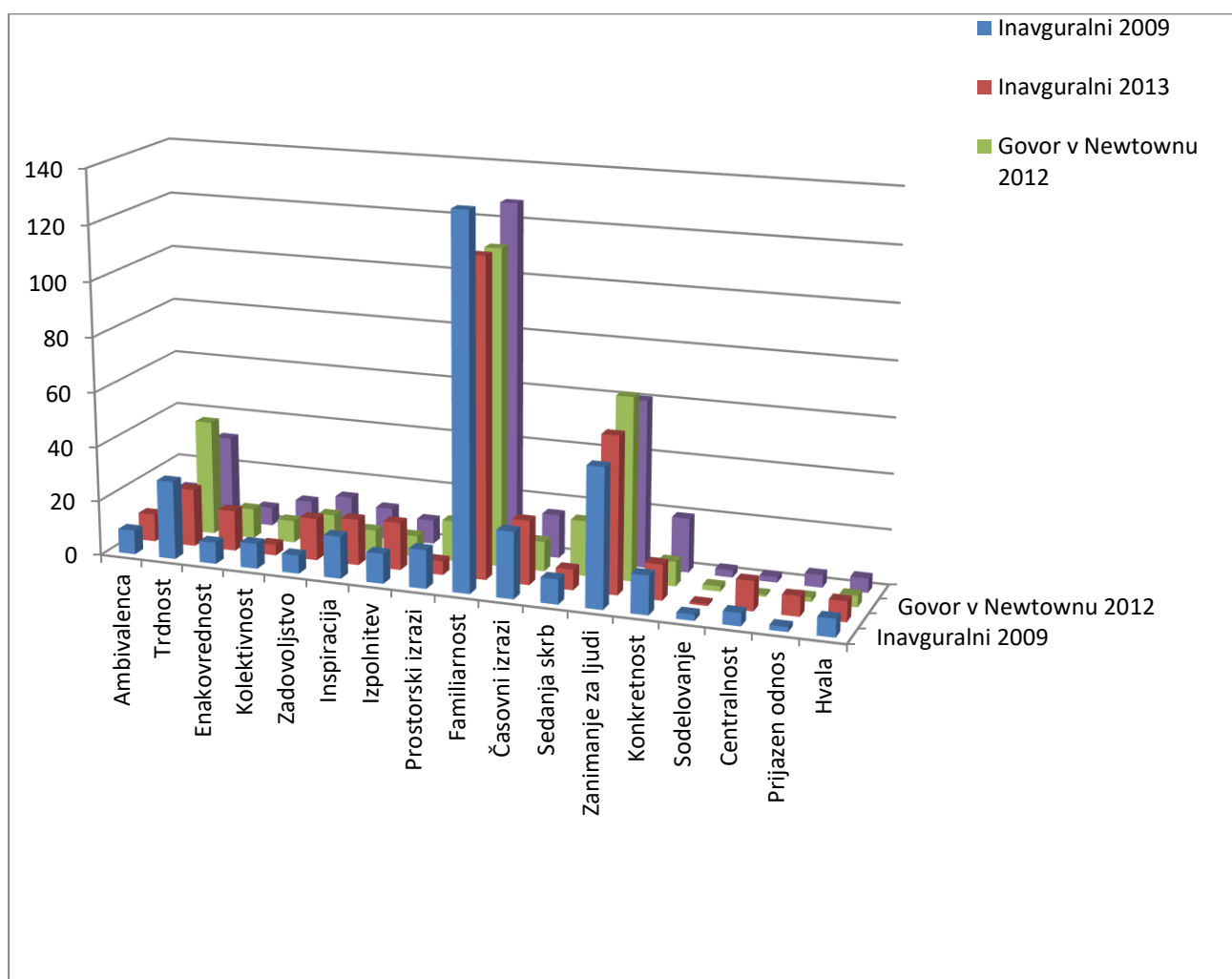
Zgornji graf kaže na odstopanja v drugem inavguralnem govoru 2013. Optimizem in enotnost sta nad povprečjem, gotovost pa rahlo pod njim.

Graf 9.5: Vrednost osnovnih semantičnih skupin v govoru po bombnem napadu v Bostonu 2013 – primerjava s povprečnimi vrednostmi

Govor na žalni slovesnosti po množičnem streljanju v Newtownu ima vse vrednosti osnovnih semantičnih skupin znotraj povprečja. Zgornji graf pa prikazuje semantične skupine v govoru v Bostonu, v katerem je optimizem nad povprečjem.

Graf 9.6: Epideiktični govori

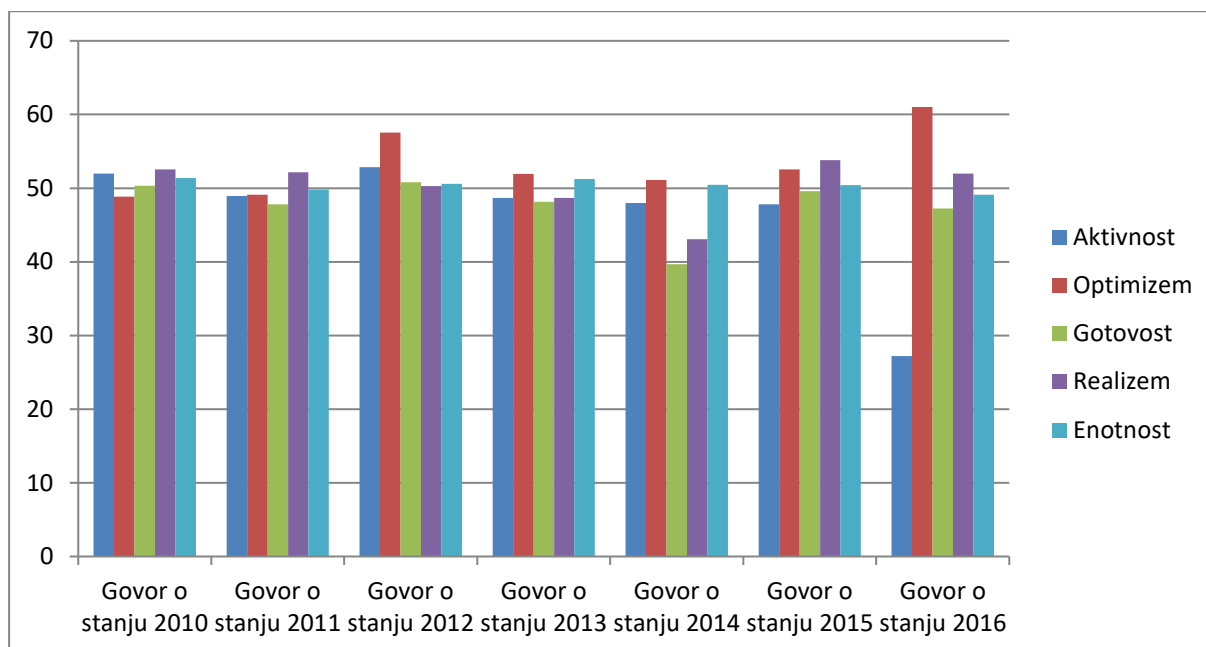

Zgornji graf prikazuje sedemnajst semantičnih podskupin v Obamovih epideiktičnih govorih. Razberemo lahko, da je največ besedišča povezanega s familiarnostjo, zanimanjem za ljudi in trdnostjo. Sledijo časovni izrazi, inspiracija in zadovoljstvo. Iz teh rezultatov lahko sklenemo, da Obama v epideiktičnih govorih poleg izbranih funkcijskih besed, ki izražajo familiarnost oz. pogovorni ton, v ospredje postavlja besedišče, ki se dotika ljudi in njihovih dejavnosti.

9.3.2 ANALIZA OBAMOVIH GOVOROV O STANJU V DRŽAVI

V tem poglavju analiziram in primerjam sedem Obamovih govorov o stanju v državi.

Graf 9.7: Vrednost osnovnih semantičnih skupin v govorih o stanju v državi

Iz zgornje tabele lahko razberemo močan padec aktivnosti v zadnjem govoru o stanju v državi, v katerem je predsednik že v uvodu povedal, da so pričakovanja glede dosežkov zaradi volilnega leta nizka. Posledično je v govoru tudi manjša raba jezika, ki izraža spremembe ali implementacijo idej, kot Hart opredeli aktivnost (1984, 16).

Enotnost ima tekom celotnega predsedovanja bolj ali manj linearen trend in se prepleta med optimizmom ter realizmom. Tudi v govorih o stanju v državi torej vidnejšo vlogo igra jezik, ki odobrava temeljne vrednote, izraža sodelovanje ter prijazen odnos. V četrtem govoru o stanju v državi izraža sodelovanje, ko kongresnike spomni na pričakovanja ljudi, ki ne zahtevajo, da se strinjajo v vsaki stvari. »Pričakujejo pa, da postavimo interese naroda pred stranko. Pričakujejo, da dosežemo kompromis, kjer ga lahko« (2013b). Spodbuja k uresničevanju sprejete ideje, da se v Ameriki zagotovi priložnost vsakomur, ki je voljan pridno delati. Poudari tudi »eno izmed temeljnih pravic demokracije: pravico do glasovanja« ter nespremenjeno idejo o delovanju države, ki »deluje samo, ko sprejmemo določene obveze drug do drugega ter do prihodnjih generacij« (2013b).

Gotovost je nekoliko nihala in najnižjo vrednost dosegla leta 2014, tako kot realizem. Da se je Obama počutil nekoliko negotovega in se odmikal od vsakdanjih tem, lahko povežemo s stalnim nasprotovanjem in nepodporo s strani republikanske večine v kongresu ter nizko javno podporo²³.

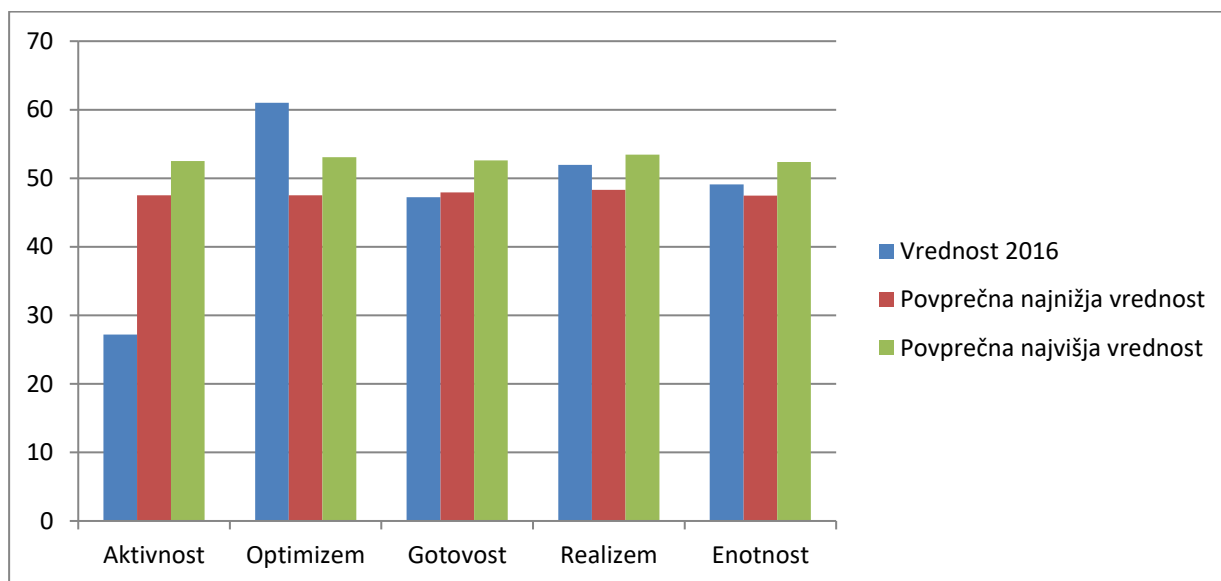
Realizem, ki zajema oprijemljive, praktične teme iz vsakodnevnega življenja ljudi, je med vsemi spremenljivkami dosegel najvišjo vrednost v prvem (2010), drugem (2011) in šestem (2015) govoru o stanju v državi. To lahko kaže na to, da je Obama na začetku predsedovanja iskal podporo ljudi preko retorike, ki ga približa ljudem in njihovim vsakdanjim težavam. ZDA so bile v tem času še vedno v primežu gospodarske krize in dveh vojn in Obama se je neposredno dotaknil dejanskih problemov, ki so pestili narod. »Po enem najtežjih let« v ameriški zgodovini »opustošenje ostaja«, označi stanje v prvem govoru (2010). Zato v govoru vpleta zgodbe in osebne izkušnje posameznikov, ki jih daje za navdih občinstvu. K višji vrednosti realizma ter njegove podskupine zanimanje za ljudi v vseh govorih, tudi epideiktičnih, prispeva pogosta raba zaimka »mi« v vseh oblikah, kar je predstavljeno že v poglavju o nezavedni identifikaciji.

V tretjem govoru (2012b) je vodilno mesto prevzel optimizem. Kar v štirih od sedmih govorov je optimizem dosegel najvišjo vrednost med vsemi petimi spremenljivkami (leta 2012, 2013, 2014, 2016). To dejstvo lahko interpretiramo kot odraz časa, ko so se ZDA začele pobirati po gospodarski krizi. Gospodarski kazalci so se nekoliko izboljšali, vendar kot prioriteto nalogo postavi uresničevanje ideje o enakih priložnostih za vse delovne in odgovorne ljudi (2012b). Ljudje v negotovih časih potrebujemo spodbudo in svetlejšo sliko prihodnosti in Obama je to Američanom ponudil. V zadnjem govoru optimizem izstopa z najvišjo vrednostjo, kar lahko razumemo kot Obamovo potrditev, da državi ne gre slabo in da jo čaka še boljša prihodnost. Obenem daje Obamovemu predsedovanju pozitiven prizvok. »To je dežela, ki jo imamo radi: bistrih oči, prijazna, neomajna v izzivih,« pozitivno naslika državo in doda, da ostaja »Optimističen, da bosta neoborožena resnica in brezpogojna ljubezen imeli zadnjo besedo« (2016).

²³ Delo ameriškega predsednika Baracka Obame je po Gallupovih raziskavah konec januarja 2014 podpiralo 42 odstotkov državljanov.

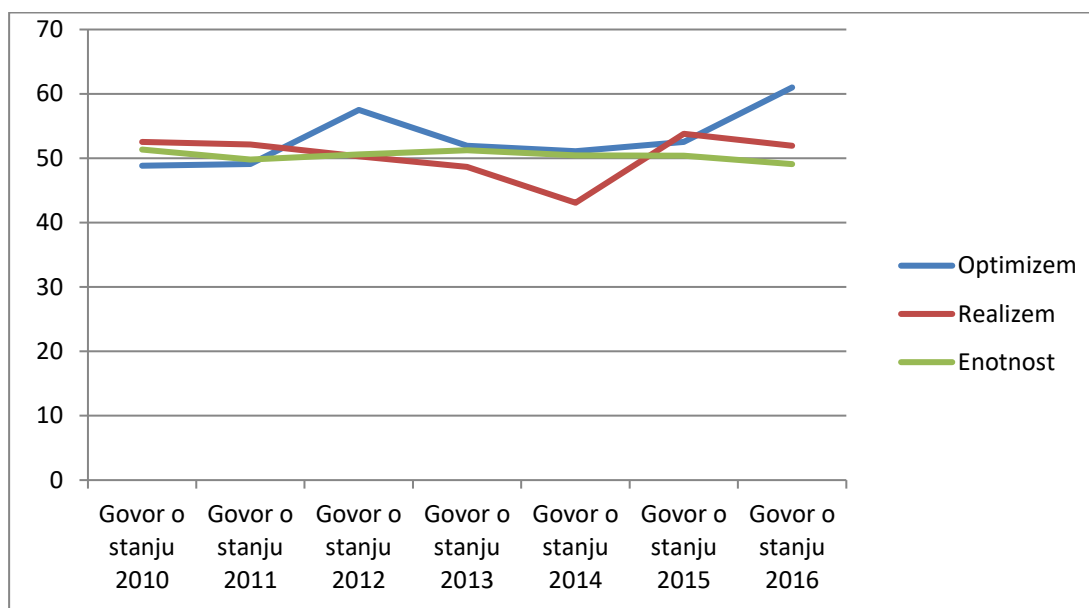
Visoko vrednost optimizma tako lahko povežemo s predsednikovo tendenco po močnem in uspešnem vodenju v času gospodarske recesije. Izraža tudi obnovitev ameriškega vodenja v svetu, kjer Obama v ospredje postavlja zgled na osnovi ameriških vrednot in trdne diplomacije.

Graf 9.8: Govor 2016. Vrednost osnovnih semantičnih področij v primerjavi s povprečnimi vrednostmi

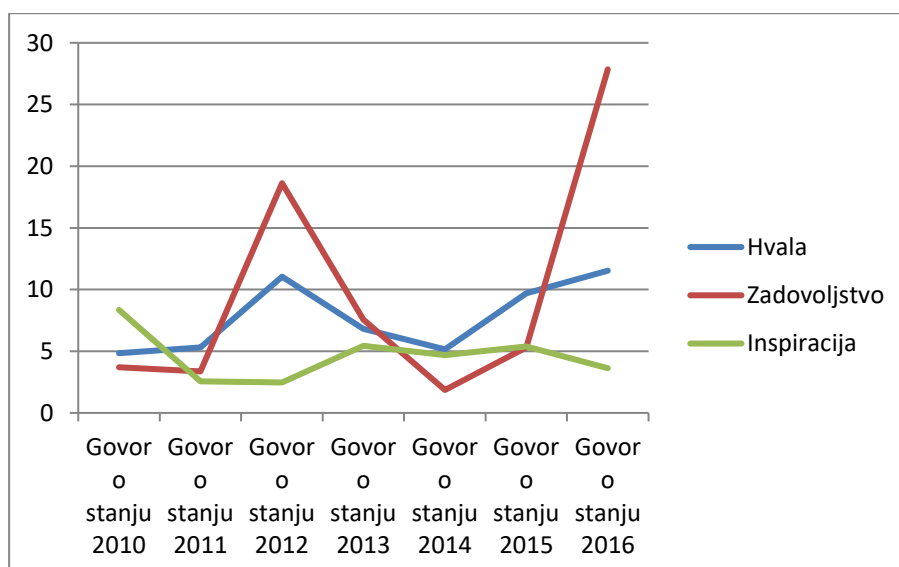
Iz zgornjega grafa je razvidno, da je v letnem sporočilu 2016 aktivnost daleč pod povprečjem, gotovost rahlo pod njim, medtem ko je optimizem visoko nad normalnimi vrednostmi političnih govorov, zabeleženih v programu DICTION.

Graf 9.9: Vrednost semantičnih skupin optimizma, realizma in enotnosti v govorih o stanju v državi

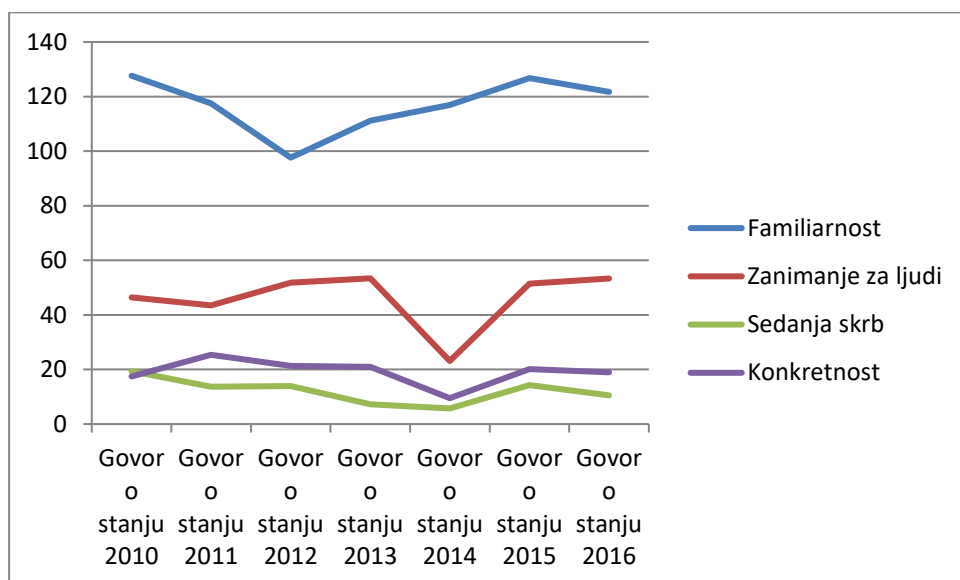
Zgornji graf prikazuje področji optimizma in realizma, ki sta v Obamovih govorih o stanju v državi med petimi spremenljivkami izmenjaje dosegala najvišje vrednosti. Vidno je prevladovanje optimizma in dokaj konstantna vrednost enotnosti, ki je v prvih petih govorih (2010–2014) dosegla drugo najvišjo vrednost med tremi spremenljivkami.

Graf 9.10: Hvala, zadovoljstvo in inspiracija v govorih o stanju v državi

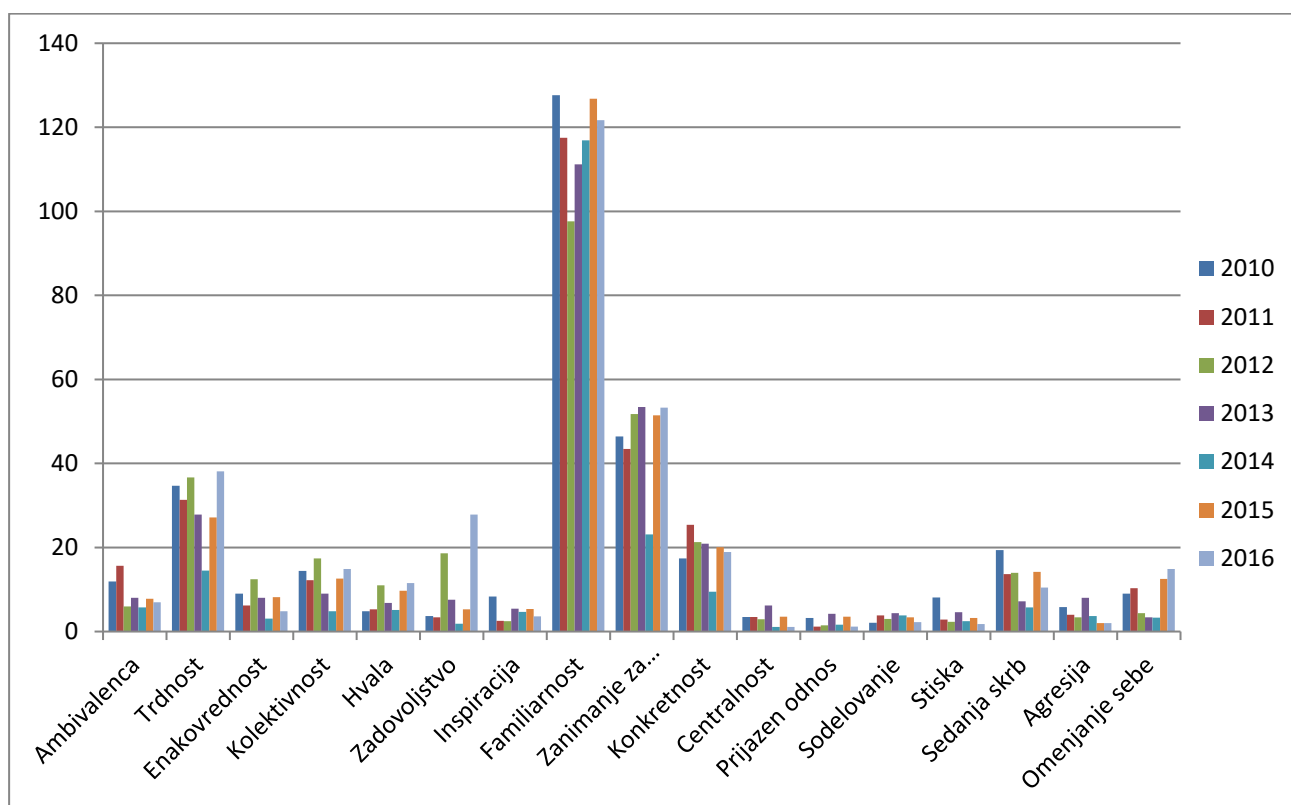
Zgornja tabela kaže vrednost treh podkategorij optimizma. Zadovoljstvo je v volilnem letu 2012 izrazito naraslo, nato se je zmanjšalo in v zadnjem govoru ponovno skočilo navzgor.

Graf 9.11: Familiarnost, zanimanje za ljudi, sedanja skrb, konkretnost v govorih o stanju v državi

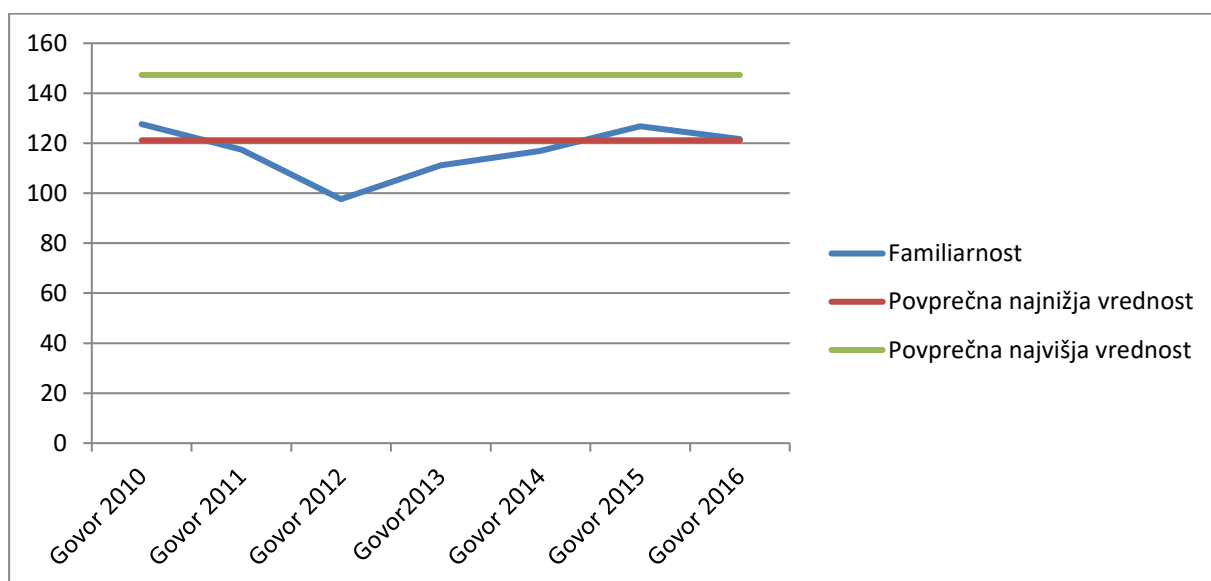
Zgornja tabela kaže vrednost štirih podkategorij semantične skupine realizem. Familiarnost vidno prevladuje.

Graf 9.12: Govori o stanju v državi

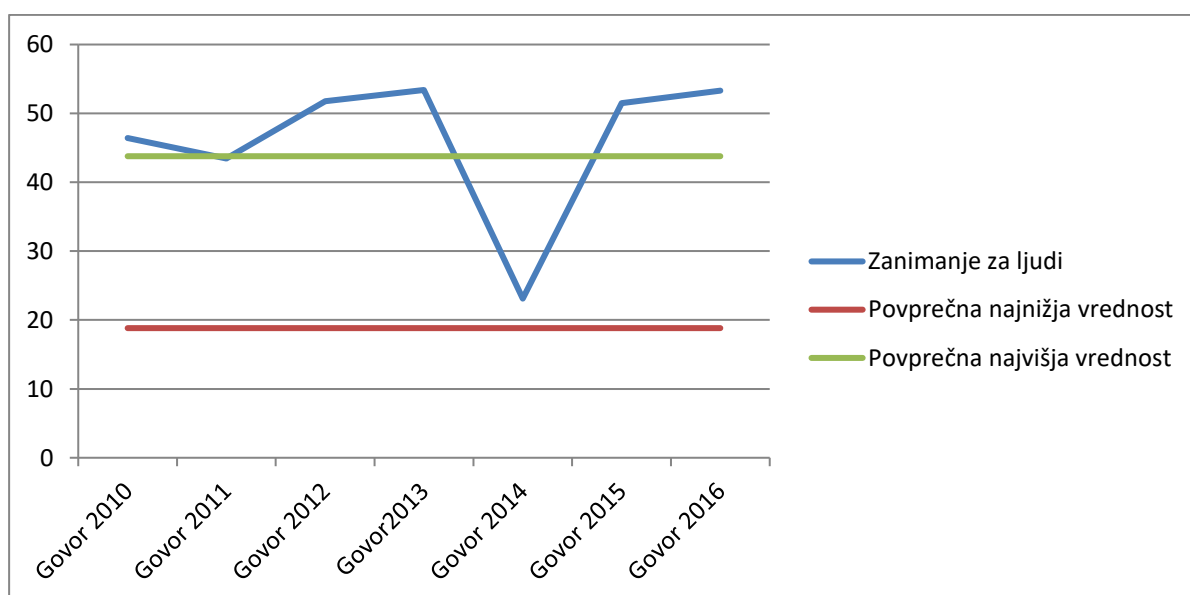
Zgornji graf prikazuje trinajst semantičnih podskupin. Razberemo lahko, da je Obama v vseh sedmih govorih o stanju v državi uporabil največ besedišča s področja familiarnosti, zanimanja za ljudi in trdnosti. Sledijo konkretnost, sedanja skrb in kolektivnost. Iz teh rezultatov lahko sklenemo, da Obama v govorih o stanju v državi poleg izbranih funkcijskih besed, ki izražajo familiarnost, v ospredje postavlja besedišče, ki izraža zanimanje za ljudi in njihove dejavnosti.

Graf 9.13: Familiarnost v govorih o stanju v državi v primerjavi s povprečnimi vrednostmi

Familiarnost je med semantičnimi podskupinami v Obamovih govorih o stanju v državi dosegala najvišjo vrednost, vendar je iz zgornjega prikaza razvidno, da je bila vrednost familiarnosti v govorih od 2011 do 2014 pod povprečjem političnih govorov, vključenih v programu DICTION.

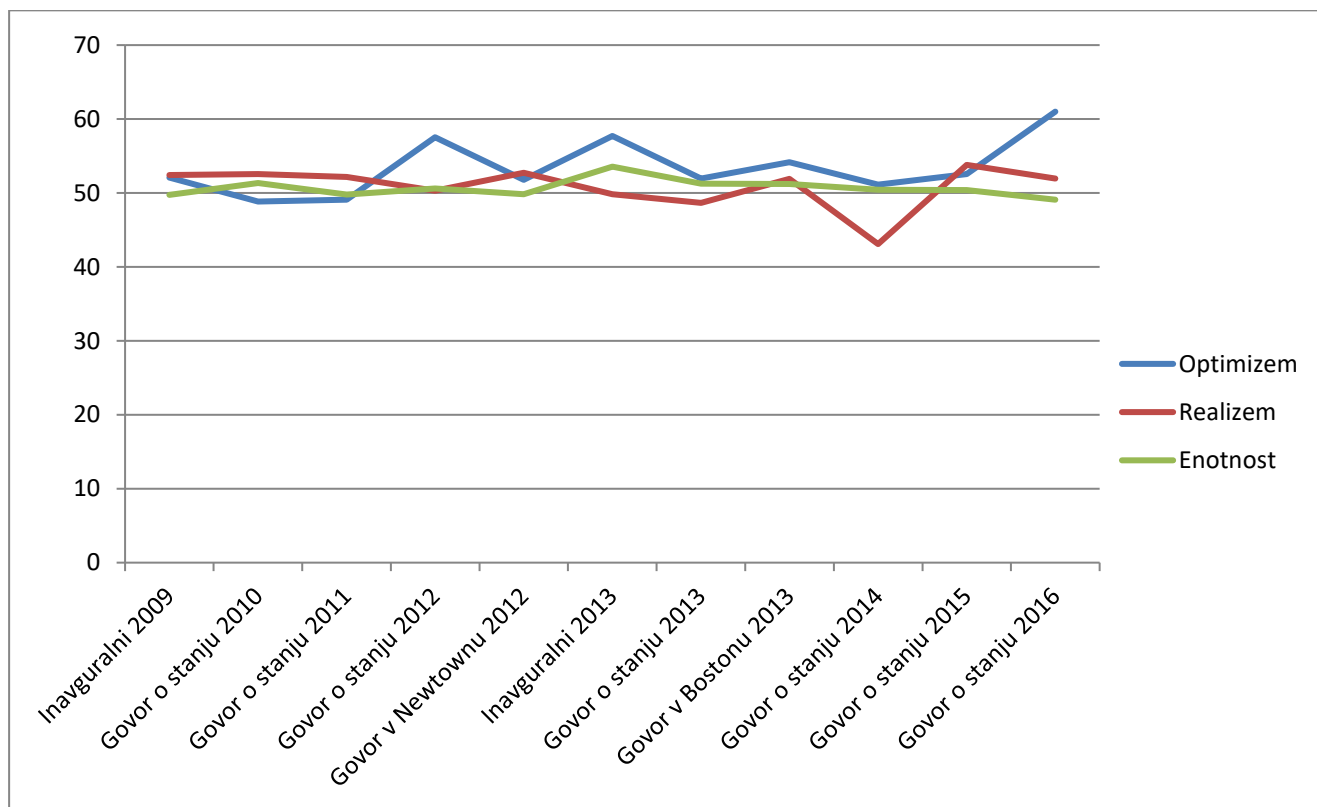
Graf 9.14: Zanimanje za ljudi v govorih o stanju v državi v primerjavi s povprečnimi vrednostmi

Zanimanje za ljudi je med semantičnimi podskupinami v Obamovih govorih o stanju v državi dosegalo drugo najvišjo vrednost. Graf zgoraj kaže na nadpovprečno vrednost zanimanja za

ljudi glede na podatke znotraj programa DICTION. V govoru 2011 je bila vrednost na zgornji meji povprečja, v govoru 2014 pa je vrednost občutno padla, a še vedno ostaja znotraj povprečja.

Graf 9.15: Gibanje prevladujočih semantičnih skupin v vseh Obamovih govorih v časovnem zaporedju

Iz zgornjega grafa lahko razberemo, da je v petih govorih najvišjo vrednost dosegel realizem: v prvih treh govorih (2009, 2010, 2011), v govoru v Newtownu (2012b) in v predzadnjem govoru o stanju v državi (2015). V štirih od petih govorov iz prvega mandata predsedovanja torej prevladuje realizem.

Optimizem je dosegel najvišjo vrednost v šestih govorih: v štirih govorih o stanju v državi (2012b, 2013b, 2014, 2016), v drugem inavguralnem 2013 ter v govoru po terorističnem napadu v Bostonu (2013c). To pomeni, da je v petih od šestih govorov iz drugega mandata prevladoval optimizem.

Na osnovi gibanj semantičnih skupin, ki jih razberemo iz grafa zgoraj, lahko sklenemo, da se Obamova retorika iz prvega mandata rahlo razlikuje od retorike drugega mandata. Iz

navedenih podatkov torej lahko zaključimo, da v Obamovem predsedniškem diskurzu prevladujejo semantične skupine, ki izražajo optimizem, realizem in enotnost. Z drugimi besedami govori Baracka Obame slonijo na pozitivnem jeziku, ki predvideva pozitivne pojave, hvali, navdihuje in izraža zadovoljstvo; na jeziku, ki izraža visoko zanimanje za ljudi in opisuje praktične, oprijemljive teme iz vsakdanjega življenja ljudi; na jeziku, ki poudarja sprejete vrednote, sodelovanje in prijazen odnos. S tem pa se potrdi tretja hipoteza:

Retorika Baracka Obame je optimistična, poudarja vrednote in izraža skrb za ljudi.

10 ZAKLJUČEK

Magistrska naloga se osredotoča na del predsedniškega diskurza, s katerim ameriški predsednik po mnenju Campbellove in Jamiesonove utrjuje in vzdržuje predsedovanje oz. svojo izvršno moč. Predsedniški retorični žanri se ponavljajo tekom zgodovine, posledično so postali ritual. Njihova izvedba tako postane del procesa, kjer predsednik izrazi tako simbolno kot resnično vlogo voditelja države (Campbell in Jamieson 2008, 6–7).

Prvi cilj naloge je bil dokazati, da ameriški predsednik Barack Obama v svojih inavguralnih govorih, sedmih govorih o stanju v državi ter dveh govorih ob tragičnih dogodkih nacionalnega pomena uporablja žanrske karakteristike, značilne za te zvrsti govora.

Po opravljeni žanrski analizi lahko zaključim, da inavguralna govora predsednika Baracka Obame vsebujeta vse štiri elemente, ki to zvrst govora ločijo od drugih epideiktčnih govorov. V obeh primerih predsednik Obama občinstvo združi in ga formira kot ljudstvo, potrdi skupne ameriške vrednote, oriše politično filozofijo svoje administracije ter udejanji vlogo predsednika. Kulturno, versko in raso raznolikost ameriške identitete označi kot njihovo moč (2009). Izhajajoč iz načela enakosti oz. enakih priložnosti za vse, jih poimenuje »narod, ki nagraduje trud in vztrajnost slehernega Američana« in jim pripiše pozitivne lastnosti, ki jim odpirajo neomejene možnosti (2013a). Naslanja se na skupno preteklost, na pretekle izkušnje in vrednote, ki so nekdanj združile narod, in s tem ljudem zagotovi, da bodo ovire tako kot v preteklosti premagane tudi v sedanjosti. Predloge bodočih vladnih politik poda na osnovi nacionalnih vrednot in predanosti ustavnim načelom, s čimer zaobjame ves narod, in ljudem ne glede na njihovo politično usmerjenost zagotovi, da bo ščitil njihove pravice oz. se zavzemal zanje. Zaveda se omejitev, ki jih ima položaj vodilnega v ameriški vladi. Spodbuja k osebni in družbeni odgovornosti, ljudi vabi k sodelovanju in prizna vlogo višje sile pri izpolnjevanju skupne naloge. Med naštete elemente vpleta značilnosti epideiktčnega govora, prepoznavne tako v visokem stilu, polnem retoričnih figur (trikolon, antiteza, paralelizem, metafora, metonimija itn.), izboru besed kot tudi v interakciji sedanjosti s preteklostjo in prihodnostjo.

V govorih po tragičnem množičnem streljanju na osnovni šoli v Newtownu ter po terorističnem napadu v Bostonu nagovori občinstvo, ki je občutilo bolečino tragedije, ter ves ameriški narod. V govora vključi značilne žanrske elemente in v vlogi nacionalnega

duhovnika pomirja in tolaži ter transformira smrt v simbol nacionalne trdoživosti oz. v simbol pomembnih vrednot. Predsednik se zaveda nedelovanja sistema in ljudstvu v govoru po množičnem streljanju ne more zagotoviti, da se tragedija ne bo ponovila. Zato pa napove uveljavljanje svoje predsedniške moči, s katero bo v sodelovanju z zainteresirano in strokovno javnostjo skušal spremeniti stanje ter v prihodnosti preprečiti vsaj kakšno podobno tragedijo. Kot je značilno za primere terorizma v govoru po bombnem napadu v Bostonu narodu zagotovi, da bodo storilci privedeni pred roko pravice. V obeh govorih uporablja epideiktčni jezik, ki hvali in združuje ter obsoja grozovita dejanja. Ko žrtve in kraje dogodkov transformira v simbole najboljših lastnosti naroda ter zatrjuje, da jih bo ta preizkušnja še utrdila, sedanost povezuje s prihodnostjo.

Izstopa tudi dejstvo, da se Obama v obeh govorih bolj osredotoči na preživele kot na preminule in hvali njihova dejanja v času preizkušnje. Osrednji del obeh govorov nameni tolažbi in navdihu preživelih, združevanju naroda, iskanju transformativnega značaja tragičnega dogodka in potrjevanju ameriških vrednot. Oba govora ob tragičnih dogodkih nacionalnega pomena pravzaprav zdravita – pomirita narod, pomagata, da se ljudje soočijo s katastrofo in jih s potrditvijo vere vase ter v ameriške vrednote navdata z upanjem. Prizadete državljane tako uspešno transformira v trdoživ narod, kar je cilj govora ob tragičnem dogodku.

Po natančni žanrski analizi govorov o stanju v državi lahko sklenem, da ameriški predsednik Barack Obama v svojih govorih uporablja vse tri retorične procese, značilne za ta žanr – razmišlja o vrednotah, ovrednoti stanje in nato predloži zakonodajna priporočila. Ob prepletanju treh temeljnih procesov predsednik Obama ustvarja in povzdiguje nacionalno identiteto, povezuje preteklost, sedanost in prihodnost ter vzdržuje predsedniško vlogo. Dotakne se vedno aktualnih tem, ki se v govorih vedno znova pojavljajo – gospodarstvo, davčna zakonodaja, izobraževanje, zdravstvo, imigracija, veterani, energija, podnebne spremembe, varnost, zunanja politika. Stalno prisotna je tudi tema dvostrankarstva, značilna za to vrsto govorov. Hvali, sicer ne ravno pogosto sodelovanje obeh strank ter spodbuja k sprejetju rešitev, ki bi jih podprli obe stranki. Demokrate in republikance skuša združiti na osnovi njihovega poslanstva. Govori o stanju v državi izražajo tudi stanje in vzdušje v kongresu. Republikanska stranka je namreč po novembrskih volitvah 2010 zasedla večino sedežev v spodnjem domu, od novembra leta 2014 pa obvlada tudi senat. Številni predsednikovi predlogi so posledično naleteli na gluha ušesa. S ciljem doseči večjo podporo

ter spremeniti nesodelovalni duh v Washingtonu je Obamova retorika pogosto združevalna in spravljiva.

Obamovi govori o stanju v državi odražajo epideiktični ter deliberativni namen govorov. Slavnostne značilnosti najpogosteje prevladujejo v uvodnem in zaključnem delu govorov, kjer predsednik razmišlja o ameriških vrednotah ali ameriškem značaju. S tem narod združuje in ga zaradi svoje edinstvenosti povzdiguje. Obenem s potrjevanjem pozitivnega v ameriškem značaju, z izpostavljanjem uspehov iz preteklosti ter zagotovitom, da bo ameriški narod uspel tudi v sedanjosti, predsednik Obama na občinstvo deluje inspirativno. Osrednji del govora je sicer prepleten tudi z elementi vrednot in nacionalnega etosa, saj so temelj za predložitev in utemeljitev politične agende, vendar priporočila politik le zavzamejo več prostora, tako da je v ospredju deliberativna retorika.

V govorih je prisoten pozitiven, optimističen ton. Obama težave pogosto označi kot »izzive«, ki so premagljivi. Vključi pa tudi elemente, kot so osebne zgodbe navadnih ljudi, ki jim da pridih junaštva ali vključi konkretne primere iz vsakdanjega življenja. Ljudje v zgodbah zrcalijo močan ameriški značaj in so navdih občinstvu. Obenem služijo kot dokaz, da je na določenem področju sprememba nujna oz. da predlagane strategije delujejo. Zanimivo mi je bilo dejstvo, da v govorih o stanju v državi posega tudi po humorju, ki je prisoten tudi v govorih ob tragičnih dogodkih. Na osnovni šoli Sandy Hook se sicer pošali samo enkrat, v govoru po bombnem napadu v Bostonu dvakrat, enkrat celo na svoj račun. Izjema sta inavguralna govora, katerih narava je preveč formalna, da bi vključil ta element.

Govori o stanju v državi se pojavljajo tekom celotne zgodovine ameriške države in so postali žanr predsedniške retorike. Z ritualno prisotnostjo v predsedovanju je občinstvo – kongres in ameriški državljani – razvilo določena pričakovanja do tega govora. Podobno velja za inavguralne govore, ki so prav tako prisotni že od začetkov ameriške države, ter za govore ob tragičnih dogodkih. Pričakovanja občinstva potrjuje tudi definicija žanra, ki ga Hart in Daughton (2005, 116) opredelita kot kategorijo sporočil, ki si delijo pomembne strukturne in vsebinske značilnosti. Žanr kot kategorija v občinstvu ustvari posebna pričakovanja. Občinstvo, ki sporočila sprejema, jih glede na ta pričakovanja tudi ovrednoti (Foss 2009, 144). Predsednik Obama je v enajstih analiziranih govorih uporabil žanrske elemente, ki sta jih za te zvrsti govora opredelili Campbellova in Jamiesonova (2008), zato lahko sklenemo, da je s tem, na retoričnem nivoju zadovoljil pričakovanja občinstva in kot govornik uspešno

opravi svojo nalogo. S tem pa lahko potrdimo prvo hipotezo magistrske naloge: **Obamova retorika je z upoštevanjem žanrskih kriterijev izpolnila pričakovanja občinstva.**

Drugi cilj naloge je bil preučiti govorne strategije identifikacije, s katerimi se predsednik Obama v inavguralnih govorih, govorih ob tragičnih dogodkih ter letnih govorih o stanju v državi poveže z občinstvom. Na osnovi teorije Kennetha Burka, ki identifikacijo prikazuje kot sestavni del retorike in jo vidi kot edino sredstvo za doseg prepričevanja, sem iskala tri strategije Obamove prepričevalne moči povezovanja z občinstvom: 1) identifikacija kot metoda skupnih točk, 2) identifikacija preko antiteze ter 3) identifikacija, ki poteka na nezavednem nivoju.

Metoda skupnih točk je v enajstih Obamovih govorih zelo močna tehnika, če upoštevamo frekventnost primerov ter raznolikost načinov izražanja enotnosti ali podobnosti. Pri metodi skupnih točk se v vseh govorih pojavljajo tri področja, preko katerih se predsednik poveže z ljudstvom: skupne vrednote, prispevek ljudi k narodu oz. k državi ter skupni interes. V inavguralnih govorih se poleg teh področji z ljudstvom poveže še preko skupne preteklosti in prednikov ter veličine ameriškega naroda. Enako velja za govore o stanju v državi, le da tu uporabi še šesto skupno vez, ki jo Cheney (1983, 152) uvršča k tej kategoriji, in sicer priznanje s strani zunanjega deležnika. V govorih ob tragičnih dogodkih nacionalnega pomena je dodatno prisotna povezava preko skupnega žalovanja in podpore prizadetim.

Prva metoda identifikacije, ki povezuje člane skupnosti, v našem primeru države, na osnovi skupnih točk je pravzaprav nujen pogoj za soočanje skupnosti z nasprotnimi silami. Identifikacija preko antiteze se izrazi, ko se je ameriško občinstvo primorano združiti proti skupnemu »sovražniku«, ki ga predstavlja neka grožnja iz okolja. Primeri povezave govornika preko te strategije niso številni, so pa prisotni v vseh govorih. V inavguralnih govorih je to npr. terorizem, nevarnost jedrskega orožja, podnebne spremembe, gospodarska kriza, spodkopavanje zaupanja. V govoru po množičnem streljanju v Newtownu grožnjo ameriški družbi predstavljajo primeri nesmiselnega nasilja. V govoru po bombnem napadu na Bostonskem maratonu je zunanji sovražnik storilec terorističnega dejanja. V tem primeru Obama poudari, da ta sovražna sila še bolj utrjuje ameriško ljudstvo, njihovo skupnost in njihovo bit, ki je sovražnik ne razume. V sedmih govorih o stanju v državi skupnega »sovražnika« predstavljajo naslednje skupine: druge države, ki »ogrožajo« vodilni položaj ZDA oz. konkurenca, teroristi, jedrsko orožje, kibernetični napadi, podnebne spremembe in

deficit zaupanja. Pod to kategorijo lahko štejemo tudi recesijo ter neuspešne države z nedelujočimi državnimi strukturami.

Tretja strategija identifikacije, ki poteka na nezavednem nivoju preko rabe »privzetega *mi*«, je komaj zaznavna in močna ravno zaradi svoje neopaznosti (Cheney 1983, 154). Raba te strategije omogoča govorniku, da postane del ljudstva, se z njim poveže ter predstavi podobnosti in skupne točke ameriškega naroda kot samoumevno predpostavko. Z metodo »privzetega *mi*« predsednik Obama potrdi skupne lastnosti in interese, opisane pri metodah skupnih točk. Spodbuja idejo enotnosti in pripadnosti narodu. Poudari, da vsi verjamejo v iste vrednote in ideale ter da si delijo skupen ameriški značaj in skupne cilje.

Metoda skupnih točk ter nezavedna identifikacija v vseh govorih prevladujeta nad identifikacijo antiteze tako po številu primerov kot po njihovi raznolikosti. Ker predsednik Obama v enajstih govorih uporabi vse tri strategije identifikacije z občinstvom, lahko zaključimo, da so Obamovi govori, upoštevajoč Burkovo teorijo identifikacije, retorično uspešni in prepričljivi. S tem lahko potrdimo tudi drugo hipotezo: **Prepričljivost ameriškega predsednika Baracka Obame v veliki meri sloni na retorični spretnosti povezovanja z občinstvom.**

Tretji cilj naloge je bil preučiti, katere semantične skupine besed prevladujejo v izbranih govorih ameriškega predsednika Baracka Obame in kaj le-te sporočajo. S kvantitativno analizo na osnovi računalniškega programa DICTION, ki v govorih išče besede, ki jim večina politikov in piscev govorov ne namenja veliko pozornosti (Hart 1984, 17), sem prišla do naslednjih ugotovitev: v Obamovih enajstih govorih prevladujejo semantične skupine, ki izražajo optimizem, realizem in enotnost. Z drugimi besedami govori Baracka Obame slonijo na pozitivnem jeziku, ki predvideva pozitivne pojave, hvali, navdihuje in izraža zadovoljstvo; na jeziku, ki izraža visoko zanimanje za ljudi in opisuje praktične, oprijemljive teme iz vsakdanjega življenja ljudi ter na jeziku, ki poudarja sprejete vrednote, sodelovanje in prijazen odnos. S tem pa lahko potrdimo tretjo hipotezo: **Retorika Baracka Obame je optimistična, poudarja vrednote in izraža skrb za ljudi.**

Pomembno vlogo vrednot v Obamovi predsedniški retoriki sta pravzaprav potrdili že žanrska analiza ter analiza identifikacije, kvantitativni del raziskave pa to samo še potrjuje.

Naloga je raziskala tri pomembna področja ameriške predsedniške retorike: inavguralne govore, govore o stanju v državi ter govore ob tragičnih dogodkih. Ti govori so del formalnega javnega diskurza, ki v prvih dveh primerih že dobri dve stoletji karakterizira ameriško predsedovanje oz. so nujna sestavina tudi sodobnega predsedovanja. S pridobljenimi spoznanji smo dobili širši pogled na predsedniško retoriko Baracka Obame, na njene žanrske značilnosti, prepričevalne elemente ter njen ton.

Retorika je temeljno orodje za uspešno predsedovanje. Na osnovi opravljene raziskave lahko sklenemo, da je ameriški predsednik Barack Obama dobro opravil svojo retorično nalogo, saj je z žanrskimi elementi zadovoljil pričakovanja ljudstva, bil prepričljiv z vidika teorije identifikacije, obenem daje izbor njegovih besed pozitivno sporočilo. Pri vseh teh, za govornika ugodnih ugotovitvah, ne moremo mimo dejstva, da je Obama tekom svojega predsedovanja užival dokaj nizko podporo javnosti. Povprečna letna podpora javnosti je bila od leta 2010 pa do januarja 2016 konstantno pod 50 odstotki (Jones 2016). To kaže, da na podporo javnosti poleg uspešne retorike vplivajo tudi drugi dejavniki, kot so na primer množični mediji, stanje gospodarstva ali značilnosti volilnega telesa. To pa je že tema izven obsega te naloge.

11 LITERATURA

Abramowitz, Alan. 2013. Voting in a Time of Polarization. Why Obama Won and What it Means? V *Barack Obama and the New America. The 2012 Election and the Changing Face of Politics*, ur. Larry J. Sabato, 45–58. Lanham etc.: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Acosta, Jim in Kristen Holmes. 2016. Obama vetoes Obamacare repeal bill. *CNN Politics*, 8. januar. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2016/01/08/politics/obama-vetoes-obamacare-repeal-bill/> (15. april 2016).

Alexander, Jeffrey C. in Bernadette N. Jaworsky. 2014. *Obama Power*. Cambridge UK; Malden MA: Polity Press.

Aristotel. 2011. *Retorika*. Ljubljana: Šola retorike Zupančič&Zupančič.

Aune, James Arnt in Martin J. Medhurst. 2008. *The prospect of presidential rhetoric*. Texas: A&M University Press.

Biography:Barack Obama. Dostopno prek: <http://www.biography.com/people/barack-obama-12782369#education> (1. december 2015).

Barnes, Robert. 2010. Reactions split on Obama's remark, Alito's response at State of the Union. *Washington Post*, 29. januar. Dostopno prek: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/01/28/AR2010012802893.html?sid=ST2010012803706> (15. marec 2016).

Barthes, Roland. 1990. *Retorika Starih; Elementi semiologije*. Ljubljana: ŠKUC: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Bela hiša. 2011. The Resurgence of American Automotive Industry. Dostopno prek: https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/uploads/auto_report_06_01_11.pdf (15. april 2016).

Bela hiša. Health Care that Works for Americans. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/healthreform/healthcare-overview#consumer-rights> (15. april 2016).

--- Tax Relief for Middle-Class Families and Small Businesses. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/economy/jobs/tax-relief-for-160-million-workers> (15. april 2016).

--- Advancing American Energy. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/energy/securing-american-energy#energy-menu> (15. april 2016).

--- Implementation Day. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/issues/foreign-policy/iran-deal> (15. april 2016).

--- Vetoed Legislation. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/vetoed-legislation> (30. april 2016).

Boyer, Dave. 2016. Obama unlikely to pull troops from Afganistan before leaving office. *The Washington Times*, 31. januar. Dostopno prek: <http://www.washingtontimes.com/news/2016/jan/31/obamas-afghanistan-troop-withdrawal-unlikely-with-/?page=all> (10. april 2016).

Browne, Ryan. 2016. Top U.S. general: More American troops headed to Iraq. *CNN Politics*, 25. marec. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2016/03/25/politics/general-us-troops-iraq/> (15. april 2016).

Burke, Kenneth. 1969. *A Rhetoric of Motives*. Berkley [etc.]: University of California Press.

Campbell, Karlyn Kohrs in Kathleen Hall Jamieson. 1985. Inaugurating the Presidency. *Presidential Studies Quarterly* 15 (2): 394–411. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/27550215> (1. december 2015).

--- 2008. *Presidents Creating the Presidency: Deeds Done in Words*. Chicago; London: The University of Chicago Press.

Ceaser, James W., Glen E. Thurow, Jeffrey Tulis, in Joseph M. Bessette. 1981. The Rise of the Rhetorical Presidency. *Presidential Studies Quarterly* 11 (2): 158–171. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/27547683> (10. februar 2016).

Chaddock, Gail Russell. 2013. Inauguration Day Bibles: how presidents choose, and what that reveals. *The Christian Science Monitor*, 21. januar. Dostopno prek: <http://www.csmonitor.com/USA/Politics/DC-Decoder/2013/0121/Inauguration-Day-Bibles-how-presidents-choose-and-what-that-reveals-video> (8. december 2015).

Cheney, George. 1983. The Rhetoric of Identification and the Study of Organizational Communication. *Quarterly Journal of Speech* 69 (2): 143–158.

Chilton, Paul. 2004. *Analysing Political Discourse: Theory and Practice*. London; New York: Routledge.

Christiansen, Jordan. 2014. *Identification: the missing link within the rhetoric of social movements*: Master's thesis. Kansas State University. Dostopno prek: <http://hdl.handle.net/2097/17678> (10. januar 2016).

Cicero, Marcus Tullius. 2002. *O govorniku: trije pogovori o govorniku, posvečeni bratu Kvintu*. Ljubljana: Družina.

CNN. 2016. Boston Marathon Terror Attack Fast Facts, 8. april. <http://edition.cnn.com/2013/06/03/us/boston-marathon-terror-attack-fast-facts/> (15. april 2016).

Cohen, Tom. 2013. Obama's speech ties current issues to founding principles. *CNN Politics*, 22 januar. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2013/01/21/politics/obama-inauguration-speech/> (5. december 2015).

Condor, Susan, Cristian Tileaga in Michael Billig. 2013. Political rhetoric. V *Oxford Handbook of Political Psychology*, ur. Leonie Huddy, David O. Sears and Jack S. Levy, 262–297. Oxford, New York: Oxford University Press.

Crowley, Sharon in Debra Hawhee. 2012. *Ancient rhetorics for contemporary students*. Boston [etc.]: Pearson.

Dermol – Hvala, Hedvika. 2004. *Analiza retoričnih prvin slovenskega narodnoprebudniškega govorništva 19. Stoletja*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-MSIRRKNI> (15. december 2015).

Goodreads. Faith in the Dream: A Call to the Nation to Reclaim American Values, Patrick Deval. <http://www.goodreads.com/book/show/14699055-faith-in-the-dream> (20. februar 2016).

Denton, Robert E. in Dan F. Hahn. 1986. *Presidential Communication: Description and Analysis*. New York, Westport, London: Praeger Publishers.

Ellis, Richard J, ur. 1998. *Speaking to the people: the rhetorical presidency in historical perspective*. Amherst: University of Massachusetts Press.

Epstein, Ojalvo Holly. 2013. The Inaugural Address: What Obama Said and What It Means. *Kicker*, 22. januar. Dostopno prek: <http://gokicker.com/2013/01/22/the-inaugural-address-what-obama-said-and-what-it-means/> (2. december 2015).

Ferfila, Bogomil in Marta Kos. 2002. *Politično komuniciranje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Flavin, Matt. 2011. We Can't Wait: Obama Administration Announces New Initiatives to Get Veterans Back to Work. *Bela hiša*, 7. november. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/blog/2011/11/07/we-cant-wait-obama-administration-announces-new-initiatives-get-veterans-back-work> (15. april 2016).

Foss, Sonja K, Karen A. Foss in Robert Trapp. 2002. *Contemporary perspectives on rhetoric*. Long Grove, Illinois: Waveland Press Inc.

Foss, Sonja. 2009. *Rhetorical criticism: exploration and practice*. Long Grove, Illinois: Waveland Press, Inc.

Newport, Frank. 2012. Americans Still Blame Bush More than Obama for bad Economy. *Gallup*, 14. junij. Dostopno prek: <http://www.gallup.com/poll/155177/americans-blame-bush-obama-bad-economy.aspx> (10. december 2015).

Gast, Phil. 2012. Obama announces he supports same-sex Marriage. *CNN Politics*, 10. maj. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2012/05/09/politics/obama-same-sex-marriage/> (16. april 2016).

Gallup. Presidential Approval Ratings – Barack Obama. Dostopno prek: <http://www.gallup.com/poll/116479/barack-obama-presidential-job-approval.aspx> (10. marec 2016).

Geis, Michael L. 1987. *The language of politics*. New York: Springer–Verlag.

Gorenc, Nina. 2003. *Državniška retorika Ronalda Reagana*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Grabnar, Boris. 1991. *Retorika za vsakogar*. Ljubljana: DZS.

--- 1997. *Zgodovina retorike*. Ljubljana: Šola retorike.

Greenstein, Fred I. 2001. *The presidential difference: leadership style from FDR to Clinton*. Princeton; Oxford: Princeton University Press.

Gronbeck, Bruce E. 2004. Rhetoric and Politics. V *Handbook of Political Communication Research*, ur., Lynda Lee Kaid, 135–151. Mahwah, New Jersey, London: LEA Publishers.

Hart, Roderick P. 1984. *Verbal Style and the Presidency: A computer-Based Analysis*. Orlando, Florida: Academic Press Inc.

--- 1987. *The Sound of Leadership: Presidential Communication in the Modern Age*. Chicago and London: The University of Chicago Press.

--- 2000. *Campaign Talk: Why Elections are Good for Us*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.

Hart, Roderick P. in Suzanne Daughton. 2005. *Modern rhetorical criticism*. Boston [etc.]: Pearson/Allyn & Bacon.

Hart, Roderick P., Sharon E. Jarvis, William P. Jennings in Deborah Smith-Howell. 2005. *Political Keywords: Using Language That Uses Us*. New York, Oxford: Oxford University Press.

Hart, Roderick P., Jay P. Childers in Colene J. Lind. 2013. *Political Tone: How Leaders Talk and Why*. Chicago in London: The University of Chicago Press.

Hart, Roderick P., Craig E. Carroll in Shawn Spiars. 2015. *Help Manual DICTION 7: The Text Analysis Program*. Dostopno prek: <http://www.dictionsoftware.com/> (5. februar 2016).

Hauser, Gerard A. 2002. *Introduction to Rhetorical Theory*. Long Grove (Ill.): Waveland Press Inc.

Herrick, James A. 2005. *The History and Theory of Rhetoric: an introduction*. Boston: Allyn and Bacon.

Hertzberg, Hendrik. 2013. Obama's Inaugural Allusions. *The New Yorker*, 22. januar. Dostopno prek: <http://www.newyorker.com/news/hendrik-hertzberg/obamas-inaugural-allusions> (4. december 2015).

Higgins, Charlotte. 2009. Who's the modern Cicero – Barack Obama or Peter Mandelson? *The Guardian*, 20. oktober. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/culture/charlottehigginsblog/2009/oct/20/classics-barack-obama> (29. november 2015).

History, Art & Archives, U. S. House of Representatives. State of the Union Address. Dostopno prek: <http://history.house.gov/Institution/SOTU/State-of-the-Union/> (17. marec 2016).

Hudson, David. 2014. President Obama: »We Will Degrade and Ultimately Destroy ISIL. *Bela hiša*, 10. september. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/blog/2014/09/10/president-obama-we-will-degrade-and-ultimately-destroy-isil> (22. april 2016).

Joint Congressional Committee on Inaugural Ceremonies. Dostopno prek: <http://www.inaugural.senate.gov/about/facts-and-firsts> (25. november 2015).

Jones, John M. in Robert C. Rowland. 2007. Barack Obama and the American Dream. *Communication Currents*. Volume 2, Issue 5. oktober. Dostopno prek: <https://www.natcom.org/CommCurrentsArticle.aspx?id=861> (10. december 2015).

Jones, Jeffrey M. 2016. Obama Averages 46.2% Job Approval in Year Seven. *Gallup*, 21. januar. Dostopno prek: <http://www.gallup.com/poll/188756/obama-averages-job-approval-year-seven.aspx> (2. maj 2016).

Keller, Bill in Jill Abramson. 2009. *Obama: zgodovinska pot*. Ljubljana: Sanje.

Kennedy, George A. 2001. *Klasična retorika ter njena krščanska in posvetna tradicija od antike do sodobnosti*. Ljubljana: ZRC, ZRC SAZU.

Kent, Michael L. 1991. The Rhetoric of Eulogy: Topoi of Grief and Consolation. *An Annual Review of Working Papers from University of Oregon, Dept. of Speech* 1 (5): 110–119. Dostopno prek: <http://mlkent.com/PDFs/Kent1991SC&C.pdf> (5. februar 2016).

Kiewe, Amos, ur. 1994. *The modern presidency and crisis rhetoric*. Westport (Conn.), London: Praeger.

Klein, Ezra. 2012. President Obama's speech kicking off his reelection campaign. *The Washington Post*, 6. maj. Dostopno prek: https://www.washingtonpost.com/blogs/wonkblog/post/read-president-obamas-speech-kicking-off-his-reelection-campaign/2012/05/06/gIQAda1s5T_blog.html (15. december 2015).

Kloppenbergh, James T. Reading *Obama: dreams, hope, and the American political tradition*. Princeton (NJ): Princeton University Press.

Kopušar, Sebastijan. 2014. Obama: Naj bo to leto dejanj! *Delo*, 29. januar. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/obama-naj-bo-to-leto-dejanj.html> (10. marec 2016).

--- 2016. Obamov zadnji boj z orožarji. *Delo*, 5. januar. Dostopno prek: <http://www.delo.si/svet/globalno/obama-z-novimi-pobudami-za-vecji-nadzor-orozja.html> (10. marec 2016).

Kornblut, Anne E. in Scott Wilson. 2011. State of the Union 2011: 'Win the future,' Obama says. *The Washington Post*, 26. januar. Dostopno prek: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2011/01/25/AR2011012504068.html> (16. marec 2016).

Kuštrin, Kaja. 2010. *Predsedniška retorika Baracka Obame*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska_dela_1/pdfs/mb11_kustrin-kaja.pdf (15. december 2015).

Lansford, Tom in Jack Covarrubias. 2012. Inherited Wars: Afganistan and Iraq. V *The Obama Presidency. A Preliminary Assessment*, ur. Robert P. Watson, Jack Covarrubias, Tom Lansford in Douglas M. Brattebo, 231–245. Albany: State University of New York Press.

Lim, Elvin T. 2002. *Five Trends in Presidential Rhetoric: An Analysis of Rhetoric from George Washington to Bill Clinton*. *Presidential Studies Quarterly* 32 (2): 328–366. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/27552390> (10. januar 2016).

Lucaites, John Louis, Celeste Michelle Condit in Sally Caudill, ur. 1999. *Contemporary rhetorical theory*. New York, London: The Guilford Press.

Lunsford, Andrea A. ur. 2009. *The Sage handbook of rhetorical studies*. Los Angeles: Sage.

McNair, Brian. 2011. *An Introduction to Political Communication*. Fifth Edition. Routledge, Taylor & Francis Group, London and New York.

Medhurst, Martin J., ur. 1996. *Beyond the rhetorical presidency*. College Station: Texas A & M University Press.

--- ur. 2006. *The Rhetorical Presidency of George H. W. Bush*. College Station: Texas A&M University Press.

--- 2008. From Retrospect to Prospect – The Study of Presidential Rhetoric 1915–2005. V *The Prospect of Presidential Rhetoric*, ur. James Arnt Aune in Martin J. Medhurst, 3–27. College Station: Texas A&M University Press.

NBC News. 2004. *Meet The Press*. Transcript of TV Interview, 25. julij. Dostopno prek: http://www.nbcnews.com/id/5488345/ns/meet_the_press/t/transcript-july/#.VnHKs0rhDIU (8. december 2015).

Mieder, Wolfgang. 2009. *Yes, we can. Obama's Proverbial Rhetoric*. New York: Peter Lang Publishing Inc.

Neustadt, Richard E. 1964. *Presidential power: The Politics of Leadership*. New York, Toronto: The New American Library.

Nielsen. 2013. Presidential election draws 20.6 million viewers. Dostopno prek: <http://www.nielsen.com/us/en/insights/news/2013/presidential-inauguration-draws-20-6-million-viewers.html> (5. december 2015).

Obama, Barack. 2004. *Democratic National Convention Keynote Address*. Dostopno prek: <http://www.americanrhetoric.com/speeches/convention2004/barackobama2004dnc.htm> (13. november 2015).

--- 2008. *Pogum za upanje. Misli o obnovi ameriškega sna*. Ljubljana: Založba Sanje.

--- 2012. *Statement on the Sandy Hook Elementary School Shootings in Newtown, Connecticut*. Bela hiša, 14. december. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/blog/2012/12/14/president-obama-speaks-shooting-connecticut> (10. marec 2016).

--- 2014. *Statement by the President on Afghanistan*. Bela hiša, 27. maj. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/05/27/statement-president-afghanistan> (10. marec 2016).

--- 2016. *Remarks by the President on Common-Sense Gun Safety Reform*. Bela hiša, 5. januar. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2016/01/05/remarks-president-common-sense-gun-safety-reform> (10. marec 2016).

Olive, David. 2008. *Ameriška zgodba: Govori Baracka Obame*. Ljubljana: Modrijan.

Oxford Learner's Dictionary. Dostopno prek: <http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/identification?q=identification> (2. marec 2016).

Pauly, Robert J. Jr. 2012. Iran Policy. V *The Obama Presidency. A Preliminary Assessment*, ur. Robert P. Watson, Jack Covarrubias, Tom Lansford in Douglas M. Brattebo, 247–262. Albany: State University of New York Press.

Perelman, Chaim. 1993. *Kraljestvo retorike*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Ponton, Douglas. 2007. *Talking us round: linguistic aspects of persuasive political rhetoric*. S. l.: D. Ponton.

President Barack Obama. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/administration/president-obama> (10. april 2016).

Qiu, Linda. 2015. Comparing the GOP Candidates' ISIS strategies with Obama's. *Politifact*, 26. december. Dostopno prek: <http://www.politifact.com/truth-o-meter/article/2015/dec/26/comparing-gop-candidates-isis-strategies-obamas/> (15. marec 2016).

Ritter, Kurt in Martin J. Medhurst, ur. 2003. *Presidential Speechwriting: From the New Deal to the Reagan Revolution and Beyond*. College Station: Texas A&M University Press.

Rodin, Judith in Stephen P. Steinberg, ur. 2003. *Public discourse in America: conversation and community in the twenty-first century*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Rtvslo. 2016. Obama z najbolj čustvenim govorom napovedal vojno orožju, 5. januar. Dostopno prek: <http://svsd.rtvsl.si/svsd/svet/obama-z-najbolj-custvenim-govorom-napovedal-vojno-orozju/> 382618 (10. marec 2016).

Savage, Sean J. 2012, 93 The First Hundred days. FDR and Obama. V *The Obama Presidency. A Preliminary Assessment*, ur. Robert P. Watson, Jack Covarrubias, Tom Lansford in Douglas M. Brattebo, 85–98. Albany: State University of New York Press.

Scott, Janny. 2007. In Illinois, Obama Proved Pragmatic and Shrewd. *New York Times*, 30. julij. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2007/07/30/us/politics/30obama.html?_r=0 (5. december 2015).

Sherwood - Randal, Elizabeth. 2013. A Major Milestone in Our Effort to Eliminate Syria's Chemical Weapons Program. *Bela hiša*, 4. november. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/blog/2013/11/04/major-milestone-our-effort-eliminate-syria-s-chemical-weapons-program> (22. april 2016).

Shogan, Colleen J. 2015. The President's State of the Union Address: Tradition, Function, and Policy Implication. *Congressional Resesrach Service*. Dostopno prek: <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/R40132.pdf> (17.marec 2016).

Skidmore, Max J. 2012. Legislative Leadership. V *The Obama Presidency. A Preliminary Assessment*, ur. Robert P. Watson, Jack Covarrubias, Tom Lansford in Douglas M. Brattebo, 99–112. Albany: State University of New York Press.

Stuckey, Mary. E. 2010. Rethinking the Rhetorical Presidency and Presidential Rhetoric. *Review of Communication*, 10 (1), 38–52. Dostopno prek: http://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1018&context=communication_facpub (10. januar 2016).

Škerlep, Andrej. 2009. Retorika sprave v postkomunistični Sloveniji: Analiza govora predsednika Kučana v Kočevskem Rogu 1990. *Teorija in praksa* 46 (6): 839–856.

24ur.com. 2010. Odkriti homoseksualci spet ne morejo biti vojaki, 21. oktober. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/odkriti-homoseksualci-spet-ne-morejo-biti-vojaki.html> (16. april 2016).

The American Presidency Project. Dostopno prek: <http://www.presidency.ucsb.edu/data/orders.php> (28. april 2016).

Tulis, Jeffrey K. 1987. *The Rhetorical Presidency*. Princeton (N. J.): Princeton University Press.

---1998. Reflections on the Rhetorical Presidency in American Political Development. V *Speaking to the people. The Rhetorical Presidency in Historical Perspective*, ur. Richard J. Ellis, 211–222. Amherst: University of Massachusetts Press.

U. S. Department of Labor, Bureau of Labor Statistics. Dostopno prek: <http://www.bls.gov/opub/ted/2008/nov/wk2/art01.htm> (15. januar 2016).

Vreg, France. 2000. *Politično komuniciranje in prepričevanje: komunikacijska strategija, diskurzi, prepričevalni modeli, propaganda, politični marketing, volilna kampanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Vatovec, Fran. 1984. *Javno govorništvo*. Trst: Založništvo tržaškega tiska.

Watson, Robert P., Jack Covarrubias, Tom Lansford in Douglas M. Brattebo, ur. 2012. *The Obama Presidency: A Preliminary Assessment*. Albany: State University of New York Press.

West, Victoria. 2015. *Healing Through Hope: A Rhetorical Analysis of Barack Obama's National Eulogies*. Undergraduate Research Awards. Paper 26. Dostopno prek: <http://digitalcommons.hollins.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1025&context=researchawards> (5. marec 2016).

Wilson, Scott in Colum Lynch. 2013. Obama, Iranian President speak by phone. *The Washington Post*. 27. september. Dostopno prek: https://www.washingtonpost.com/politics/2013/09/27/228f6ece-27af-11e3-b75d-5b7f66349852_story.html (15. april 2016).

Windt, Theodore Otto ml. 1986. Presidential rhetoric: Definition of a Field of Study. *Presidential Studies Quarterly* 16 (1): 102–116. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/27550314> (10. januar 2016).

Zarefsky, David. 2002. The Presidency Has Always Been a Place for Rhetorical Leadership. V *The Presidency and Rhetorical Leadership*, ur. Leroy G. Dorsey, 20–41. College Station: Texas A&M University Press.

--- 2004. Presidential Rhetoric and the Power of Definition. *Presidential Studies Quarterly* 34 (3): 607–619. Dostopno prek: http://chantrill.net/Zarefsky_Presidential_Definition.pdf (10. januar 2016).

Zidar, Tatjana. 1996. *Retorika: moč besed in argumentov*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.

Žagar, Igor. 2006. *Kaj retorika sploh je in zakaj jo (tudi v šoli) danes še potrebujemo*. Dostopno prek: <http://www.igorzagar.net/clanki/kaj-retorika-sploh-je-in-zakaj-jo-tudi-v-soli-danes-se-potrebujemo> (18. november 2015).

Žagar, Igor Ž. in Barbara Domanjko. 2006. *Argumentiranost kot model (uspešne) komunikacije*. Domžale: Založba Izolit.

Žerjavič, Peter. 2015. Odpiranje šampanjcev, pariški podnebni sporazum sprejet! *Delo*, 12. december. Dostopno prek: <http://www.delo.si/svet/globalno/dan-resnice-za-podnebnidogovor.html> (16. april 2016).

PRILOGA: SEZNAM ANALIZIRANIH GOVOROV BARACKA OBAME

Obama, Barack. 2009. *Inavguralni govor*. Bela hiša, 21. januar. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/blog/2009/01/21/president-barack-obamas-inaugural-address> (9. november 2015).

--- 2010. *Govor o stanju v državi*. The American Presidency Project, 27. januar. Dostopno prek: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=87433> (21. januar 2016).

--- 2011. *Govor o stanju v državi*. The American Presidency Project, 25. januar. Dostopno prek: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=88928> (21. januar 2016).

--- 2012a. *Govor o stanju v državi*. The American Presidency Project, 24. januar. Dostopno prek: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=99000> (21. januar 2016).

--- 2012b. *Govor na poslovilni slovesnosti na šoli Sandy Hook v Newtownu*. Bela hiša, 16. december. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/12/16/remarks-president-sandy-hook-interfaith-prayer-vigil> (6. januar 2016).

--- 2013a. *Inavguralni govor*. Bela hiša, 21. januar. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/01/21/inaugural-address-president-barack-obama> (9. november 2015).

--- 2013b. *Govor o stanju v državi*. The American Presidency Project, 12. februar. Dostopno prek: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=102826> (21. januar 2016).

--- 2013c. *Govor na poslovilni slovesnosti v Bostonu*. Bela hiša, 18. april. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/04/18/remarks-president-interfaith-service-boston-ma> (6. januar 2009)

--- 2014. *Govor o stanju v državi*. The American Presidency Project, 28. januar. Dostopno prek: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=104596> (21. januar 2016).

--- 2015. *Govor o stanju v državi*. The American Presidency Project, 20. januar. Dostopno prek: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=108031> (21. januar 2016).

--- 2016. *Govor o stanju v državi*. The American Presidency Project, 12. januar. Dostopno prek: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=111174> (21. januar 2016).